

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА ЮРІЯ БУГАЯ»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ПОПОВИЧ РОСТИСЛАВ ІГОРОВИЧ

УДК 351.863:338.24:351.82(477)(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Р. І. Попович

Науковий керівник:

Гарафоновна Ольга Іванівна, доктор економічних наук, професор

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Попович Р.І. Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» (галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування). – Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені Академіка Юрія Бугая», Київ, 2026.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» в межах виконання науково-дослідних тем: «Соціально-економічні детермінанти формування та реалізації публічної політики України в умовах цифровізації» (державний реєстраційний номер НДР 0122U001115, 2022–2027 рр.), «Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції» (державний реєстраційний номер НДР 0118U001588, 2018–2025 рр.) та присвячено дослідженню інституційних механізмів реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах структурних трансформацій, воєнних викликів і посилення цифровізації публічного управління.

У дисертаційному дослідженні інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки України розглядаються як складна, багаторівнева та динамічна система взаємопов'язаних інституційних, організаційно-економічних, нормативно-правових та інформаційно-аналітичних інструментів, спрямованих на захист життєво важливих економічних інтересів держави, підвищення стійкості національної економіки, мінімізацію внутрішніх і

зовнішніх загроз та забезпечення здатності економічної системи до відновлення й адаптації в умовах структурних трансформацій і воєнних викликів. Актуальність теми зумовлена тим, що в сучасних умовах економічна безпека постає не лише як результат стабільного економічного розвитку, а і як процес цілеспрямованого державного управління, що потребує формування ефективної інституційної архітектури, здатної забезпечити узгодження економічних, соціальних і безпекових пріоритетів публічної політики.

У цьому контексті державна політика забезпечення економічної безпеки розглядається як інтегрована сфера публічного управління, що трансформує традиційні підходи до регулювання економічних процесів, змінює характер взаємодії між органами державної влади, бізнесом і суспільством та формує нові параметри ефективності управлінських рішень. Економічна система України інтерпретується не як пасивний об'єкт державного впливу, а як активна соціально-економічна структура, здатна до самоадаптації, внутрішньої трансформації та протидії дестабілізуючим чинникам за умови наявності належних інституційних механізмів державної підтримки та регулювання.

У дисертації забезпечення економічної безпеки трактується як цілеспрямований, керований і безперервний процес формування та реалізації державної політики, спрямованої на виявлення, попередження й нейтралізацію економічних загроз, а також на зміцнення інституційної спроможності держави реагувати на кризові явища. На відміну від вузького підходу, за якого економічна безпека ототожнюється з досягненням окремих макроекономічних показників або фінансової стабільності, у дослідженні вона розглядається як системний феномен, що охоплює інституційні правила, механізми прийняття управлінських рішень, інформаційно-аналітичне забезпечення та координацію дій суб'єктів публічної влади. Особлива увага приділяється тому, що інституційні механізми державної політики виступають не формальним набором регуляторних інструментів, а ключовим фактором підвищення ефективності, адаптивності та

результативності системи забезпечення економічної безпеки України в умовах зростаючої невизначеності.

Обґрунтовано, що формування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в сучасних умовах має здійснюватися на засадах системного, інституційного та структурно-функціонального підходів, які забезпечують комплексний облік взаємодії економічних, соціальних, фінансових, безпекових та управлінських чинників. Системний підхід дозволяє розглядати економічну безпеку як цілісну багаторівневу систему, у межах якої економічні ресурси, інституційне середовище, фінансові потоки, інформаційно-аналітичне забезпечення та управлінські рішення перебувають у постійному взаємозв'язку та взаємовпливі. Інституційний підхід забезпечує аналіз трансформації формальних і неформальних правил, що регулюють реалізацію державної політики економічної безпеки, а також визначає роль державних інститутів у формуванні стійкого, передбачуваного та адаптивного економічного середовища. Структурно-функціональний підхід дає змогу ідентифікувати ключові елементи інституційних механізмів, їх функціональне призначення, розподіл повноважень між суб'єктами публічної влади та характер їх взаємодії в процесі виявлення, попередження й нейтралізації економічних загроз. У сукупності зазначені підходи формують методологічну основу для побудови науково обґрунтованої концепції державної політики забезпечення економічної безпеки України, адаптованої до умов структурних трансформацій, воєнних викликів і зростаючої невизначеності.

У межах дисертаційного дослідження особливу увагу приділено теоретико-методичному обґрунтуванню підходів до формування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки. Доведено, що наявні в науковій літературі концепції економічної безпеки, ризик-орієнтованого управління та антикризової державної політики, попри їх значну аналітичну

цінність, здебільшого зосереджуються або на макроекономічних індикаторах і фінансовій стабільності, або на окремих секторальних аспектах безпеки, залишаючи поза системним аналізом інституційну архітектуру реалізації державної політики та механізми координації управлінських рішень. Більшість існуючих моделей оцінювання економічної безпеки орієнтовані переважно на кількісні показники та індикатори загроз, не враховуючи в повному обсязі інституційну спроможність органів публічної влади, якість управлінських рішень, ефективність міжвідомчої взаємодії та рівень інтеграції безпекових пріоритетів у систему стратегічного планування державного розвитку. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність формування авторського підходу до дослідження інституційних механізмів державної політики, який поєднує оцінювання економічних ресурсів, інституційного середовища та результативності управлінських впливів у межах єдиної логіко-методичної конструкції.

У роботі доведено, що методичний інструментарій формування та реалізації інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України має ґрунтуватися на принципах комплексності, ієрархічності, адаптивності та орієнтації на результат. Комплексність передбачає необхідність одночасного врахування фінансово-економічних, виробничих, соціальних, інституційних, безпекових та інформаційно-аналітичних чинників, що визначають рівень стійкості національної економіки. Ієрархічність означає узгодження управлінських рішень у сфері економічної безпеки між національним, секторальним, регіональним та локальним рівнями публічного управління в межах єдиної стратегічної та нормативної рамки. Адаптивність відображає здатність системи державної політики оперативно реагувати на зміну зовнішніх і внутрішніх умов, зокрема: на воєнні загрози, порушення економічних зв'язків, міграційні процеси, руйнування критичної інфраструктури та обмеженість фінансових ресурсів. Орієнтація на результат передбачає

оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки не за формальними показниками впровадження інструментів, а за їхнім впливом на стійкість економічної системи, рівень захищеності економічних інтересів, зниження вразливостей і підвищення довіри суспільства до державних інститутів.

Обґрунтовано, що інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних блоків, які охоплюють нормативно-правове регулювання, інституційне забезпечення, фінансово-економічні інструменти, інформаційно-аналітичне забезпечення та механізми міжвідомчої координації. Нормативно-правовий блок формує правила функціонування системи економічної безпеки, визначає повноваження суб'єктів публічної влади, стандарти стратегічного планування, моніторингу та оцінювання ризиків. Інституційний блок забезпечує організаційну спроможність органів державної влади реалізовувати політику економічної безпеки, координувати дії між центральними та регіональними інституціями і забезпечувати узгодженість управлінських рішень. Фінансово-економічний блок спрямований на формування ресурсної бази політики економічної безпеки, стимулювання інвестиційної активності, підтримку пріоритетних секторів економіки та мінімізацію фінансових ризиків. Інформаційно-аналітичний блок забезпечує формування доказової основи для прийняття управлінських рішень шляхом використання систем моніторингу, прогнозування та оцінювання загроз економічній безпеці. Механізми міжвідомчої координації виступають інтеграційним елементом, що забезпечує узгоджену взаємодію суб'єктів державної політики та підвищує цілісність системи забезпечення економічної безпеки України.

У роботі сформовано концептуальне бачення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як цілісної системи, у межах якої інституційні, нормативно-правові, фінансово-економічні та інформаційно-аналітичні інструменти не лише доповнюють традиційні

управлінські підходи, а й трансформують саму логіку функціонування публічного управління в умовах підвищеної невизначеності. Такий підхід створює теоретико-методичне підґрунтя для розробки авторського бачення оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки та обґрунтування напрямів її інституційного вдосконалення з урахуванням структурних трансформацій, воєнних ризиків і необхідності підвищення стійкості національної економіки.

У дисертаційному дослідженні здійснено комплексний аналіз сучасного стану та ключових тенденцій формування економічної безпеки України, що дало змогу виявити низку системних проблем і суперечностей у функціонуванні інституційних механізмів державної політики. Встановлено, що рівень економічної безпеки характеризується значною внутрішньою диференціацією, яка проявляється у нерівномірній стійкості окремих секторів економіки, асиметрії фінансово-ресурсного забезпечення, різній здатності державних і регіональних інституцій протидіяти економічним загрозам та забезпечувати відновлення господарської діяльності. Зазначені диспропорції суттєво посилюються в умовах воєнного стану внаслідок руйнування виробничої та критичної інфраструктури, втрати людського капіталу, порушення логістичних ланцюгів і скорочення інвестиційної активності, що ускладнює реалізацію цілісної та узгодженої державної політики економічної безпеки.

Обґрунтовано, що чинні інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки України значною мірою зберігають ознаки фрагментарності та переважно реактивного, адміністративно-регуляторного характеру, що обмежує їхню здатність ефективно інтегрувати інструменти стратегічного прогнозування, управління ризиками та міжвідомчої координації. У багатьох випадках заходи у сфері економічної безпеки реалізуються у формі окремих програм або антикризових рішень без належного включення у довгострокову систему стратегічного планування державного розвитку. Це

призводить до ситуативного характеру управлінських впливів та знижує системний ефект державної політики. Водночас недостатній рівень інституційної спроможності окремих органів публічної влади, обмеженість кадрового та аналітичного потенціалу, а також відсутність усталеної практики використання доказових даних у процесі прийняття управлінських рішень стримують підвищення ефективності механізмів забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах.

У роботі доведено, що специфікою сучасних українських реалій є поєднання значного потенціалу зміцнення економічної безпеки з наявністю глибоких структурних, інституційних і безпекових обмежень. З одного боку, в Україні сформовано розвинений людський і науково-технологічний потенціал, наявні передумови для розвитку цифрових та інноваційних секторів економіки, а також створено базові елементи електронного врядування і державних інформаційних систем. З іншого – рівень інтеграції цих ресурсів у систему забезпечення економічної безпеки залишається недостатнім унаслідок слабкої міжвідомчої координації, розбалансованості повноважень між суб'єктами публічної влади, обмеженості фінансових ресурсів та відсутності уніфікованих підходів до стратегічного управління економічними ризиками. У результаті потенціал розвитку окремих секторів економіки не трансформується в системне підвищення стійкості національної економіки, а окремі диспропорції можуть посилювати вразливість економічної системи до внутрішніх і зовнішніх загроз.

Особливу увагу в дисертаційному дослідженні приділено аналізу інституційних та організаційних обмежень, що стримують ефективність інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки. До таких обмежень віднесено фрагментарність і недостатню узгодженість нормативно-правових актів у сфері економічної та безпекової політики, слабку координацію між інформаційними системами органів публічної влади, обмежену інтероперабельність державних реєстрів і цифрових платформ, а також

недостатню доступність якісних статистичних, фінансово-економічних та аналітичних даних для оцінювання рівня економічної безпеки. Це ускладнює формування цілісної інформаційно-аналітичної бази для моніторингу, прогнозування та управління економічними загрозами і знижує результативність державних управлінських рішень.

У дисертації сформовано авторський підхід до розробки інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, який ґрунтується на поєднанні системного, інституційного та результативно-орієнтованого підходів. Наукова новизна дослідження полягає в концептуалізації інституційних механізмів як інтегрованої багатокомпонентної системи, у межах якої організаційні, нормативно-правові, фінансово-економічні та інформаційно-аналітичні інструменти формують єдину архітектуру державної політики економічної безпеки. Запропонований підхід дозволяє перейти від фрагментарного реагування на економічні загрози до формування цілісної, проактивної та адаптивної системи управління економічною безпекою, орієнтованої на підвищення стійкості національної економіки та ефективності публічного управління в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Автором обґрунтовано структуру інституційного механізму державної політики забезпечення економічної безпеки України як цілісної багатокомпонентної системи, що включає взаємопов'язані нормативно-правовий, інституційно-організаційний, фінансово-економічний, інформаційно-аналітичний та координаційно-управлінський компоненти. Нормативно-правовий компонент визначає правові засади реалізації державної політики економічної безпеки, регламентує повноваження суб'єктів публічної влади, механізми стратегічного планування, моніторингу та реагування на економічні загрози. Інституційно-організаційний компонент забезпечує спроможність органів державної влади та інших суб'єктів публічного управління реалізовувати політику економічної безпеки, координувати дії між рівнями управління та

інтегрувати безпекові пріоритети у систему стратегічного розвитку держави. Фінансово-економічний компонент спрямований на формування ресурсної бази політики економічної безпеки, підтримку ключових секторів економіки, стимулювання інвестиційної активності та мінімізацію фінансових ризиків. Інформаційно-аналітичний компонент забезпечує використання даних як базового ресурсу управління економічною безпекою, формування доказової основи для прийняття управлінських рішень, а також здійснення моніторингу та прогнозування загроз. Координаційно-управлінський компонент виступає інтеграційним елементом, що забезпечує узгоджену взаємодію суб'єктів державної політики, підвищує цілісність управлінських впливів та результативність системи забезпечення економічної безпеки.

У межах дисертаційного дослідження запропоновано методичний підхід до оцінювання ефективності інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, який ґрунтується на блочно-модульній логіці та дозволяє комплексно враховувати вихідні умови, процес реалізації державної політики та її соціально-економічні результати. Перший блок спрямований на оцінювання ресурсного та інституційного потенціалу системи економічної безпеки, включаючи фінансову спроможність держави, стан ключових секторів економіки, людський капітал та організаційну готовність органів публічної влади. Другий блок відображає інтенсивність і якість реалізації інституційних механізмів, зокрема рівень інтеграції безпекових пріоритетів у систему стратегічного планування, ефективність міжвідомчої координації та застосування інструментів управління економічними ризиками. Третій блок орієнтований на оцінювання результатів державної політики забезпечення економічної безпеки, що проявляються у зміні показників економічної стійкості, інвестиційної активності, зайнятості, фінансової стабільності та здатності економічної системи до відновлення в кризових умовах.

Особливістю запропонованого підходу є його практична орієнтація, оскільки він дозволяє здійснювати системний моніторинг стану економічної безпеки, виявляти критичні вразливості та «вузькі місця» в інституційній архітектурі управління, а також формувати адресні управлінські рішення з урахуванням специфіки національних і секторальних ризиків. Запропонований механізм створює можливість переходу від фрагментарного та реактивного реагування на економічні загрози до побудови проактивної, аналітично обґрунтованої моделі державної політики економічної безпеки, у межах якої управлінські рішення базуються на системному аналізі, прогнозуванні та оцінюванні результативності.

Авторський внесок дисертації полягає у формуванні цілісної науково обґрунтованої концепції інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, розробці структурної моделі такого механізму та методичного підходу до оцінювання його ефективності. Це створює підґрунтя для підвищення якості державного управління, зміцнення економічної стійкості та формування довгострокової спроможності національної економіки протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам у воєнних і посткризових умовах.

Ключові слова: публічне управління, державна політика, економічна безпека, національна безпека, інституційні механізми, реалізація політики, контроль політики, стратегічне управління, цифрова трансформація, європейський досвід, сталий розвиток, конкурентоспроможність, ризики, бізнес-середовище, економічна стійкість.

ABSTRACT

Popovych R.I. Institutional Mechanisms of State Policy for Ensuring the Economic Security of Ukraine. – Qualifying scientific work in the form of a manuscript.

The dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 281 «Public Administration and Administration» (field of knowledge 28 – Public Administration and Administration). – Higher Education Institution «Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University», Kyiv, 2026.

The dissertation was carried out in accordance with the thematic research plan of the Department of Management, Marketing and Public Administration of the Higher Education Institution «Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University» within the framework of the research projects: «Socio-economic determinants of the formation and implementation of public policy in Ukraine under digitalization» (state registration number 0122U001115, 2022–2027) and «Modernization determinants of the transformation of socio-territorial systems of Ukraine in the context of intensified European integration processes» (state registration number 0118U001588, 2018–2025). The study is devoted to the analysis of institutional mechanisms for implementing the state policy of ensuring the economic security of Ukraine under conditions of structural transformations, wartime challenges, and the intensification of digitalization in public administration.

In the dissertation research, the institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine are considered as a complex, multi-level, and dynamic system of interrelated institutional, organizational-economic, regulatory-legal, and information-analytical instruments aimed at protecting the vital economic interests of the state, enhancing the resilience of the national economy, minimizing internal and external threats, and ensuring the capacity of the economic system for recovery and adaptation under conditions of structural transformations and wartime challenges.

The relevance of the topic is determined by the fact that, in modern conditions, economic security appears not only as a result of stable economic development but also as a process of purposeful public governance that requires the formation of an effective institutional architecture capable of ensuring the coordination of economic, social, and security priorities of public policy.

In this context, the state policy for ensuring economic security is considered as an integrated sphere of public governance that transforms traditional approaches to the

regulation of economic processes, changes the nature of interaction between public authorities, business, and society, and shapes new parameters of managerial decision-making effectiveness. The economic system of Ukraine is interpreted not as a passive object of state influence but as an active socio-economic structure capable of self-adaptation, internal transformation, and resistance to destabilizing factors, provided that appropriate institutional mechanisms of state support and regulation are in place.

In the dissertation, ensuring economic security is treated as a purposeful, managed, and continuous process of forming and implementing state policy aimed at identifying, preventing, and neutralizing economic threats, as well as strengthening the institutional capacity of the state to respond to crisis phenomena. In contrast to a narrow approach that equates economic security with the achievement of certain macroeconomic indicators or financial stability, this study considers it as a systemic phenomenon encompassing institutional rules, managerial decision-making mechanisms, information and analytical support, and the coordination of actions among public authorities. Particular attention is paid to the fact that institutional mechanisms of state policy act not merely as a formal set of regulatory instruments but as a key factor in enhancing the effectiveness, adaptability, and overall performance of the system for ensuring Ukraine's economic security under conditions of growing uncertainty.

It is substantiated that the formation of institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine in modern conditions should be based on systemic, institutional, and structural-functional approaches that provide a comprehensive consideration of the interaction among economic, social, financial, security, and governance factors. The systemic approach makes it possible to view economic security as a holistic multi-level system in which economic resources, the institutional environment, financial flows, information-analytical support, and managerial decisions are in constant interconnection and mutual influence. The institutional approach ensures the analysis of transformations in formal and informal rules governing the implementation of state economic security policy and determines the role of public institutions in forming a stable, predictable, and adaptive economic environment. The structural-functional approach enables the identification of key

elements of institutional mechanisms, their functional purpose, the distribution of powers among public authorities, and the nature of their interaction in the processes of detecting, preventing, and neutralizing economic threats. Collectively, these approaches form the methodological foundation for developing a scientifically grounded concept of state policy for ensuring the economic security of Ukraine, adapted to conditions of structural transformations, wartime challenges, and increasing uncertainty.

Within the framework of the dissertation research, particular attention is devoted to the theoretical and methodological substantiation of approaches to the formation of institutional mechanisms of state policy for ensuring economic security. It is demonstrated that the concepts of economic security, risk-oriented governance, and anti-crisis public policy available in the scientific literature, despite their significant analytical value, are predominantly focused either on macroeconomic indicators and financial stability or on specific sectoral aspects of security, leaving outside systemic analysis the institutional architecture of state policy implementation and the mechanisms for coordinating managerial decisions. Most existing models for assessing economic security are oriented mainly toward quantitative indicators and threat metrics, without fully considering the institutional capacity of public authorities, the quality of managerial decisions, the effectiveness of interagency interaction, and the level of integration of security priorities into the system of strategic planning of state development. In this regard, the necessity of forming an authorial approach to the study of institutional mechanisms of state policy is substantiated—one that integrates the assessment of economic resources, the institutional environment, and the effectiveness of managerial impacts within a unified logical and methodological framework.

The study proves that the methodological toolkit for the formation and implementation of institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine should be based on the principles of complexity, hierarchy, adaptability, and result orientation. Complexity implies the simultaneous consideration of financial-economic, production, social, institutional, security, and information-analytical factors that determine the resilience of the national economy. Hierarchy signifies the coordination of managerial decisions in the field of economic security across

national, sectoral, regional, and local levels of public governance within a unified strategic and regulatory framework. Adaptability reflects the capacity of the state policy system to respond promptly to changes in external and internal conditions, including wartime threats, disruptions of economic ties, migration processes, destruction of critical infrastructure, and limited financial resources. Result orientation presupposes the assessment of the effectiveness of state policy for ensuring economic security not by formal indicators of instrument implementation, but by their impact on the resilience of the economic system, the level of protection of economic interests, the reduction of vulnerabilities, and the increase in public trust in state institutions.

It is substantiated that the institutional mechanisms of state policy for ensuring economic security should be considered as a set of interrelated blocks encompassing regulatory and legal regulation, institutional support, financial-economic instruments, information-analytical support, and mechanisms of interagency coordination. The regulatory and legal block establishes the rules for the functioning of the economic security system, defines the powers of public authorities, and sets standards for strategic planning, monitoring, and risk assessment. The institutional block ensures the organizational capacity of public authorities to implement economic security policy, coordinate actions between central and regional institutions, and maintain the coherence of managerial decisions. The financial-economic block is aimed at forming the resource base of economic security policy, stimulating investment activity, supporting priority sectors of the economy, and minimizing financial risks. The information-analytical block provides an evidence-based foundation for managerial decision-making through the use of monitoring, forecasting, and threat-assessment systems. Mechanisms of interagency coordination act as an integrative element that ensures the coherent interaction of state policy actors and enhances the integrity of the system for ensuring the economic security of Ukraine.

The study develops a conceptual vision of the institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine as an integral system within which institutional, regulatory-legal, financial-economic, and information-analytical instruments not only complement traditional governance approaches but also transform

the very logic of public administration functioning under conditions of heightened uncertainty. Such an approach creates a theoretical and methodological foundation for elaborating the author's vision of assessing the effectiveness of state policy for ensuring economic security and substantiating directions for its institutional improvement, taking into account structural transformations, wartime risks, and the need to enhance the resilience of the national economy.

The dissertation research provides a comprehensive analysis of the current state and key trends in the formation of Ukraine's economic security, which made it possible to identify a number of systemic problems and contradictions in the functioning of institutional mechanisms of state policy. It is established that the level of economic security is characterized by significant internal differentiation manifested in the uneven resilience of individual sectors of the economy, asymmetry in financial and resource provision, differing capacities of state and regional institutions to counteract economic threats and ensure the recovery of economic activity. These disproportions are substantially intensified under martial law due to the destruction of production and critical infrastructure, the loss of human capital, disruptions of logistics chains, and a decline in investment activity, which complicates the implementation of a coherent and coordinated state policy of economic security.

It is substantiated that the existing institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine largely retain features of fragmentation and a predominantly reactive, administrative-regulatory character, which limits their ability to effectively integrate instruments of strategic forecasting, risk management, and interagency coordination. In many cases, measures in the field of economic security are implemented in the form of separate programs or anti-crisis decisions without proper integration into a long-term system of strategic planning for state development. This results in a situational nature of managerial interventions and reduces the systemic effect of public policy. At the same time, the insufficient institutional capacity of certain public authorities, limited human and analytical potential, and the absence of an established practice of using evidence-based data in managerial decision-making constrain the improvement of the effectiveness of mechanisms for ensuring economic security under contemporary conditions.

The study demonstrates that a distinctive feature of contemporary Ukrainian realities is the combination of significant potential for strengthening economic security with the presence of deep structural, institutional, and security-related constraints. On the one hand, Ukraine possesses a well-developed human and scientific-technological potential, existing prerequisites for the development of digital and innovative sectors of the economy, as well as established basic elements of e-governance and state information systems. On the other hand, the level of integration of these resources into the system of ensuring economic security remains insufficient due to weak interagency coordination, imbalances in powers among public authorities, limited financial resources, and the absence of unified approaches to strategic management of economic risks. As a result, the development potential of individual sectors of the economy does not translate into a systemic increase in the resilience of the national economy, while certain disproportions may increase the vulnerability of the economic system to internal and external threats.

Particular attention in the dissertation research is devoted to the analysis of institutional and organizational constraints that hinder the effectiveness of institutional mechanisms of state policy for ensuring economic security. Such constraints include the fragmentation and insufficient coherence of regulatory and legal acts in the field of economic and security policy, weak coordination among information systems of public authorities, limited interoperability of state registers and digital platforms, as well as insufficient accessibility of high-quality statistical, financial-economic, and analytical data for assessing the level of economic security. This complicates the formation of a comprehensive information-analytical basis for monitoring, forecasting, and managing economic threats and reduces the effectiveness of public managerial decisions.

The dissertation develops an authorial approach to designing institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine, based on the combination of systemic, institutional, and results-oriented approaches. The scientific novelty of the study lies in the conceptualization of institutional mechanisms as an integrated multi-component system in which organizational, regulatory-legal, financial-economic, and information-analytical instruments form a unified architecture of state policy in the field of economic security. The proposed approach enables a transition from

fragmented responses to economic threats toward the formation of a holistic, proactive, and adaptive system of economic security governance aimed at enhancing the resilience of the national economy and the effectiveness of public administration under conditions of wartime and post-crisis transformations.

The author substantiates the structure of the institutional mechanism of state policy for ensuring the economic security of Ukraine as an integral multi-component system that includes interrelated regulatory-legal, institutional-organizational, financial-economic, information-analytical, and coordination-managerial components. The regulatory-legal component defines the legal foundations for the implementation of state economic security policy, regulates the powers of public authorities, and establishes mechanisms for strategic planning, monitoring, and response to economic threats. The institutional-organizational component ensures the capacity of public authorities and other public governance actors to implement economic security policy, coordinate actions across governance levels, and integrate security priorities into the system of strategic state development. The financial-economic component is aimed at forming the resource base of economic security policy, supporting key sectors of the economy, stimulating investment activity, and minimizing financial risks. The information-analytical component ensures the use of data as a fundamental resource for economic security governance, the formation of an evidence-based foundation for managerial decision-making, as well as the monitoring and forecasting of threats. The coordination-managerial component acts as an integrative element that ensures coherent interaction among state policy actors, enhances the integrity of managerial influence, and improves the effectiveness of the system for ensuring economic security.

Within the framework of the dissertation research, a methodological approach to assessing the effectiveness of institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine is proposed. This approach is based on a block-modular logic and enables a comprehensive consideration of initial conditions, the process of state policy implementation, and its socio-economic outcomes.

The first block is aimed at assessing the resource and institutional potential of the economic security system, including the financial capacity of the state, the condition of

key sectors of the economy, human capital, and the organizational readiness of public authorities.

The second block reflects the intensity and quality of the implementation of institutional mechanisms, in particular the level of integration of security priorities into the system of strategic planning, the effectiveness of interagency coordination, and the application of economic risk management instruments.

The third block is focused on evaluating the results of state policy for ensuring economic security, manifested in changes in indicators of economic resilience, investment activity, employment, financial stability, and the capacity of the economic system for recovery under crisis conditions.

A distinctive feature of the proposed approach is its practical orientation, as it enables systematic monitoring of the state of economic security, identification of critical vulnerabilities and institutional “bottlenecks” within the governance architecture, and the formulation of targeted managerial decisions taking into account the specifics of national and sectoral risks. The proposed mechanism makes it possible to move from fragmented and reactive responses to economic threats toward the construction of a proactive, analytically grounded model of state economic security policy, within which managerial decisions are based on systemic analysis, forecasting, and performance evaluation.

The author’s contribution of the dissertation lies in the formation of a holistic, scientifically substantiated concept of institutional mechanisms of state policy for ensuring the economic security of Ukraine, the development of a structural model of such a mechanism, and a methodological approach to assessing its effectiveness. This creates a foundation for improving the quality of public governance, strengthening economic resilience, and forming the long-term capacity of the national economy to counter internal and external threats under wartime and post-crisis conditions.

Key words: public administration; state policy; economic security; national security; institutional mechanisms; policy implementation; policy control; strategic management; digital transformation; European experience; sustainable development; competitiveness; risks; business environment; economic resilience.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У періодичних наукових виданнях, проіндексованих в базах даних

Scopus та /або Web of Science:

1. Institutional Mechanisms and Ethical Leadership as Factors of Reducing Entropy in the System of Economic Security and Regulation of Social Conflicts / Stadniichuk R., Popovych R., Rahmanov F., Garafonova O., Krymchak L. *Business Ethics and Leadership*. 2025. Vol. 9(3). P. 211-226. URL: [https://doi.org/10.61093/bel.9\(3\).211-226.2025](https://doi.org/10.61093/bel.9(3).211-226.2025). (1,7 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: обґрунтовано ролі інституційних механізмів та етичного лідерства як факторів зниження ентропії в системі економічної безпеки; розроблено концептуальний підхід до аналізу взаємозв'язку між інституційною якістю управління та регулюванням соціальних конфліктів, а також у формуванні аналітичних висновків щодо впливу управлінських рішень на стабільність економічної системи в умовах зростаючої невизначеності). (дата звернення: 30.01.2026).

У колективній монографії:

2. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Впровадження цифрових технологій у державних і приватних секторах ЄС. *Теоретико-методичні засади використання цифрових технологій в Україні шляхом впровадження досвіду ЄС* : колективна монографія / за ред. А.В. Череп, І.М. Дашко, Ю.О. Огренич, О.Г. Череп. Запоріжжя : ФОП Мокшанов В.В., 2024. С. 177-190. (1,5 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: обґрунтовано напрями імплементації європейського досвіду цифровізації та розроблено рекомендації щодо його використання у державній і регіональній політиці України). URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/24080/3/0060632.pdf>. (дата звернення: 30.01.2026).

У наукових фахових виданнях України:

3. Попович Р.І. Аналіз передумов формування механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки. *Економіка та підприємництво*. 2024. № 52/2024. С. 190-200. URL: <https://drive.google.com/file/d/1DivRARyz4jUBd9X3kxdZeanLRSds9Edq/view>.

(1,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

4. Гарафонова О.І., Попович Р.І. Дослідження підходу щодо забезпечення національної безпеки. *Economic Synergy*. 2024. Vol. 4. P. 90–100. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-4-6>. (1,2 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.: розроблено теоретико-методичний підхід до дослідження національної безпеки та визначено роль інституційних механізмів державної політики в її забезпеченні в сучасних умовах). (дата звернення: 30.01.2026).

5. Попович Р. Особливості забезпечення економічної безпеки держави. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. Vol. 336(6). P. 33-39. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-4>. (0,7 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

6. Попович Р.І., Жосан Г.В. Цифрова зрілість і управлінська спроможність регіонів як основа результативної публічної політики. *Таврійський науковий вісник. Сер. Публічне управління та адміністрування*. 2025. № 5. С. 80-90. URL: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2025.5.9>. (1,2 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.: обґрунтовано взаємозв'язок між рівнем цифрової зрілості регіонів та їх управлінською спроможністю, а також розроблено підхід до її оцінювання в контексті результативності публічної політики). (дата звернення: 30.01.2026).

7. Попович Р.І. Конфліктостійкість механізмів реалізації політики економічної безпеки в умовах воєнного часу. *Економіка та підприємництво*. 2025. № 55. С. 181-191. URL: <http://doi.org/10.33111/EE.2025.55.PopovychR>. (1,6 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

В інших виданнях:

8. Попович Р. Формування державної політики зміцнення європейської економічної безпеки. *Вища освіта – студенська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку*: матеріали VII Всеукр. студент. наук.-практ. конф., м. Київ, 12 груд. 2023 р. Київ, 2023. 601 с. С. 168-170 URL: https://istu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/Zbirnyk_materialiv_VII_Vseukrainskoi_studentskoi_naukov_o_praktychnoi.pdf. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

9. Попович Р. Державна політика зміцнення економічної безпеки ЄС. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу*: IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Житомир, 9-10 лист. 2023 р. Житомир, 2023 С. 334-336. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/zmist.pdf>. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

10. Саркісян Н., Попович Р. Стратегія цифрової зрілості, готовності та ризиків цифрової трансформації підприємств. *Сучасна наука: стан та перспективи розвитку*: зб. наук. праць III Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівника сільського господарства в Україні, м. Кропивницький, 13-15 лист. 2024 р., Кропивницький, 2024. С. 116-118. URL: https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/11011/zbirn_konferenci_y_2024_12_2025%20тези.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (0,3 д.а., особисто автору – 0,2 д.а.: розроблено підходи до оцінювання цифрової зрілості та готовності підприємств до цифрової трансформації, а також визначено вплив цифрових технологій на управлінські процеси й стійкість їх розвитку). (дата звернення: 30.01.2026).

11. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Оцінка ефективності інтеграційних політик цифровізації та їхній вплив на соціальну нерівність і конфлікти в країнах Вишеградської групи. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва*: матеріали IV Всеукр наук.-практ. конф. Львів:

ЛНУВМБ ім. С. З. Гжицького, 2025. С. 183–186. (0,3 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: проаналізовано вплив цифрових інтеграційних політик на соціально-економічну нерівність у країнах Вишеградської групи та визначено роль інституційних чинників у пом'якшенні соціальних диспропорцій у процесі цифрової трансформації). URL: <https://repository.lnup.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fe173b48-e7f1-4337-a110-a6fb6057110f/content>. (дата звернення: 30.01.2026).

12. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Цифровізація як фактор соціального конфлікту. *Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 30 трав. 2025 р., м. Херсон – Кропивницький / за ред. Г.В. Жосан, Г.О. Димової та ін. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2025. С. 64-66. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2025/08/IV_International_conf-2025_2.pdf. (0,3 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: проаналізовано вплив цифровізації на соціальну нерівність та конфліктність і обґрунтовано роль інституційних механізмів публічного управління у пом'якшенні соціальних ризиків). (дата звернення: 30.01.2026).

13. Попович Р. Конфліктостійкість механізмів реалізації політики економічної безпеки в умовах воєнного часу. *Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 30 трав. 2025 р., м. Херсон-Кропивницький / за ред. Н.В. Кириченко, Л.О. Сімонцевої, Ю.Л. Главацької та ін. Херсон, Кропивницький, 2025. С. 506-511. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2026/02/2025_30_05_Матеріали_конференції.pdf. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

ЗМІСТ

ВСТУП	25
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	46
1.1. Сутність економічної безпеки та державна політика її забезпечення: категоріальний апарат та передумови формування	46
1.2. Теоретичне підґрунтя формування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки	76
1.3. Зарубіжні та вітчизняні підходи формування інституційного середовища економічної безпеки	91
Висновки до розділу 1	115
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	118
2.1. Організаційно-функціональний механізм державної політики забезпечення економічної безпеки України	118
2.2. Моніторинг і оцінювання ефективності механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України	148
2.3. Деструктивні чинники функціонування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України	180
Висновки до розділу 2	207
РОЗДІЛ 3. ІНСТИТУЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗАГРОЗ	211
3.1. Нормативно-організаційні детермінанти зміцнення інституційної спроможності державної політики економічної безпеки	211
3.2. Інституційно-аналітичний механізм підвищення ефективності реалізації державної політики економічної безпеки України	233
3.3. Моделювання механізмів інтегрованої системи реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України	257
Висновки до розділу 3	279
ВИСНОВКИ	282
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	288
ДОДАТКИ	322

ВСТУП

Актуальність теми. Економічна безпека в сучасних умовах набуває визначального значення як системоутворюючий чинник стабільності держави, стійкості національної економіки та здатності суспільства протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Для України проблематика забезпечення економічної безпеки є особливо актуальною з огляду на поєднання глибоких структурних трансформацій економіки, тривалих воєнних дій, масштабних руйнувань виробничої та критичної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, скорочення інвестиційної активності та зростання соціально-економічних ризиків. У таких умовах економічна безпека перестає бути лише похідною від макроекономічної стабільності й перетворюється на самостійну сферу державної політики, що потребує цілісного інституційного забезпечення, здатного реагувати на динамічні виклики та невизначеність розвитку.

Сучасний етап розвитку України характеризується багатовимірністю загроз економічній безпеці, які проявляються у фінансовій нестабільності, зниженні виробничого потенціалу, дисбалансах на ринку праці, міграційних процесах, зростанні регіональних і секторальних диспропорцій, а також у посиленні залежності від зовнішніх економічних чинників. За цих умов особливого значення набуває не стільки наявність окремих антикризових інструментів, скільки ефективність інституційних механізмів державної політики, що забезпечують узгодженість управлінських рішень, координацію дій суб'єктів публічної влади та здатність держави формувати довгострокову стратегію зміцнення економічної безпеки.

Практика реалізації державної політики в Україні свідчить, що заходи у сфері економічної безпеки часто мають фрагментарний і реактивний характер, зосереджуючись на подоланні окремих кризових проявів без належної інтеграції

у систему стратегічного планування соціально-економічного розвитку. Відсутність цілісної інституційної архітектури, недостатня узгодженість нормативно-правових актів, обмежена міжвідомча координація та слабе використання аналітичних і прогностичних інструментів знижують результативність державної політики та ускладнюють своєчасне виявлення й нейтралізацію економічних загроз. У результаті управлінські рішення нерідко приймаються ситуативно, без достатнього врахування системних ризиків і довгострокових наслідків для економічної безпеки держави.

Додаткової актуальності темі дослідження надає те, що в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економічна безпека тісно пов'язується з питаннями інституційної спроможності держави, якості публічного управління та довіри до державних інститутів. Саме інституційні механізми визначають здатність органів влади забезпечувати ефективне використання обмежених ресурсів, координувати політику у фінансовій, промисловій, соціальній та регіональній сферах, а також інтегрувати безпекові пріоритети у процеси стратегічного прогнозування й управлінського контролю. Недостатній рівень інституційної зрілості, кадрові обмеження, дефіцит якісних аналітичних даних та відсутність усталеної практики оцінювання результативності державної політики посилюють вразливість економічної системи до кризових впливів.

Водночас посилення регіональної та секторальної диференціації соціально-економічного розвитку формує різний рівень економічної стійкості територій і галузей, що ускладнює реалізацію універсальних управлінських рішень у сфері економічної безпеки. За таких умов державна політика потребує диференційованих інституційних механізмів, здатних враховувати специфіку регіонів і секторів економіки, їх ресурсний потенціал, рівень вразливості до загроз та можливості відновлення. Відсутність таких механізмів може не лише знизити ефективність державного управління, а й посилити соціально-економічну нерівність та конфліктність, що становить додаткову загрозу економічній безпеці.

З огляду на зазначене, особливої наукової та практичної ваги набуває дослідження інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, їх структурної побудови, функціонального наповнення та результативності в умовах воєнних і посткризових трансформацій. Науково обґрунтоване вдосконалення таких механізмів є необхідною передумовою підвищення стійкості національної економіки, забезпечення узгодженості управлінських впливів і формування довгострокових засад безпечного розвитку держави.

Проблематика формування та реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки держави посідає важливе місце в наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, що сформувало значний теоретичний і методологічний доробок у цій сфері. У наукових працях О. Амоші, О. Волошина, Н. Галайко, О. Гарафонові, З. Гбур, Є. Рудніченко, Т. Запорожець, І. Яремка, С. Каламбет, К. Машненко, А. Олешка, О. Олійничук, В. Рокочі, О. Тимошенко, Р. Тульчинського, Р. Янкового та інших дослідників – висвітлено концептуальні засади державної політики економічної безпеки, її цілі, принципи, інституційні основи та роль у забезпеченні стійкості національної економіки. У зазначених роботах економічна безпека розглядається як багатовимірне явище, тісно пов'язане з економічним розвитком, соціальною стабільністю та ефективністю публічного управління.

Значна частина наукових досліджень присвячена ідентифікації ризиків і загроз економічній безпеці України, а також розробленню методів їх оцінювання та прогнозування. У працях В. Андрійчука, Д. Буркальцева, З. Варналія, Т. Васильціва, А. Гальчинського, В. Геєця, С. Гринкевича, П. Єщенка, Ю. Жаліла, Ю. Зайцева, С. Кіреєвої, Н. Літвін, К. Машненко, В. Мунтіяна, Ю. Палкіна, І. Проценка, Є. Рудніченко, О. Саєнка, Г. Сичіюкно, Р. Тульчинського, Р. Янкового та інших учених обґрунтовано класифікацію внутрішніх і зовнішніх загроз, визначено ключові ризикові чинники економічного розвитку, розкрито

взаємозв'язок між макроекономічною стабільністю, фінансовою безпекою, виробничим потенціалом і соціально-економічними процесами. Ці дослідження створили методологічну основу для аналізу вразливостей національної економіки та розробки інструментів державного реагування на кризові явища.

Окремий напрям наукових досліджень становлять роботи, присвячені інституційним механізмам, інструментам і засобам забезпечення економічної безпеки держави. У працях Т. Васильціва, Т. Запорожець, К. Машненко, О. Пугач, Є. Рудніченко, В. Третяка, Р. Тульчинського, Р. Янкового, І. Яременка, О. Ярошки та інших науковців акцентовано увагу на ролі державних інститутів, нормативно-правового регулювання, організаційних структур і механізмів координації в реалізації політики економічної безпеки. У зазначених дослідженнях акцентується увага на значенні інституційної спроможності органів публічної влади, якості управлінських рішень та узгодженості державної політики в різних сферах як ключових передумов зміцнення економічної безпеки.

Разом із тим, попри ґрунтовність і різноплановість наявних наукових напрацювань, більшість досліджень зосереджуються або на аналізі окремих складових економічної безпеки, або на оцінюванні загроз і ризиків без належної інтеграції цих підходів у цілісну інституційну модель державної політики. Недостатньо систематизованими залишаються питання комплексного аналізу інституційних механізмів забезпечення економічної безпеки з позицій їх структурної побудови, функціональної взаємодії та результативності в умовах воєнних і посткризових трансформацій. Це зумовлює потребу в подальшому розвитку теоретико-методичних підходів до дослідження інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як цілісної, адаптивної та результативно орієнтованої системи публічного управління.

Сучасний стан наукових досліджень у сфері державної політики забезпечення економічної безпеки України відображає зростаючу увагу науковців

до проблем формування стійкої, адаптивної та інституційно спроможної системи публічного управління в умовах структурних трансформацій і зростаючої невизначеності. Попередні дослідження, здійснені вітчизняними та зарубіжними авторами, створюють ґрунтовну теоретичну та методологічну основу для подальшого аналізу й систематизації наукових підходів до формування та реалізації державної політики у сфері економічної безпеки. У цих працях підкреслюється визначальна роль держави в забезпеченні узгодженості управлінських рішень, координації економічної, фінансової та соціальної політики, а також у мінімізації внутрішніх і зовнішніх загроз розвитку національної економіки. Водночас наявні наукові напрацювання засвідчують необхідність подальшого поглиблення досліджень інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки з позицій системного підходу, що дозволяє розглядати економічну безпеку не як сукупність окремих заходів реагування на кризові явища, а як комплексний процес формування цілісної управлінської архітектури. Такий підхід створює можливість дослідження сутності, структури та інструментарію інституційних механізмів у взаємозв'язку з економічними, соціальними та інституційними трансформаціями, що відбуваються в умовах воєнних і посткризових змін, і має принципове значення для формування результативної, проактивної та довгостроково орієнтованої системи забезпечення економічної безпеки України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» в межах реалізації взаємопов'язаних науково-дослідних тем, що формують комплексне наукове підґрунтя для дослідження інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах структурних трансформацій та зростаючої невизначеності соціально-економічного розвитку.

Базовою для дисертаційного дослідження є науково-дослідна робота «Соціально-економічні детермінанти формування та реалізації публічної політики України в умовах цифровізації» (державний реєстраційний номер НДР 0122U001115, термін виконання – 02.2022-02.2027 рр., Акт від 09.10.2025 № 02/0188-А). У межах цієї теми автором обґрунтовано значення інституційних чинників у формуванні та реалізації публічної політики, розкрито вплив цифрових та інформаційно-аналітичних інструментів на підвищення якості управлінських рішень, а також сформовано підходи до інституційного забезпечення державної політики в умовах зростання економічних ризиків і загроз. Отримані результати стали методологічною основою для дослідження механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки як складової системи публічного управління.

Окремі положення дисертаційної роботи кореспондують із науково-дослідною темою «Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції» (державний реєстраційний номер НДР 0118U001588, термін виконання – 06.2018-12.2025 рр., Акт від 23.12.2025 р. № 02/0256-А). У межах цієї теми в дисертації поглиблено розуміння економічної безпеки як динамічного процесу трансформації економічних і соціальних систем, що відбувається під впливом інституційних змін, євроінтеграційних процесів та структурних зрушень у національній економіці. Особливу увагу приділено ролі державних інститутів у забезпеченні стійкості економічних систем і зниженні їх вразливості до внутрішніх та зовнішніх загроз.

Таким чином, дисертаційна робота має міждисциплінарний характер і поєднує наукові положення досліджень у сфері публічної політики, інституційної економіки та державного управління. Це забезпечує комплексний і системний підхід до вивчення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України та підсилює наукову й практичну значущість отриманих результатів в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування й удосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України з метою підвищення стійкості національної економіки, зниження вразливості до внутрішніх і зовнішніх загроз та забезпечення результативності публічного управління в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких взаємопов'язаних завдань:

- проаналізувати теоретичні засади економічної безпеки держави та державної політики у сфері її забезпечення, визначивши сутність, складові та місце економічної безпеки в системі національної безпеки України;
- дослідити наукові підходи та методичні інструменти ідентифікації ризиків і загроз економічній безпеці, обґрунтувавши можливості їх систематизації та використання в державному управлінні;
- проаналізувати інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки, визначивши їх структуру, функціональне наповнення та взаємодію суб'єктів публічного управління;
- дослідити нормативно-правове забезпечення державної політики у сфері економічної безпеки, оцінивши його цілісність, узгодженість і відповідність сучасним безпековим викликам та стратегічним пріоритетам розвитку України;
- здійснити оцінку сучасного стану економічної безпеки України, виявивши ключові структурні диспропорції, секторальні та регіональні вразливості економічної системи;
- проаналізувати ефективність чинних інституційних механізмів реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення;

- обґрунтувати напрями зміцнення інституційної та управлінської спроможності органів публічної влади у сфері забезпечення економічної безпеки з урахуванням потреб міжвідомчої координації і стратегічного управління ризиками;

- розробити концептуальну модель інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як цілісної системи нормативно-правових, організаційно-управлінських, фінансово-економічних та інформаційно-аналітичних інструментів;

- сформувати практичні рекомендації щодо вдосконалення державної політики забезпечення економічної безпеки України, спрямовані на підвищення результативності управлінських рішень, зниження економічних ризиків та забезпечення стійкого розвитку національної економіки в посткризовий період.

Об'єкт дослідження – процес формування та реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України в системі публічного управління.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, науково-методичних і практичних аспектів формування, функціонування та удосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах сучасних трансформаційних викликів.

Методи дослідження. Теоретико-методичну основу дисертаційного дослідження становлять: фундаментальні положення теорії державного управління, теорії економічної безпеки, економічної теорії, інституціональної економіки, теорії публічної політики, а також концепції системної безпеки та ризик-орієнтованого управління. У роботі використано наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених у сфері формування та реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки, інституційного розвитку та управління соціально-економічними ризиками.

Методологія дослідження ґрунтується на системному, інституційному, процесному і структурно-функціональному підходах, що дало змогу розглядати економічну безпеку України як складну багаторівневу систему, у межах якої взаємодіють економічні, соціальні, фінансові, інституційні та безпекові компоненти, а державна політика виступає ключовим механізмом їх узгодження та регулювання.

У процесі дослідження використано: методи аналізу і синтезу – для узагальнення теоретичних положень щодо сутності економічної безпеки, державної політики та інституційних механізмів її забезпечення; методи індукції та дедукції – для формування логіки дослідження, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між економічними загрозами, інституційними обмеженнями та управлінськими рішеннями.

Метод порівняння застосовувався для зіставлення вітчизняних і зарубіжних підходів до формування державної політики забезпечення економічної безпеки, а також для аналізу міжнародного досвіду інституційного реагування на економічні та соціальні ризики. Методи абстрагування і конкретизації використовувалися для формування та уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження, зокрема таких категорій, як «економічна безпека», «інституційний механізм», «державна політика забезпечення економічної безпеки».

Структурно-функціональний метод застосовувався для дослідження складу, функцій та взаємозв'язків елементів інституційного механізму державної політики забезпечення економічної безпеки України, а також для визначення ролі органів державної влади, регуляторних інститутів і суб'єктів публічного управління в реалізації безпекових функцій.

Методи системного аналізу використовувалися для виявлення логіки взаємодії між економічними загрозами, ризиками, інституційним середовищем та управлінськими інструментами державної політики, а також для обґрунтування місця інституційних механізмів у загальній архітектоніці економічної безпеки

держави. Інституційний метод застосовувався для аналізу трансформації функцій державних інститутів, формальних і неформальних правил, а також змін у системі державного регулювання економічної безпеки.

Економіко-статистичні методи, методи економічного та порівняльного аналізу, динамічний підхід використовувалися для оцінювання сучасного стану економічної безпеки України, аналізу макроекономічних, фінансових і соціально-економічних показників, виявлення тенденцій та диспропорцій розвитку, а також для оцінки впливу кризових і безпекових чинників на стійкість національної економіки. Методи угруповання та класифікації – для систематизації загроз економічній безпеці, типологізації інституційних механізмів та інструментів державної політики.

Методи кореляційного та кореляційно-регресійного аналізу використовувалися для дослідження взаємозв'язку між інституційними характеристиками державної політики, рівнем економічної безпеки та ключовими соціально-економічними показниками. Економіко-математичні методи застосовувалися для побудови аналітичних і прогнозних моделей, оцінювання сценаріїв розвитку економічної безпеки та ефективності реалізації інституційних механізмів державної політики.

Методи моделювання використовувалися для розроблення концептуальної та прикладної моделей інституційного механізму державної політики забезпечення економічної безпеки України, формування структурно-логічних схем їх функціонування та обґрунтування напрямів удосконалення державного управління у сфері економічної безпеки. Графічні методи – для наочного відображення динаміки показників економічної безпеки, структурних змін та результатів аналітичних розрахунків.

Метод експертних оцінок використовувався для уточнення практичної доцільності запропонованих інституційних змін та управлінських рішень, а також для оцінювання перспектив їх упровадження в систему державної політики

забезпечення економічної безпеки. Аналітичний метод – для комплексного аналізу нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері економічної безпеки та оцінки його ефективності.

Для поглибленого аналізу даних, реалізації економіко-математичних моделей та автоматизації аналітичних процедур у дисертаційному дослідженні використовувалися можливості мови програмування Python, зокрема для обробки статистичних даних, реалізації кореляційно-регресійних моделей, аналізу сценаріїв розвитку економічної безпеки та оцінювання результативності інституційних механізмів державної політики.

Для візуалізації результатів дослідження та відображення складних взаємозв'язків між інституційними, економічними та безпековими компонентами застосовувалися спеціалізовані інструменти візуалізації даних, зокрема бібліотеки Python для побудови графіків і діаграм.

Для моделювання структурних схем, мережевих взаємозв'язків між суб'єктами державної політики, інституційними елементами та механізмами забезпечення економічної безпеки використовувалися інструменти Graphviz та Gephi, що дозволило формалізувати складні багаторівневі інституційні структури.

Для первинної обробки статистичних даних і формування аналітичних таблиць використовувалися можливості Microsoft Excel. Для просторового аналізу економічних і безпекових диспропорцій застосовувалися геоінформаційні системи (GIS).

Застосування комплексу зазначених методів забезпечило системність, міждисциплінарність і високий рівень аналітичної обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження та дозволило комплексно розкрити механізми формування й реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України.

Інформаційною базою є фундаментальні положення та результати теоретичних і прикладних наукових розробок вітчизняних і зарубіжних учених у

сфері державного управління, регіонального розвитку, публічної політики, економічної безпеки, цифрової трансформації економіки та цифровізації публічного управління. Теоретичні положення цих досліджень використано для обґрунтування концептуальних засад формування та функціонування механізмів державного управління регіональним розвитком в умовах цифрової трансформації економіки.

Нормативно-правову основу дослідження складають закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади, що регламентують державну регіональну політику, процеси децентралізації, цифровізацію публічного управління, розвиток електронного урядування, використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Статистичну та аналітичну основу дослідження становлять: офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства економіки України, Національного банку України, а також матеріали міжнародних організацій і інституцій, зокрема Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), Європейської комісії, Програми розвитку ООН (UNDP), які використовуються для аналізу тенденцій економічної безпеки регіонів.

У межах дослідження опрацьовано матеріали офіційної звітності органів державної влади та місцевого самоврядування, результати державних і незалежних моніторингових досліджень, аналітичні доповіді, стратегічні документи та експертні оцінки, підготовлені профільними міністерствами, аналітичними центрами та науковими установами. Це дало змогу здійснити системну оцінку стану, динаміки та інституційних особливостей реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки на регіональному рівні, а також визначити ключові фактори формування економічної стійкості територій у середньо- та довгостроковій перспективі.

Крім того, інформаційну базу дослідження доповнюють матеріали науково-практичних конференцій, фахових наукових видань, монографій, дисертаційних досліджень, аналітичних оглядів, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет, які містять актуальні дані щодо розвитку цифрової економіки, трансформації механізмів державного управління та сучасних викликів регіонального розвитку в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Наукова новизна одержаних результатів, отриманих особисто автором, полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та розробленні цілісного підходу до формування і реалізації інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах структурних трансформацій та воєнних викликів, що ґрунтується на системному поєднанні інституційних, організаційно-управлінських, нормативно-правових та інформаційно-аналітичних складових і спрямований на підвищення результативності, узгодженості та адаптивності публічного управління, у тому числі:

вперше:

- обґрунтовано концептуальну модель інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як багаторівневої, відкритої та цілісної системи, що, на відміну від існуючих, базується на інтеграції нормативно-правових, організаційно-управлінських, інституційних та аналітико-інформаційних компонентів і забезпечує узгоджену взаємодію суб'єктів публічної влади різних рівнів з метою підвищення адаптивності державного управління до зростання економічних загроз, умов воєнної нестабільності та структурної трансформації публічного управління;

удосконалено:

- теоретичні засади осмислення економічної безпеки саме як об'єкта державної політики, що дало можливість обґрунтувати доцільність переходу від статичного макроекономічного та ресурсно-орієнтованого підходу до

інституційно-управлінського, у межах якого економічна безпека інтерпретується як безперервний процес функціонування інституційних механізмів формування, реалізації та адаптації управлінських рішень у системі публічного управління;

- методичні підходи до ідентифікації ризиків і загроз економічній безпеці України, які ґрунтуються на поєднанні інституційних, структурних, макроекономічних і безпекових чинників у межах єдиного аналітико-управлінського підходу, що дозволяє здійснювати комплексну оцінку впливу внутрішніх і зовнішніх загроз та підвищує обґрунтованість управлінських рішень у сфері державної політики економічної безпеки;

- наукове розуміння інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки, що полягає в їх системному осмисленні як багаторівневої сукупності формалізованих інститутів, управлінських повноважень, функціональних взаємозв'язків і відповідальностей суб'єктів публічного управління, шляхом структурно-функціональної систематизації їх змісту, функцій та ролей у загальній архітектоніці публічного управління. Це дало змогу уточнити місце та ієрархію державних інституцій у процесах формування, координації та реалізації політики економічної безпеки, обґрунтувати їх ключову роль у забезпеченні узгодженості економічних інтересів держави, бізнесу та суспільства, а також підвищити концептуальну визначеність інституційного забезпечення економічної безпеки в умовах зростання внутрішніх і гібридних загроз;

- нормативно-правову архітектоніку державної політики забезпечення економічної безпеки України, що ґрунтується на структурно-функціональному аналізі чинних законодавчих і підзаконних актів у сфері національної та економічної безпеки, з урахуванням багаторівневої системи публічного управління та розмежування повноважень між суб'єктами державної влади. Це дало змогу виявити нормативні неузгодженості, інституційні прогалини та

дублювання регуляторних функцій, які обмежують цілісність і результативність реалізації державної політики економічної безпеки, а також обґрунтувати напрями її нормативного впорядкування з позицій підвищення керованості, узгодженості та адаптивності управлінських рішень в умовах посилення внутрішніх, зовнішніх і гібридних загроз;

- науково-методичні підходи до оцінювання інституційної спроможності органів публічної влади у сфері забезпечення економічної безпеки, що базуються на інтеграції показників організаційної готовності, управлінської результативності та координаційної узгодженості дій суб'єктів публічного управління в межах єдиного аналітичного контуру. Запропонований підхід дозволяє комплексно оцінювати здатність органів влади формувати, реалізовувати та коригувати політику економічної безпеки, виявляти інституційні обмеження, дисфункції взаємодії та асиметрії управлінських повноважень, а також підвищує обґрунтованість управлінських рішень в умовах багаторівневого управління, кризових впливів і гібридних загроз;

- методичний інструментарій оцінювання ефективності функціонування інституційних механізмів державної політики економічної безпеки, що передбачає застосування комплексної системи критеріїв результативності, адаптивності та інституційної взаємодії, сформованої з урахуванням багаторівневого характеру публічного управління та нестабільності економічного середовища. Запропонований інструментарій дозволяє оцінювати не лише досягнення цільових параметрів політики економічної безпеки, а й здатність інституційних механізмів реагувати на дестабілізуючі чинники, узгоджувати дії суб'єктів управління та забезпечувати стійкість управлінських рішень, що підвищує обґрунтованість аналізу ефективності державної політики в умовах кризових, воєнних і гібридних викликів;

дістали подальшого розвитку:

- наукові підходи до використання інформаційно-аналітичних і цифрових інструментів у системі державної політики забезпечення економічної безпеки, що полягає в їх розгляді як інтегрованого управлінського ресурсу, спрямованого на підтримку процесів моніторингу, прогнозування та прийняття рішень у публічному управлінні. Обґрунтовано доцільність поєднання аналітики даних, цифрових платформ міжвідомчої взаємодії та інструментів раннього виявлення загроз у єдиному інформаційно-аналітичному контурі, що розширює можливості оцінювання динаміки економічних ризиків, підвищує адаптивність управлінських рішень і забезпечує їх обґрунтованість на основі даних в умовах нестабільного економічного середовища та гібридних викликів;

- практичні рекомендації щодо вдосконалення інституційних механізмів реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України, які сформовано з урахуванням воєнних загроз, структурних трансформацій національної економіки та необхідності посилення інституційної спроможності органів публічної влади. Запропоновані рекомендації орієнтовані на підвищення узгодженості нормативно-інституційного забезпечення, зміцнення міжвідомчої координації, розвиток інформаційно-аналітичної підтримки управлінських рішень та адаптацію інституційних механізмів до умов високої невизначеності, що створює передумови для підвищення стійкості та результативності реалізації державної політики економічної безпеки в сучасних кризових умовах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, авторські узагальнення, методичні підходи та висновки доведені до рівня прикладних науково-практичних рекомендацій, придатних для використання в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Отримані результати можуть бути використані при формуванні, коригуванні та реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки України, зокрема: під час розроблення

стратегічних і програмних документів соціально-економічного розвитку, удосконалення інституційної архітектури публічного управління, запровадження механізмів міжвідомчої координації та аналітичного супроводу управлінських рішень.

Практичну цінність мають запропонована структура інституційного механізму державної політики забезпечення економічної безпеки, а також методичний підхід до оцінювання його ефективності, які можуть застосовуватися в роботі центральних і регіональних органів виконавчої влади, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування з метою підвищення результативності управління економічними ризиками в умовах воєнного стану та післякризового відновлення. Окремі положення й висновки дисертації можуть бути використані в навчальному процесі закладів вищої освіти при викладанні дисциплін з публічного управління, державної політики та економічної безпеки, а також у подальших наукових дослідженнях з проблем інституційного розвитку та стратегічного управління.

Результативність і практична значущість комплексу розроблених у дисертації теоретичних, методичних та науково-прикладних положень підтверджується їх практичним упровадженням у діяльність органів місцевого самоврядування, що засвідчено відповідними довідками про впровадження. Зокрема, науково-практичні результати дисертаційної роботи були використані у практичній діяльності Бучанської міської територіальної громади, що підтверджується довідкою Бучанської міської ради від 13 грудня 2025 року № 12.1-09/7682.

У межах практичного використання результатів дослідження положення дисертації стали основою для розроблення підходів до формування регіональної стратегії економічної безпеки громади, спрямованої на вдосконалення інституційних механізмів реалізації та контролю державної політики в умовах сучасних соціально-економічних і безпекових викликів. Використання

рекомендацій, запропонованих у дисертаційній роботі, сприяло підвищенню ефективності управлінських процесів, зниженню впливу економічних ризиків і формуванню підґрунтя для сталого розвитку Бучанської міської територіальної громади в умовах нестабільності.

Подальше підтвердження практичної значущості отриманих результатів пов'язане з їх використанням у процесі аналітичного осмислення та експертного супроводу питань формування, реалізації та контролю державної політики у сфері економічної безпеки на загальнодержавному рівні. Зокрема, наукові положення та висновки дисертаційної роботи були використані в аналітичній роботі, що підтверджується довідкою Апарату Верховної Ради України від 27 листопада 2025 року № 110/9/10-2025/273904, виданою народним депутатом України Сергієм Гривком (посвідчення № 110). У межах такого використання результати дослідження були залучені для аналізу концептуальних засад і практичних аспектів функціонування системи економічної безпеки держави з урахуванням взаємозв'язку фінансової, соціальної, демографічної, інноваційної та енергетичної складових.

Окремий практичний вимір результати дисертаційного дослідження набули на рівні сільських територіальних громад, де питання економічної безпеки тісно пов'язані з ресурсними обмеженнями, управлінням ризиками та забезпеченням стабільності місцевого розвитку. У цьому контексті науково-практичні положення та рекомендації дисертаційної роботи були використані в діяльності Дмитрівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області (довідка про впровадження № 03-16-429/1 від 02.11.2025 р.).

Використання результатів дослідження дало змогу адаптувати запропоновані автором інституційні підходи до потреб і можливостей сільської територіальної громади, зокрема: в частині формування стратегічних орієнтирів економічної безпеки, організації управління економічними ризиками та посилення координації між суб'єктами місцевого управління. Окремі положення

дисертації були використані при удосконаленні підходів до стратегічного планування та моніторингу виконання управлінських рішень у сфері економічної безпеки громади.

Запропоновані в дисертації рекомендації сприяють підвищенню ефективності управлінських процесів на місцевому рівні, зменшенню вразливості громади до зовнішніх і внутрішніх економічних ризиків та формуванню підґрунтя для її стабільного соціально-економічного розвитку в умовах нестабільності та обмежених ресурсів.

Науково-теоретичні положення дисертаційної роботи знайшли своє відображення в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Управління сталим розвитком», «Антикорупційна політика», «Національна безпека» (Акт впровадження від 28.11.2025 р. № 02/0237-А) у Закладі вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая».

У цілому результати дисертаційної роботи мають прикладне значення для органів державної влади та місцевого самоврядування і можуть бути використані під час розроблення стратегій регіонального розвитку, програм формування економічної безпеки територіальних громад, а також у навчальному процесі під час підготовки фахівців зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до дослідження та вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України. Усі наукові положення, результати, висновки та практичні рекомендації, наведені в дисертації, отримані автором особисто.

Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад формування та реалізації інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки, розробленні авторського бачення структури таких механізмів і логіки їх функціонування в умовах воєнних викликів

і структурних трансформацій економіки. Автором удосконалено методичні підходи до оцінювання ефективності механізмів державної політики у сфері економічної безпеки, запропоновано інструментарій аналітичного супроводу управлінських рішень і сформульовано практичні рекомендації щодо підвищення інституційної спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистої наукової роботи здобувача, що відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи апробовано у процесі підготовки та обговорення доповідей і тез на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: VII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку» (м. Київ, 12 грудня 2023 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (м. Житомир, листопад 2023 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна наука: стан та перспективи розвитку» (м. Кропивницький, 13–15 листопада 2024 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва» (м. Львів, 2025 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів» (м. Херсон – м. Кропивницький, травень 2025 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України» (м. Херсон – м. Кропивницький, 30 травня 2025 р.). У межах апробації досліджувалися та обговорювалися питання формування й реалізації державної політики забезпечення економічної та економічної безпеки, інституційних механізмів публічного управління, впливу цифровізації на соціально-економічні процеси, а також взаємозв'язку цифрових трансформацій із

ризиками соціальної нерівності та конфліктності. Отримані за результатами наукових дискусій зауваження та пропозиції були враховані під час доопрацювання теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій дисертаційної роботи.

Публікації на тему дисертації. Основні положення та найважливіші результати дисертаційної роботи опубліковано автором в 13 наукових працях, загальним обсягом 10,6 д.а., з яких особисто автору належить 6,7 д.а., з них: 1 – у періодичних наукових виданнях, проіндексованих в базах даних Scopus та /або Web of Science; 1 – у колективній монографії; 5 – у наукових фахових виданнях України; 6 – в інших виданнях.

Структура, зміст та обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи викладено на 250 сторінках друкованого тексту. У дисертації розміщено 35 таблиць на 23 сторінках, 28 рисунків на 19 сторінках, 10 додатків. Список використаних джерел налічує 276 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Сутність економічної безпеки та державна політика її забезпечення: категоріальний апарат та передумови формування

Забезпечення економічної безпеки – це комплексна діяльність, спрямована на створення стабільних умов для безкризового розвитку економічної системи України, ідентифікацію, запобігання та нейтралізацію загроз, усунення суперечностей між інтересами різних держав, суспільних груп, громади та окремих осіб [13; 25; 80]. Головною метою національної економічної безпеки є гармонізація інтересів суб'єктів господарювання, держави, особистості та суспільства, а також забезпечення сприятливих умов для еквівалентної і рівноправної реалізації ключових економічних інтересів усіх учасників економічних відносин [25; 69; 82].

Забезпечення економічної безпеки передбачає скоординовану та безперервну діяльність (економічну, нормотворчу, аналітичну, організаційну, оперативно-розшукову та іншу) усіх суб'єктів, відповідальних за економічну безпеку, що спрямована на захист найважливіших економічних інтересів [58; 78; 80]. Основними етапами цього процесу є: визначення критичних економічних інтересів у кожній сфері господарської діяльності; створення механізмів прогнозування і виявлення загроз; розробка системи протидії існуючим і потенційним загрозам; розбудова механізмів взаємодії всіх суб'єктів системи безпеки [58; 86; 80].

Система забезпечення економічної безпеки охоплює сукупність суб'єктів економічної безпеки, систему заходів та дій, спрямованих на захист ключових

економічних інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз (рис. 1.1) [25; 69; 80].

Суб'єктами забезпечення економічної безпеки виступають держава та її структури, юридичні і фізичні особи, а також інші суб'єкти господарювання [73; 78; 80]. Основним суб'єктом економічної безпеки, що забезпечує її реалізацію на національному, суспільному та державному рівнях, є держава, яка здійснює відповідні функції через органи законодавчої, виконавчої та судової влади [73; 80].

Юридичні й фізичні особи своєю діяльністю забезпечують власну економічну безпеку, захищаючи та реалізуючи життєво важливі економічні інтереси, водночас вони зобов'язані, відповідно до законів та нормативних актів України, що регулюють відносини у сфері економічної діяльності, не допускати порушення національних і державних інтересів, а також сприяти їх пріоритетному захисту та реалізації [73; 80].

До системи органів, які забезпечують національну економічну безпеку, входять: Президент, Кабінет Міністрів, органи законодавчої та виконавчої влади всіх рівнів, міністерства та відомства, підприємства та установи різних форм власності, юридичні та фізичні особи [73; 78; 80].

Рис. 1.1. Інституційна структура системи суб'єктів забезпечення національної економічної безпеки

Джерело: сформовано автором на основі [73; 78; 80]

Система забезпечення національної економічної безпеки об'єднує цілеспрямовану діяльність державних органів, посадових осіб і громадян України

з метою захисту життєво важливих економічних інтересів особистості, суспільства та держави від усіх видів зовнішніх і внутрішніх загроз [249].

Для забезпечення національної економічної безпеки ці суб'єкти застосовують комплекс заходів (правового, економічного, організаційного, аналітичного, оперативно-розшукового та іншого характеру), спрямованих на захист економічних інтересів [69; 80; 253]. Система заходів включає розробку економічних механізмів регулювання економічних відносин у суспільстві, ухвалення правових і нормативних актів, що закріплюють існуючу систему економічних відносин та регулюють практику господарської діяльності, а також реалізацію організаційних та управлінських дій, які забезпечують функціонування всіх суб'єктів господарювання та ефективну реалізацію їхніх інтересів.

До предмету державної діяльності у сфері забезпечення національної економічної безпеки належать: виявлення та моніторинг факторів, що можуть підірвати стійкість соціально-економічної системи та держави в короткостроковій і довгостроковій перспективах; формування та реалізація економічної політики, яка визначає цілі, пріоритети, завдання та напрями забезпечення економічної безпеки.

Пріоритетні напрями забезпечення національної економічної безпеки мають формулюватися у Стратегії забезпечення економічної безпеки України. Ця Стратегія є системою політичних, економічних, організаційних та правових заходів, спрямованих на виокремлення життєво важливих економічних інтересів суспільства, громадян, підприємств, міністерств і відомств та суб'єктів господарювання, а також на виявлення загроз цим інтересам на конкретному етапі розвитку в умовах поточної зовнішньополітичної та соціально-економічної ситуації [253]. Стратегія може містити характеристику умов, факторів, основних параметрів і граничних показників, досягнення яких забезпечує реалізацію системи національних життєво важливих економічних інтересів [253; 258; 69].

Оскільки Стратегія визначає базові засади, пріоритети та параметри економічної безпеки на макрорівні, її реалізація потребує подальшої конкретизації у прикладних секторальних політиках. Відповідно, на основі цієї Стратегії

міністерства та відомства мають формувати власні плани заходів, спрямовані на забезпечення економічної безпеки в межах кожної окремої галузі економічної діяльності [253; 258].

Кожен суб'єкт забезпечення економічної безпеки виконує свої функції в певній сфері господарської, управлінської або організаційної діяльності, здійснюючи заходи для підтримки економічної безпеки через розробку економічних, правових, аналітичних, оперативно-розшукових та інших методів відповідно до наданих йому законом України повноважень [249; 253].

Стратегія забезпечення економічної безпеки формує основу для планування діяльності кожного суб'єкта [253; 258]. Зміст такої діяльності визначається індивідуальною моделлю, розробленою кожним суб'єктом з урахуванням специфіки їхньої діяльності в певній сфері та з огляду на: умови у сфері господарської діяльності, де суб'єкт функціонує; наявні в розпорядженні механізми, засоби та методи для протидії загрозам і можливості їх запобігання; функції, які виконує певний структурний підрозділ у межах господарської діяльності.

Побудова системи забезпечення економічної безпеки, як і національної безпеки загалом, повинна базуватися на методологічному підході, що включає такі елементи системи безпеки [249; 253; 80]:

- виявлення загроз та суб'єктів, що становлять загрозу економічній безпеці в сучасних умовах;
- визначення об'єктів, які потребують захисту;
- механізми для ідентифікації життєво важливих економічних інтересів країни або суб'єктів господарювання, сфер і особливостей їх реалізації;
- ідентифікація суб'єктів, діяльність яких шкодить життєво важливим економічним інтересам особи, підприємства, суспільства та держави;
- визначення ознак, які свідчать про шкоду життєво важливим економічним інтересам країни або суб'єктам господарювання;
- виявлення основних чинників та умов, що складаються у сфері забезпечення економічної безпеки держави або підприємства;

- аналіз механізмів і особливостей завдання шкоди життєво важливим економічним інтересам країни або суб'єктам господарювання;
- визначення компетенцій і взаємодії органів, що забезпечують економічну безпеку;
- розробка системи заходів для реалізації життєво важливих економічних інтересів;
- діяльність, спрямована на протидію загрозам і мінімізацію їх наслідків.

Слід підкреслити, що ефективність діяльності з забезпечення економічної безпеки значно зростає, коли чітко визначено об'єкт захисту і типи загроз (рис. 1.2).

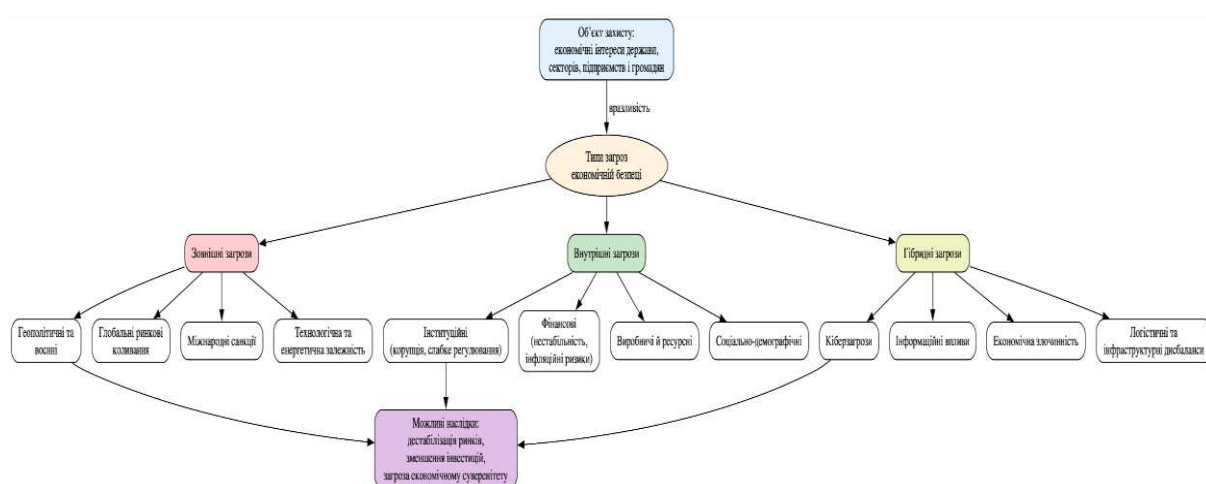

Рис. 1.2. Комплексна типологія загроз економічній безпеці України

Джерело: сформовано автором на основі [249; 253; 80]

Саме від того, що необхідно захищати і від чого, залежить зміст Стратегії діяльності кожного суб'єкта системи економічної безпеки [253; 249]. На перший погляд може здаватися очевидним, що об'єктом економічної безпеки є саме економіка. Однак, «видима частина айсберга» вплинула на підходи до визначення економічної безпеки так, що її почали розглядати як здатність національної економіки забезпечувати добробут нації і стабільність внутрішнього ринку

незалежно від впливу зовнішніх факторів [253; 80]. Отже, досягнення економічної безпеки стало асоціюватися з таким станом економіки, коли негативний зовнішній вплив нейтралізується резервами країни, зберігаючи економічну, соціальну та політичну стабільність [80]. З цієї позиції випливало, що забезпечення економічної безпеки реалізується як процес розробки заходів для стабілізації економічного стану, однак не передбачалась діяльність з запобігання загрозам [249].

На наш погляд, слід звернути увагу на те, що на всіх рівнях управління – як держави, так і підприємств – підходи до забезпечення економічної безпеки зазвичай ґрунтуються на виділенні проблем, вирішення яких є ключовим для життєво важливих економічних інтересів [249; 253]. Іншими словами, фактично використовується загальний методологічний підхід до розробки концепції економічної безпеки на основі аналізу реальних життєво важливих економічних інтересів і відносин як об'єкта економічної безпеки [249].

У загальному плані економічні інтереси можна визначити як сукупність потреб, які формуються в індивідів, соціальних груп та інших суб'єктів господарювання під впливом економічних відносин і стимулюють їх до активної господарської діяльності [249]. Задоволення важливих і значущих потреб обумовлює процес функціонування і розвитку як світової економіки, економік окремих країн, так і життєдіяльності окремих виробників. Таким чином, життєво важливі національні економічні інтереси можна визначити як сукупність потреб, задоволення яких забезпечує існування особи, підприємства, суспільства й держави в конкретний проміжок часу [249; 253].

У системі економічних інтересів [249; 253]:

- необхідно створити ієрархію інтересів – виділити довгострокові, перспективні та короткострокові, але не менш важливі інтереси;
- постійно коригувати цю систему з урахуванням змін у розвитку та нових загроз.

Не менш важливим методологічним аспектом у побудові системи економічної безпеки, поряд із її об'єктом, є питання реальних і потенційних загроз життєво важливим економічним інтересам, умовам та можливостям їх реалізації

[249; 80]. Розробка концепції має базуватися на врахуванні всього комплексу загроз економічній безпеці, зокрема факторів та умов, які негативно впливають на прогресивний розвиток країни, перешкоджають або виключають можливість реалізації життєво важливих економічних інтересів особи, суспільства, держави та системи економічних відносин між ними [80]. Інакше система економічної безпеки може запізнюватися із заходами захисту або застосовувати неадекватні дії щодо загроз.

Зокрема, концепція ООН визначає загрози економічній безпеці такими факторами, як [258]:

- недостатнє забезпечення економіки сировиною та енергоресурсами;
- нестача продуктів харчування;
- нераціональне використання природних ресурсів;
- брак виробничо-технічного та наукового потенціалу;
- стихійні лиха (неврожаї, землетруси, повені, посухи та інші природні катаклізми);
- деградація навколишнього середовища;
- механізми міжнародної торгівлі, засновані на нееквівалентному обміні;
- протекціоністські заходи, блокади та ембарго, які використовуються у політичних цілях;
- нестабільність цін на сировину;
- проблеми приватного фінансування, що призводять до кризи заборгованості;
- часті коливання процентних ставок;
- обмеження політичного доступу до ринків кредитів;
- політично мотивовані обмеження обсягів допомоги;
- недоліки в механізмах прийняття рішень, що регулюють функціонування валютної системи тощо.

Не заперечуючи проти виділення цих загроз, слід враховувати, що вони були сформульовані для потреб країн, що розвиваються, і переважно стосуються

системи міжнародних економічних відносин [80; 253]. Щодо поточної ситуації в Україні, слід відзначити, що на економічну безпеку значний вплив мають внутрішні загрози, зумовлені наявними та загострюючими суперечностями всередині країни (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика загроз економічній безпеці

Тип загроз	Міжнародні підходи	Актуальність для України
Зовнішні	Нестабільність світових ринків, глобальні фінансові ризики, цінові коливання	Вторинні; ключові – воєнна агресія, санкційний тиск, логістичні та енергетичні ризики
Внутрішні	Другорядні; пов'язані з низьким розвитком інститутів	Домінуючі: інституційна слабкість, корупція, тінізація, демографічні дисбаланси
Гібридні	Розглядаються у контексті цифрової нерівності та технол. залежності	Ключові: кіберзагрози, інформаційні операції, економічна злочинність
Міжнародні рекомендації	Орієнтація на глобальні шоки та зовнішні фактори	Не повністю відповідають українським реаліям, де внутрішні чинники домінують
Фокус політики	Зовнішні та глобальні загрози	Внутрішні, інституційні та гібридні загрози

Джерело: сформовано автором на основі [249; 253; 258; 80]

Запропонована таблиця 1.1 демонструє, що класичні міжнародні підходи до класифікації загроз економічній безпеці орієнтовані передусім на зовнішні та глобальні чинники, характерні для країн, що розвиваються. Натомість для України визначальне значення мають внутрішні загрози, зумовлені воєнним станом,

інституційною нестабільністю та загостренням соціально-економічних суперечностей [258; 80; 253].

Аналіз процесів і факторів економічного розвитку, що створюють загрозу економічній безпеці держави або суб'єктів господарювання, має базуватися на оцінці їхнього впливу на умови та можливості реалізації життєво важливих економічних інтересів [249; 253]. Серед таких факторів, які негативно впливають на економічну безпеку України в сучасних умовах, можна виділити [80; 253]:

- розрив господарських зв'язків у виробничій сфері та швидкий розвиток зв'язків у сфері перепродажу;
- руйнування існуючих економічних структур без створення нових виробничих і технологічних відносин;
- значне зростання тіньової економіки, криміналізація економіки, зростання економічної злочинності;
- інфляцію;
- «чорнобильський» фактор та інші.

З огляду на це доцільно проводити детальну класифікацію факторів економічної безпеки, що дасть змогу краще враховувати специфіку ситуації в країні при розв'язанні проблем її забезпечення [249].

Однією з базових засад для класифікації загроз економічній безпеці є виокремлення груп чинників, що по-різному впливають на стан реалізації економічних інтересів держави (табл. 1.2). До першої групи належать чинники, які визначають можливості реалізації цих інтересів у поточних умовах. До другої групи віднесено чинники, що забезпечують стійкість економічного розвитку та здатність економіки підтримувати необхідні параметри функціонування в середньо- і довгостроковій перспективі. Третя група охоплює чинники, які створюють умови для потенційного виникнення економічної шкоди та формування критичних ризиків [249; 253]. Доцільним є також поділ таких чинників відповідно до компетенцій органів державного апарату, відповідальних за забезпечення економічної безпеки, що дозволяє глибше врахувати їхню

природу, розмежувати сфери відповідальності та визначити комплекс завдань з формування і реалізації державної політики економічної безпеки [253; 80].

Таблиця 1.2

Порівняння груп чинників економічної безпеки

Група чинників	Характеристика	Тип впливу	Джерело загрози	Компетентні органи	Управлінські завдання
Чинники реалізації економічних інтересів	Визначають можливості досягнення ключових економічних інтересів держави, бізнесу та громадян	Прямий	Ресурсні обмеження, ринкова кон'юнктура, інституційна якість	Міністерства економіки, фінансів, НБУ, профільні відомства	Формування умов реалізації економічних інтересів, усунення бар'єрів, корекція економічної політики
Чинники стійкості економічного розвитку	Визначають здатність економіки підтримувати рівновагу та відтворення в середньо- і довгостроковій перспективі	Опосередкований	Макроекономічні дисбаланси, зниження продуктивності, структурні деформації	Кабінет Міністрів України, Мінекономіки, Мінфін, Мінінфраструктури	Забезпечення макростабільності, структурна політика, підтримка інвестицій і інновацій
Чинники потенційного виникнення економічної шкоди	Створюють умови для ризиків, що можуть призвести до економічних втрат держави та бізнесу	Прямий і опосередкований	Кіберризики, корупція, тіньова економіка, воєнні та соціальні загрози	РНБО, Міноборони, правоохоронні органи, Мінцифри	Управління ризиками, формування системи превентивних заходів, підвищення готовності до криз

Джерело: сформовано автором на основі [249; 253; 258; 80]

Важливим методологічним питанням для побудови концепції економічної безпеки є визначення джерел або суб'єктів загроз, чий дії спрямовані проти життєво важливих економічних інтересів суспільства та держави [249; 253]. Якщо в одному

випадку ці загрози викликані природними явищами, об'єктивними процесами та чинниками економічного розвитку, то в іншому випадку це конкретні суб'єкти господарювання [249].

До суб'єктів загроз економічній безпеці, чия діяльність може завдавати шкоди життєво важливим економічним інтересам України, варто віднести [80; 253]:

- юридичні особи (підприємці, компанії, фонди та благодійні організації; державні підприємства та інші суб'єкти господарювання);
- фізичних осіб, що професійно займаються економічною діяльністю (приватні виробники та підприємці без статусу юридичної особи; керівники, які здійснюють від імені підприємств господарські операції; працівники державних організацій та установ тощо);
- іноземні юридичні особи, організації, компанії, спецслужби тощо;
- організовану злочинність, яка діє як всередині країни, так і за кордоном.

Варто враховувати, що суб'єкти господарювання можуть мати особисті економічні інтереси, які суперечать загальнонародним і державним, і застосовувати методи та форми діяльності, що дозволяють досягти бажаного результату. Хоча вони діють у межах прав, наданих їм Конституцією, їхні дії можуть шкодити життєво важливим економічним інтересам суспільства, держави або інших суб'єктів господарювання, що створює загрозу економічній безпеці [249; 80]. Отже, при оцінці таких суб'єктів як джерел загроз потрібно враховувати відповідність їхньої діяльності чинним правовим, економічним нормам та правилам [253].

У вузькому розумінні, економічна безпека підприємства, галузі, регіону або суб'єктів господарювання – це захищеність виробничих, фінансових, правових та організаційних відносин і ресурсів, за якої їхні економічні інтереси реалізуються ефективно та законно [249]. Структурний аспект цієї проблеми передбачає виділення основних чинників, що впливають на економічну безпеку держави та суб'єктів господарювання, таких як: матеріальне забезпечення виробництва, стан

робочої сили, розмір і модернізація виробничих фондів, розвиток дослідницької сфери, технологічні новації, а також можливості реалізації продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках [249; 258].

На рівні суб'єктів господарювання економічна безпека як стан означає наявність таких економічних, виробничих і технологічних умов, які забезпечують законну реалізацію їхніх економічних інтересів без суперечностей з інтересами інших суб'єктів і стабільне функціонування [249].

У функціональному аспекті економічна безпека є процесом її забезпечення і має розглядатися як досягнення єдності життєво важливих інтересів, виявлення та попередження загроз їм, а також протидія суб'єктам загроз, що створює умови для стійкого функціонування національної економіки [249; 253; 80].

Особливо варто звернути увагу на такий етап діяльності, як формування та здійснення системи заходів для реалізації життєво важливих економічних інтересів [249; 253]. Для кожної держави ця система заходів повинна передбачати дії, що забезпечують стабільне функціонування економіки та її розвиток [253; 28]. Проблема полягає в тому, що підтримання стабільності, наприклад, темпів зростання внутрішнього валового продукту, часто є актуальнішим за значний приріст, що не враховує реальний рівень національного споживання та обмежені можливості зростання експорту [80; 258; 1]. Тому при розробці системи заходів необхідно враховувати як економічне становище держави, так і її місце у міжнародному поділі праці [1; 28; 258].

На основі запропонованої моделі забезпечення економічної безпеки має реалізуватися в діяльності кожного суб'єкта (рис. 1.3) [249; 253]. Водночас те, що необхідно захищати економічні інтереси, між якими можуть бути суперечності, вимагає розгляду специфіки цього процесу [249; 80].

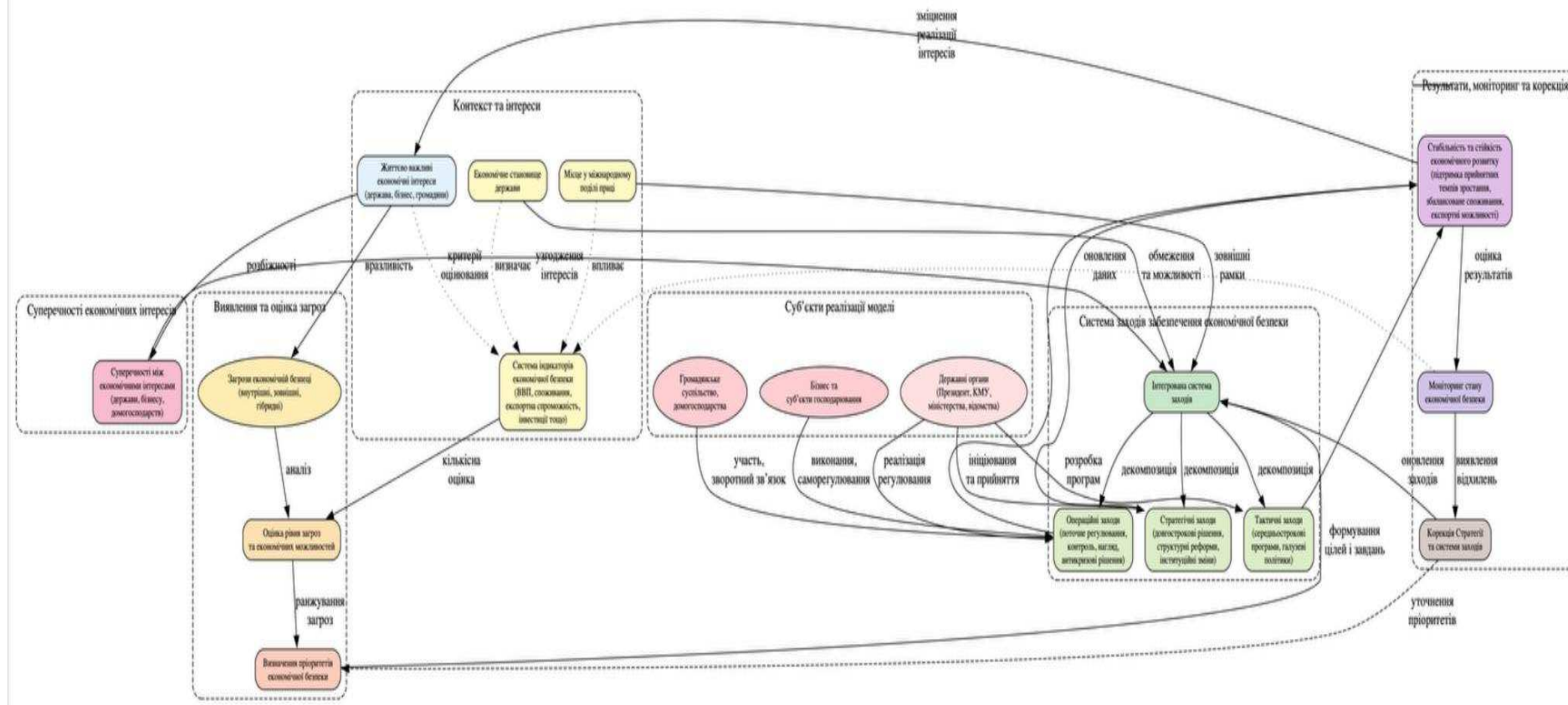

Рис. 1.3. Ускладнена системно-функціональна модель забезпечення економічної безпеки держави

Джерело: сформовано автором на основі [249; 253; 258; 80; 1; 28]

Забезпечення безпеки є необхідною умовою для існування та розвитку соціальної системи, що дозволяє їй зберігати і примножувати вкладені ресурси. Науковим критерієм забезпечення безпеки соціальної системи можна вважати рівень реалізації та захищеності її інтересів [249; 253].

Забезпеченням безпеки організації є цілеспрямована діяльність керівництва та структурних підрозділів організації, громадських інститутів та громадян з ідентифікації та попередження загроз безпеці організації та її персоналу, а також протидії цим загрозам, що є обов'язковою умовою для захисту життєво важливих інтересів [249; 80]. Характер такої діяльності визначається системою безпеки та базується на принципах і політиці забезпечення безпеки, сформульованій вищим керівництвом [253].

Серед основних принципів забезпечення безпеки організації можна виділити законність, дотримання Конституції та законодавства країни у сфері безпеки, підтримання балансу життєво важливих інтересів працівників, підприємства і держави, а також взаємну відповідальність підприємства та держави за забезпечення безпеки [249; 80].

Досягнення довгострокових цілей політики безпеки організації реалізується через інтеграцію в систему стратегічного менеджменту та планування у всіх сферах діяльності підприємства [253; 258]. Для ефективного виконання політики безпеки підприємством розробляється комплекс адміністративно-правових, організаційно-управлінських, спеціальних, інженерно-технічних, морально-психологічних, інформаційно-аналітичних та інших заходів, спрямованих на захист функцій розвитку організації [249; 253].

Забезпечення безпеки соціальної системи є фундаментом її існування, що впливає з діалектичного єднання функцій розвитку та безпеки [249].

Якщо цільова функція системи забезпечення безпеки полягає у захищеності інтересів від загроз, то головною метою діяльності з безпеки організації є комплексне нейтралізуюче впливання на потенційні та реальні загрози, що можуть вплинути на життєдіяльність організації, та захист її життєво важливих інтересів, які забезпечують її існування і розвиток [249; 80].

Ця мета досягається шляхом вирішення ряду завдань, які впливають із концепції безпеки та визначаються керівництвом організації. Спектр цих завдань досить широкий, проте обмежується наявними ресурсами підприємства. Він охоплює завдання забезпечення безпеки у ключових сферах діяльності підприємства (технічній, комерційній, фінансовій, охоронній, бухгалтерській, адміністративно-управлінській), завдання для підтримки безпеки організації, а також завдання з планування та контролю діяльності підрозділів і служб безпеки в різних режимах їх функціонування [253; 258].

У теоретичному вимірі національна безпека розглядається як складна, інтегрована система, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів держави, суспільства та громадян від внутрішніх і зовнішніх загроз. Цей підхід кореспондує із загальною логікою розуміння безпеки організації, яка також функціонує як сукупність взаємопов'язаних видів безпеки, спрямованих на захист ключових інтересів у різних сферах діяльності. Аналогічно до корпоративного рівня, де безпека має багатовимірну структуру та включає економічну, правову, інформаційну, кадрову й інші складові, система національної безпеки держави охоплює широке коло підсистем – політичну, економічну, соціальну, воєнну, інформаційну, екологічну тощо. Кожна з цих підсистем відповідає за протидію специфічним загрозам і забезпечує цілісність та стійкість державного розвитку (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Підходи до визначення понять «національна безпека» та «економічна безпека»

Підхід	Національна безпека	Економічна безпека	Ключовий акцент
1	2	3	4
Системний	Інтегрована система взаємопов'язаних підсистем (політичної, економічної, соціальної, воєнної, інформаційної, екологічної тощо), спрямована на захист життєво важливих інтересів держави та суспільства	Підсистема національної безпеки, що забезпечує стабільність, стійкість і самовідтворення економіки	Цілісність, взаємозалежність елементів

1	2	3	4
Інтересо-орієнтований	Стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз	Стан захищеності життєво важливих економічних інтересів держави, бізнесу та громадян	Пріоритет інтересів як об'єкта захисту
Загрозо-орієнтований	Здатність держави і суспільства протидіяти реальним і потенційним загрозам у ключових сферах життєдіяльності	Здатність економічної системи нейтралізувати внутрішні та зовнішні загрози економічного характеру	Фокус на ідентифікації та нейтралізації загроз
Функціональний	Процес реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення стабільного розвитку та суверенітету	Процес формування та реалізації механізмів захисту й розвитку економічної системи	Безпека як діяльність і управлінський процес
Структурний	Сукупність підсистем безпеки, кожна з яких відповідає за окрему сферу державного розвитку	Сукупність складових (фінансова, інвестиційна, виробнича, зовнішньоекономічна, інноваційна тощо)	Багатовимірність і ієрархія складових
Інституційний	Результат функціонування системи державних органів та інститутів, відповідальних за безпеку	Результат взаємодії державних, регуляторних і ринкових інститутів у сфері економіки	Роль інститутів і механізмів управління

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення наукових підходів на основі [249; 253; 186; 182]

За результатами аналізу таблиці 1.3 національна та економічна безпека в сучасній науковій парадигмі розглядаються не як ізольовані стани, а як багатовимірні системи й процеси, що ґрунтуються на захисті життєво важливих інтересів та здатності протидіяти загрозам. Економічна безпека при цьому виступає ключовою функціональною підсистемою національної безпеки, визначаючи матеріальну та ресурсну основу сталого розвитку держави. Такий підхід дозволяє обґрунтувати необхідність комплексної державної політики у

сфері забезпечення економічної безпеки з урахуванням інституційних, структурних і функціональних чинників.

Системний підхід дозволяє трактувати національну безпеку не як сукупність окремих заходів чи реакцій на окремі виклики, а як структурно упорядковану модель, що забезпечує узгоджену взаємодію всіх безпекових підсистем [25; 9; 13]. Так само, як ефективність діяльності будь-якої організації залежить від комплексного функціонування її різних видів безпеки, ефективність національної безпеки визначається ступенем координації між її підсистемами, послідовністю управлінських рішень та здатністю державних інститутів підтримувати стійкість у довгостроковій перспективі. Особливе місце в цій системі займає економічна безпека, яка формує ресурсну основу реалізації інших видів безпеки та визначає потенціал держави до соціально-економічного розвитку, інновацій і модернізації.

Аналогія з корпоративною безпекою дозволяє глибше осмислити теоретичну сутність національної безпеки. Якщо безпека організації – це інтегрована система, спрямована на захист життєво важливих корпоративних інтересів від певних загроз, то національна безпека виконує аналогічну функцію на макрорівні, забезпечуючи умови для збереження економічного суверенітету, інституційної стабільності, суспільної злагоди та розвитку державної економіки. Так само, як реалізація різних видів корпоративної безпеки є передумовою стабільної діяльності підприємства, реалізація економічної, політичної, соціальної, інформаційної та інших складових національної безпеки є обов'язковою умовою для досягнення стратегічних цілей держави, підтримання макроекономічної рівноваги й забезпечення добробуту населення [3; 19; 16].

У структурі національної безпеки економічна безпека виконує фундаментальну функцію, оскільки саме вона формує матеріальну, фінансову та інституційну основу стабільності інших підсистем. Її стан визначає можливості держави протидіяти загрозам, підтримувати розвиток економічної інфраструктури, забезпечувати зайнятість, інвестиції, конкурентоспроможність та стійкість господарського середовища. Відтак економічна безпека є не лише елементом загальної системи національної безпеки, а й ключовим її драйвером, що

інтегрує результати діяльності інших підсистем і забезпечує довгострокову спроможність країни реагувати на виклики та використовувати можливості розвитку [13; 19; 25].

Безпека організації це інтегрована система видів безпеки, де кожен вид спрямований на захист життєво важливих інтересів організації від певних загроз. Тому забезпечення безпеки організації завжди слід розглядати як систему, що складається з декількох підсистем. Кількість видів безпеки може бути різною, але найчастіше виділяють 8-10 основних (економічна, правова, маркетингова, інформаційна, безпека фінансово-кредитної сфери, фізична, кадрова, особиста, екологічна та техногенна безпека тощо). Реалізація цих видів безпеки спрямована на захист життєво важливих корпоративних інтересів у різних сферах діяльності від внутрішніх та зовнішніх загроз, і є обов'язковою умовою успішного бізнесу, досягнення цілей, отримання прибутку та збереження цілісності організаційної структури підприємства [3; 5; 9].

До об'єктів організації, що підлягають обов'язковому захисту від потенційних загроз і неправомірних посягань, належать [3; 7; 11]:

- персонал (керівники та співробітники, які володіють інформацією, працівники зовнішніх служб тощо);
- фінансові ресурси (валюта, дорогоцінні метали, фінансові документи);
- матеріальні засоби та ресурси (будівлі, споруди, склади, обладнання, сировина, готова продукція тощо);
- інформаційні ресурси з обмеженим доступом, бази даних, програмне забезпечення;
- засоби та системи інформатизації;
- технічні засоби і системи охорони та захисту матеріальних і інформаційних ресурсів.

Основні завдання у сфері безпеки підприємства включають вжиття заходів за цими напрямками. Важливим елементом системи безпеки є вибір механізмів для її забезпечення в соціальній організації [3; 9].

Коли економіка країни переважно державна, забезпечення безпеки суб'єктів господарювання (організацій, підприємств) здійснюється державою, яка повністю бере на себе їх захист. У ринкових умовах ситуація суттєво змінюється. Частка держави в економіці та інших сферах поступово скорочується, як і зменшується її роль у забезпеченні безпеки особистості та суспільства. Відтак, в цих умовах захист інтересів організацій і громадян не може бути виключно державним завданням, і виникає об'єктивна потреба у двох механізмах забезпечення безпеки – державному та недержавному [13; 19; 25].

Включення в систему безпеки соціальної організації механізмів державної та недержавної підтримки означає два важливі аспекти. Перший – діяльність соціальної організації (суб'єкта господарювання) здійснюється в межах правового поля, визначеного законодавством держави. Другий – безпека соціальної організації є невід'ємною частиною єдиної державної політики національної безпеки, що розширює можливості захисту інтересів особистості та суспільства завдяки залученню як державних, так і недержавних структур безпеки [3; 9; 16].

Під час вивчення питань безпеки організації важливим є її структурна класифікація. Наразі в умовах глобалізації межа між внутрішньою та зовнішньою безпекою значною мірою розмита, а багато загроз – теракти, захоплення заручників, екологічні та природні катастрофи – важко пов'язати з єдиним джерелом. Однак, розподіл загроз на внутрішні та зовнішні є корисним з практичної точки зору, адже він дає змогу чітко класифікувати концептуальні підходи до вирішення питань безпеки організації [5; 9; 11].

Крім того, такий поділ необхідний для розуміння того, що забезпечення внутрішньої безпеки вимагає зовсім інших методів і підходів, ніж забезпечення зовнішньої безпеки.

Узагальнення теоретичних підходів до розуміння національної та організаційної безпеки показує, що обидві системи мають спільну рису – необхідність комплексного управління внутрішніми процесами, які визначають стійкість соціальної й економічної системи. У межах організації, так само як і в масштабах держави, внутрішня безпека формується через узгодження інтересів

учасників, забезпечення стабільності розвитку, підтримку соціальної рівноваги та захист ключових ресурсів [3; 9; 25]. Тому логічним продовженням системного підходу є визначення конкретних напрямів забезпечення внутрішньої безпеки організації, які спрямовані на мінімізацію суперечностей, формування сприятливого соціального середовища та створення умов для стійкого функціонування [9; 13].

Основні напрями забезпечення внутрішньої безпеки соціальної системи (організації) включають такі завдання [3; 13; 25]:

- зниження рівня соціальних суперечностей;
- захист організаційної культури, національних духовних, інтелектуальних і культурних цінностей;
- зміцнення виробничого потенціалу;
- проведення збалансованої економічної та фінансової політики;
- досягнення оптимального балансу між інтересами людей, організацій, суспільства та держави;
- захист життя та здоров'я людей, створення гідних умов для праці та існування;
- захист життєво важливих інтересів, захист майна, ресурсів та власності;
- підвищення рівня освіти тощо.

Цей перелік завдань підкреслює важливу роль внутрішньої складової у забезпеченні безпеки соціальної організації та її значення у зміцненні єдиного економічного простору країни [13; 19].

Забезпечення зовнішньої безпеки, тобто зовнішнього контуру безпеки соціальної системи, охоплює два рівні: загальнопланетарний (глобальний) та державний (рівень бізнес-середовища). При аналізі зовнішнього контуру безпеки слід враховувати загрози екологічного, радіаційного, епідеміологічного, кримінального, природного, правового, економічного характеру тощо (рис. 1.4) [11; 16; 19].

захисту підприємств і організацій є досягнення певного балансу між їхніми інтересами та подібними інтересами інших країн, що дозволяє створити певний компроміс у рамках міжнародної безпеки [80].

Міжнародна безпека базується на дотриманні всіма державами загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, які виключають вирішення спірних питань шляхом сили або загрозою силою [1; 28].

У кожній організації життєво важливі інтереси всіх об'єктів безпеки піддаються різноманітним загрозам, тому важливе практичне значення має класифікація видів безпеки за сферами діяльності, де виявляються ці загрози. За таким принципом класифіковані життєво важливі інтереси, загрози та напрями забезпечення національної безпеки в Концепції національної безпеки України [249; 253].

«Чисті» види безпеки зустрічаються рідко, адже вони зазвичай тісно корелюють один з одним [258].

Загальноприйнято, що основним видом безпеки організації є її економічна безпека, яка передбачає захист життєво важливих економічних інтересів організації від внутрішніх та зовнішніх загроз. Економічна безпека є основою успіху бізнесу, досягнення прибутку та збереження цілісності підприємницької структури [253; 258].

Економічна безпека, незважаючи на її інтегральний характер, не повинна ототожнюватися з усією сукупністю видів безпеки організації. Вона є самостійним видом безпеки, що відображає стан захищеності економічних інтересів, ресурсів і потенціалу організації від загроз, які впливають на її фінансову стійкість, конкурентоспроможність і можливості розвитку [249; 253; 258]. Водночас правова, маркетингова, інформаційна, фінансово-кредитна, фізична, освітня та інші види безпеки становлять структурні компоненти загальної системи безпеки організації, кожен із яких спрямований на захист специфічних сфер її функціонування. Таким чином, економічна безпека взаємодіє з іншими видами безпеки, але не замінює їх і не включає їх у повному обсязі. На практиці всі види безпеки перебувають у постійній взаємодії, оскільки забезпечення ефективної діяльності організації

потребує комплексного врахування різних сфер ризиків. За різних історичних періодів пріоритетність окремих видів безпеки змінюється, тому ключовим завданням управління безпекою соціальних організацій є досягнення оптимального балансу між ними з огляду на актуальні загрози, стратегічні цілі та умови розвитку [253; 258].

Загальні положення моделювання, розглянуті раніше у контексті системи забезпечення економічної безпеки, при деталізації у сфері управління інвестиційними та інноваційними процесами дозволяють визначити напрямки діяльності з урахуванням пріоритетних завдань і реальних загроз. У цьому випадку об'єктом моделювання є діяльність органів державної влади та управління, а також суб'єктів господарювання, спрямована на реалізацію інноваційної та інвестиційної політики України [1; 80; 249].

Важливість такої діяльності є першочерговим завданням для будь-якого суспільства і соціальної системи, оскільки без належного рівня розвитку науки та техніки неможливо забезпечити прогрес та безпеку, а також зберегти досягнуті результати розвитку [253].

Згідно з системним підходом, модель реалізації інноваційної та інвестиційної політики повинна включати такі елементи [1; 80; 249; 253]:

- цілі та завдання діяльності;
- суб'єктів діяльності;
- об'єкт діяльності та його ключові характеристики;
- загрози об'єкту діяльності (інноваційній та інвестиційній політиці) та механізми їх реалізації;
- умови, в яких ця діяльність здійснюється (економічні, політичні та інші особливості, що впливають на політику інновацій та інвестицій);
- форми, методи і засоби, які використовуються суб'єктами діяльності для досягнення поставлених цілей;
- стратегію і тактику використання економічних, правових, адміністративних, організаційних та інших засобів реалізації інноваційної та інвестиційної політики;

- результати діяльності як прогнозовану форму досягнення цілей, зокрема її показники і критерії оцінки успіху.

Вихідним моментом моделювання є визначення мети такої діяльності. На нашу думку, її можна сформулювати, з одного боку, як забезпечення стійкого економічного зростання, що включає нарощення експортного потенціалу, розвитку високотехнологічних виробництв, підвищення технологічного рівня та конкурентоспроможності продукції, заміщення імпортованої продукції на внутрішньому ринку вітчизняною [253; 258]. З іншого – у співвідношенні з метою системи забезпечення економічної безпеки, ця мета є складовою загальної системи захисту національних економічних інтересів [249; 253]. Таким чином, ці цілі взаємопов'язані: реалізація однієї з них сприяє досягненню іншої.

Визначення мети дозволяє формувати підходи до організації роботи кожного суб'єкта на основі оцінки стану економічної системи на даний момент, вводячи «якісний» критерій оцінки обґрунтованості прийнятих рішень і можливості їх порівняння з кінцевим результатом, тобто оцінити ефективність діяльності та досягнення результату [80; 249]. Таким чином, має бути побудована модель реалізації інноваційної та інвестиційної політики, що дозволить економічній системі саморегулюватися та використовувати зовнішні чинники для досягнення поставленої мети.

Одним з основних питань аналізу й побудови моделі діяльності у сфері реалізації інноваційної та інвестиційної політики є, на нашу думку, проблема визначення «об'єкта» такої діяльності. На перший погляд може здатися, що відповідь очевидна – оскільки мова йде про інновації та інвестиції, об'єктом є їх впровадження у сферу економіки [253; 258].

На наш погляд, важливо звернути увагу на те, що на всіх рівнях, будь то держава чи підприємство, підходи до реалізації інноваційної та інвестиційної політики в основному базуються на визначенні певних проблем як об'єктів, розв'язання яких становить життєво важливий економічний інтерес відповідного суб'єкта [1; 80; 249]. Тобто підприємства зосереджуються на вирішенні власних проблем, тоді як держава займається стратегією та тактикою розвитку всієї

економіки, яка може як збігатися, так і не збігатися з цілями окремого суб'єкта [253]. Іншими словами, фактично йдеться про наявність спільного методологічного підходу не лише до моделі, а до концепції інноваційної та інвестиційної політики та її реалізації на різних рівнях. Основою побудови рівневих моделей має бути аналіз реальних життєво важливих економічних інтересів кожного суб'єкта та вплив на них різнопланових чинників. Залежно від цього змінюватимуться форми і методи управлінського впливу, спрямовані на досягнення мети. Загальною метою на кожному рівні є забезпечення національної економічної безпеки [249; 253].

Економічні інтереси в загальному розумінні визначаються як сукупність потреб, що формуються в індивідів, соціальних груп та інших суб'єктів господарювання під впливом економічних відносин і стимулюють їх до активної діяльності [249; 80]. Задоволення цих важливих потреб обумовлює розвиток світової економіки, національних економік та життєдіяльність окремих виробників [1]. Щодо інноваційної та інвестиційної діяльності це означає, що невідповідність чи суперечність інтересів держави та підприємств під час реалізації стратегічних завдань може знижувати ефективність останніх через брак нормативно закріплених стимулів інвестування або пріоритетність інших задач для виробників у конкретний період [253; 258]. Таким чином, виникає потреба у визначенні цілей інноваційної та інвестиційної політики держави, що відповідають інтересам кожного виробника. Крім того, чітко акцентується увага на тому, що об'єктом інноваційної та інвестиційної діяльності є інтереси всіх суб'єктів системи. Відповідно, розв'язання протиріч може бути досягнуте шляхом прийняття управлінського рішення, яке створює взаємовигідні умови для суб'єктів господарювання (наприклад, максимізація прибутку від вдосконалення технологій виробництва) та для держави – зміцнення економічної системи як основи національної економічної безпеки [253].

Не менш важливим методологічним аспектом для побудови моделі реалізації інноваційної та інвестиційної політики поряд з її об'єктом є питання реальних і потенційних загроз для інтересів, умов та можливостей їх реалізації [13; 25; 42; 66].

Розробка моделі повинна враховувати весь комплекс загроз, зокрема чинники, що перешкоджають або унеможливають реалізацію інноваційної та інвестиційної політики [20; 57; 69; 270].

Виділення процесів та чинників економічного розвитку, що створюють загрозу інноваційній та інвестиційній політиці держави або її реалізації суб'єктами господарювання, має базуватися на оцінці їхнього впливу на умови та можливості реалізації життєво важливих економічних інтересів [2; 54; 55; 57]. Наприклад, деякі закордонні економісти вважають, що низька інвестиційна активність в Україні пов'язана з незавершеністю процесів приватизації та відсутністю гарантій збереження іноземних інвестицій [28; 34; 35]. Більш реальною є загроза стабільному розвитку через залучення в країну капіталів кримінального або напівкримінального походження [41; 137; 138; 143].

Враховуючи це, доцільно розробити детальнішу класифікацію чинників, процесів і дій, які становлять загрозу для інноваційних та інвестиційних процесів, що дозволить підходити до їхньої реалізації з урахуванням національної ситуації [12; 70; 71].

Для побудови моделі реалізації інноваційної та інвестиційної політики важливим є визначення «носіїв» або джерел загроз, чиї дії можуть перешкоджати досягненню її результатів [41; 74; 83; 137]. У певних випадках носіями загроз виступають об'єктивні процеси та фактори економічного розвитку, тоді як в інших – конкретні суб'єкти господарювання [20; 57; 154].

До суб'єктів, дії яких можуть загрожувати реалізації інноваційної та інвестиційної політики й завдавати шкоди життєво важливим економічним інтересам країни, варто віднести [2; 72; 74]:

- підприємців, компанії, фонди та благодійні організації, державні підприємства та інші суб'єкти господарювання, які нецільовим чином використовують кошти, призначені на розвиток і модернізацію виробництва;
- іноземні організації та компанії, що намагаються використовувати ситуацію в Україні для реалізації дій, часто незаконних (наприклад, для легалізації незаконних доходів).

Слід враховувати, що суб'єкти господарювання можуть мати особисті інтереси, які суперечать загальнодержавним, і використовувати методи та форми діяльності, що сприяють досягненню їхніх цілей [3; 68]. Формально такі дії здійснюються в межах законів, наданих Конституцією, але водночас можуть завдавати шкоди життєво важливим економічним інтересам суспільства, держави або інших суб'єктів, наприклад, шляхом нецільового використання централізованих ресурсів, спрямованих на розвиток пріоритетних наукових напрямів [2; 242; 243]. Тому при оцінці таких суб'єктів як носіїв загроз у сучасних умовах слід враховувати відповідність їхньої діяльності правовим і господарським нормам, а також стратегії та тактиці державної політики щодо забезпечення стабільного економічного зростання [7; 8; 28].

Водночас слід пам'ятати, що діяльність деяких суб'єктів, хоча і не порушує законодавства, може завдавати значної шкоди політиці підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств [20; 57; 71]. У такому випадку необхідно створювати такі умови регулювання економічних відносин, за яких суб'єктам господарювання стане не вигідно використовувати інноваційні чи інвестиційні ресурси не за призначенням [7; 42; 66].

Також важливо встановити співвідношення життєво важливих економічних інтересів особи, суспільства та держави [3; 12]. В іншому випадку існуючі об'єктивні суперечності між ними можуть ускладнити державне регулювання господарської практики: або створюватимуть штучні бар'єри для впровадження нових технологій, або держава втратить контроль і можливість надавати реальний позитивний вплив на економіку [20; 57; 69].

Формування моделі реалізації інноваційної та інвестиційної політики вимагає системного підходу, який враховує методологічні засади управління національною економічною безпекою, особливості функціонування української економіки та багаторівневий характер управлінських рішень [13; 25; 65]. Така модель має ґрунтуватися на узгодженій взаємодії держави, бізнесу, регіональних структур і науково-освітнього середовища, забезпечуючи формування сприятливих умов для інноваційної активності та інвестиційного розвитку [11; 66;

191; 270]. Система має охоплювати інституційні механізми підтримки інновацій, стимулювання інвестицій, захисту економічних інтересів суб'єктів господарювання та мінімізації ризиків, що виникають унаслідок внутрішніх і зовнішніх загроз [34; 35; 69; 74; 83]. Реалізація моделі на різних рівнях передбачає запровадження комплексу заходів, які враховують національні особливості України, рівень цифровізації, структуру регіональних економік, потенціал місцевих інноваційних екосистем і здатність суб'єктів господарювання до впровадження інновацій [1; 14; 43; 71]. У підсумку це дозволяє створити ефективну, адаптивну й стійку систему реалізації інноваційної та інвестиційної політики, інтегровану в загальну систему забезпечення економічної безпеки держави [12; 20; 25; 57; 69].

Отже, побудова моделі (рис. 1.5) реалізації інноваційної та інвестиційної політики має ґрунтуватися на розглянутих методологічних підходах і включати створення системи, що реалізує цю політику в діяльності кожного суб'єкта господарювання.

Для формування моделі на різних рівнях реалізації інноваційної та інвестиційної політики важливо на сучасному етапі реалізувати низку заходів, спрямованих на врахування національних особливостей України та створення сприятливих умов для їх впровадження [2; 11].

Додатково варто підкреслити, що сучасна наукова думка розглядає економічну безпеку не лише як стан захищеності економічної системи, а як результат складної взаємодії інституцій, механізмів та публічної політики, спрямованої на формування стійкості соціально-економічного середовища. У межах публічного управління економічна безпека виконує функцію інтегрувального елемента, що поєднує фіскальну, інвестиційну, інноваційну, промислову, соціальну та регіональну політики [12; 13]. Це означає, що державна політика зміцнення економічної безпеки має системний характер і потребує інституційно збалансованого механізму реалізації.

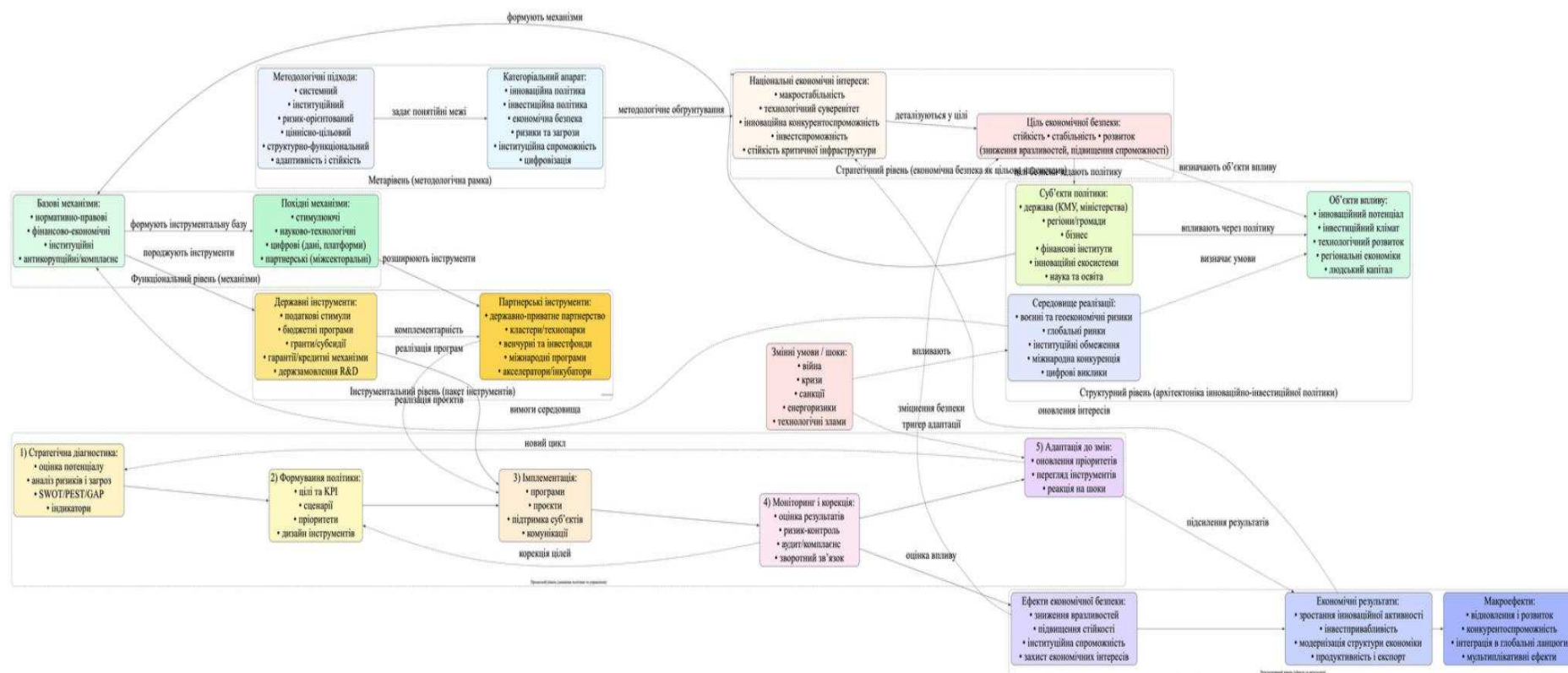

Рис. 1.5. ARCHIMATRIX-модель реалізації інноваційної та інвестиційної політики в системі економічної безпеки держави

Джерело: сформовано автором на основі системного та інституційного підходів до забезпечення економічної безпеки, узагальнення положень інноваційної та інвестиційної політики і сучасних моделей державного стратегічного управління [1; 13; 25; 28; 42; 57; 66; 69; 80; 249; 253]

Аналіз наукових джерел свідчить, що існуючі трактування економічної безпеки переважно зосереджені на її функціональних або індикаторних аспектах, тоді як питання інституційної архітектури, механізмів та алгоритмів державного впливу залишаються фрагментарно дослідженими. Це формує наукову прогалину, яка визначає актуальність даного дослідження та обумовлює необхідність уточнення понятійного апарату відповідно до сучасних викликів, включно з воєнними загрозами, цифровою трансформацією та зміною моделі державного управління [10; 20].

У межах цього дослідження державна політика зміцнення економічної безпеки розглядається як цілеспрямована діяльність органів публічної влади, спрямована на формування стійкого інституційного середовища, зниження вразливостей економічної системи, забезпечення її здатності адаптуватися до дестабілізуючих факторів та відновлюватися після кризових впливів. Такий підхід дозволяє розглядати економічну безпеку не лише як результат, але й як процес управління ризиками, що потребує оновлених механізмів, інструментів і моделей [9; 12].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що теоретичний базис дослідження дозволяє розглядати економічну безпеку як складну багаторівневу систему, де ключову роль відіграє не лише ресурсна забезпеченість, а й якість інституційного середовища. Категоріальний апарат уточнено в контексті публічного управління, що дає змогу вийти за межі суто економічних показників і зосередитись на спроможності державних інститутів ефективно реагувати на загрози в умовах високої невизначеності та воєнних викликів.

Визначення сутності та категоріального апарату економічної безпеки створює необхідний теоретичний фундамент для подальшого дослідження. Оскільки ключовим фактором реалізації державної політики визначено інституційну спроможність, логічним кроком є поглиблений розгляд саме інституційних складових. Це обумовлює необхідність переходу у підпункті 1.2 до детального аналізу теоретичного підґрунтя формування інституційних механізмів,

які забезпечують перетворення стратегічних цілей економічної безпеки у конкретні управлінські дії та результати.

1.2. Теоретичне підґрунтя формування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки

Згідно з останніми даними, економічне середовище України продовжує проходити значну трансформацію в умовах постійних внутрішніх і зовнішніх викликів, зокрема через вплив воєнних дій та глобальних економічних факторів [223–225]. Економічна система, ще не набувши достатньої стійкості, потерпає від нових економічних викликів та геополітичної нестабільності. У таких умовах значення економічної безпеки як фундаментальної складової економічної стійкості держави суттєво зростає [249; 253]. У сучасному контексті економічна безпека виступає критичним компонентом національної безпеки, що визначає напрямки економічної політики України. Для забезпечення стабільного розвитку країни необхідно регулярно оцінювати та прогнозувати загрози, створювати та модернізувати інструменти захисту економічної безпеки [256; 196].

Нормативно-правовий захист є важливою частиною системи забезпечення економічної безпеки та реалізується завдяки розвиненій правовій базі [249; 253; 254]. Економічна безпека включає сукупність умов, які сприяють зростанню національної економіки та гарантують захист від різноманітних загроз [96; 185–186]. Основною функцією механізмів забезпечення економічної безпеки є підтримка ключових компонентів, таких як стійкість і розвиток [180; 196]. Економічні загрози – це фактори, що дестабілізують різні сфери економіки і можуть мати як внутрішній, так і зовнішній характер [182; 196].

Згідно зі звітом Світового банку щодо економіки України за 2023 рік, пріоритетними завданнями є не лише забезпечення економічного зростання, підвищення рівня життя населення та диверсифікація джерел державного бюджету

(збільшення частки доходів, що не залежать від імпорту), а й адаптація до нових викликів [147]. Вплив економічних санкцій та наслідки війни суттєво вдарили по підприємствах промислового та енергетичного секторів, що становлять значну частку доходів бюджету. Санкції також обмежили можливості інвестиційного залучення у фінансову та банківську сфери України, що ускладнює залучення іноземного капіталу [75; 56]. Для підтримки економіки Уряд України використовує кошти з державних резервів, а програми підтримки та відновлення виробництва забезпечують певне підсилення, хоча й потребують подальшого розвитку.

Із 2023 року Україна активно посилює свою інтеграцію в міжнародну економіку та шукає нові ринки для збуту національної продукції. Зниження тарифів та спрощення митних процедур на європейському та світовому рівнях створює нові можливості для експорту, однак також відкриває ринок для іноземних виробників, що загострює конкуренцію в багатьох галузях. Україна, як і раніше, розглядається міжнародною спільнотою як постачальник важливих ресурсів, що може створювати ризики її перетворення на «сировинний придаток» світової економіки та потребує ефективного захисту інтересів національної економічної безпеки [18; 24; 27].

Криміналізація економіки залишається однією з серйозних загроз економічній безпеці. Згідно з останніми даними, виявлення економічних злочинів покриває лише близько 45% від загальної кількості випадків, що призводить до значних втрат для державного бюджету. Ця проблема потребує активізації заходів для зменшення економічних правопорушень і посилення контролю [33; 12].

Зазначені вище аргументи підтверджують необхідність постійного оновлення інструментів забезпечення економічної безпеки, що обумовлено такими передумовами:

- 1) прагненням захистити національні інтереси в умовах зростання міжнародних інтеграційних процесів;
- 2) загостренням економічної та політичної боротьби за обмежені природні ресурси через різні рівні ресурсозабезпеченості країн;

3) підвищенням конкурентоспроможності окремих держав (у сфері сільського господарства, промисловості, банківських послуг тощо);

4) необхідністю запобігання економічним злочинам [21; 19; 33].

Нормативно-правова база є одним із ключових інструментів регулювання та підтримки економічної безпеки, що сприяє прогресивному розвитку особистості, суспільства та держави. Надійна та ефективна нормативно-правова база може бути створена лише за умови системного підходу із залученням фахівців, наукового співтовариства та органів державної влади [22; 31].

У сучасній нормативно-правовій доктрині економічної безпеки простежуються дві базові концептуальні моделі її розуміння: західна (насамперед, американська) та підхід, що сформувався в українському правовому та інституційному контексті. Американська концепція стала основою для багатьох положень державної економічної політики і базується на двох ключових принципах: забезпеченні економічної самостійності держави та підвищенні рівня життя населення як стратегічної умови національної безпеки. Вона формувалася в умовах «холодної війни» й була спрямована на створення системи правових і економічних інструментів, що гарантують захист національних інтересів. У цьому підході економічна безпека розглядається як стан, за якого фундаментальні макроекономічні показники – зайнятість, інфляція, структура доходів, ресурсна забезпеченість – підтримуються на рівні, що не обмежує політичний суверенітет і свободу стратегічних рішень держави [25; 15].

Українська концепція економічної безпеки була сформована під впливом політичних та соціально-економічних змін. Основна її теза – забезпечення економічної безпеки через економічне зростання та інноваційні підходи. Попри відмінності в передумовах формування цих концепцій, обидві мають спільну рису – законодавчо закріплену Стратегію національної безпеки як систему стратегічних пріоритетів [199; 195; 206].

Проблеми економічної безпеки в умовах планової економіки СРСР не розглядалися, оскільки не існувало ринкових механізмів, таких як інфляція чи

конкуренція. Дослідження в галузі економічної безпеки почали з'являтися лише у 1990-х роках [219; 200; 199].

Формування нормативно-правової бази економічної безпеки в Україні почалося з ухвалення Закону «Про безпеку» від 05.03.1992 року, який багаторазово уточнювався і визначав безпеку як «стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз». У Стратегії національної безпеки, затвердженій Указом Президента України від 31.12.2015 року, перелік понять у сфері безпеки був значно розширений та представлений системний підхід до забезпечення національної безпеки (табл. 1.4) [183; 222; 223].

Нормативно-правова основа Стратегії національної безпеки є важливим засобом забезпечення національної безпеки нарівні з організаційними та інформаційними інструментами [206; 208; 226].

Таблиця 1.4

Системний підхід до забезпечення національної безпеки

Складова системи	Характеристика	Ключові елементи	Вплив на національну безпеку
1	2	3	4
Інституційний механізм	Сукупність державних органів і структур, відповідальних за формування та реалізацію безпекової політики.	Президент, Верховна Рада, Уряд, РНБО, міністерства, місцеве самоврядування	Визначає здатність держави до реагування, координації та стратегічного управління ризиками.
Нормативно-правове забезпечення	Комплекс законів, доктрин, стратегій та регуляторних актів, що визначають правові основи безпеки.	Конституція, закони, державні стратегії, стандарти, доктрини	Гарантує легітимність рішень, правову визначеність і послідовність заходів безпеки.
Економічна підсистема	Механізми формування ресурсної, фінансової та інвестиційної спроможності держави.	Промислова політика, бюджет, інвестиції, інновації	Забезпечує стійкість та конкурентоспроможність, знижує вразливість до криз.

1	2	3	4
Соціальна підсистема	Сфера соціальних відносин, що визначають внутрішню стабільність держави.	Соціальна політика, освіта, охорона здоров'я, соціальний капітал	Впливає на згуртованість, рівень напруги та здатність суспільства протистояти загрозам.
Інформаційно-цифровий простір	Середовище циркуляції даних, інформації та цифрових технологій.	Кібербезпека, ЗМІ, цифрова інфраструктура, доступ до даних	Визначає стійкість до гібридних загроз та інформаційних атак.
Зовнішні фактори	Умови міжнародного середовища, що впливають на безпекові позиції держави.	Геополітика, міжнародні ринки, союзники, зовнішні ризики	Формують рівень зовнішнього тиску, залежностей і стратегічних можливостей.

Джерело: сформовано автором на основі [223; 224; 196]

Станом на 2023 рік в Україні продовжує активно розвиватися спеціальність «економічна безпека», яка стає одним із ключових напрямів для досліджень та практичних розробок у контексті сучасних викликів. Сфера економічної безпеки вирішує нагальні завдання, зокрема оцінку стану національної економіки, прогнозування потенційних економічних загроз та розробку механізмів, що сприяють посиленню стійкості економічної системи України в умовах воєнних дій та глобальної нестабільності [223; 224; 196].

Нормативно-правова база є важливою для регулювання економічної безпеки, забезпечуючи законодавчу основу для захисту національних інтересів і адаптації до нових умов. Основні функції такої бази включають усунення суперечностей між різними рівнями економічної безпеки, забезпечення інтеграції державних пріоритетів у правове середовище та формування стійкої правової інфраструктури [206; 209; 226].

Економічна безпека визначається як захищеність національних інтересів України та її суб'єктів від внутрішніх і зовнішніх ризиків у сфері економіки. У дослідженні нормативно-правової бази економічної безпеки доцільно виділити основні рівні цієї системи. Зокрема, В.Д. Протасов визначає рівні вертикальної структури економічної безпеки, розділяючи їх на міжнародний, національний,

регіональний та приватний, а також горизонтальну структуру, що охоплює взаємодію між регіонами та суб'єктами різних рівнів [199; 208; 227].

У сучасних умовах особлива увага приділяється інтеграції України у світову економічну систему, що вимагає більшого акценту на забезпечення економічної безпеки на всіх рівнях, а також модернізації нормативно-правової бази відповідно до вимог ЄС та інших міжнародних стандартів [13; 25; 223].

На думку автора, доцільно пов'язати рівні економіки з рівнями системи забезпечення економічної безпеки (рис. 1.6).

Економічна безпека посідає центральне місце у структурі національної безпеки держави, оскільки визначає здатність економічної системи забезпечувати стабільний розвиток, інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність та стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз. Вона виступає інтегрувальним елементом національної безпеки, що поєднує результати функціонування інших підсистем і забезпечує довгострокову спроможність держави реагувати на виклики розвитку [199; 223; 224].

У сучасній науковій парадигмі безпека розглядається як багаторівнева система взаємопов'язаних підсистем, кількість яких може варіюватися, однак найчастіше виділяють: економічну, правову, інформаційну, фінансово-кредитну, кадрову, екологічну та інші види безпеки. Така класифікація здійснюється за сферами прояву загроз, причому окремі види безпеки не існують ізольовано, а перебувають у тісній взаємодії між собою [181; 185; 211].

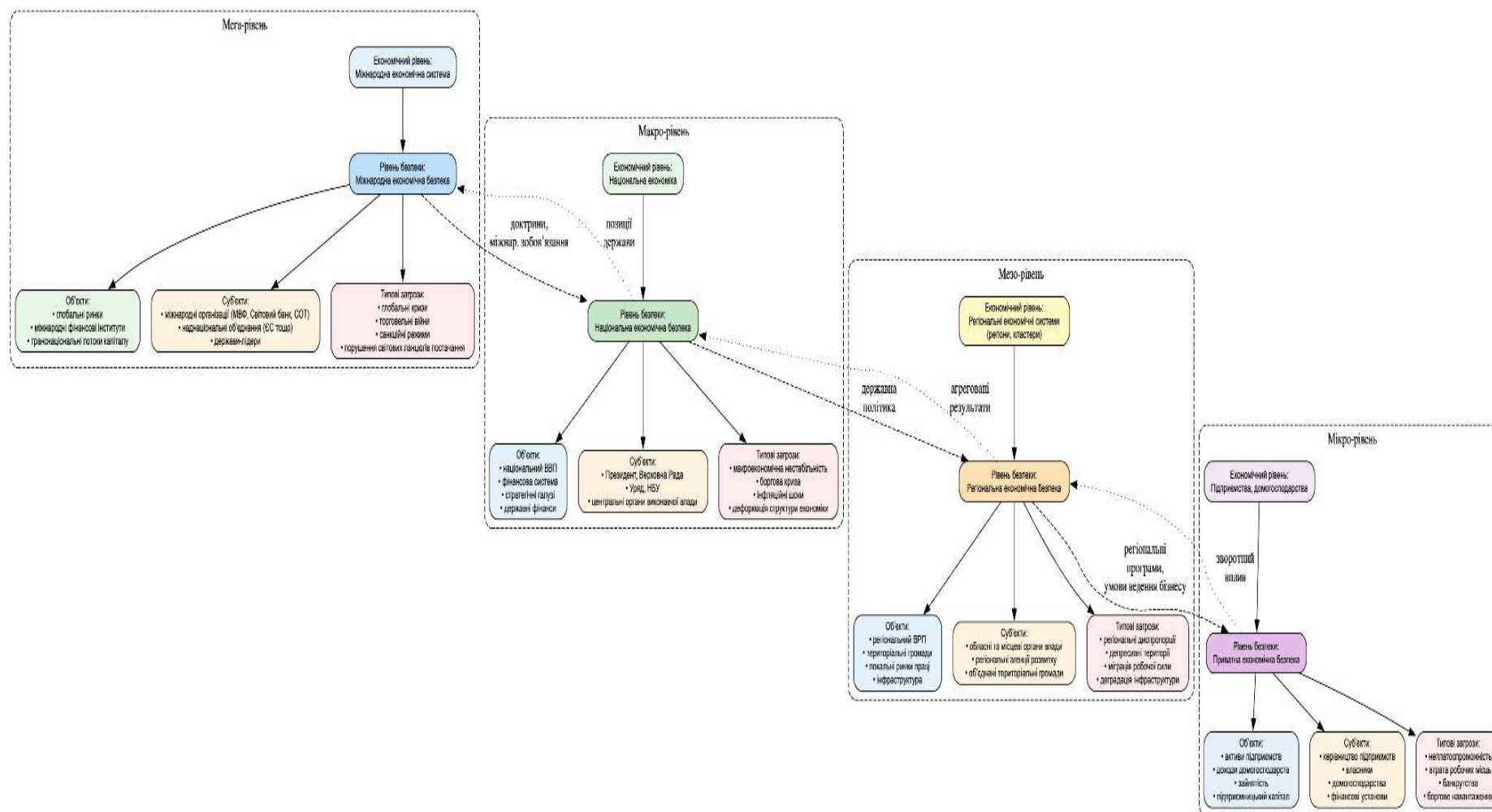

Рис. 1.6. Відповідність рівнів економічної системи та економічної безпеки

Джерело: складено автором на основі [195; 208; 216]

Економічна безпека є самостійним функціональним видом безпеки, що відображає стан захищеності економічних інтересів, ресурсів і потенціалу суб'єктів господарювання та держави від загроз, які впливають на фінансову стійкість, конкурентоспроможність і можливості розвитку. Водночас інші види безпеки формують структурні компоненти загальної системи безпеки та забезпечують захист окремих сфер функціонування соціально-економічної системи [194; 195; 199].

З урахуванням ієрархічної організації економічної системи доцільно виділяти рівні економічної безпеки – міжнародний, національний, регіональний та мікрорівень суб'єктів господарювання, кожен з яких характеризується специфічними загрозами, механізмами захисту та інституційними інструментами забезпечення стійкого розвитку (рис. 1.7) [208; 227; 228].

Рівень міжнародної економічної безпеки забезпечує економічний розвиток України на світовій арені, сприяє економічній взаємодії з іншими країнами та захищає від зовнішніх економічних впливів. Національна економічна безпека фокусується на захисті національних інтересів та стратегічних пріоритетів України від внутрішніх і зовнішніх загроз. Регіональна економічна безпека орієнтована на захист інтересів та підтримку стабільного розвитку кожного регіону. Приватна економічна безпека охоплює захищеність особистих інтересів та потреб [195; 199; 208; 227].

Варто зазначити, що рівні забезпечення економічної безпеки поки що не мають чіткого законодавчого закріплення [206; 209].

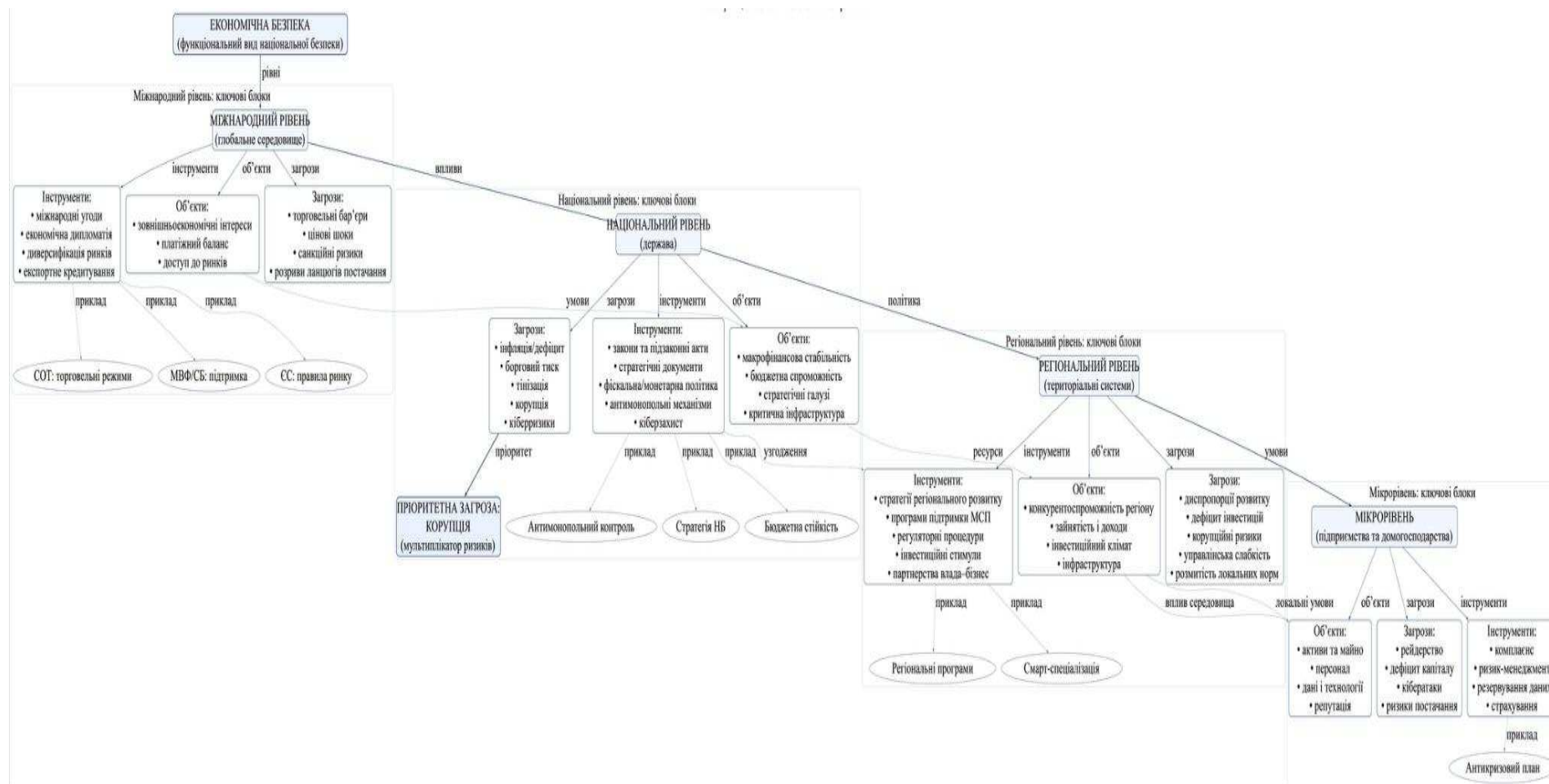

Рис. 1.7. Класифікація економічної безпеки за рівнями

Джерело: сформовано автором на основі [185; 192; 194; 199; 208; 228]

Нормативно-правова база являє собою систему офіційних документів, що мають загальнообов'язковий характер та приймаються уповноваженими органами у встановленій формі [183; 226]. Головна мета цих документів полягає у фіксації правових положень, наданні юридичної сили та забезпеченні доведення норм поведінки до адресатів. Нормативно-правова база будь-якої сфери господарської діяльності в Україні має ієрархічну структуру, що включає такі елементи [199; 211]:

- Конституція України;
- міжнародні договори;
- кодекси;
- закони України;
- нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування.

Хоча нормативно-правова база має сувору ієрархічну структуру, вона залишається живою та гнучкою системою, яка реагує на внутрішні та зовнішні зміни: документи, що втратили актуальність, скасовуються, натомість з'являються нові. Основні вимоги до нормативно-правових актів залишаються постійними, а нормативно-правова база має забезпечувати [206; 228]:

- 1) державний суверенітет України;
- 2) незалежний розвиток України;
- 3) конкурентоспроможність України на світовому ринку;
- 4) збереження та захист інтересів держави.

Деякі українські дослідники, такі як О.М. Дмитренко та І.В. Литвиненко, пропонують структурувати нормативно-правову базу за чотирма основними критеріями [195; 208]:

- 1) основоположні документи;
- 2) документи, що регламентують розвиток окремих галузей;
- 3) стратегічні документи;
- 4) документи, спрямовані на підтримку та розвиток економіки

України.

Автор вважає доцільним поділити документи нормативно-правової бази на дві основні категорії: основоположні та стратегічні документи.

Нормативно-правова база економічної безпеки України на міжнародному рівні представлена документами, що регулюють міжнародні економічні відносини. Україна є активним членом у багатьох міжнародних організаціях, що сприяє економічному співробітництву, яке закріплене в стратегічних документах таких об'єднань, як ЄС, СОТ та інші. Для розвитку міжнародних економічних відносин національне законодавство адаптується відповідно до міжнародних правових норм. Зусилля з удосконалення нормативно-правової бази в цьому напрямку спрямовані на поглиблення імплементації міжнародних норм у законодавство України [13; 25; 65; 146].

Загрози економічній безпеці у міжнародній сфері проявляються через спроби обмежити економічне зростання України та послабити її зв'язки з Європою, Центральною Азією та іншими регіонами [134; 223; 224].

Національна нормативно-правова база економічної безпеки охоплює важливі аспекти державної стабільності та розвитку, які забезпечуються нормами Конституції та законами, а також стратегічними документами. Проте в Україні все ще не сформована єдина нормативно-правова система, яка б повністю регламентувала питання економічної безпеки [199; 206; 209]. Основними проблемами в цій сфері є наявність суперечностей між загальнодержавним і регіональним законодавством, а також нечіткий розподіл відповідальності між центральною владою та місцевими органами. Вагомою загрозою залишається інформаційна сфера, де окремі держави намагаються домінувати у світовій інформаційній системі, що може порушити нормальне функціонування інформаційних ресурсів України [134; 223]. Забезпечення національної безпеки у сфері економіки є одним із пріоритетів і вимагає особливої уваги, особливо в таких напрямках, як прискорення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та покращення якості життя населення [195; 211].

Регіональна економічна безпека базується на нормативно-правових актах, прийнятих на рівні областей та місцевих програм підтримки бізнесу. Нормативно-

правова база економічної безпеки України постійно вдосконалюється, і в кожному регіоні розробляються стратегії регіонального розвитку [208; 227]. Такий підхід дозволяє враховувати специфіку економічного розвитку кожного регіону, скорочувати кількість управлінських ланок, зменшувати бюрократичні затримки при ухваленні нормативно-правових актів та сприяти співпраці держави і бізнесу. Проте надмірна децентралізація може призвести до посилення впливу місцевої влади на економічних суб'єктів, виникнення корупції та суперечностей між регіонами. Практика показує, що значна частина проблем виникає саме на рівні місцевого самоврядування. Нерідко місцеве законодавство має розпливчасті та неточні формулювання, що може стати передумовою для загроз економічній безпеці в регіонах [209; 222].

Приватна економічна безпека зосереджується на захисті інтересів фізичних і юридичних осіб та забезпечує підтримку їхнього розвитку через державні програми [196; 226].

Економічні загрози – це сили та фактори, що можуть завдати шкоди економічній системі. Оцінювати стан економічних загроз можна з різних аспектів. Т.В. Самушенко виокремлює основні сучасні зовнішні та внутрішні загрози економічній безпеці, аналізуючи їхній вплив на економічну систему України [134; 223; 224] (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Сучасні економічні загрози України в інтегрованому вимірі факторів економічної безпеки

Група факторів економічної безпеки	Тип загрози	Конкретні економічні загрози (оновлено)	Сутнісна характеристика загрози
1	2	3	4
Фактори реалізації економічних інтересів	Зовнішні	Переважаання сировинної продукції в експорті; втрата ринків збуту ВПК і машинобудування	Обмежує структуру доходів та поглиблює залежність від світової кон'юнктури
		Залежність від імпорту стратегічної та продовольчої продукції	Формує критичну вразливість у воєнний період та за умов логістичних обмежень

1	2	3	4
	Внутрішні	Низька конкурентоспроможність через технологічну відсталість	Знижує здатність реалізувати економічні інтереси держави та бізнесу
		Високий рівень монополізації ринків	Створює бар'єри входу, підсилює корупційні практики, зменшує ефективність ринку
		Недостатній експортний та валютний контроль	Посилює ризики контрабанди, втрат бюджету та тінізації валютних потоків
Фактори стійкості економічного розвитку	Зовнішні	Зростаюча зовнішня заборгованість	Підвищує борговий тиск, обмежує макроекономічний маневр
		Нестабільність світових цін на сировину	Поглиблює циклічні коливання національної економіки
	Внутрішні	Високий рівень інфляції	Знижує купівельну спроможність, погіршує інвестиційний клімат
		Недостатньо розвинена фінансова, організаційна та інформаційна інфраструктура	Знижує стійкість економічного середовища та уповільнює розвиток
		Низька стійкість критичної інфраструктури	Підвищує вразливість держави до кібератак, диверсій та енергетичних шоків
Фактори потенційного виникнення економічної шкоди	Зовнішні	Геополітична нестабільність, воєнна агресія РФ	Формує довготривалий системний ризик, що впливає на всі сектори
		Порушення логістичних ланцюгів у морському та автомобільному експорті	Призводить до втрат експорту, зростання витрат бізнесу
	Внутрішні	«Відтік мозків», згорання фундаментальних досліджень	Зменшує науково-технологічний потенціал країни
		Структурна деформація економіки, успадкована з минулого	Гальмує модернізацію та економічне відтворення
		Нерозвиненість транспортної інфраструктури	Знижує пропускну спроможність міжнародної торгівлі
		Зростання тіньової економіки, криміналізація господарської діяльності	Формує критичні ризики для бюджету, інвестицій, регіональної стабільності

Джерело: сформовано автором на основі [134; 196; 223; 224]

На думку І.М. Ковальчука, як внутрішні, так і зовнішні загрози економічній безпеці України часто виникають через недосконалості в економічній системі та внутрішні проблеми країни [199; 211]. Дослідження «Національна безпека України», проведене Інститутом соціології НАН України, було спрямоване на виявлення та типологізацію уявлень політичної та інтелектуальної еліти України про основні загрози національній безпеці, їхні джерела та суб'єкти захисту [222]. Під час дослідження «Національна безпека України», проведене Інститутом соціології НАН України було надано загальну оцінку стану безпеки України та складено список основних загроз (усього 60), визначено їхню гостроту за семибальною шкалою та проведено їх ранжування. У таблиці 1.6 наведено перші 20 найбільш значущих загроз, за оцінками експертів.

Таблиця 1.6

Загрози національній безпеці, що потребують пріоритетної уваги

Загроза	Середня оцінка	Ранг
Корупція в органах влади та адміністративних структурах України	6,1	1
Значний рівень зношеності основних фондів у промисловості	5,9	2
Відставання України від провідних країн у сфері інновацій та модернізації економіки	5,8	3
Скорочення чисельності населення, депопуляція та демографічний спад	5,6	4
Збереження експортно-сировинної моделі економічного розвитку	5,6	5
Активізація терористичної діяльності	5,5	6
Різниця в рівні життя між окремими категоріями населення (жителі міст і сіл, різних регіонів, багаті і бідні)	5,4	7
Незаконний обіг наркотиків, зброї, боєприпасів	5,4	8
Висока залежність ключових секторів економіки від зовнішньоекономічної кон'юнктури	5,2	9
Низька якість освіти	5,2	10
Вирубка лісів, зменшення та забруднення водних ресурсів	5,2	11
Залучення України в міжнародні конфлікти	5,1	12
Відтік фахівців за кордон	5,1	13
Зниження рівня життя населення	5,1	14
Поширення соціальних захворювань	5,0	15
Генетичне погіршення здоров'я нації	5,0	16
Втрата моральних цінностей, бездуховність	4,8	17
Техногенні катастрофи	4,8	18
Зростання кількості злочинів проти особи та власності	4,8	19
Порушення конституційних прав і свобод громадян	4,7	20

Джерело: складено автором на основі [222]

Результати дослідження показали, що перші 15 найбільш актуальних загроз, за якими було досягнуто згоди серед більшості експертів, зумовлені переважно внутрішніми проблемами української економіки, тоді як лише 3 мають хоча б якесь відношення до зовнішніх джерел загроз та обставин. Це вказує на домінування внутрішніх економічних, соціальних та інших проблем як головних загроз національній безпеці України [199; 211; 222].

На думку експертів, корупція посіла перше місце серед загроз цілком обґрунтовано. Ця проблема дійсно є надзвичайно гострою, а частина інших загроз також має у своїй основі корупційні процеси. Таким чином, нейтралізація саме цієї проблеми може суттєво змінити рейтинг загроз у бік зменшення їхньої актуальності [206; 209; 211].

Концепція економічної безпеки України сформувалася під впливом попередніх економічних проблем та недоліків. На сьогодні реалізується системний підхід до забезпечення економічної безпеки відповідно до Стратегії національної безпеки. Поняття «нормативно-правова база економічної безпеки» поки що не має єдиного визначення і усталеного трактування, а її склад постійно вдосконалюється [195; 206; 223].

Недостатня увага приділяється нормативно-правовому забезпеченню регіонів. Україна складається з 24 областей, однієї автономної республіки та міст із особливим статусом. Економічний стан регіонів є неоднорідним, тому в забезпеченні економічної безпеки необхідно особливо враховувати інтереси прикордонних та віддалених регіонів. Регіональна нормативно-правова база має захищати інтереси українських виробників як платників податків, що формують місцеві бюджети, водночас забезпечуючи баланс між нормами та правами [208; 227].

Доцільним є подальше системне оновлення та уточнення нормативно-правових положень, що регулюють сферу економічної безпеки на регіональному рівні, оскільки саме цей рівень демонструє найвищу чутливість до сучасних ризиків. Потребує збереження й посилення практика регулярного моніторингу з боку державних інституцій, наукових установ та органів місцевого

самоврядування з метою своєчасного виявлення прогалин у чинній системі регулювання.

1.3. Зарубіжні та вітчизняні підходи формування інституційного середовища економічної безпеки

У дослідженнях економічної безпеки регіонів більшість робіт в Україні ґрунтуються на існуючих працях вітчизняних авторів, проте закордонний досвід також активно використовує інструменти економічної безпеки у межах національної політики. Крім того, існують дослідження некомерційних організацій, що мають на меті поглибити розуміння аспектів економічної безпеки через вивчення її методології. Сучасні українські дослідження, присвячені цій проблемі, здебільшого базуються на результатах вітчизняних авторів, у той час як закордонні дослідження можуть слугувати цінною додатковою дослідницькою базою [179; 185; 195; 199; 223].

У сучасних умовах воєнної агресії, глибоких структурних змін та посилення зовнішньополітичних і внутрішніх ризиків економічна безпека України трансформується з переважно декларативної категорії у практичний вимір публічної політики. Це зумовлює потребу не лише в оновленні переліку нормативно-правових актів, а й у формуванні цілісної концепції нормативно-правового забезпечення економічної безпеки як системи механізмів, що інституціоналізують державну політику в цій сфері [201; 222; 224].

У запропонованому підході економічна безпека розглядається як інтегрована підсистема національної безпеки, яка забезпечує захищеність життєво важливих економічних інтересів особи, суспільства та держави від зовнішніх, внутрішніх і гібридних загроз, а також створює умови для стійкого розвитку в середньо- й довгостроковій перспективі. На відміну від традиційної «охоронної» моделі, орієнтованої переважно на реагування на кризи, сучасна концепція державної політики зміцнення економічної безпеки має ґрунтуватися на ризик-орієнтованому

та проактивному підходах, що поєднують превенцію, адаптацію та розвиток. При цьому нормативно-правова база виступає не просто «фоном» для реалізації політики, а ядром механізмів її формування, координації та контролю [206; 216; 227].

У сучасній науковій літературі економічна безпека держави розглядається як багатовимірна категорія, що поєднує інституційні, системні, структурно-функціональні та ризик-орієнтовані аспекти державної політики. Еволюція підходів до її трактування відображає перехід від переважно реактивного забезпечення стабільності до формування проактивної моделі стратегічної стійкості, заснованої на розвитку інституційної спроможності, прогнозуванні загроз і забезпеченні довгострокового соціально-економічного розвитку. Такі трансформації підтверджуються як фундаментальними теоретичними дослідженнями економічної безпеки, так і сучасними аналітичними оцінками її ролі в умовах воєнних ризиків та структурної перебудови економіки України [195; 199; 201; 222; 224].

Особливого значення це набуває в умовах повномасштабної війни, коли економічна безпека виступає не лише складовою національної безпеки, а й ключовою передумовою відновлення держави, модернізації її інституцій та інтеграції у європейський економічний простір. Сучасні аналітичні доповіді та наукові дослідження підтверджують, що забезпечення стратегічної стійкості економіки України потребує поєднання інституційних реформ, макрофінансової стабілізації та впровадження механізмів адаптивного управління ризиками [201; 222; 224; 227]. Узагальнення наукових підходів створює методологічне підґрунтя для подальшого дослідження інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України, що становить предмет наступного підрозділу дисертаційної роботи.

Концепція нормативно-правового забезпечення економічної безпеки України доцільно будувати як багаторівневу систему, що включає: конституційні засади національної та економічної безпеки; рамкові закони і стратегії (Стратегія національної безпеки, Стратегія економічної безпеки тощо); спеціальні закони й

підзаконні акти у сфері бюджетної, податкової, боргової, інвестиційної, фінансової, митної, антикорупційної політики; а також регіональні програми та локальні акти органів місцевого самоврядування. Така побудова забезпечує ієрархію цілей та інструментів, у межах якої загальнодержавні пріоритети деталізуються до рівня конкретних інституційних практик, галузевих політик та регіональних стратегій розвитку [183; 206; 208; 228].

Важливим елементом цієї концепції є зміна акцентів у розумінні джерел та носіїв загроз. Якщо міжнародні підходи традиційно фокусуються на глобальних шоках, дисбалансах світових ринків та цінових коливаннях, то для України визначальними є внутрішні, інституційні та гібридні загрози, пов'язані з інституційною слабкістю, корупцією, тінізацією економіки, воєнними ризиками, кіберзагрозами та інформаційними операціями. Відповідно, нормативно-правова база має бути зорієнтована не лише на «класичні» економічні індикатори, а й на регулювання взаємодії суб'єктів загроз, процедур виявлення та оцінювання ризиків, відповідальності органів влади за своєчасні управлінські рішення [142; 143; 173; 222; 224].

У цьому контексті механізми державної політики зміцнення економічної безпеки доцільно трактувати як впорядковану систему правових, інституційних, економічних, організаційних та інформаційно-аналітичних інструментів, що забезпечують реалізацію стратегічних цілей економічної безпеки на національному та регіональному рівнях. Зміст цих механізмів не зводиться до переліку нормативних актів; кожен із них має власну функцію, логіку дії та коло суб'єктів відповідальності [195; 199; 206; 216; 227].

По-перше, нормативно-правовий механізм охоплює систему законів, кодексів, стратегій, доктрин, стандартів і регуляторних актів, які визначають цілі, принципи, інструменти та процедури забезпечення економічної безпеки. Він забезпечує правову визначеність, легітимність рішень і наступність політики, задає формалізовані «правила гри» для всіх суб'єктів економічних відносин, включаючи

державні органи, бізнес та домогосподарства. Через цей механізм здійснюється закріплення базових понять, повноважень, відповідальності та процедур взаємодії між органами влади різних рівнів [183; 199; 206].

По-друге, інституційний механізм пов'язаний із розподілом компетенцій між ключовими суб'єктами забезпечення економічної безпеки: Президентом, Верховною Радою, Кабінетом Міністрів, РНБО, міністерствами, Національним банком, правоохоронними органами, регуляторами фінансових ринків, органами місцевого самоврядування. Він забезпечує вертикаль і горизонталь координації, формує сталі формати взаємодії (міжвідомчі комісії, координаційні ради, кризові штаби), а також визначає «центри відповідальності» за конкретні напрями економічної безпеки [208; 209; 216].

По-третє, економічний механізм реалізується через: податкову, бюджетну, боргову, грошово-кредитну, інвестиційну та інноваційну політику, інструменти державної допомоги, гарантій, субсидій, пільг, спеціальних режимів господарювання (індустріальні парки, кластери, спеціальні економічні зони). Він спрямований на формування ресурсної бази економічної безпеки, диверсифікацію джерел бюджетних надходжень, стимулювання інвестицій у критичну інфраструктуру та стратегічні галузі, а також обмеження деструктивних практик (ухилення від оподаткування, виведення капіталу, тінізація) [182; 196; 220; 221].

По-четверте, організаційно-управлінський механізм забезпечує практичну реалізацію політики економічної безпеки через планування, програмно-цільове управління, регіональні стратегії розвитку, галузеві програми, системи антикризового менеджменту. У його межах визначаються управлінські процедури – від розроблення стратегічних документів і планів заходів до моніторингу, оцінки результативності та ревізії політики. Саме цей механізм переводить стратегічні документи з площини декларацій у площину конкретних управлінських рішень на центральному й регіональному рівнях [78; 79; 135].

По-п'яте, інформаційно-аналітичний механізм включає: системи статистичного обліку, фінансової звітності, індикативного моніторингу, розрахунку індексів та інтегральних показників економічної безпеки, а також інструменти аналізу й прогнозування загроз. Його ключова функція – забезпечити прийняття управлінських рішень на основі даних (evidence-based policy), створити єдиний інформаційний простір для органів влади та уніфікувати підходи до вимірювання економічної безпеки (на рівні держави, регіонів, секторів) [69; 131; 132; 168].

По-шосте, контрольно-наглядовий та превентивний механізм реалізується через: діяльність органів фінансового контролю, аудиту, антикорупційних інституцій, судової системи, правоохоронних органів, а також через інструменти комплаєнсу, ризик-менеджменту та внутрішнього контролю в суб'єктів господарювання. Його завдання – своєчасно виявляти порушення, що підривають економічну безпеку, забезпечувати невідворотність відповідальності та формувати превентивний ефект шляхом створення режиму нетерпимості до економічних злочинів і зловживань [130; 136; 142–144].

По-сьоме, механізм партнерства та участі стейкхолдерів передбачає залучення бізнес-асоціацій, наукового середовища, громадських організацій, профспілок та органів місцевого самоврядування до розроблення, обговорення та оцінки політики економічної безпеки. Участь стейкхолдерів дозволяє враховувати різні групи інтересів, підвищує легітимність рішень і забезпечує зворотний зв'язок щодо ефективності запроваджених механізмів [78; 83; 84].

По-восьме, міжнародно-інтеграційний механізм пов'язаний з адаптацією українського законодавства до стандартів ЄС та міжнародних організацій, участю в режимах міжнародних санкцій, угодах про боротьбу з відмиванням коштів, ухиленням від сплати податків, незаконними фінансовими потоками тощо. Він посилює спроможність України інтегруватися в глобальні системи економічної безпеки та одночасно мінімізувати ризики залежності від зовнішніх акторів [137–140; 146–148] (рис. 1.8).

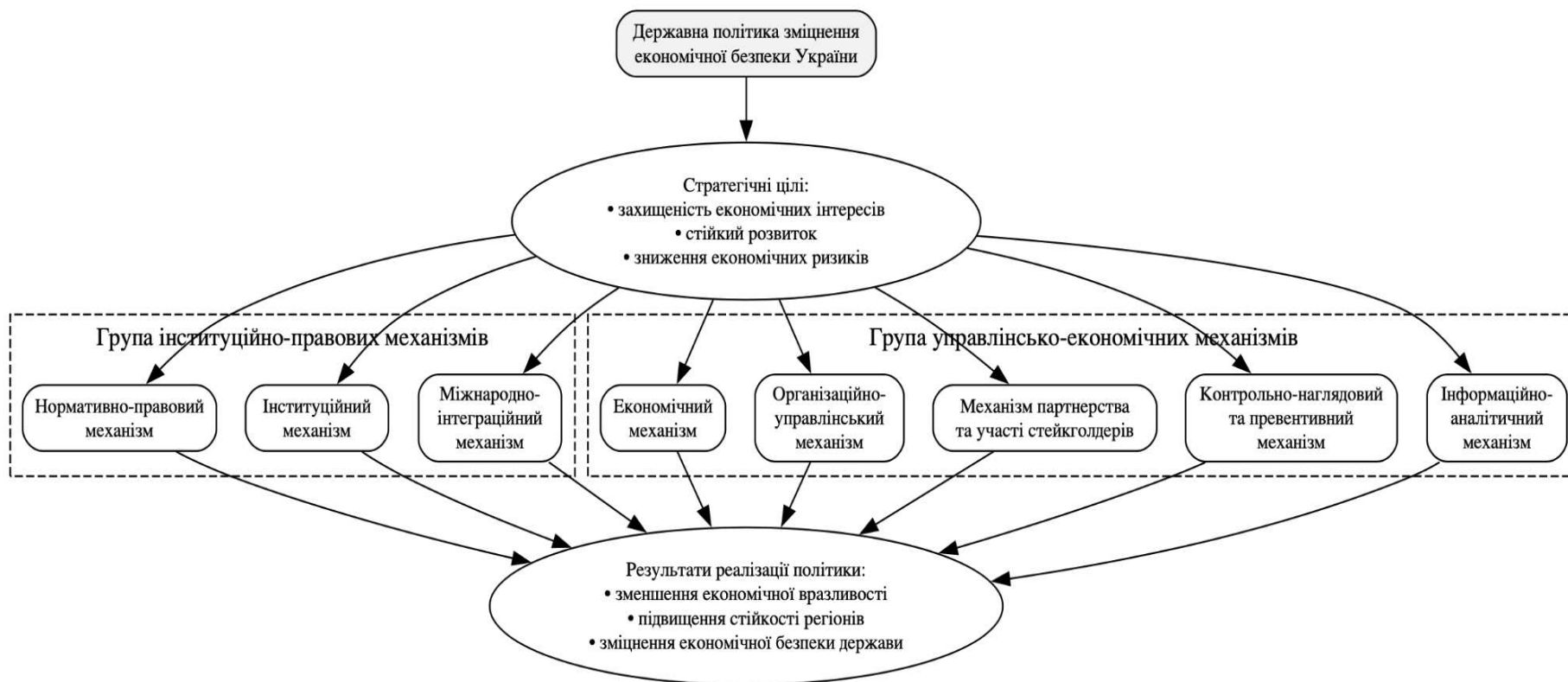

Рис. 1.8. Система механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки України

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення наукових підходів до інституційного забезпечення економічної безпеки, міжнародних стандартів фінансового контролю та антикорупційної політики, а також стратегічних документів публічного управління України [78–80; 83–84; 129; 134; 137–140; 142–144]

Узагальнюючи, нормативно-правова основа функціонування механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки має розглядатися не як статичний масив актів, а як динамічна, багаторівнева, механізмово орієнтована система, що забезпечує:

- по-перше, концептуальне визначення цілей і принципів економічної безпеки;
- по-друге, інституційне закріплення розподілу повноважень і відповідальності;
- по-третє, створення інструментів економічного, організаційного, інформаційно-аналітичного та контрольного впливу на загрози;
- по-четверте, інтеграцію національної економічної безпеки у ширший контекст національної й міжнародної безпеки.

Саме в такому розумінні механізми економічної безпеки стають не набором розрізнених заходів, а цілісною системою публічної політики, здатною адаптуватися до викликів воєнного часу та поствоєнного відновлення України [69–71; 134; 147].

Значним поштовхом до поширення ідей економічної безпеки стала пандемія COVID-19, яка викликала масштабну економічну кризу, наслідки якої все більш відчутно впливають на домогосподарства в країнах Європи та Америки. На сьогодні одним із напрямів досліджень в українській науці є економічна безпека регіонів, що відображено у зростанні кількості публікацій і вагомому місці теми у науковому дискурсі [128; 133; 134].

У західній літературі ця галузь досліджень не набула настільки широкого розповсюдження, проте існують окремі роботи на цю тему, які умовно поділяють на американські та європейські. В американських дослідженнях до аналізу залучені як приватні, некомерційні структури, так і державні, причому основна увага зосереджена на визначенні економічно вразливих регіонів. У Європі ж

розробка проблем економічної безпеки здебільшого зосереджена на державному рівні та реалізується в межах політики Європейського Союзу. Водночас об'єктом досліджень у США виступають окремі штати, а в Європі – країни-члени ЄС [128; 133].

Запропонована схема на рис. 1.9 відображає взаємозв'язок між традиційним показником федерального рівня бідності (FPL) та новими індексами вимірювання економічної безпеки домогосподарств – BEST та ALICE. FPL виступає базовою, але методологічно обмеженою відправною точкою, оскільки не враховує реальних регіональних відмінностей вартості життя. Індекс BEST деталізує поріг базової економічної безпеки через облік структури обов'язкових витрат домогосподарств і порівняння отриманого рівня доходів із прожитковим мінімумом у кожному штаті. Індекс ALICE, у свою чергу, дозволяє ідентифікувати домогосподарства, які формально не належать до бідних (доходи вище FPL), але фактично не досягають порогу економічної самодостатності. Комбінація результатів індексів BEST та ALICE забезпечує більш точну діагностику економічної вразливості населення та формує інформаційну основу для таргетування інструментів регіональної політики економічної безпеки [129; 134].

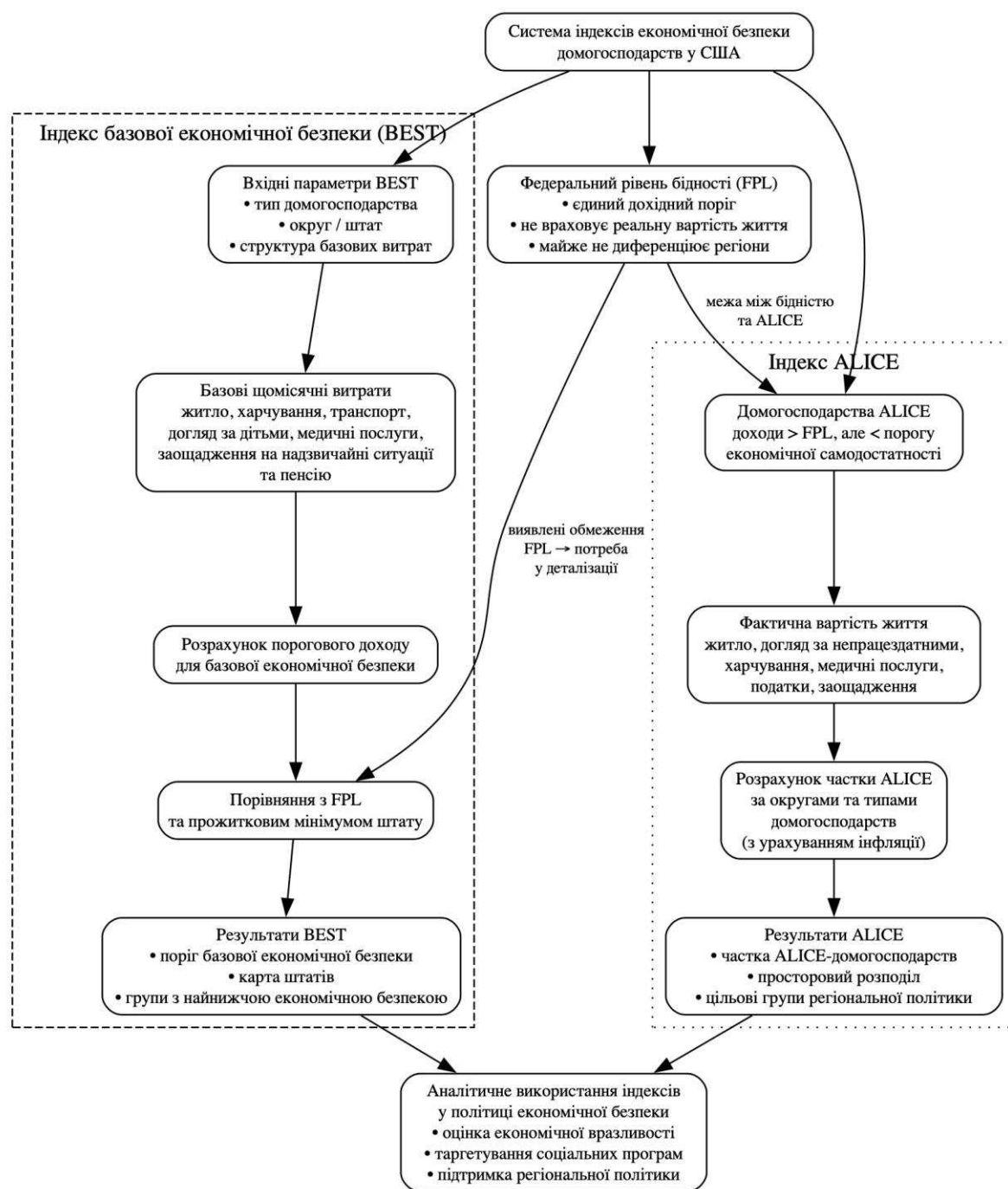

Рис. 1.9. Комплексна модель індексів FPL, BEST та ALICE у вимірюванні економічної безпеки домогосподарств

Джерело: сформовано автором на основі досліджень економічної безпеки домогосподарств та методології індексів BEST і ALICE [129; 134]

Рис. 1.9 репрезентує, насамперед, західний, зокрема американський, підхід до вимірювання економічної безпеки домогосподарств, що ґрунтується на використанні індикаторів FPL, BEST та ALICE та орієнтований на оцінювання

фінансової спроможності населення на рівні штатів і домогосподарств. На відміну від цього, вітчизняна наукова традиція розглядає економічну безпеку переважно як макроекономічну та інституційну категорію державної політики. У роботі зазначену модель застосовано як аналітичний інструмент для розширення методології дослідження економічної безпеки населення та її інтеграції в систему публічного управління економічною безпекою України.

Одним із найбільш помітних досліджень економічної безпеки у США було проведене організацією Women's Policy Research, яка розробила індекс базової економічної безпеки (BEST) [129]. Цей індекс показує рівень доходів, необхідних широкому колу працюючих сімей для забезпечення щоденних потреб, враховуючи тип сім'ї та місце проживання, а також для накопичень на випадок надзвичайних ситуацій і пенсійних відрахувань. Національний індекс BEST дає уявлення про стан працюючого населення країни, зокрема про їхні витрати, ресурси та перспективи досягнення фінансової стабільності [129]. Індекс BEST визначає рівень економічної безпеки як поріг, за яким економічно активний громадянин має достатньо доходу для покриття основних щомісячних витрат – житло, харчування, транспорт, догляд за дітьми та заощадження на «чорний день» або пенсію. Цей показник порівнюється з прожитковим мінімумом, встановленим для кожного штату, і на основі цього визначається рівень економічної безпеки по штату. Також ідентифікуються групи населення з найнижчим рівнем економічної безпеки, які є цільовими для подальших соціально-економічних досліджень [134].

Індекс BEST свідчить, що рівень доходів, який перевищує федеральну межу бідності, все ще є недостатнім для досягнення базової економічної безпеки. У 2017 році федеральна межа бідності для одинокого дорослого віком до 65 років становила 12 752 долари США, а для родини з одного дорослого і дитини до 18 років – 16 895 доларів США. Згідно з дослідженнями, цього рівня доходу недостатньо для забезпечення економічної стабільності. Дослідники також відзначають подальше погіршення фінансового становища домогосподарств. Наразі спостерігається зростання заборгованості, зменшення заощаджень і, загалом, зростання фінансової вразливості середньостатистичних громадян – будь-

який економічний шок може вкрай негативно вплинути на їхнє фінансове становище [155; 164; 161].

Під економічною безпекою дослідники розуміють постійний доступ до можливостей працевлаштування, наявність особистих активів та стабільного доходу. Окрім безпосередніх економічних наслідків, таких як зростання рівня безробіття та бідності, автори також звертають увагу на довгострокові наслідки для регіональної економічної безпеки, зокрема руйнування усталених соціальних зв'язків та трудову міграцію у більш розвинені регіони [156; 157].

Ще одним важливим індикатором є ALICE. Домогосподарства категорії «ALICE» [155; 164] мають доходи вище федерального рівня бідності (FPL), але вони все ще не є достатніми для покриття базових потреб у місцях їхнього проживання. Федеральний рівень бідності не враховує реальної вартості необхідних товарів і послуг, і, за винятком Аляски та Гаваїв, не коригується для відображення різниці у вартості життя в різних штатах США. До таких витрат відносяться витрати на житло, догляд за непрацездатними членами сім'ї, харчування, медичні послуги, податки та заощадження. Розрахунки необхідно проводити для кожного округу і різних типів домогосподарств з урахуванням інфляції [155; 164].

Крім існуючих досліджень економічної безпеки, є й інші, де основним показником економічної безпеки виступає рівень бідності. Федеральний рівень бідності широко визнається як недосконалий індикатор для визначення економічних труднощів, з якими стикаються домогосподарства, і за останні два десятиліття нові заходи та інструменти, зокрема індекси BEST і ALICE, були розроблені для подолання цих обмежень [155; 161].

Втручання держави у питання економічної безпеки є характерною рисою економічної політики багатьох регіонів, зокрема і в окремих штатах США. Один із найяскравіших прикладів вирішення цих питань демонструє Департамент економічної безпеки Аризони (Department of Economic Security), що активно працює над посиленням економічної стабільності штату. Основні напрямки

діяльності департаменту спрямовані на досягнення трьох ключових цілей [152; 156]:

- зміцнення домогосподарств;
- підвищення фінансової забезпеченості;
- розвиток потенціалу місцевих громад.

Крім того, у стратегії національної безпеки США [134; 173] економічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки, адже економічна стабільність і розвиток мають вирішальне значення для збереження національного впливу. Міністерство внутрішньої безпеки США визначає економічну безпеку як здатність зберігати національну автономність в умовах зростаючої залежності від потоків товарів, послуг, людей, капіталу, інформації та технологій через кордони. Міністерство оборони США (DOD) трактує економічну безпеку як здатність захищати або просувати економічні інтереси країни, формувати міжнародні пріоритети на користь американського суспільства і забезпечувати наявність ресурсів для реагування на неекономічні загрози [134; 173].

До 2013 року одним із найпомітніших напрямків у дослідженні економічної безпеки США було створення індексу економічної безпеки (ESI) – показника економічної стабільності домогосподарств. Основна мета цього індексу полягала у відображенні рівня доходів та боргового навантаження населення. Індекс демонстрував частку американців, чиї «доступні сімейні доходи» (залишкові доходи після оплати медичного страхування та виплат за боргами) щороку скорочуються на 25% і більше, а також тих, у кого відсутні заощадження для компенсації втрат доходу. Уже в 2012 році дослідники відзначали зростання рівня фінансової вразливості та значні ризики продовження цієї тенденції в майбутньому [155; 164].

Проведений аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових підходів до забезпечення економічної безпеки держави засвідчує наявність істотних відмінностей у трактуванні її сутності, інституційної архітектури та інструментального забезпечення державної політики. У сучасній науковій думці економічна безпека дедалі частіше розглядається не лише як стан захищеності

національної економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз, а як комплексна характеристика стійкості соціально-економічної системи, що формується під впливом інституційних, фінансових, технологічних і управлінських чинників.

Зарубіжний досвід демонструє еволюцію підходів від переважно стабілізаційної моделі державного регулювання до проактивної системи стратегічного управління ризиками, заснованої на довгостроковому прогнозуванні, цифровому моніторингу та інституційній координації. Водночас українська практика забезпечення економічної безпеки формується в умовах структурних трансформацій, воєнних викликів і ресурсних обмежень, що зумовлює поєднання елементів антикризового реагування та поступового інституційного розвитку.

З огляду на зазначене виникає потреба у системному порівнянні ключових інституційних характеристик державної політики економічної безпеки в Україні та провідних зарубіжних моделях з метою виявлення структурних відмінностей, визначення можливостей адаптації ефективних практик і формування теоретичного підґрунтя для подальшого вдосконалення інституційних механізмів публічного управління у сфері економічної безпеки. Узагальнення результатів такого порівняльного аналізу подано в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Комплексне порівняння інституційних підходів до забезпечення економічної безпеки в Україні та зарубіжних країнах

Критеріальний вимір	Україна	Європейський Союз	США	Узагальнення для формування інституційного механізму в Україні
1	2	3	4	5
Концепція економічної безпеки	Захист національних економічних інтересів і стійкість економіки в умовах воєнних загроз	Економічна резильєнтність, сталий розвиток і згуртованість спільного ринку	Конкурентоспроможність і національна безпека як основа глобального лідерства	Потреба переходу від реактивної до проактивної моделі управління
Нормативно-правова основа	Трансформаційна, частково фрагментована	Гармонізована багаторівнева система права ЄС	Стабільна, орієнтована на стратегічні інтереси держави	Необхідність системної кодифікації та узгодження політик

1	2	3	4	5
Інституційна архітектура	Домінування центральних органів влади, обмежена координація	Багаторівневе врядування та мережеві інституції	Потужні федеральні агентства й аналітичні центри	Посилення міжвідомчої координації та аналітичної спроможності
Система моніторингу ризиків	Розвивається, обмежена інтеграція даних	Єдині статистичні та цифрові платформи	Розвинене стратегічне прогнозування і Big Data-аналіз	Створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи
Стратегічне планування	Частково реактивне, залежне від криз	Довгострокові програми розвитку і відновлення	Національні безпекові та економічні стратегії	Запровадження довгострокового сценарного планування
Фінансово-економічні інструменти	Обмежені ресурси, значна зовнішня підтримка	Спільні фонди стабілізації та інвестицій	Гнучка фіскальна та монетарна політика	Формування стабілізаційних резервів і стимулювання інвестицій
Кризове реагування	Залежить від ресурсних і воєнних обмежень	Координовані антикризові механізми	Швидкі економічні стимули та санкційні інструменти	Перехід до системи превентивного управління кризами
Цифрова трансформація управління	Нерівномірна цифрова зрілість інституцій	Інтегровані цифрові платформи управління	Активне використання аналітики даних і ШІ	Розвиток цифрового моніторингу економічної безпеки
Роль держави у забезпеченні безпеки	Провідна, але ресурсно обмежена	Координуюча та регуляторна	Стратегічно керівна і проактивна	Баланс між державною координацією та ринковими механізмами
Ключові напрями адаптації для України	—	Інституційна інтеграція, регіональна політика	Прогнозування ризиків, інноваційна економіка	Формування комплексного інституційного механізму державної політики економічної безпеки

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення вітчизняних і зарубіжних підходів на основі [195; 199; 201; 206; 216; 222; 224; 227]

Представлені в таблиці 1.7 результати комплексного порівняння інституційних підходів до забезпечення економічної безпеки дають змогу виокремити низку принципових закономірностей, що мають визначальне значення для подальшого розвитку державної політики в цій сфері.

По-перше, зарубіжні моделі характеризуються високим рівнем інституційної узгодженості, довгостроковим стратегічним плануванням і розвиненими системами аналітичного моніторингу, що забезпечує їхню здатність до превентивного реагування на економічні загрози. На відміну від цього, українська система економічної безпеки значною мірою зберігає риси реактивного

управління, що обумовлено як об'єктивними воєнно-економічними обмеженнями, так і недостатньою інтегрованістю інституційних механізмів.

По-друге, у країнах ЄС і США ключову роль відіграє поєднання фінансово-економічних інструментів стабілізації з цифровими системами моніторингу та стратегічного прогнозування, що формує цілісну модель управління економічною стійкістю. Для України це означає необхідність переходу від фрагментарного використання окремих інструментів до побудови інтегрованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення економічної безпеки [134; 173].

По-третє, важливою спільною рисою ефективних зарубіжних моделей є баланс між провідною роллю держави та активним використанням ринкових механізмів розвитку, інноваційної політики й інституційної підтримки підприємництва. Такий підхід формує довгострокову економічну резильєнтність, що набуває особливого значення для України в умовах післявоєнного відновлення та структурної модернізації національної економіки.

Економічна безпека не обмежується існуванням і розміром ризиків, пов'язаних з матеріальними умовами життя, ймовірністю їх виникнення або серйозністю фінансових наслідків. У вузькому значенні економічну безпеку можна визначити як здатність людини використовувати фінансові ресурси, якщо вони терміново потрібні. Розширене тлумачення економічної безпеки охоплює загальну вразливість або стійкість людей до несприятливих ситуацій, а також наявність підтримки – соціальних ресурсів, таких як системи соціального захисту, що забезпечують підтримку тим, хто цього потребує [156].

В європейських дослідженнях [25; 170] об'єктом економічної безпеки виступають держави, що є членами ЄС. Одним із факторів, що впливають на економічну безпеку в Європі, є геополітична ситуація, яка включає торговельні конфлікти [52] між країнами та захоплення ринків транснаціональними корпораціями. Голландські економічні форуми [171] виокремлюють перелік умов, які визначають економічно безпечний об'єкт дослідження:

- запобігання торговельним конфліктам;
- збереження відкритих торговельних шляхів;

- протидія кібер-шпигунству;
- забезпечення енергетичних та сировинних поставок.

Інші європейські дослідження [98; 140] трактують безпеку як здатність держави ефективно реалізовувати політики та стратегії для досягнення бажаних результатів в умовах зовнішніх чи внутрішніх загроз. Дослідники серед загроз економічній безпеці виокремлюють [83; 142] корупцію, надмірну бюрократію, послаблення підприємницької культури, тероризм, організовану злочинність, відсутність ефективного управління та підлив цінностей. Вони пропонують використовувати такі індикатори для визначення рівня економічної безпеки, як: співвідношення загального боргу до ВВП, темп реального зростання ВВП, накопичення основного капіталу, продуктивність ресурсів, розвиненість високих технологій, ефективність державного управління [168; 169].

Зміцнення економічної безпеки в країнах із нижчим рівнем стабільності посилює економічний потенціал не лише окремих держав, а й Європейського Союзу загалом, підвищуючи його конкурентоспроможність у світі. Розвиток інституційного середовища та інноваційного потенціалу бізнесу допоможе ЄС збільшити свою продуктивність, що сприятиме зростанню загальної економічної конкурентоспроможності [66; 145].

Економічна безпека пов'язана не лише з матеріальними умовами життя. У вузькому значенні її можна розглядати як здатність людини мобілізувати фінансові ресурси. У ширшому значенні концепція включає нефінансові ризики та заходи підтримки, такі як соціальний захист [155; 156]. Цей показник економічної безпеки можна застосувати для визначення груп у суспільстві, які не здатні протистояти потенційним фінансовим труднощам. Для статистичного оцінювання виокремлено дві категорії: економічна безпека та вразливість щодо накопичень і боргу (включно з іпотекою, кредитами, орендою та комунальними платежами). Концепція економічної безпеки широко розглядається в європейській політиці, яка стосується мереж соціального захисту, що надаються системами соціального забезпечення країн-членів ЄС.

Дослідження приватних організацій, таких як PWC, також підкреслюють необхідність партнерства між державою та суспільством у питаннях забезпечення безпеки, оскільки навіть у країнах зі стабільною економічною ситуацією багато громадян вважають своє фінансове становище нестійким [154; 145]. Розглядаючи розвиток регіонів загалом, іноземні дослідники застосовують концепцію сталого розвитку, її цілі та вимоги для визначення економічної безпеки. Вони зазначають, що концепція сталого розвитку є центральною для довгострокового зростання регіону, оскільки невідповідність цим вимогам може створювати загрози для досягнень регіональної й національної економік. Окрім сталого розвитку, дослідники виділяють серед ключових факторів конкурентоспроможність та інноваційний потенціал регіону.

Основні тенденції вітчизняного в дослідженні економічної безпеки охоплюють такі напрями:

1. Орієнтація на індивідуальні потреби людей [199; 211].
2. Використання порогових або індикативних значень як інструментів для аналізу та порівняння [195; 227].
3. Розгляд регіональної економічної безпеки в контексті, який відрізняє її від інших видів, що особливо властиво для федеративних держав [208; 202].
4. Розгляд економічної безпеки нерозривно з іншими видами безпеки, такими як енергетична, соціальна та екологічна, у контексті сталого розвитку [217; 211].

Оскільки дослідження економічної безпеки європейських держав частіше орієнтуються на національну безпеку, не всі підходи можна адаптувати на регіональному рівні. Регіони однієї держави мають тісніші політичні й економічні зв'язки порівняно з групами країн. Це особливо стосується методів забезпечення економічної безпеки, пов'язаних із зовнішньоекономічною політикою регіону або країни. Водночас деякі показники економічної безпеки, які використовуються на національному рівні в Європі, можуть бути застосовані в державах федеративного типу. Більшість досліджень зосереджені на визначенні регіонів із низьким рівнем

економічної безпеки, використовуючи статистичний аналіз і порогові значення для визначення таких регіонів.

Сучасні трансформаційні процеси у світовій та національній економіці зумовлюють необхідність поглибленого переосмислення сутності економічної безпеки держави. В умовах глобальної нестабільності, цифрової трансформації економічних систем, посилення геополітичної конкуренції та зростання воєнних ризиків економічна безпека набуває системного, міждисциплінарного характеру та перестає розглядатися виключно як стан захищеності від загроз. Натомість вона дедалі більше трактується як здатність економічної системи до самозбереження, адаптації та відновлення в умовах динамічних змін середовища, що відповідає сучасним підходам державної економічної політики та національної безпеки [195; 196].

У наукових дослідженнях економічна безпека розглядається як складна багаторівнева система, що поєднує інституційні, фінансово-економічні, соціальні та технологічні компоненти функціонування держави. Забезпечення економічної безпеки потребує комплексної державної політики, спрямованої на підтримання макрофінансової стабільності, розвиток інвестиційного потенціалу, зміцнення конкурентоспроможності національної економіки та формування ефективного інституційного середовища [196; 257].

Водночас сучасна наукова думка підкреслює, що економічна безпека є не лише результатом економічної політики, а й функцією інституційної спроможності держави, здатної координувати стратегічне планування, систему публічних фінансів та управлінські рішення у відповідь на зовнішні й внутрішні виклики [226]. Це обумовлює необхідність переходу від фрагментарного розгляду економічної безпеки до її розуміння як інтегрованої підсистеми національної безпеки.

Важливим напрямом сучасних досліджень є формування методологічних підходів до оцінювання та забезпечення економічної безпеки, що передбачають використання системи індикаторів, стратегічного планування та інструментів державного регулювання. Застосування таких підходів дає змогу не лише

фіксувати поточний рівень економічної безпеки, а й формувати механізми її підтримання та підвищення у довгостроковій перспективі [255].

У межах дисертаційного дослідження економічну безпеку держави доцільно трактувати як інтегровану багаторівневу систему стійкого функціонування та розвитку національної економіки, що забезпечує здатність держави: протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам; підтримувати макрофінансову стабільність; відтворювати людський, виробничий та інноваційний потенціал; реалізовувати стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобальних трансформацій.

Таке трактування узгоджується із сучасними підходами до державної економічної політики та стратегічного планування, в яких економічна безпека розглядається як результат узгодженої дії інституційних, фінансових та управлінських механізмів [228; 257].

Запропонована концепція економічної безпеки базується на системі взаємопов'язаних принципів: системності – взаємозв'язок економічних, соціальних, енергетичних і технологічних складових безпеки; інституційної узгодженості – координація дій суб'єктів публічної влади у сфері стратегічного розвитку; адаптивності – здатність економічної системи реагувати на кризові та воєнні виклики; ресурсної збалансованості – підтримання макрофінансової стабільності та інвестиційного розвитку; інноваційної спрямованості – інтеграція цифрових технологій і знань своєї економіки в механізми забезпечення безпеки.

Реалізація зазначених принципів безпосередньо пов'язана з формуванням інституційних механізмів державної політики економічної безпеки, що охоплюють нормативно-правове регулювання, інституційне забезпечення, фінансово-економічні інструменти, інформаційно-аналітичні системи та механізми міжвідомчої координації [195; 229].

Отже, концептуальне осмислення економічної безпеки як інтегрованої системи стійкого розвитку зумовлює необхідність дослідження механізмів її практичної реалізації. Саме механізми державної політики забезпечують трансформацію стратегічних цілей економічної безпеки у конкретні управлінські

інструменти, ресурси та результати, формуючи здатність держави ефективно реагувати на сучасні загрози та виклики соціально-економічного розвитку.

Концептуальне розуміння економічної безпеки як інтегрованої системи стійкого розвитку обумовлює необхідність визначення механізмів її практичної реалізації, через які стратегічні цілі державної політики трансформуються в конкретні управлінські рішення, інструменти та результати соціально-економічного розвитку. У сучасній науковій парадигмі механізм забезпечення економічної безпеки розглядається як комплекс взаємопов'язаних інституційних, нормативно-правових, фінансово-економічних та інформаційно-аналітичних складових, функціонування яких спрямоване на запобігання загрозам, підтримання макрофінансової стабільності та формування передумов довгострокового розвитку національної економіки [195; 228]. Такий підхід відображає перехід від статичного розуміння безпеки до динамічної моделі адаптивного державного управління, у межах якої ключового значення набуває узгодженість дій суб'єктів публічної влади, наявність ресурсної бази реалізації економічної політики та здатність системи управління здійснювати безперервний моніторинг і прогнозування ризиків [226; 255].

Структурна побудова механізму забезпечення економічної безпеки держави характеризується багаторівневістю та функціональною цілісністю. Нормативно-правова складова формує регуляторне середовище функціонування економічної системи, визначає повноваження інституцій публічної влади та закріплює процедури стратегічного планування й реагування на економічні загрози, забезпечуючи передбачуваність державної політики [195]. Інституційно-організаційна складова відображає спроможність органів державного управління координувати стратегічні рішення, інтегрувати безпекові пріоритети в політику розвитку та забезпечувати узгодженість взаємодії між різними рівнями влади [226]. Фінансово-економічна складова визначає ресурсні можливості держави щодо підтримання макрофінансової стабільності, стимулювання інвестиційної активності, розвитку ключових секторів економіки та мінімізації системних ризиків [196; 257]. Інформаційно-аналітична складова забезпечує формування

доказової основи управлінських рішень шляхом використання систем моніторингу, аналізу та прогнозування соціально-економічних процесів, що особливо актуалізується в умовах цифрової трансформації [255]. Узагальнюючим елементом виступає координаційно-управлінська складова, яка інтегрує зазначені компоненти в єдину систему державного впливу, підвищуючи результативність реалізації політики економічної безпеки та забезпечуючи її адаптивність до кризових і воєнних викликів [229].

Функціонування механізму забезпечення економічної безпеки відбувається у межах циклічної логіки державного управління, що передбачає послідовний перехід від ідентифікації загроз та оцінювання ризиків до формування стратегічних рішень, їх інструментальної реалізації, подальшого моніторингу результативності та коригування політики відповідно до змін середовища. Така логіка відповідає сучасним підходам стратегічного державного управління та забезпечує адаптивність економічної політики до умов невизначеності [257].

Узагальнення структурно-функціональних характеристик механізму забезпечення економічної безпеки потребує їх графічної інтерпретації, що дозволяє відобразити взаємозв'язки між складовими, послідовність управлінських впливів та інтеграцію інституційних, фінансових і інформаційних інструментів у єдину систему державної політики. З цією метою сформовано авторську концептуальну схему структурно-функціонального механізму забезпечення економічної безпеки держави (рис. 1.10).

Подальший розвиток теоретичних положень щодо забезпечення економічної безпеки держави потребує переходу від описового аналізу її структурних складових до формування цілісної концептуально-методологічної моделі, здатної пояснити закономірності функціонування системи економічної безпеки в умовах сучасних трансформацій. Актуальність такого підходу зумовлена поглибленням глобальної нестабільності, цифровізацією соціально-економічних процесів, посиленням геополітичних ризиків та тривалим впливом воєнних чинників на національну економіку, що істотно змінює характер загроз і механізмів реагування держави [224; 257].

Рис. 1.10. Структурно-функціональний механізм забезпечення економічної безпеки держави

Джерело: сформовано автором на основі [195; 226; 255; 257] із використанням графічного редактора Canva

На відміну від традиційних підходів, у яких економічна безпека здебільшого трактується як стан захищеності економічної системи або як результат функціонування окремих інструментів державної політики, у дисертаційному дослідженні обґрунтовується доцільність її розгляду як динамічної адаптивної системи, здатної до саморегуляції, відновлення та стратегічного розвитку під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Така інтерпретація узгоджується з сучасними концепціями державного стратегічного планування, відповідно до яких забезпечення економічної безпеки пов'язується з ефективністю публічної політики, інституційною спроможністю держави та стійкістю макрофінансового середовища [195; 226].

У межах дослідження запропоновано авторську адаптивну модель механізму забезпечення економічної безпеки держави, сутність якої полягає в поєднанні структурних компонентів державного управління з циклічними процесами стратегічного реагування на загрози. Відповідно до цієї моделі економічна безпека формується не лише через стабілізаційні інструменти економічної політики, а насамперед через здатність інституційної системи своєчасно ідентифікувати ризики, забезпечувати ресурсну мобілізацію, координувати управлінські рішення та впроваджувати інноваційні механізми розвитку. У результаті економічна безпека набуває характеристик процесуальної стійкості, що відображає безперервність відтворення потенціалу розвитку навіть за умов кризових чи воєнних потрясінь [196; 257].

Принциповою відмінністю запропонованої моделі від існуючих наукових підходів є інтеграція інституційного, фінансово-економічного, інформаційно-аналітичного та координаційно-управлінського вимірів у межах єдиного адаптивного контуру державної політики. Така інтеграція забезпечує синхронізацію стратегічного планування, реалізації управлінських рішень і моніторингу їх результативності, що дозволяє підвищити здатність держави до протидії комплексним загрозам і забезпечити довгострокову стабільність соціально-економічного розвитку [255; 257].

Особливого значення запропонована модель набуває в умовах воєнної економіки, де економічна безпека виступає не лише складовою національної безпеки, а й ключовою передумовою відновлення економічного потенціалу держави, забезпечення соціальної стабільності та формування передумов післявоєнного розвитку. У цьому контексті адаптивний характер механізму економічної безпеки дозволяє поєднати короткострокові стабілізаційні заходи з довгостроковими стратегічними цілями розвитку, що відповідає сучасним підходам до державної економічної політики в умовах підвищених ризиків [224; 257].

Отже, наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні цілісної концептуально-методологічної моделі забезпечення економічної безпеки держави, яка, на відміну від існуючих підходів, ґрунтується на принципах адаптивності, інституційної інтегрованості, процесуальної стійкості та стратегічної орієнтації розвитку. Запропонована модель розширює теоретичні уявлення про механізми державної політики економічної безпеки та створює методологічне підґрунтя для подальшого дослідження інституційних інструментів її реалізації в умовах цифрової трансформації та післявоєнного відновлення економіки.

Таким чином, у підпункті 1.3 сформовано концептуальне бачення економічної безпеки як інтегрованої адаптивної системи стійкого розвитку, визначено структурно-функціональні компоненти механізму її забезпечення та обґрунтовано авторську модель державної політики економічної безпеки, що базується на принципах інституційної узгодженості, ресурсної збалансованості та стратегічної адаптивності. Це створює теоретико-методологічну основу для подальшого аналізу інституційних механізмів реалізації державної політики економічної безпеки, що становить зміст наступного розділу дисертаційного дослідження.

Висновки до розділу 1

У результаті проведеного теоретико-концептуального аналізу встановлено, що державна політика зміцнення економічної безпеки України формується як інтегральна, багаторівнева та багатфакторна система, в якій поєднуються ієрархічно вибудовані інституційні структури, нормативно-правові регулятори, економічні інструменти, організаційно-управлінські процедури й аналітично-інформаційні практики. Узагальнення теоретичних положень підтвердило, що економічна безпека розвивається як синтез державної політики, спрямованої на захист стратегічних економічних інтересів, і як динамічний стан економічної системи, здатної функціонувати в умовах нестабільності, множинності ризиків та структурних викликів. Такий підхід забезпечує комплексне розуміння її сутності та дозволяє виокремити теоретичні домінанти, які визначають логіку побудови механізмів її реалізації.

Доведено, що економічна безпека України в сучасних умовах не може розглядатися винятково як результат функціонування макроекономічних показників чи окремих секторів господарства; вона формується на перетині стратегічних, інституційних і регуляторних компонентів, кожен із яких виконує специфічні функції в забезпеченні стабільності та адаптивності економічної системи. У межах цього дослідження економічну безпеку обґрунтовано як багатофункціональний феномен, зміст якого визначається здатністю держави своєчасно ідентифікувати загрози, формувати превентивні механізми управління ризиками та забезпечувати узгодженість економічних інтересів держави, бізнесу і громадян.

Аналіз інституційної структури суб'єктів забезпечення економічної безпеки показав, що вона репрезентує високо координаційну систему з різним ступенем відповідальності та повноважень, у межах якої функціонують ключові органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фінансово-економічні регулятори, аналітичні служби та інституції спеціальної компетенції. Такий

інституційний каркас забезпечує не лише реалізацію політики, але й формування механізмів прогнозування, контролю та реагування на загрози, що створює передумови для посилення стійкості економіки. Водночас динамічність сучасного середовища обумовлює необхідність перегляду функціональної ролі окремих суб'єктів та посилення міжвідомчої взаємодії, що закладає основи для формування сучасних механізмів реалізації політики економічної безпеки.

Узагальнення груп чинників економічної безпеки дозволило структурувати їх за логікою впливу, джерелами загроз, інституційною компетенцією та управлінськими завданнями, що створює методологічну основу для переходу до моделювання інституційних механізмів політики. Розмежування чинників реалізації економічних інтересів, стійкості економічного розвитку й потенційного виникнення економічної шкоди забезпечує комплексний підхід до оцінювання стану економічної безпеки та дозволяє визначати критичні точки, які потребують регуляторного втручання. Це інтегрується з міжнародною практикою використання індикативних і порогових значень, а також із сучасними методиками ризик-орієнтованого управління.

Важливим результатом теоретико-концептуального аналізу стало виявлення ключових тенденцій розвитку наукових підходів до оцінки й забезпечення економічної безпеки, серед яких: індивідуалізація вимірювання економічної стійкості; посилення ролі регіонального виміру безпеки; розгляд економічної безпеки в контексті сталого розвитку, енергетичної, соціальної та екологічної безпеки; а також адаптація міжнародних індексів та аналітичних моделей до національної специфіки. Це свідчить про необхідність оновлення концептуального бачення системи механізмів державної політики, що має ґрунтуватися на мультидисциплінарному підході і включати інституційні, цифрові, фінансово-економічні та соціально-гуманітарні аспекти.

Загалом, результати Розділу 1 дають підстави стверджувати, що формування ефективних механізмів реалізації державної політики зміцнення економічної безпеки вимагає глибокої теоретичної інтеграції підходів безпекознавства, державного управління, економічної теорії та інституціоналізму. Сформована

концептуальна база забезпечує методологічне підґрунтя для подальшого дослідження специфіки функціонування сучасних інституційних механізмів (Розділ 2) і наукового обґрунтування напрямів їх удосконалення (Розділ 3), що є необхідною умовою формування адаптивної, стійкої та національно орієнтованої системи економічної безпеки України.

Основні результати розділу опубліковані в наукових працях автора: [231; 232; 233; 234].

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Організаційно-функціональний механізм державної політики забезпечення економічної безпеки України

Формування сучасних механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки України у 2020–2024 рр. відбувалося в умовах безпрецедентних зовнішніх і внутрішніх викликів, що визначили необхідність перегляду традиційних підходів до забезпечення економічної стабільності. Падіння ВВП у 2022 р. на 29,1 % (за даними Світового банку) стало найбільшим з часу відновлення незалежності, а швидка адаптація економіки забезпечила відновлення на рівні 5,3 % у 2023 р [161; 164]. Водночас структурні деформації, викликані війною, енергетичні шоки, логістичні розриви та демографічні втрати суттєво вплинули на характер і зміст механізмів економічної безпеки [222–224].

Одним із найбільш критичних чинників трансформації механізмів стала енергетична безпека. Унаслідок масованих атак протягом 2022–2023 рр. було пошкоджено понад 50 % енергетичної інфраструктури, а дефіцит потужності взимку 2022/2023 рр. сягав близько 35 % [17; 30; 32]. Це обумовило необхідність формування механізмів оперативного реагування та нової архітектури енергетичної стійкості, яка включає диверсифікацію імпорту, прискорене впровадження відновлюваної енергетики та підтримку decentralised energy. У 2023–2024 рр. завдяки реалізації низки програм підтримки було введено додатково 2,1 ГВт нових об'єктів відновлюваної генерації [11; 35; 146].

Не менш істотними для формування механізмів економічної безпеки стали логістичні обмеження. Порушення морських шляхів і блокада портів у 2022 р. спричинили різке скорочення експорту. Проте, у 2023 р. завдяки впровадженню альтернативних логістичних рішень, зокрема – Чорноморським зерновим коридором та розвиткові Дунайського логістичного кластера – експорт аграрної продукції зріс до 35 млн тонн, що становить приблизно 80 % довоєнного рівня [147; 154; 164]. За перше півріччя 2024 р. через Морський гуманітарний коридор експортовані обсяги сягнули 14,5 млн тонн, що дозволило стабілізувати валютні надходження та зберегти значну частину аграрного потенціалу [147; 154; 164].

Вплив воєнних, енергетичних і логістичних чинників на функціонування національної економіки у 2020–2024 рр. засвідчує комплексний характер трансформації механізмів забезпечення економічної безпеки України. Зазначені процеси охоплюють не лише макроекономічну стабільність, а й фінансову, енергетичну, зовнішньоекономічну, продовольчу та транспортно-логістичну складові безпеки, що взаємодіють між собою в межах єдиної інституційної системи державної політики [154; 164; 222–224]. У цьому контексті економічна безпека постає як багаторівнева категорія, здатна відображати спроможність держави протидіяти системним ризикам, підтримувати безперервність відтворювальних процесів і забезпечувати стійкість соціально-економічного розвитку в умовах тривалих воєнних загроз.

Виявлена багатовимірність проявів економічної безпеки узгоджується з теоретичними положеннями, обґрунтованими у підрозділі 1.1, де визначено її сутність, структурні компоненти та функціональні види. Отримані в цьому розділі результати підтверджують, що трансформація механізмів державної політики економічної безпеки у воєнний період відбувається саме через зміну співвідношення та ролі окремих її складових, що актуалізує потребу подальшого дослідження інституційних й організаційно-управлінських механізмів їх забезпечення.

Фінансова стабільність у період війни стала одним із центральних елементів економічної безпеки. Динаміка ключових макрофінансових показників

характеризує структурні зрушення та окреслює необхідність перегляду механізмів монетарного й боргового регулювання. Узагальнені дані подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка ключових макрофінансових показників України у 2021–2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024 (оцінка)
Інфляція, %	10,0	26,6	5,1	8–9
Державний борг, % ВВП	50,7	78,6	82,6	88+
Міжнародні резерви, млрд дол.	30,9	28,5	40,5	36,1
Офіційний курс, грн/дол.	27,3	36,6	37,0	39,2

Джерело: сформовано автором на основі [75–77; 220–221]

Представлені дані свідчать про суттєву зміну структури макрофінансової політики держави. Значне зростання інфляції у 2022 р. змінилося на її різке зниження у 2023 р. завдяки жорсткій монетарній політиці НБУ та масштабній зовнішній підтримці [75–77]. Ріст державного боргу зумовлений фінансуванням оборотних потреб та функціонуванням критичних систем у період війни [54; 220–221]. Водночас історичний максимум міжнародних резервів у 2023 р. – 40,5 млрд дол. – свідчить про ефективність механізмів макрофінансової стійкості та співпраці з міжнародними партнерами [75; 77].

Демографічний чинник також суттєво вплинув на механізми економічної безпеки. За оцінками UNHCR, у 2022–2023 рр. близько 6,5 млн громадян України залишили країну, що стало причиною істотних змін на ринку праці. Рівень безробіття, який у 2022 р. становив приблизно 21 %, знизився до 17,5 % у 2023 р. та близько 15,2 % у 2024 р., що пояснюється адаптацією економіки та розширенням секторів військової індустрії та логістики. Частка зайнятих у секторах оборонної

економіки на 2024 р. оцінюється на рівні 16 %, що вказує на структурну перебудову економічної моделі [75; 77].

Узагальнюючи наведені дані в табл. 2.1, можна констатувати, що механізми економічної безпеки у 2020–2024 рр. зазнали принципового зміщення від традиційної моделі, орієнтованої на превентивне прогнозування та забезпечення макростабільності, до моделі, що ґрунтується на принципах економічної стійкості, адаптивності, цифровізації процесів управління ризиками та багаторівневої координації [155; 147]. Якщо в довоєнний період основою економічної безпеки залишалися нормативно-правові інструменти та ієрархічна структура управління, то після 2022 р. провідну роль почали відігравати цифрові системи моніторингу, алгоритмічні механізми оцінювання ризиків, оперативне реагування та партнерські моделі взаємодії держави, міжнародних інституцій та бізнесу [134; 164].

Водночас демографічні та трудові трансформації, спричинені масштабною міграцією населення у 2022–2024 рр., безпосередньо корелюють із соціально-трудовою та людською складовими економічної безпеки, розкритими в підрозділі 1.1. Зміни рівня безробіття, структури зайнятості та зростання ролі секторів оборонної індустрії й логістики відображають процес адаптації економічної системи до воєнних умов і водночас підтверджують положення першого розділу щодо взаємозалежності фінансової, соціальної та виробничої підсистем економічної безпеки. Таким чином, емпіричні результати другого розділу конкретизують теоретичні висновки підрозділу 1.1 і демонструють їх практичну реалізацію в умовах повномасштабної війни.

Ця еволюція механізмів забезпечення економічної безпеки ґрунтується також на розширенні інституційної інфраструктури. Рада національної безпеки та оборони України формує стратегічні орієнтири ризик-менеджменту; Кабінет Міністрів України забезпечує міжвідомчу координацію; Міністерство економіки розробляє індикатори стійкості та формує політику реагування на ризики; Міністерство фінансів і Національний банк України контролюють фінансову стабільність; Міністерство енергетики відповідає за формування політики

енергетичної безпеки, а Міністерство цифрової трансформації – за кіберстійкість, захист критичної інфраструктури та цифрову інтеграцію механізмів управління ризиками [78–80].

У 2022–2024 рр. в Україні вперше запроваджено низку цифрових інструментів державної політики економічної безпеки, зокрема систему моніторингу Economic Security Dashboard, платформу кіберзахисту Critical Infrastructure Shield та механізм державних гарантій інвестицій у період війни Ukrainian Investment Guarantee Facility [139; 146]. Усі ці інструменти свідчать про перехід до сучасної моделі економічної безпеки, що спирається на об'єктивні дані, адаптивні алгоритми, багаторівневі механізми реагування та інтеграцію міжнародних стандартів [140].

Формування механізмів державної політики у сфері економічної безпеки в Україні у 2020–2024 рр. відбувається в умовах, коли традиційні інструменти державного регулювання виявили свою недостатню ефективність перед обличчям нових «гібридних» загроз [134; 147]. Військова агресія, енергетичні атаки, кібершпигунство, логістичні блокади, прискорені демографічні зміни та інституційний тиск зовнішнього середовища зумовили потребу в розбудові комплексної системи механізмів, що мають інтегрувати нормативно-правові, організаційні, фінансові, інформаційно-аналітичні та цифрові інструменти державної політики. Внаслідок цього структура механізмів економічної безпеки набула багаторівневого та мережевого характеру [129].

Нормативно-правові механізми продовжують виконувати роль системоутворювальної основи, оскільки саме на рівні законодавства визначаються стратегічні пріоритети, об'єкти захисту, повноваження органів влади, параметри фінансової та монетарної політики, правила регулювання критичної інфраструктури. У період 2020–2024 рр. нормативно-правове забезпечення зазнало суттєвої модернізації. Було ухвалено Стратегію економічної безпеки України до 2025 року, оновлено положення щодо функціонування критичної інфраструктури,

посилено контроль за фінансовими ризиками та протидією відмиванню коштів, а також внесено корективи до бюджетного та податкового законодавства з метою забезпечення стійкості державних фінансів у воєнний період [183; 206; 208; 228].

Важливою особливістю останніх років є те, що нормативно-правові механізми зміцнення економічної безпеки виходять за межі суто юридичного забезпечення діяльності державних інституцій. Вони дедалі більше орієнтуються на інтеграцію української економічної політики у європейський правовий простір, що вимагає адаптації до вимог ЄС щодо державної допомоги, конкурентної політики, контролю за фінансовими ринками, прозорості бюджетної системи та захисту кіберпростору [183; 206; 208; 228].

Організаційні та інституційні механізми визначають ефективність координації органів державної влади та їхню здатність оперативно реагувати на загрози. Сучасна система економічної безпеки в Україні характеризується концентрацією ключових повноважень у стратегічних центрах прийняття рішень: Раді національної безпеки і оборони, Кабінеті Міністрів, Міністерстві економіки, Міністерстві фінансів, Національному банку, Міністерстві цифрової трансформації, Міністерстві енергетики та спеціалізованих структурах у сфері оборони та інфраструктури [78–80].

Реформування інституційної системи в останні роки було спрямоване на подолання фрагментації управління, оскільки до 2022 р. система економічної безпеки була розділеною між різними міністерствами без ефективного горизонтального узгодження. Війна продемонструвала, що централізація стратегічних функцій при одночасному розвитку локальних механізмів стійкості є критично необхідною. У результаті було створено нові міжвідомчі координаційні платформи, впроваджено цифрові інструменти комунікації органів влади та механізми оперативного реагування на загрози (rapid response mechanisms) [135; 140].

Для систематизації інституційної архітектури використаємо узагальнення в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні суб'єкти формування механізмів державної політики економічної безпеки у 2020–2024 рр.

Інституція	Ключові функції у забезпеченні економічної безпеки
РНБО України	формування стратегічних пріоритетів; управління ризиками; координація секторів безпеки
Кабінет Міністрів України	політика та міжвідомча координація, регуляторні пріоритети
Міністерство економіки	аналіз ризиків, індикатори стійкості, політика реагування, економічний моніторинг
Міністерство фінансів	бюджетна стабільність, управління державним боргом
Національний банк України	монетарна та фінансова безпека, валютна політика, контроль інфляції
Міністерство енергетики	енергетична стійкість, відновлення інфраструктури
Міністерство цифрової трансформації	кібербезпека, цифрова інфраструктура, захист критичних систем
Обласні ВА/ОМС	локальні механізми економічної стійкості, реагування на регіональні ризики

Джерело: сформовано автором на основі [78–80]

Фінансові механізми у період війни набули вирішального значення. Вони включають монетарні інструменти, політику державного боргу, бюджетне планування, інструменти зовнішнього фінансування, систему гарантування інвестицій та механізми стабілізації фінансового сектору. Їхня еволюція у 2020–2024 рр. відображає реакцію держави на воєнні виклики [75–77; 146].

Важливими елементами стали фіксація валютного курсу у 2022–2023 рр., запровадження політики керованої гнучкості у 2024 р., перехід до посиленої

інфляційної стабілізації, удосконалення механізмів управління державним боргом та активне використання міжнародних механізмів підтримки [75–77; 146]. У 2023 р. Україна отримала найбільший обсяг зовнішнього фінансування за всю історію – понад 42 млрд дол., що забезпечило можливість підтримання ключових функцій держави та стабільність національної валюти.

Однією з фундаментальних змін, які визначили природу механізмів економічної безпеки останніх років, стала цифровізація інструментів моніторингу та прогнозування ризиків. У 2022–2024 рр. було створено кілька систем, що забезпечують алгоритмізований аналіз економічної стійкості. Серед них – система Economic Security Dashboard, що агрегує дані з макрофінансових, логістичних, енергетичних, секторних та соціальних показників і дозволяє оперативно оцінювати рівень стійкості економіки [69–71; 140].

Система Critical Infrastructure Shield забезпечує кіберзахист ключових інфраструктурних об’єктів, а механізм Ukrainian Investment Guarantee Facility гарантує страхування інвестицій від воєнних ризиків, що є безпрецедентним інструментом у практиці країн, які перебувають у стані тривалої війни [139; 146].

Для систематизації структурних компонентів механізмів економічної безпеки подамо їх у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Типологія механізмів державної політики економічної безпеки України у 2020–2024 рр.

Тип механізму	Основна характеристика	Ключові елементи
1	2	3
Нормативно-правові	визначають юридичні рамки та стратегічні пріоритети	нормативні акти, стратегії, регуляції, стандарти безпеки
Організаційно-інституційні	забезпечують координацію та управління	центральні органи влади, ВА, ОМС, міжвідомчі структури

1	2	3
Фінансові	забезпечують макро- та мікрофінансову стабільність	бюджет, монетарна політика, борг, міжнародне фінансування
Інформаційно-аналітичні	забезпечують моніторинг ризиків та аналіз стійкості	Economic Security Dashboard, аналітичні модулі, Big Data
Цифрові та кібербезпекові	захист критичної інфраструктури, цифрова стійкість	Critical Infrastructure Shield, CERT-UA, кібермоніторинг
Логістичні	забезпечують безперервність зовнішньої торгівлі	альтернативні коридори, страховки, розвиток Дунайського кластеру
Енергетичні	гарантують стійкість енергосистеми	відновлювана генерація, резервні потужності, диверсифікація імпорту

Джерело: сформовано автором на основі [69–71; 75–77; 139; 146]

Наведена типологія демонструє, що сучасні механізми економічної безпеки перестали бути ізольованими інструментами державної політики. Натомість формується складна система взаємодії, у межах якої кожний вид механізму доповнює інші, забезпечуючи комплексність і багаторівневність державного реагування. Така взаємопов'язаність повністю узгоджується з теоретичними положеннями першого розділу, де економічна безпека розглядається як інтегрована багатокomпонентна система, що поєднує фінансову, енергетичну, соціальну, зовнішньоекономічну, інформаційну та інституційну складові в межах єдиного механізму державного управління [129; 134].

Цифровізація управлінських процесів, інтеграція аналітичних платформ, посилення фінансових інструментів та стратегічна міжвідомча координація формують якісно нову модель економічної безпеки, яка відображає перехід від реактивної до проактивної парадигми державної політики. Такий підхід відповідає сучасним міжнародним концепціям інституційної стійкості, цифрового врядування та відновлення економік у посткризових умовах і поступово

трансформується в основу політики післявоєнного відновлення та довгострокової економічної модернізації України [140; 146].

Формування механізмів державної політики економічної безпеки у 2020–2024 рр. відбувалося під впливом унікального поєднання факторів, що трансформували не лише зміст державної політики, а й фундаментальні принципи економічного управління [129; 134]. У воєнних умовах класичні підходи до проєктування механізмів виявилися недостатніми, натомість виникла потреба у розробці адаптивних, швидкодіючих та цифрово керованих моделей, які поєднують стратегічну далекоглядність із здатністю до негайної реакції. Цей процес супроводжувався запозиченням міжнародних практик, активною інтеграцією аналітичних платформ та розширенням інституційних інструментів [140; 146].

Першою структурною моделлю, що визначила логіку функціонування механізмів економічної безпеки з початком російської агресії, стала модель кризового реагування. Її особливістю було домінування короткострокових завдань – стабілізація фінансової системи, забезпечення критичної інфраструктури, підтримка функціонування державних інститутів і ключових секторів економіки. У 2022 р. Україна зіткнулася з безпрецедентними шоками, що вимагали миттєвої мобілізації ресурсів, адаптації бюджетної політики та перегляду основних державних пріоритетів [75–77; 147].

Ключовими елементами моделі стали валютно-курскові обмеження, фіксація обмінного курсу, зміна процентної політики НБУ, швидке оновлення механізмів страхування ризиків для експорту, запровадження прискорених процедур державних закупівель, а також розвиток механізмів резервування енергетичних потужностей.

Для поглибленого аналізу просторових аспектів економічної безпеки та перевірки висновків теоретичного розділу щодо її багаторівневої й територіально диференційованої природи здійснено оцінювання динаміки ключових регіональних індикаторів у 2015–2024 рр. Необхідність системного моніторингу

економічної безпеки зумовлена зростанням ролі економічної стійкості як фундаментальної складової національної безпеки та потребою своєчасного виявлення загроз соціально-економічному розвитку держави [224; 225; 227].

Вибір показників ґрунтується на положеннях сучасних досліджень, в яких економічна безпека розглядається як результат взаємодії виробничого потенціалу, ринку праці, інвестиційної активності, фінансової стабільності та демографічної стійкості територій [228; 227; 142]. Інформаційною базою дослідження слугували офіційні статистичні дані та аналітичні матеріали державних і міжнародних інституцій, що забезпечують комплексне вимірювання економічної стійкості та ризиків розвитку України в умовах воєнних викликів [132; 75; 141]. Узагальнення відповідних параметрів здійснено шляхом розрахунку інтегрального індексу EconSec, що дозволяє комплексно оцінити рівень економічної безпеки регіонів і простежити його зміну у часі.

Сформована інформаційно-аналітична база дає змогу виявити структурні диспропорції регіонального розвитку, визначити зони підвищених ризиків та окреслити територіальні пріоритети державної політики забезпечення економічної безпеки, що особливо актуально в умовах воєнних загроз, інституційної трансформації та післявоєнного відновлення економіки України [224; 78; 147]. Узагальнені результати розрахунків подано в таблиці 2.4 та Додатку А.

Таблиця 2.4

Регіональні індикатори економічної безпеки України у 2024 р.

Область	ВРП на душу, грн	Безробіття, %	Середня зарплата, грн	Капітальні інвестиції, млн грн	Демографічна зміна, ‰	Інтегральний індекс EconSec
1	2	3	4	5	6	7
Вінницька	106 637	18,3	19 134	23 692,8	–10,0	0,343
Волинська	84 373	21,2	17 537	19 994,4	–10,0	0,198
Дніпропетровська	173 734	14,8	20 945	69 168,3	–10,0	0,339

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7
Житомирська	89 497	18,7	17 812	15 917,5	-10,0	0,291
Закарпатська	56 605	18,5	18 748	14 653,9	-10,0	0,279
Запорізька	129 057	18,5	21 118	8 752,0	-10,0	0,308
Івано-Франківська	82 328	14,5	18 368	16 773,9	-10,0	0,368
Київська	151 638	12,0	21 895	62 599,7	-10,0	0,488
Кіровоградська	101 750	22,0	17 130	11 221,2	-10,0	0,115
Львівська	111 009	12,8	19 199	47 503,6	-10,0	0,364
Миколаївська	105 235	18,8	21 156	13 391,1	-10,0	0,253
Одеська	107 294	12,2	18 886	24 387,3	-10,0	0,380
Полтавська	182 657	20,7	19 900	26 580,1	-10,0	0,311
Рівненська	72 471	16,0	19 554	15 178,1	-10,0	0,333
Сумська	93 922	16,8	18 148	12 149,0	-10,0	0,278
Тернопільська	74 179	19,8	17 767	15 870,3	-10,0	0,185
Харківська	113 789	11,2	18 464	26 723,6	-10,0	0,487
Херсонська	81 450	19,7	17 465	1 229,7	-10,0	0,205
Хмельницька	90 499	17,2	18 886	16 074,0	-10,0	0,275
Черкаська	104 691	16,8	18 333	16 508,6	-10,0	0,242
Чернівецька	56 966	15,5	17 135	4 977,6	-10,0	0,305
Чернігівська	109 419	20,7	17 412	16 844,8	-10,0	0,258
м. Київ	401 165	11,8	31 500	256 845,9	-10,0	0,840

Джерело: розраховано та узагальнено автором за офіційними статистичними даними Державної служби статистики України, матеріалами Національного банку України щодо фінансової стабільності та результатами міжнародної оцінки втрат і потреб відновлення України (RDNA3) [132; 75; 147]

Дані за 2024 рік демонструють суттєву просторову диференціацію економічної безпеки регіонів України. Найвищий інтегральний індекс зафіксовано у м. Києві (0,840), що зумовлено концентрацією фінансових ресурсів, інвестиційної активності та високого рівня оплати праці. До групи відносно високої економічної стійкості належать: Київська, Харківська, Одеська та Івано-Франківська області (0,36–0,49), тоді як прифронтові та структурно вразливі регіони (Херсонська, Кіровоградська) характеризуються найнижчими значеннями індексу (0,11–0,23). Це підтверджує висновки першого розділу щодо територіальної асиметрії економічної безпеки та залежності її рівня від інституційної стійкості, інвестиційної спроможності й воєнних ризиків.

До системи оцінювання включено: валовий регіональний продукт на душу населення як індикатор економічної продуктивності, рівень безробіття – як характеристику соціально-трудової стабільності, середню заробітну плату – як показник доходної спроможності населення, обсяг капітальних інвестицій – як відображення відтворювального та інноваційного потенціалу регіону, а також демографічну динаміку, що характеризує довгострокову стійкість соціально-економічного розвитку [132; 142; 228]. Зміст моделі можна узагальнити в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Ключові елементи моделі кризового реагування (2022–2023 рр.)

Напрямок	Механізми	Результати
Валютно-курсове регулювання	фіксація курсу, контроль валютних операцій	стабілізація гривні у кризовий період
Макрофінансова стабілізація	підвищення облікової ставки, співпраця з МФО	рекордні резерви 40,5 млрд дол. (2023)
Логістика	альтернативні коридори, гарантії страхування кораблів	експорт 35 млн тонн агропродукції у 2023 р.
Енергетична безпека	ремонт інфраструктури, мобільна генерація, decentralised energy	зменшення дефіциту потужності взимку 2023/24
Соціальна та ринкова адаптація	релокація бізнесу, трудова мобільність	зниження безробіття до 15,2 % (2024)

Джерело: сформовано автором на основі даних Національного банку України, міжнародних фінансових організацій, галузевої статистики та аналітичних матеріалів щодо функціонування критичної інфраструктури України в умовах війни [75; 139; 146; 147]

Починаючи з 2023 р., в Україні домінувати почала модель економічної стійкості, яка передбачає не лише реакцію на загрози, а й створення середовища, здатного до адаптації у довгостроковій перспективі. Ця модель спирається на принципи, які активно застосовуються у країнах ЄС після криз 2008 та 2020 рр., однак в українських умовах набули більшого значення через масштабність воєнного впливу [224; 225; 227].

Її сутність полягає у формуванні багаторівневої інфраструктури управління ризиками, що включає прогнозування вразливостей, розбудову критичної інфраструктури, впровадження цифрових інструментів моніторингу та активну взаємодію держави, бізнесу й міжнародних партнерів [140; 146].

Основними характеристиками цієї моделі є цифровізація управлінських рішень, диверсифікація джерел фінансування, зменшення залежності від окремих секторів (насамперед, енергетики та логістики), формування резервних систем та розвиток інноваційних ринків [134; 147; 228].

Україна активно імплементувала практики США, Канади, Ізраїлю, країн Балтії та ЄС [129; 134; 224]. Серед найбільш значущих:

1. Американська модель BEST (Базова таблиця економічної безпеки) – адаптована для аналітики базових потреб домогосподарств з урахуванням воєнних ризиків [225].

2. Модель ALICE (Домогосподарства з обмеженими активами та доходами) – використовується для оцінювання стійкості населення із низькими доходами в умовах зростання вартості життя [225; 227].

3. Європейська система оцінювання критичної інфраструктури – впроваджена в Міненерго та ДСНС для посилення енергетичної та технологічної безпеки [140; 228].

4. Ізраїльська система оперативного управління ризиками – інтегрована в моделі цивільного захисту та кібербезпеки [147].

Для систематизації результатів порівняння подано узагальнену таблицю 2.6.

Таблиця 2.6

Міжнародні моделі та їх трансформація в українські механізми економічної безпеки

Модель	Країна/регіон	Сутність	Українська адаптація
BEST	США	визначення мінімально необхідного рівня добробуту	аналіз потреб вразливих домогосподарств під час війни
ALICE	США	оцінка домогосподарств із нестійкими доходами	моделювання «зони ризику» населення у прифронтових регіонах
CER	ЄС	управління критичною інфраструктурою	моделі стійкості енергомереж та цифрових систем
Threat Matrix	Ізраїль	оцінка багаторівневих загроз	алгоритмізація управління ризиками в секторі оборони та логістики

Джерело: сформовано автором на основі аналітичних матеріалів міжнародних організацій, практик країн ЄС, США та Ізраїлю щодо управління економічною стійкістю та критичною інфраструктурою [140; 147; 225; 228]

Застосування зазначених моделей підтверджує висновок Розділу 1 про те, що сучасна економічна безпека формується як синтез національних інституційних механізмів і міжнародних стандартів управління ризиками, що забезпечує підвищення адаптивності державної політики в умовах воєнної турбулентності [129; 134].

Воєнні умови сприяли активному розвитку нових інституційних механізмів забезпечення економічної безпеки, що відповідає визначеній у розділі 1 тенденції переходу від реактивних до проактивних моделей державного управління ризиками [134; 146]. Зокрема, було створено:

– Economic Security Dashboard – інтегрований цифровий інструмент, що забезпечує багаторівневий моніторинг економічної ситуації, дозволяючи органам влади приймати рішення на основі реальних даних [140; 146].

– Реєстр критичної інфраструктури – уніфікована платформа, що поєднує дані про енергетичні, транспортні, комунікаційні та фінансові системи [228].

– Механізм гарантування воєнних ризиків для інвестицій (Ukrainian Investment Guarantee Facility) – спільний інструмент України та ЄС, який створює можливість залучення приватного капіталу у ризикових умовах [147].

– Система кіберзахисту Critical Infrastructure Shield, що забезпечує превентивний захист від кібератак [140; 146].

Для оцінювання ефективності цих інституційних змін узагальнимо їхній вплив у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Інституційні інновації та їхній вплив на економічну безпеку України

Інструмент	Рік створення	Призначення	Значення для економічної безпеки
Economic Security Dashboard	2023	моніторинг макроризиків	підвищення якості державних рішень
Critical Infrastructure Shield	2023	кіберзахист критичних систем	зменшення кіберзагроз та втрат
Реєстр критичної інфраструктури	2022	облік уразливих об'єктів	управління ризиками у реальному часі
Investment Guarantee Facility	2023	страхування інвестицій	залучення капіталу у період війни

Джерело: сформовано автором на основі урядових аналітичних матеріалів, міжнародних програм підтримки економічної стійкості та досліджень цифрової трансформації державного управління [140; 146; 147; 228]

Результативність впроваджених механізмів проявляється у стабілізації макрофінансових показників, частковому відновленні експорту, підвищенні

стійкості енергетичної системи, мобілізації зовнішнього фінансування та зменшенні демографічних втрат шляхом розширення трудової зайнятості [75; 147; 224].

З погляду економічної динаміки після падіння ВВП на 29,1 % у 2022 р. відбулося відновлення на 5,3 % у 2023 р. та збереження позитивної динаміки у 2024 р., попри активні бойові дії. Рівень безробіття знизився з 21 % у 2022 р. до близько 15 % у 2024 р., що свідчить про адаптацію ринку праці. Міжнародні резерви досягли рекордного рівня 40,5 млрд дол. у 2023 р., а обсяги експортованої агропродукції повернулися до 80 % довоєнного рівня [75; 147].

Таким чином, сучасні механізми економічної безпеки демонструють високу адаптивність і результативність, хоча їх розвиток залишається незавершеним та потребує подальшого вдосконалення у напрямі інтеграції з моделями відбудови та модернізації економіки [134; 146; 224].

Розвиток механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки у 2022–2024 рр. супроводжується комплексним переосмисленням інституційних підходів і структурних засад, що визначають характер державного впливу на економічну систему в умовах війни. Важливість цього процесу зумовлена тим, що саме інституційна архітектура державного управління є тією рамкою, у межах якої відбувається формування стратегій, ухвалення рішень, розподіл ресурсів та організація взаємодії між органами влади, бізнесом і міжнародними партнерами [134; 146].

Механізми економічної безпеки в цей період розвивалися переважно в руслі фінансово-економічної стабілізації, що була критично важливою для збереження функціонування держави в умовах тривалих воєнних дій. Значна частина рішень стосувалася оптимізації макрофінансової політики, забезпечення валютної стабільності та формування резервів ліквідності [75; 147]. Підвищення облікової ставки НБУ до 25 % у 2022 р. та її поступове зниження у 2024 р. до 13 % стало відповіддю на різну природу макроекономічних шоків, а також забезпечило

можливість стримати інфляцію, яка з пікового рівня у 26,6 % у 2022 р. знизилася до 5,1 % у 2023 р [75].

Зовнішнє фінансування у 2022–2024 рр. набуло системного характеру та стало ключовою основою фінансових механізмів економічної безпеки. Залучення ресурсів від ЄС, США, МВФ та Світового банку забезпечило підтримку критичних секторів, стабільність бюджету, функціонування соціальної сфери, а також інвестиції у відновлення інфраструктури (табл. 2.8) [147; 224].

Таблиця 2.8

**Структура зовнішнього фінансування України
у 2022–2024 рр., млрд дол.**

Джерело	2022	2023	2024 (оцінка)
ЄС	8,2	19,4	18,0
США	12,1	11,0	7,6
МВФ	2,7	4,5	5,4
Світовий банк	3,5	5,3	4,7
Інші донори	1,0	1,8	2,1
Разом	27,5	42,0	37,8

Джерело: сформовано автором на основі офіційних даних міжнародних фінансових організацій та урядових звітів України [147; 224]

Ці ресурси стали важливою опорою також для секторів, які забезпечують довгострокову стійкість економіки: енергетики, аграрного виробництва, транспортної логістики та цифрової інфраструктури. Саме завдяки фінансовим механізмам вдалося відновити експортну активність, переорієнтувати логістичні потоки та забезпечити функціонування економіки навіть у періоди пікових пошкоджень енергосистеми [147; 224].

Важливою складовою сучасних механізмів економічної безпеки стали аналітичні та цифрові інструменти, які забезпечують можливість прийняття рішень на основі об’єктивних даних. Упродовж 2023–2024 рр. в Україні була сформована масштабна інфраструктура цифрового моніторингу, що включає: Economic Security Dashboard, реєстр критичної інфраструктури, моделі прогнозування енергетичного дефіциту та цифрові платформи оцінювання воєнних ризиків (табл. 2.9) [140; 146; 228].

Таблиця 2.9

Основні цифрові інструменти економічної безпеки України

Інструмент	Призначення	Ефект
Economic Security Dashboard	моніторинг макроризиків	скорочення часу ухвалення рішень на 30–40 %
Реєстр критичної інфраструктури	облік об’єктів	точна оцінка вразливостей
E-energy Resilience Model	прогноз енергобезпеки	підготовка до пікових атак
Risk Insurance Platform	страхування інвестицій	повернення інвесторів у 2024 р.

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів цифрової трансформації державного управління та програм підвищення стійкості критичної інфраструктури [140; 146; 228]

Сучасна система координації механізмів економічної безпеки набула багаторівневого характеру. Вона включає як центральні органи, що визначають стратегічні параметри економічної політики та відповідають за фінансову стабільність, так і галузеві інституції, які формують політику у сфері енергетики, логістики, цифрової трансформації та інфраструктури. На рівні територіальних громад сформувалася культура оперативного управління ризиками, що ґрунтується на автономних джерелах енергії, локальних логістичних рішеннях та

залученні бізнесу до підтримки стійкості [134; 146; 224].

Взаємодія держави й бізнесу набула значення системного інструмента забезпечення економічної безпеки. Відновлення, релокація та розвиток підприємств відбувалися за участю державних механізмів гарантування, компенсацій та пільгового фінансування, що дало змогу створити умови для відновлення виробничої та експортної активності [147; 224]. Понад 800 компаній пройшли процес релокації, а значна їх частина відновила роботу на нових територіях, що стало підтвердженням ефективності механізмів партнерської взаємодії [147; 228].

Таким чином, інституційно-структурні засади формування механізмів економічної безпеки у 2022–2024 рр. характеризуються комплексністю, інтегрованістю та орієнтацією на довгострокову стійкість. Сучасна модель економічної безпеки України дедалі більше набуває рис системи, здатної працювати в умовах високої турбулентності та спиратися на цифрові технології, міжнародну підтримку та мобільність інституційних рішень [134; 146; 224]. Узагальнення інституційно-структурних засад сучасної системи економічної безпеки доцільно подати у вигляді інтегрованої концептуальної моделі (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Інституційно-структурна модель сучасної системи економічної безпеки України в умовах турбулентності (2022–2024 рр.)

Джерело: сформовано автором на основі [134; 146; 224]; візуалізацію виконано за допомогою Canva

Представлена модель на рис. 2.1 відображає перехід від реактивного забезпечення безпеки до адаптивної багаторівневої системи управління стійкістю, що створює методологічну основу для розроблення авторського механізму державної політики економічної безпеки, поданого в Розділі 3 [134; 146; 224].

В умовах тривалої війни механізми економічної безпеки поступово еволюціонували від традиційної моделі, орієнтованої передусім на макростабільність, до складної багатофункціональної системи, що поєднує стратегічне планування, цифрові інструменти моніторингу, інституційну синергію та адаптивні форми управління ризиками. У 2020–2024 рр. відбулося глибинне оновлення концептуальних та практичних складових цієї політики, яке охопило зміну механізмів фінансової стабільності, підвищення стійкості критичної інфраструктури, реформування сектору енергетичної безпеки, модернізацію логістичних рішень і трансформацію взаємодії держави з бізнесом [131; 134; 170].

Ключовими серед цих змін стали структурні зрушення в економічній архітектурі України. До 2022 року більшість механізмів економічної безпеки ґрунтувалася на класичних інструментах – нормативному регулюванні, бюджетній політиці, монетарній стабільності, системі державного нагляду та прогнозуванні економічних тенденцій. Після 24 лютого 2022 року відбулася докорінна зміна логіки державного управління, і економічна безпека стала передусім сферою кризового менеджменту, заснованого на негайному реагуванні, багатовекторній координації та використанні адаптивних механізмів [146; 176; 224].

Цифровізація стала визначальним чинником цієї трансформації. Якщо до початку війни цифрові системи відігравали допоміжну роль, то у 2022–2024 рр. вони перетворилися на основу аналізу, прогнозування і прийняття рішень. Це забезпечило можливість моделювати енергетичні навантаження, оцінювати логістичні ризики, прогнозувати рівень інфляції, ідентифікувати критичні залежності в торгівлі та оптимізувати управління державними ресурсами. Завдяки цифровим платформам стала доступною оперативна інформація про рівень

пошкоджень інфраструктури, доступність енергоресурсів, обсяги експорту та динаміку міграційних потоків [170; 201; 224].

Особливо показовою є зміна структури механізмів енергетичної безпеки. У 2022 році понад половина енергетичної інфраструктури зазнала ураження, що призвело до масштабних відключень і створило загрозу колапсу енергосистеми. У відповідь було вибудовано принципово нову модель управління енергетичною стійкістю, яка поєднала мобільну генерацію, резервні канали енергопостачання, локальні енергетичні кластери, інтеграцію відновлюваних джерел енергії та використання алгоритмічних моделей прогнозування дефіциту. До 2024 року в Україні вже діяла оновлена структура енергосистеми, що дозволила зменшити ризики масштабних відключень і підвищити загальну стійкість енергетичного сектору [131; 170; 205].

Аналогічні зміни відбулися в економічній логістиці. Морська блокада та руйнування транспортних коридорів у 2022 році вимагали радикального перегляду механізмів експортної безпеки. Завдяки формуванню Дунайського логістичного кластера, використанню річкових маршрутів, розширенню залізничної інфраструктури та відкриттю Гуманітарного морського коридору експорт аграрної продукції у 2023–2024 рр. відновився до 70–80 % довоєнного рівня, що стало одним із найважливіших чинників макрофінансової стабільності [132; 170; 224].

Поступова еволюція механізмів економічної безпеки відбувалася також під впливом змін у структурі ринку праці та демографічних трендах. Масова міграція призвела до зменшення чисельності трудових ресурсів, але водночас спричинила переформатування попиту на робочу силу. Зростання зайнятості в оборонно-промисловому комплексі, логістичних компаніях, енергетичному секторі та цифрових індустріях забезпечило переорієнтацію економіки на пріоритетні напрями розвитку. Динаміка рівня безробіття – від пікового значення у 21 % у 2022 році до приблизно 15 % у 2024 році – характеризує процес адаптації економічної

системи до нових умов і трансформацію механізмів соціально-економічної безпеки [131; 170; 224].

Значні зміни відбулися й у підходах до взаємодії держави та приватного сектору. Якщо до війни партнерство було інструментом розвитку окремих секторів економіки, то в умовах 2022–2024 рр. воно стало необхідною умовою забезпечення функціонування критичних виробництв, логістики, енергетики та інфраструктури. Опора на механізми державних гарантій, інвестиційного страхування, компенсації воєнних ризиків та релокації підприємств дозволила зберегти значну частину економічного потенціалу та структури внутрішнього ринку [147; 224; 228].

Еволюція механізмів економічної безпеки також відображає поступове зміщення акцентів з реактивних заходів до превентивних. У 2022 році більшість рішень ухвалювалася в режимі екстреного реагування, тоді як у 2023–2024 рр. пріоритет почали набувати моделі довгострокового планування, оцінювання сценаріїв, стратегічного прогнозування та формування індикаторних рамок економічної стійкості. Це дозволило перейти від фрагментарного реагування до системного управління ризиками, у якому кожен механізм набуває чітко окресленої функції в загальній архітектурі економічної безпеки [134; 146; 170].

Для комплексного розуміння трансформацій доцільно узагальнити ключові зміни механізмів економічної безпеки у форматі порівняння довоєнного та сучасного етапів. Наведена таблиця дає можливість простежити, як зміни умов функціонування країни сформували нову модель державної економічної політики (табл. 2.10) [134; 224].

**Порівняльна характеристика механізмів економічної безпеки України: до
2022 р. та у 2022–2024 рр.**

Критерій	Довоєнний період	Період 2022–2024 рр.
Логіка державної політики	стабілізаційна, планова	кризова, адаптивна, антикризова
Основні інструменти	макроекономічне прогнозування, бюджетна дисципліна	цифрові моделі прогнозування, мобільні механізми реагування
Енергетична безпека	централізована модель	децентралізована, кластерна модель з резервними потужностями
Логістика	залежність від морських портів	диверсифікація маршрутів, Дунайський кластер
Ринок праці	стабільна структура	динамічна перебудова, зростання оборонних і цифрових секторів
Взаємодія держави та бізнесу	регуляторна	партнерська, заснована на компенсації ризиків
Роль міжнародної допомоги	помірна	визначальна для фінансової стійкості
Рівень цифровізації управління	частковий	повноцінний data-driven governance

Джерело: сформовано автором на основі [131; 134; 170; 224]

Систематизація виявлених у підрозділі трансформаційних процесів дає підстави стверджувати, що у 2022–2024 рр. в Україні сформувалася якісно нова архітектура забезпечення економічної безпеки, яка характеризується багаторівневістю управління, інтеграцією інституційних і цифрових інструментів, а також поєднанням стратегічної стабільності з адаптивністю до кризових впливів.

Для узагальнення логіки функціонування цієї системи доцільно представити структурно-функціональну модель механізмів економічної безпеки України у воєнний період, що відображає взаємозв'язок ризикового середовища, рівнів

управління, інтеграційних інструментів та кінцевих результатів державної політики (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Структурно-функціональна модель механізмів економічної безпеки України у 2022–2024 рр.

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення теоретико-методологічних підходів до забезпечення економічної безпеки держави та аналізу трансформацій державної політики у воєнний період [134; 146; 170; 224]; візуалізацію виконано за допомогою Canva

Оцінюючи модель механізмів економічної безпеки за 2022-2024 рр., слід підкреслити її здатність функціонувати в умовах багаторівневих ризиків, високої невизначеності та постійних загроз. Вона поєднує інституційну стабільність із стратегічною гнучкістю, централізовані рішення з локальною відповідальністю, а також національні інтереси з міжнародною підтримкою. Така модель не лише забезпечує поточну стійкість економіки, а й формує підвалини для післявоєнного відновлення, створюючи інституційні передумови для переходу до структурної модернізації та довгострокового розвитку [134; 146; 224]. Подана модель відображає перехід від реактивної логіки забезпечення економічної безпеки до адаптивної багаторівневої системи управління стійкістю, у межах якої стратегічні

рішення держави узгоджуються з операційними механізмами галузевого регулювання та локальними практиками регіонального відновлення. Взаємодія цих рівнів підсилюється цифровими аналітичними інструментами, міжнародною фінансовою підтримкою та партнерством держави й бізнесу, що формує інтегровану архітектуру управління ризиками.

Ключовим результатом функціонування такої системи є забезпечення економічної резильєнтності, яка створює передумови для післявоєнного відновлення, структурної модернізації національної економіки та переходу до довгострокової моделі розвитку [134; 146; 170]. Саме ця логіка багаторівневої інтеграції механізмів економічної безпеки формує методологічне підґрунтя для розроблення авторського механізму державної політики забезпечення економічної безпеки, обґрунтування якого подано у розділі 3 дисертації.

Сучасні механізми економічної безпеки України засвідчують перехід від класичної економічної політики до багатовимірної системи, що інтегрує фінансову стабільність, інфраструктурну стійкість, енергетичну автономність, цифрові інструменти моніторингу та міжнародну підтримку. Саме така еволюція забезпечила можливість протистояти безпрецедентним викликам та зберегти життєздатність держави й економіки у найскладніший період сучасної історії [131; 170; 224].

Формування системи показників оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки ґрунтується на розумінні економічної безпеки як складної багаторівневої системи, що поєднує інституційні, фінансово-економічні, соціальні та технологічні компоненти функціонування держави. Забезпечення її належного рівня потребує комплексної державної політики, спрямованої на підтримання макрофінансової стабільності, розвиток інвестиційного потенціалу, зміцнення конкурентоспроможності національної економіки та формування ефективного інституційного середовища [196; 257].

Сучасні наукові підходи трактують економічну безпеку не лише як стан захищеності економічної системи, а як результат інституційної спроможності держави координувати стратегічне планування, систему публічних фінансів та

управлінські рішення у відповідь на внутрішні й зовнішні виклики [226]. У зв'язку з цим її оцінювання повинно базуватися на системі інтегрованих індикаторів, що відображають стійкість, адаптивність, здатність до відновлення та опірність економіки зовнішнім шокам (табл. 2.11) [69–71].

Інтегрований підхід до вимірювання економічної безпеки передбачає поєднання макроекономічних, фінансових, енергетичних, соціальних та інституційних параметрів, що дозволяє комплексно оцінити ефективність функціонування механізмів державної політики та визначити взаємозв'язки між ключовими секторальними змінами [78; 79]. Такий підхід відповідає сучасним принципам стратегічного планування, управління ризиками та післявоєнного відновлення економіки України [72–74].

Таблиця 2.11

**Багаторівнева система індикаторів оцінювання ефективності державної
політики забезпечення економічної безпеки**

Блок оцінювання	Складова економічної безпеки	Індикатор	Тип впливу (±)	Джерело даних	Метод нормування	Орієнтовна вага в інтегральному індексі
1	2	3	4	5	6	7
Інституційний	Якість державного управління	Індекс ефективності урядування	+	Світовий банк (WGI)	мін–макс	0,08
		Контроль корупції	+	Світовий банк	мін–макс	0,07
		Регуляторна якість	+	Світовий банк	мін–макс	0,06
		Рівень довіри до влади	+	соцопитування, НІСД	мін–макс	0,04
Фінансово-економічний	Макрофінансова стабільність	Реальний ВВП (темپ зростання)	+	Держстат, НБУ	мін–макс	0,10
		Рівень інфляції	–	НБУ	зворотне	0,08
		Державний борг до ВВП	–	Мінфін	зворотне	0,07
		Дефіцит бюджету до ВВП	–	Мінфін	зворотне	0,06

1	2	3	4	5	6	7
		Обсяг капітальних інвестицій	+	Держстат	мін–макс	0,07
Соціальний	Соціальна стійкість	Рівень безробіття	–	Держстат	зворотне	0,07
		Рівень бідності	–	Світовий банк, Держстат	зворотне	0,08
		Індекс людського розвитку	+	ПРООН	мін–макс	0,06
		Коефіцієнт Джині	–	Світовий банк	зворотне	0,05
Безпеково-ресурсний	Стійкість критичних систем	Частка імпортозалежності енергоресурсів	–	Міненерго	зворотне	0,05
		Рівень кіберзагроз	–	CERT-UA	зворотне	0,04
		Індекс логістичної ефективності	+	Світовий банк	мін–макс	0,05
		Обсяг відновленої інфраструктури	+	Урядові звіти	мін–макс	0,04

*Сума ваг = 1,00

Джерело: сформовано автором за матеріалами Державної служби статистики України, міжнародних індексів врядування та конкурентоспроможності, звітів Світового банку, ПРООН, Світового економічного форуму, World Justice Project, OECD, FATF і Transparency International, що застосовуються у світовій практиці оцінювання економічної стійкості та інституційної спроможності держав [132; 155–156; 161–171; 176–178]

Сформована система показників забезпечує комплексне відображення стану економічної безпеки та дозволяє перейти до її кількісного оцінювання шляхом побудови інтегрального індексу.

Оскільки показники мають різні одиниці виміру, їх порівняння здійснюється шляхом нормування. Для стимуляторів використовується формула:

$$X_{norm} = \frac{X_i - X_{min}}{X_{max} - X_{min}} \quad (2.1)$$

Для дестимуляторів:

$$X_{norm} = \frac{X_{max} - X_i}{X_{max} - X_{min}}, \quad (2.2)$$

де: X_i – фактичне значення показника; X_{max}, X_{min} – граничні значення у вибірці.

Для узагальненого оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки доцільним є застосування інтегрального індексного підходу, що передбачає агрегування нормованих значень відібраних індикаторів із урахуванням їх вагової значущості, що дозволяє отримати комплексну кількісну характеристику стану економічної безпеки держави та динаміки її змін у часі.

$$I_{ES} = \sum_{j=1}^n w_j \cdot X_{norm,j}, \quad (2.3)$$

де: I_{ES} – інтегральний індекс ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки; $X_{norm,j}$ – нормоване значення j -го показника економічної безпеки; w_j – ваговий коефіцієнт значущості відповідного показника; n – кількість показників, включених до системи оцінювання.

Сформовано автором на основі міжнародних методичних підходів до інтегрального оцінювання соціально-економічних систем та індикаторного аналізу економічної безпеки держав [155–156; 161–171; 176–178].

Вагові коефіцієнти визначаються експертним методом або методом рівних ваг залежно від доступності статистичної інформації.

Отриманий інтегральний індекс дозволяє:

- оцінити загальний рівень економічної безпеки;
- визначити слабкі елементи державної політики;
- простежити динаміку змін у часі;

– сформуванати обґрунтовані управлінські рішення.

Запропонований методичний підхід дозволяє здійснити комплексне кількісне оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки на основі інтегрованої системи індикаторів (рис. 2.3). Його застосування створює аналітичне підґрунтя для виявлення структурних дисбалансів економічної системи, визначення пріоритетних напрямів державного втручання та підвищення результативності інституційних механізмів публічного управління.

Подальший етап дослідження передбачає практичну апробацію запропонованої методики шляхом аналізу динаміки показників економічної безпеки України та розрахунку інтегрального індексу в часовому розрізі, що становить зміст підпункту 2.2.

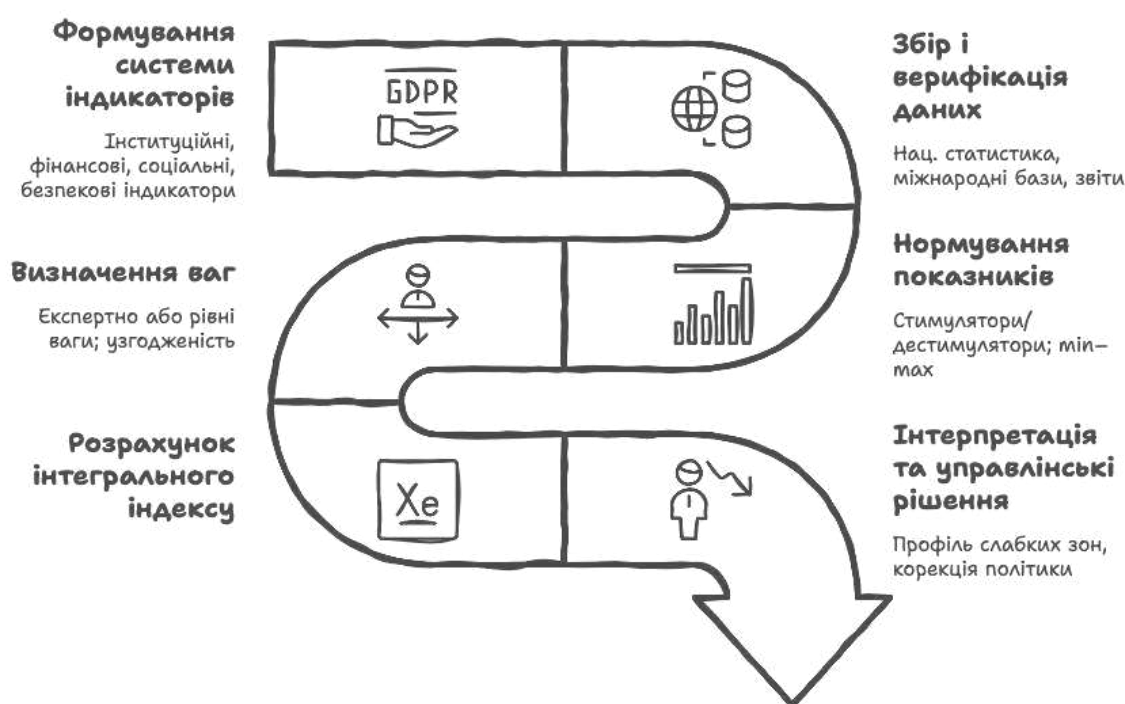

Рис. 2.3. Алгоритм інтегрального оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки

Джерело: розроблено автором на основі методології індикаторного аналізу економічної стійкості та міжнародних підходів до інтегрального оцінювання соціально-економічних систем [155–156; 161–171; 176–178]; візуалізацію виконано за допомогою Canva

Запропонований на рис. 2.3 алгоритм інтегрального оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки відображає послідовність переходу від формування системи індикаторів до прийняття управлінських рішень. На першому етапі здійснюється відбір релевантних показників, що характеризують інституційну спроможність держави, макрофінансову стабільність, соціальну стійкість та безпеково-ресурсні параметри функціонування економіки. Другий етап передбачає збір статистичної інформації з національних і міжнародних джерел та приведення показників до порівнюваного вигляду шляхом нормування.

На третьому етапі визначаються вагові коефіцієнти індикаторів, що відображають їх відносну значущість у структурі економічної безпеки. Подальший розрахунок інтегрального індексу забезпечує узагальнення нормованих показників в єдиний аналітичний критерій, який дозволяє оцінити динаміку економічної безпеки, ідентифікувати критичні зони державної політики та сформулювати обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення стійкості соціально-економічної системи.

Таким чином, алгоритм інтегрального оцінювання виступає методичним інструментом стратегічного моніторингу економічної безпеки держави та забезпечує аналітичне підґрунтя для подальших розрахунків, представлених у підпункті 2.2.

2.2. Моніторинг і оцінювання ефективності механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України

Моніторинг організації процесу механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки є ключовою складовою сучасної системи державного управління, оскільки саме він забезпечує своєчасне виявлення ризиків, оцінювання

ефективності політик, коригування управлінських рішень та прогнозування майбутніх загроз [201; 212]. У 2022–2024 рр. роль моніторингу значно зросла внаслідок підвищених викликів, пов'язаних із воєнними діями, руйнуванням інфраструктури, зміною структури економіки, міграційними процесами та глобальними макроекономічними коливаннями [206; 213]. Це зумовило потребу у формуванні нової системи моніторингу, що базується на цифрових інструментах, регулярному зборі даних, інтегрованих інформаційних потоках та підвищеній координації між органами державної влади [209; 214].

До 2022 року основою моніторингу економічної безпеки були статистичні дані, щорічні звіти та аналітичні огляди, які дозволяли оцінювати стан економіки у середньостроковій перспективі [201]. Після початку повномасштабної агресії виникла необхідність у побудові системи моніторингу в реальному часі, здатної фіксувати зміни в економічних процесах з інтервалом у декілька годин або днів [212; 214]. Така трансформація була зумовлена різким підвищенням волатильності економічних індикаторів: рівень інфляції, стабільність енергетичної системи, логістична доступність, стан критичної інфраструктури, обсяги експорту або міграційні потоки могли суттєво змінюватися впродовж кількох діб [206; 213].

Фактично у 2022–2024 рр. в Україні сформувалася нова парадигма моніторингу економічної безпеки, що ґрунтується на принципах оперативності, багаторівневості, комплексності та цифрової інтеграції. Провідну роль у цьому процесі відіграли національні інституції: Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, Міністерство економіки, Національний банк України, Міністерство фінансів, Міністерство цифрової трансформації та Міністерство енергетики [209; 214]. Усі вони здійснюють координацію різних потоків даних, визначають індикатори, забезпечують їх агрегування та аналіз [201; 212].

Характерною рисою сучасного моніторингу стало створення єдиних аналітичних платформ, які об'єднують різномірні дані [214]. Найпотужнішим

інструментом є Economic Security Dashboard, який агрегує понад 140 індикаторів, охоплюючи сфери макроекономічної стабільності, державних фінансів, енергетичної безпеки, критичної інфраструктури, ринку праці, експорту, логістики та соціальних параметрів [213; 214]. Його функціонування дозволило систематично відстежувати ключові тенденції, включаючи рівень інфляції, коливання обмінного курсу, стан міжнародних резервів, боргове навантаження, динаміку реального сектору, споживчу активність, а також зміни у структурі виробництва [206; 213]. Важливо, що з 2023 року система почала інтегрувати також індикатори енергетичної стійкості: рівень доступної генерації; обсяги аварійного імпорту електроенергії; параметри пошкоджень енергетичних об'єктів та прогнозовані баланси потужності [213].

Для оцінювання адекватності механізмів економічної безпеки використовуються макрофінансові індикатори, які дають змогу визначати масштаб ризиків [201; 206]. Їх динаміка наведена в таблиці 2.12, що відображає зміну економічної ситуації у 2021–2024 рр. та підкреслює важливість постійного моніторингу.

Таблиця 2.12

**Ключові індикатори для моніторингу економічної безпеки України
(2021–2024 рр.)**

Показник	2021	2022	2023	2024 (оцінка)
Інфляція, %	10,0	26,6	5,1	8–9
Державний борг, % ВВП	50,7	78,6	82,6	понад 88
Міжнародні резерви, млрд дол.	30,9	28,5	40,5	36,1
ВВП (зміна, %)	+3,2	–29,1	+5,3	близько +3,5
Рівень безробіття, %	9,8	близько 21	17,5	15,2
Обсяг експорту, млрд дол.	68,1	44,1	55,3	62,0*

Джерело: сформовано автором на основі даних Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України та міжнародних фінансових організацій [206; 213; 214]

У системі моніторингу важливе місце посідає оцінювання стійкості критичної інфраструктури [212]. Оскільки з 2022 року енергетичні об'єкти піддавалися масованим атакам, було створено спеціальний цифровий реєстр критичної інфраструктури [213; 214]. Він дозволяє відстежувати ступінь ушкоджень, стан ремонтних робіт, доступність резервних потужностей та можливість перерозподілу ресурсів між регіонами. У рамках моніторингу енергетичної безпеки застосовуються також моделі прогнозування дефіциту потужності, які враховують інтенсивність атак, доступність відновлюваних ресурсів, обсяги імпорту та погодні фактори. Це дозволяє прогнозувати ситуацію на тиждень або місяць уперед та ухвалювати рішення щодо захисту мереж, закупівель обладнання та режимів енергоспоживання [206; 213].

Моніторинг логістичних та експортних потоків також набув нового значення. Після блокади українських портів у 2022 році держава вимушена була формувати альтернативні канали експорту [206; 213]. Тому у 2023–2024 рр. до системи моніторингу включили показники пропускної спроможності Дунайського кластеру, завантаженість залізничних переходів, обсяги перевалки на румунських і болгарських портах, а також дані щодо функціонування Гуманітарного морського коридору [213; 214]. Для забезпечення ефективності цих механізмів застосовуються цифрові системи обліку, що дозволяють щоденно оцінювати логістичне навантаження та прогнозувати вузькі місця [209; 214].

Суттєво модернізовано також моніторинг ринку праці. Внаслідок міграційних процесів, мобілізації та трансформації структури зайнятості виникла потреба в регулярному відстеженні дефіциту кадрів, зміни професійної структури, потреб секторів оборонної економіки та рівня зайнятості переміщених осіб [206; 212]. У 2023–2024 рр. Міністерство економіки вперше інтегрувало дані центру зайнятості, платформи «Дія», роботодавців та сервісів зайнятості в єдину систему аналітики, що дала змогу оцінювати попит і пропозицію в реальному часі [213; 214].

Таким чином, сучасна система моніторингу організації процесу механізмів економічної безпеки характеризується високим ступенем цифровізації, багатокомпонентністю та прагненням до оперативного реагування [209; 214]. Вона виконує функції не лише спостереження, а й прогнозування, надаючи державним інституціям можливість моделювати сценарії розвитку подій, оцінювати наслідки різних управлінських рішень і забезпечувати адаптивність економічної системи в умовах високої турбулентності [201; 212].

Моніторинг механізмів державної економічної безпеки в умовах війни трансформувався у багаторівневу систему, що поєднує інституційне управління, цифрову аналітику, галузеві інформаційні модулі та інтегровані канали обміну даними між державою, бізнесом і міжнародними партнерами [209; 214]. Однією з основних особливостей сучасного моніторингу стало те, що він перестав бути суто технічною функцією збору інформації та перетворився на стратегічний процес, який визначає якість державного управління, дозволяючи оцінювати ефективність політики, виявляти дисбаланси та прогнозувати соціально-економічні ризики з високою точністю [201; 206].

Особливо важливим елементом модернізованої системи моніторингу є інтеграція міжінституційних потоків даних. Після 2022 року міжурядова координація була підсилена через централізовану роль Кабінету Міністрів та Ради національної безпеки і оборони, які забезпечують стратегічне керівництво та узгодженість дій різних відомств [212; 213]. Для цього було створено механізми регулярного обміну інформацією між Міністерством економіки, Національним банком, Міністерством фінансів, Міністерством цифрової трансформації, Міненерго, Мінінфраструктури та іншими органами. Такий формат координації сприяв забезпеченню цілісності моніторингової системи, синхронізації аналітики та підвищенню якості макроекономічних прогнозів [213; 214].

У 2023–2024 рр. важливу роль у моніторингу відіграли цифрові системи, розроблені для оцінювання стану критичної інфраструктури. Їхня

функціональність не обмежувалась відображенням фактів пошкоджень; вони виконували функції моделювання наслідків атак, оцінювання потреб у ремонтах, визначення пріоритетності інвестицій, а також аналізу можливостей балансування енергосистеми [206; 213]. Установлення модулів прогнозування енергетичних ризиків дозволило державі переходити від реактивного до проактивного управління, коли рішення ухвалюються не лише на підставі наявного стану системи, а й з урахуванням можливих сценаріїв її розвитку [213; 214].

Суттєве значення в системі моніторингу має аналіз логістичних можливостей країни. Зміна структури експортних маршрутів після початку війни зумовила потребу у відстеженні інтенсивності використання різних каналів перевезень, оцінюванні їх стійкості та ідентифікації ризиків перенавантаження. У 2023 році пропускна спроможність Дунайського логістичного маршруту зросла майже втричі порівняно з довоєнним періодом, що стало можливим завдяки координації між Україною, Румунією та Молдовою. У системі моніторингу ці показники відображаються на щоденному рівні, дозволяючи оперативно реагувати на зміни попиту або обмеження пропускних пунктів.

Моніторинг також охоплює динаміку експорту, який є критичним джерелом валютних надходжень. У 2023–2024 рр. відбувалося послідовне відновлення обсягів експорту [206; 213]. Це стало результатом функціонування Гуманітарного морського коридору, який за перший рік роботи забезпечив перевезення понад 14,5 млн тонн продукції. Експорт аграрної продукції у 2024 році наблизився до 35 млн тонн, що становить приблизно 80 % довоєнного рівня [213; 214]. Завдяки системі моніторингу ці показники стали доступними для прогнозування валютних надходжень, оцінювання їх сезонності та визначення пріоритетів у плануванні економічної політики [206; 214].

У структурі моніторингу окреме місце посідає оцінювання фінансової стійкості держави. Міністерство фінансів України, НБУ та міжнародні партнери здійснюють регулярний аналіз стану державного боргу, бюджетного дефіциту,

обсягу міжнародних резервів та здатності держави виконувати боргові зобов'язання [201; 212]. Протягом 2022–2024 рр. державний борг України збільшився з 50,7 % ВВП до понад 88 %, що зумовило необхідність запровадження нових механізмів боргової стратегії, включаючи реструктуризацію комерційного боргу та підготовку до трирівневої післявоєнної боргової архітектури [212; 213]. Моніторинг боргової динаміки є необхідним для визначення допустимого рівня фіскального навантаження та оцінювання ефективності бюджетної політики [201; 214].

Також важливою складовою моніторингу стали дані про міграційні потоки та структуру ринку праці. Міграція 2022–2023 рр. істотно змінила демографічний профіль економіки [206; 212]. За даними UNHCR, понад 6,5 млн громадян України виїхали за кордон, що створило ризики для ринку праці, але водночас посилило попит на автоматизацію, цифрові технології та підвищило роль оборонно-промислового комплексу [212; 214]. У 2024 році рівень безробіття знизився до 15,2 %, що свідчить про поступову стабілізацію ринку праці та адаптацію економіки до нової структури робочої сили [206; 213]. Моніторинг цього сегменту дозволяє оцінювати дефіцит кадрів у ключових галузях та прогнозувати потреби в освітніх програмах і перекваліфікації [209; 214].

Завдяки глибокій цифровій інтеграції моніторинг механізмів економічної безпеки перетворився на динамічну систему раннього попередження [209; 214]. Вона фіксує відхилення у ключових показниках, оцінює їх значення для економіки та прогнозує можливі наслідки [201; 212]. Модель раннього попередження включає аналіз таких параметрів, як динаміка цін на енергоносії, рівень завантаження логістичної інфраструктури, зміни у структурі експорту, а також стан міжнародних ринків, що впливають на українську економіку [206; 214].

Зростання значення аналітичних систем також створило передумови для підвищення прозорості державного управління. Дані, які використовуються для моніторингу, стали частиною відкритих джерел та інтегрованих платформ, що

підвищує довіру суспільства, забезпечує контроль громадськості та підтримує діалог між владою та бізнесом [209; 213]. У 2023–2024 рр. відкритість даних у сфері економічної безпеки значно зросла, що дозволило громадським організаціям, аналітичним центрам та міжнародним партнерам здійснювати незалежний аналіз стану економіки [201; 214].

Таким чином, система моніторингу організації процесу механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки в Україні набула комплексного характеру, поєднуючи машинну аналітику, інституційну координацію, цифрову інтеграцію та регулярне оцінювання показників [209; 214]. Це дає змогу формувати політику, засновану на реальних даних, мінімізувати ризики та забезпечувати довготривалу економічну стійкість у надзвичайно складних умовах [201; 212].

Моніторинг процесів економічної безпеки вимагає науково обґрунтованої методичної бази, яка забезпечує можливість системного аналізу, порівняння динаміки показників та визначення ефективності управлінських рішень. У 2022–2024 рр. Україна зіткнулася з ситуацією, коли традиційні методики оцінювання, що функціонували в довоєнний період, виявилися недостатніми через масштабність воєнних ризиків, нерівномірність регіонального розвитку, порушення логістичних ланцюгів та зміну макроекономічної структури [201; 209]. Це зумовило необхідність розроблення нових підходів, які враховують швидкоплинність подій, багаторівневість загроз та цифровий характер даних [209; 214].

Одним із ключових напрямів модернізації методичної бази стало формування системи індикаторів, що здатні відображати не лише статичний стан економічної безпеки, а й її динамічні властивості – стійкість, адаптивність, здатність до відновлення та опірність зовнішнім шокам [201; 212]. На практиці це привело до появи комплексних індексів, що поєднують макроекономічні, фінансові, енергетичні, логістичні, соціальні та інституційні параметри. Зокрема, у 2023–2024 рр. Міністерство економіки та РНБО започаткували розроблення

інтегрованого Індексу економічної стійкості, до якого включаються дані щодо інфляційної динаміки, рівня державного боргу, стійкості енергосистеми, стабільності валютного ринку, стану експорту, ризиків логістики та рівня міграційного навантаження [209; 214]. Поєднання цих показників дає змогу оцінювати економічну безпеку як цілісну систему, що перебуває у постійній взаємодії з внутрішніми та зовнішніми чинниками [201; 214].

Міжнародний досвід також відіграв важливу роль у вдосконаленні методичної частини моніторингу. Україна активно використовувала напрацювання OECD, Європейської комісії та Світового банку щодо оцінювання стійкості економічних систем [215; 216; 217]. У структурі моніторингу з'явилися компоненти, які відповідають рамкам OECD Resilience Framework, включаючи блоки «anticipate» (передбачення), «prepare» (підготовка), «absorb» (поглинання шоку), «recover» (відновлення) та «adapt» (адаптація) [215; 218]. Це дозволило адаптувати українську систему моніторингу до міжнародних стандартів і підвищити її прогностичну здатність.

Важливою особливістю сучасного моніторингу стала можливість структурувати дані за рівнями управління. На національному рівні моніторинг забезпечує оцінювання загальноекономічних процесів – від інфляції та стану державних фінансів до функціонування енергетичної системи [201; 212]. На регіональному рівні він дозволяє оцінювати рівень соціально-економічної стійкості областей, їхню здатність забезпечувати функціонування критичних інфраструктур і підтримувати зайнятість населення. На локальному рівні він охоплює громади, які відчувають прямий вплив воєнних дій, демографічних змін та економічних потрясінь. Така багаторівневість стала необхідною для ухвалення рішень, оскільки рівень загроз у громадах Харківщини чи Херсонщини суттєво відрізняється від регіонів заходу України, що потребує різних механізмів реагування [206; 213].

Особливої ваги набули моделі прогнозування, що використовують машинне навчання та алгоритмічні аналізатори. У 2023 році Міністерство цифрової трансформації спільно з експертами ринку впровадило модуль прогнозування енергетичного навантаження, що базується на аналізі погодних умов, показників генерації, історичних атак та обсягів споживання [213; 214]. Використання алгоритмічних моделей дозволило скоротити час ухвалення рішень і підвищити точність прогнозів щодо енергетичного дефіциту. Аналіз логістичних потоків також включає моделі оцінювання ризиків перевантаження портів та залізничних переходів, що дозволило стабілізувати експорт у періоди пікової активності [209; 213].

Методичні підходи до оцінювання ефективності моніторингу спираються на структуру індикаторів, які визначають якість організації процесів. До таких індикаторів належать доступність даних, їх своєчасність, точність, узгодженість між відомствами, здатність системи формувати попереджувальні сигнали та рівень інтегрованості інформаційних платформ [201; 209]. Для України ці параметри стали особливо важливими, адже у 2022–2024 рр. саме затримки в обміні інформацією могли створювати додаткові ризики для економічної стійкості [206; 212].

Значною мірою ускладнення методичної бази моніторингу зумовлене зростанням залежності від зовнішніх чинників. Рівень світових цін на енергоносії, робота міжнародних логістичних коридорів, масштаби іноземної фінансової підтримки та глобальні макроекономічні тенденції у 2022–2024 рр. безпосередньо впливали на стан економічної безпеки України [216; 217]. Тому сучасні методичні підходи включають не лише внутрішні показники, а й модулі оцінювання зовнішнього середовища, що дозволяють прогнозувати зміни на міжнародних ринках і формувати сценарні рішення [215; 218].

Важливим аспектом методичного забезпечення стало використання порівняльних індикаторів, що дозволили оцінити, наскільки українська економіка

адаптована до викликів та як вона виглядає у порівнянні з іншими країнами, що перебувають у кризових ситуаціях. Дані Світового банку та МВФ свідчать, що економічне падіння України у 2022 р. було одним із найглибших у світі, проте темпи відновлення у 2023–2024 рр. перевищували показники багатьох країн, що також піддавалися воєнним або економічним потрясінням [216; 217]. Саме такі зіставлення мають важливе значення у моніторингу, оскільки вони дозволяють оцінювати не лише абсолютні значення показників, а й їхню відносну стійкість [215; 216].

Сучасний моніторинг механізмів економічної безпеки характеризується високим рівнем аналітичної комплексності. Він включає синтез статистичних даних, цифрових індикаторів, моделей прогнозування та інституційних оцінок [201; 209]. У результаті формується багатовимірний аналітичний простір, у якому кожне рішення ґрунтується на ретельному аналізі та оцінці ризиків, що дозволяє мінімізувати негативні наслідки та забезпечувати ефективність державної політики [206; 212].

Подальший розвиток системи моніторингу організації механізмів державної політики економічної безпеки зумовив потребу у формуванні інтегрованих моделей оцінювання, які здатні поєднати різномірні дані та забезпечити багатофакторний аналіз. У 2023–2024 рр. відбулося суттєве ускладнення моніторингової архітектури, що пояснюється зростанням взаємозалежності між енергетичними, фінансовими, соціальними та логістичними ризиками [209; 214]. За умов, коли руйнування критичної інфраструктури може призвести до збоїв у виробництві, ланцюги постачання здатні зазнати різких розривів, а валютний ринок та бюджетна система реагують на зміни протягом годин, інтегровані моніторингові моделі стали ключовим інструментом управління економічною безпекою [201; 213].

Однією з принципових особливостей цієї системи є її ризик-орієнтований характер. Моніторинг перестав виконувати функцію виключно фіксації даних і

трансформувався у систему раннього попередження, яка здатна ідентифікувати потенційні загрози ще до моменту їхнього матеріалізування. У процесі моделювання застосовуються підходи, що базуються на оцінці імовірності ризикових подій, їхнього потенційного впливу, швидкості розповсюдження негативних ефектів та можливих варіантів мінімізації збитків [201; 212]. Така система вперше була апробована в Україні у 2023 році під час прогнозування дефіциту електроенергії після осінньо-зимових атак на енергетичну інфраструктуру. Досвід довів, що використання інструментів ризик-орієнтованого моніторингу дозволяє значно підвищити точність управлінських рішень, оскільки надає змогу заздалегідь готувати ресурси, розподіляти потужності та формувати резерви [213; 214].

Цифрові екосистеми стали центральним інструментом інтегрованого моніторингу [43; 236]. Завдяки їм держава отримує можливість об'єднувати різні джерела інформації: від статистичних даних та супутникового моніторингу до даних енергетичних операторів, митних служб, логістичних кластерів і платформи «Дія» [198; 147]. Цифрова інфраструктура забезпечила постійну передачу даних, що дало змогу прискорити обмін інформацією між органами влади та підвищити оперативність ухвалення рішень [43; 236]. Однією з найважливіших особливостей цієї екосистеми є синхронізація даних у режимі реального часу. Наприклад, дані про стан енергомережі, доступні потужності, запаси палива та можливі вузькі місця формуються та аналізуються щогодини, а результати інтегруються в загальну систему економічного моніторингу, що дозволяє оцінювати економічні наслідки енергетичних атак у контексті їхнього впливу на бізнес-активність, зайнятість та промислове виробництво [17; 52; 147].

Нарощення можливостей моніторингу стало можливим також завдяки розвитку інституційної екосистеми, яка поєднує державні структури, аналітичні центри, дослідницькі інститути та міжнародні організації [84; 85; 160]. У 2023–2024 рр. було посилено аналітичне партнерство з Європейською комісією, OECD

та Світовим банком. Це дозволило інтегрувати в українську систему моніторингу сучасні інструменти оцінювання, такі як системи *resilience assessment*, моделі макроекономічного сценарного аналізу та механізми оцінювання «вузьких місць» критичної інфраструктури [22; 84; 161]. Особливо значущими стали прогностичні моделі OECD, що застосовуються для аналізу стійкості ринків праці та структури зайнятості. Українська система моніторингу адаптувала ці підходи для оцінки демографічної динаміки та прогнозування потреб у робочій силі [160; 161].

Суттєвого розвитку набули методи просторово-географічного моніторингу, що охоплюють території з підвищеним рівнем загроз [147]. Використання супутникових даних, картографічних систем та геоаналітики дозволило оцінювати масштаби пошкоджень критичної інфраструктури, ефективність ремонтних робіт, зміни у логістичних маршрутах та інтенсивність переміщення населення. Геоаналітичні дані стали важливою частиною управління регіональною економічною безпекою, оскільки дозволили визначати території з високим рівнем вразливості, критичні центри виробництва та логістичні хаби, що потребують посиленого захисту [147; 71].

Важливою рисою інтегрованого моніторингу є можливість використовувати його результати для оцінювання структурних процесів, що відбуваються в економіці. У 2023–2024 рр. було зафіксовано суттєве зростання частки високотехнологічних галузей у структурі ВВП, а також зміщення акцентів у бік оборонно-промислового комплексу, логістики, цифрових сервісів і виробництва обладнання для енергетичної безпеки. Моніторинг дозволив відстежити, як окремі галузі економіки стають центрами стійкості, а інші – зоною ризику, що потребує додаткових інструментів підтримки [71; 161].

Моніторинг також охоплює питання фінансової спроможності держави. У 2022–2024 рр. міжнародні партнери надали Україні понад 110 млрд дол. фінансової допомоги та кредитних програм, що стало безпрецедентним у світовій практиці обсягом підтримки [57; 146; 35]. Саме системи моніторингу забезпечили контроль

за ефективністю використання цих ресурсів, дозволяючи оцінювати їхню цільову спрямованість, своєчасність надходжень та вплив на макрофінансову стабільність. Дані про обсяги резервів, ліквідність банківського сектору, курс гривні та динаміку інфляції інтегрувалися в єдину систему оцінювання, що давало змогу аналізувати стійкість фінансового середовища в умовах високого фіскального тиску [77; 75; 57].

Структурним компонентом моніторингової системи стала також оцінка міжнародного середовища. Світові ціни на зерно, метали та енергоносії істотно впливали на український експорт [161; 57]. Підвищення волатильності світових ринків створювало необхідність регулярного оновлення прогнозів та своєчасної корекції економічної політики. Завдяки інтеграції глобальних баз даних стало можливим визначати, як змінюється структура попиту на українські товари, які країни стають ключовими торговельними партнерами, та які ризики можуть виникнути у разі погіршення ситуації на світових ринках.

Таким чином, інтегровані моніторингові моделі, що функціонують у 2022–2024 рр., забезпечили можливість оцінювати економічну безпеку як багатовимірну систему, в якій фінансові, енергетичні, логістичні, соціальні та зовнішньоекономічні параметри перебувають у постійній взаємодії. Завдяки ризик-орієнтованому підходу, цифровим екосистемам та інституційній синергії моніторинг став ефективним інструментом стратегічного управління, що створює основу для формування довгострокової політики зміцнення економічної стійкості України [84; 85; 146].

Розвиток сучасної системи моніторингу механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки засвідчив, що ефективність управлінських рішень у кризових умовах безпосередньо залежить від здатності держави забезпечити повний аналітичний цикл: збір даних, їх інтеграцію, аналіз, прогнозування та формування рішень на основі результатів. У 2022–2024 рр. цей цикл набув стратегічного значення, оскільки будь-яка затримка або неточність могла мати

суттєві соціально-економічні наслідки [84; 147]. Відтак, моніторинг перестав бути функцією інформування та набув ознак системи, здатної визначати структуру політичних пріоритетів і планувати траєкторію економічного розвитку.

Одним із головних здобутків моніторингової системи було її перетворення на інтегроване середовище, здатне об'єднати інформацію з різних секторів економіки та перетворити її на єдину аналітичну картину. Взаємодія фінансових, енергетичних, логістичних, соціальних та інфраструктурних даних дала змогу встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, ідентифікувати структурні вразливості та аналізувати довготривалі тенденції. Так, аналіз даних про стан енергомережі після ракетних атак дозволяв оцінювати їхній вплив на промислове виробництво, валютну виручку та зайнятість у конкретних секторах. Аналогічно, інформація про зміни у зовнішній торгівлі використовувалася для прогнозування надходжень до бюджету та визначення потреб у валютних інтервенціях НБУ [77; 57; 161]. Такий міжсекторальний характер моніторингу став унікальною рисою української моделі економічної безпеки в умовах війни.

Механізм прогнозування, інтегрований у систему моніторингу, відіграв ключову роль у забезпеченні стійкості економіки. Здатність передбачати можливі сценарії, оцінювати їхню ймовірність та визначати масштаб загроз дозволила державі формувати резерви, розподіляти ресурси та адаптувати політику до потенційних викликів. У 2023–2024 рр. за допомогою прогнозних моделей вдалося передбачити періоди ймовірних дефіцитів електроенергії, оцінити структуру логістичного навантаження на Дунайському маршруті, визначити сезонні зміни у структурі попиту на українську продукцію та сформулювати заздалегідь плани стабілізації [161; 77].

Особливе значення в моніторингових процесах мало оцінювання стійкості регіонів, яке охоплювало стан інфраструктури, ситуацію на ринку праці, рівень підприємницької активності та функціонування критичних об'єктів. Завдяки цьому вдалося визначити регіони, що демонструють найбільшу здатність до

відновлення, та регіони, які потребують посиленої державної підтримки. Оцінювання соціально-економічних параметрів регіонів здійснювалося на основі інтегрованих даних Державної служби статистики, платформи «Дія», служби зайнятості та системи моніторингу критичної інфраструктури, що забезпечило комплексний підхід до аналізу [198; 236; 147].

Важливим інституційним досягненням стало забезпечення відкритості та прозорості значної частини моніторингових даних. У 2023–2024 рр. публічні платформи стали важливим інструментом підвищення довіри суспільства, розвитку громадської експертизи та залучення бізнесу до формування політики економічної безпеки. Прозорість не лише зміцнила легітимність державних дій, а й сприяла систематизації комунікацій між державою та економічними суб'єктами, що особливо важливо у періоди підвищеної соціально-економічної напруги [22; 85].

Ключовим чинником трансформації механізмів стала модернізація нормативно-правового фундаменту, який забезпечив передумови для переходу від традиційних стабілізаційних інструментів до механізмів адаптивної економічної стійкості (табл. 2.13). В основу цього фундаменту покладено оновлені положення Стратегії економічної безпеки України, рішення РНБО щодо захисту критичної інфраструктури, нову редакцію закону щодо критичної інфраструктури, зміни до бюджетного законодавства, а також нормативні норми, що регулюють територіальну стійкість і національний спротив. Ці документи визначили нову логіку економічної безпеки, у якій пріоритетами стали оперативність, координація, цифровий моніторинг та прогнозування ризиків, а також інтеграція інструментів міжнародної технічної та фінансової допомоги [34; 58; 84].

**Основні нормативні акти, що формують механізми економічної безпеки
України (2022–2024 рр.)**

Документ	Рік	Основні положення	Вплив на механізми економічної безпеки
Стратегія економічної безпеки	2021 (оновлена 2022)	загрози, пріоритети, індикатори	формування системи стратегічних механізмів
Закон «Про критичну інфраструктуру»	2023	класифікація, вимоги, стандарти	створення реєстру критичної інфраструктури
Рішення РНБО щодо енергобезпеки	2022–2023	захист енергомереж, резервні потужності	зміцнення енергетичних механізмів безпеки
Зміни до Бюджетного кодексу	2022	воєнне фінансування, резерви	механізми фінансової стійкості
Закон «Про нацспротив»	2022	територіальна стійкість, захист інфраструктури	інституційно-організаційні механізми безпеки

Джерело: сформовано автором на основі [12; 41; 58; 63]

На основі узагальнення даних моніторингу сформовано модель оцінювання організації економічної безпеки, яка враховує поєднання адаптивних, аналітичних та інституційних параметрів [84; 147]. У таблиці 2.14 представлено агреговані групи показників, що використовуються для інтегрального моніторингу в Україні у 2022–2024 рр.

**Структура груп індикаторів інтегрованого моніторингу економічної безпеки
України (2022–2024 рр.)**

Група індикаторів	Основний зміст	Значення для механізмів економічної безпеки
Макрофінансові	інфляція, борг, резерви, курс	оцінка фінансової стабільності держави
Енергетичні	генерація, дефіцит, пошкодження, імпорт	забезпечення стійкості критичної інфраструктури
Логістичні	обсяг експорту, пропускні спроможності, транспортні ризики	підтримання зовнішньоекономічної активності
Соціальні та ринок праці	зайнятість, міграція, структура робочої сили	прогнозування потреб людського капіталу
Інституційні	координація, якість управління, ефективність політики	забезпечення результативності державних рішень
Зовнішньоекономічні	ціни на світових ринках, торговельні тренди	оцінювання впливу зовнішнього середовища
Цифрові	якість даних, інтеграція систем, швидкість обробки	формування аналітичних і прогностичних моделей

Джерело: сформовано автором на основі [71; 84; 147]

Інтегрований характер цих індикаторних груп дозволяє оцінювати не лише дію окремих механізмів економічної безпеки, а й якість їхньої взаємодії. Завдяки цьому формується системна картина, в якій видно, як, наприклад, зміни у сфері генерації електроенергії впливають на промисловість, а відхилення світових цін — на валютний ринок і бюджетні надходження. Перевага такої моделі полягає в можливості охопити широкий спектр факторів та сформувати політику,

спрямовану на зміцнення стійкості всієї економічної системи, а не лише окремих її секторів [84; 146].

Узагальнюючи отримані результати, можна констатувати, що система моніторингу механізмів державної політики економічної безпеки у 2022–2024 рр. стала не просто інструментом спостереження, а стратегічною основою для ухвалення рішень. Вона інтегрує міжнародний досвід, сучасні цифрові технології, інституційну координацію та комплексні аналітичні моделі, що дозволяє забезпечувати оперативну реакцію на кризи та створювати підґрунтя для післявоєнного відновлення. У перспективі така система дає змогу перейти до нової моделі економічного розвитку, заснованої на даних, адаптивності та стійкості, що є ключовими складовими економічної безпеки України в умовах довготривалих викликів [71; 147; 161].

З огляду на те, що в підпункті 2.1 було обґрунтовано доцільність застосування інтегрального підходу до оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки, подальший розвиток аналітичного інструментарію в межах підпункту 2.2 пов'язаний із конкретизацією процедур моніторингового вимірювання результативності функціонування відповідних інституційних механізмів. Такий підхід узгоджується з сучасними концепціями *evidence-based policy* та систем моніторингу й оцінювання державної політики, відповідно до яких кількісна інтерпретація динаміки соціально-економічних показників є необхідною передумовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень [86; 165].

Поглиблення аналітичного дослідження ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки потребує переходу від агрегованого загальнодержавного рівня оцінювання до просторово-часового виміру, що дозволяє врахувати територіальну диференціацію соціально-економічного розвитку, асиметрію впливу кризових чинників та відмінності інституційної спроможності регіонів. Застосування регіонального підходу відповідає сучасним концепціям багаторівневого врядування, згідно з якими економічна безпека

держави формується як результат взаємодії національних і субнаціональних соціально-економічних систем [86; 165].

З метою забезпечення репрезентативності оцінювання у підпункті 2.2 використано панельну вибірку статистичних даних за 2015–2024 рр. у розрізі областей України. Обраний часовий горизонт охоплює: період післякризового відновлення економіки (2015–2019 рр.); фазу пандемічних трансформацій (2020–2021 рр.); етап повномасштабної воєнної агресії та структурної перебудови економіки (2022–2024 рр.).

Такий підхід забезпечує можливість дослідити довгострокову динаміку економічної безпеки, виявити стійкі регіональні тренди та оцінити адаптаційний потенціал територіальних соціально-економічних систем у кризових умовах [54; 223].

До складу панельної бази включено індикатори, що відображають ключові компоненти економічної безпеки регіонів: виробничо-економічний потенціал; фінансову стійкість; інвестиційну активність; соціально-трудова стабільність; зовнішньоекономічну інтеграцію; інфраструктурно-логістичні характеристики розвитку.

Вибір саме цих показників узгоджується з міжнародними підходами до вимірювання регіональної конкурентоспроможності, соціально-економічної стійкості та інституційної спроможності територій, що використовуються у практиці Світового банку, ОЕСР та системі індикаторів людського розвитку [155; 161; 168].

Формування панельної бази даних створює методичне підґрунтя для подальшого інтегрального оцінювання моніторингової результативності державної політики економічної безпеки в регіональному вимірі та забезпечує можливість переходу від описового аналізу до кількісної просторово-часової діагностики.

Відповідно до методичних положень підпункту 2.1, інтегральне оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки ґрунтується на агрегуванні нормованих значень релевантних індикаторів із урахуванням їх

вагової значущості. Перенесення зазначеного підходу у регіонально-часовий вимір передбачає розрахунок індексу моніторингової результативності для кожної області України у кожному році досліджуваного періоду:

$$I_{MON}^{(r,t)} = \sum_{j=1}^n w_j \cdot X_{norm,j}^{(r,t)}, \quad (2.4)$$

де: r – регіон (область);

t – рік спостереження у межах 2015–2024 рр.;

$X_{norm,j(r,t)}$ – нормоване значення j -го індикатора економічної безпеки;

w_j – ваговий коефіцієнт показника;

n – кількість індикаторів у моделі оцінювання.

Застосування просторово-часового індексного підходу дозволяє: здійснити порівняльний аналіз регіонів за рівнем економічної безпеки; виявити територіальні диспропорції соціально-економічного розвитку; оцінити стійкість регіональних економічних систем до кризових впливів; визначити зони підвищеного ризику, що потребують пріоритетного державного втручання.

Подібні інтегральні індекси широко використовуються у міжнародній практиці регіонального аналізу для оцінювання конкурентоспроможності територій, інституційної спроможності та економічної резильєнтності, що підтверджує наукову обґрунтованість застосованого підходу [155; 168; 176].

Результати розрахунку індексу моніторингової результативності у розрізі регіонів та років доцільно подати у вигляді просторово-часової матриці значень, що дозволяє здійснити подальшу типологізацію регіонів за рівнем економічної безпеки та визначити ключові тенденції її трансформації у 2015–2024 рр. Аналітична інтерпретація отриманих результатів становить зміст наступного підпункту дослідження.

Розрахунок інтегрального індексу моніторингової результативності державної політики забезпечення економічної безпеки в регіональному вимірі дозволяє перейти від теоретико-методичного обґрунтування до кількісної просторово-часової діагностики стану економічної безпеки територій. Такий підхід забезпечує можливість виявлення довгострокових тенденцій регіонального розвитку, оцінювання глибини кризових трансформацій та визначення потенціалу відновлення соціально-економічних систем у післякризовий період [54; 155; 168].

Узагальнення результатів розрахунків за панельною вибіркою 2015–2024 рр. свідчить, що динаміка інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України має виразно хвильовий характер, що відображає вплив макроекономічних, інституційних і безпекових чинників. Упродовж 2015–2019 рр. спостерігається поступове підвищення середнього регіонального значення індексу, зумовлене стабілізацією фінансової системи, поживавленням інвестиційної активності та відновленням виробничого потенціалу після кризових явищ попереднього періоду [86; 165].

Пандемічний етап 2020–2021 рр. характеризується уповільненням позитивної динаміки та зростанням міжрегіональної диференціації, що проявляється в нерівномірному скороченні економічної активності, зміні структури зайнятості та зниженні інвестиційної привабливості окремих територій. Водночас збереження відносної макрофінансової стабільності зумовило відсутність критичного падіння інтегральних значень у більшості регіонів [131; 161].

Для забезпечення повноти кількісного аналізу регіональної диференціації економічної безпеки здійснено розрахунок інтегрального індексу EconSec у розрізі областей України за період 2015–2024 рр. Отримані результати систематизовано у вигляді панельної матриці «регіон – рік», що дозволяє простежити як міжрегіональні відмінності рівнів економічної безпеки, так і часову динаміку їх змін. Представлення даних у табличній формі створює аналітичну основу для

подальшого просторового та типологічного аналізу, зокрема виділення груп регіонів за характером траєкторій розвитку інтегрального індексу (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

**Середні значення інтегрального індексу економічної безпеки регіонів
України у 2015–2024 рр.**

Область	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Івано-Франківська	0.35	0.319	0.324	0.299	0.303	0.304	0.311	0.335	0.272	0.368
Волинська	0.309	0.25	0.235	0.217	0.231	0.212	0.215	0.242	0.222	0.198
Вінницька	0.28	0.248	0.226	0.222	0.227	0.23	0.232	0.399	0.366	0.343
Дніпропетровська	0.442	0.393	0.429	0.419	0.39	0.39	0.421	0.462	0.387	0.339
Житомирська	0.193	0.197	0.219	0.194	0.189	0.193	0.199	0.356	0.286	0.291
Закарпатська	0.314	0.286	0.293	0.271	0.275	0.268	0.264	0.195	0.194	0.279
Запорізька	0.309	0.284	0.269	0.257	0.253	0.256	0.266	0.39	0.224	0.308
Київська	0.526	0.522	0.566	0.554	0.569	0.562	0.563	0.447	0.384	0.488
Кіровоградська	0.187	0.166	0.171	0.146	0.131	0.122	0.124	0.271	0.146	0.115
Львівська	0.371	0.388	0.395	0.361	0.366	0.365	0.378	0.29	0.329	0.364
Миколаївська	0.321	0.285	0.266	0.241	0.245	0.251	0.252	0.407	0.229	0.253
Одеська	0.414	0.403	0.399	0.378	0.388	0.395	0.39	0.315	0.334	0.38
Полтавська	0.254	0.241	0.26	0.255	0.256	0.257	0.264	0.345	0.262	0.311
Рівненська	0.325	0.296	0.266	0.251	0.276	0.295	0.315	0.334	0.23	0.333
Сумська	0.203	0.219	0.234	0.207	0.21	0.201	0.205	0.306	0.381	0.278
Тернопільська	0.187	0.179	0.181	0.186	0.191	0.191	0.198	0.256	0.278	0.185
Харківська	0.374	0.365	0.38	0.37	0.363	0.355	0.357	0.36	0.416	0.487
Херсонська	0.22	0.199	0.202	0.176	0.18	0.171	0.18	0.286	0.254	0.205
Хмельницька	0.242	0.242	0.25	0.236	0.244	0.243	0.247	0.236	0.324	0.275
Черкаська	0.235	0.207	0.219	0.21	0.22	0.224	0.221	0.399	0.24	0.242
Чернівецька	0.286	0.28	0.286	0.263	0.28	0.26	0.263	0.246	0.212	0.305
Чернігівська	0.16	0.146	0.149	0.138	0.128	0.127	0.133	0.298	0.246	0.258
м. Київ	0.987	0.994	0.967	0.936	0.963	0.949	0.957	0.831	0.791	0.84

Джерело: розраховано автором на основі регіональних статистичних даних [75; 131; 161]

Аналіз даних в таблиці 2.15 свідчить про суттєву нерівномірність рівнів інтегрального індексу економічної безпеки між регіонами України в досліджуваний період. Виявлені відмінності мають стійкий характер і відображають різний рівень соціально-економічної стабільності, інституційної

спроможності та адаптивності регіональних систем до кризових викликів. Динаміка показників демонструє наявність як регіонів зі стабільно високими значеннями індексу, так і територій із тривалою тенденцією до його зниження або підвищеною волатильністю (рис. 2.4).

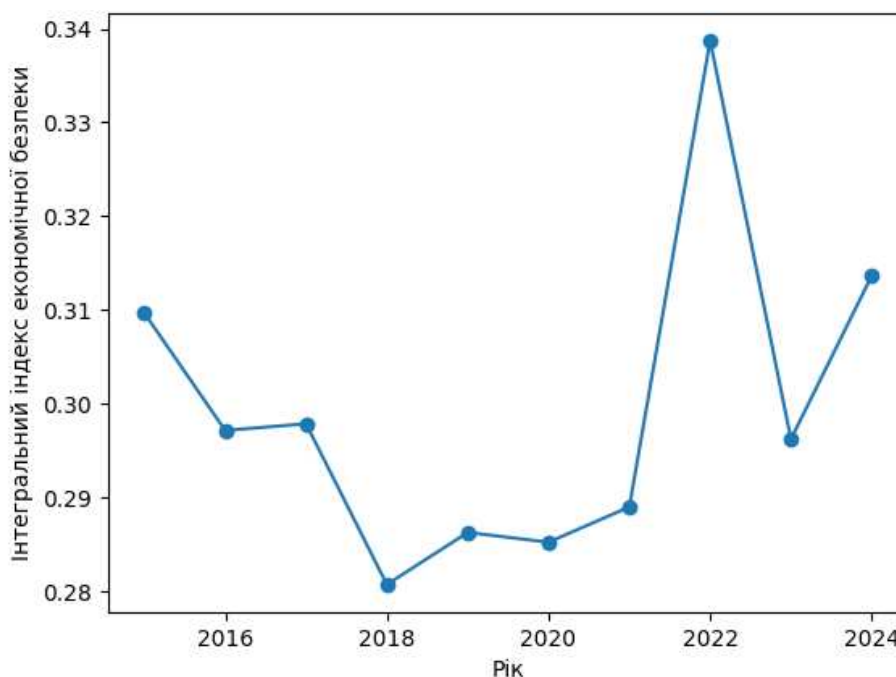

Рис. 2.4. Динаміка середнього інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України у 2015–2024 рр.

Джерело: розраховано автором за даними табл. 2.15 (графіки по кожній області наведено в Додатку Б)

Отримані результати свідчать про наявність чітко вираженої хвильової динаміки інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України. Поступове підвищення показника у 2015–2019 рр. змінюється стагнаційними процесами пандемічного періоду, після чого у 2022 р. фіксується різке погіршення значень під впливом воєнних чинників. Подальша часткова стабілізація у 2023–2024 рр. відображає адаптацію регіональних соціально-економічних систем до кризових умов, однак рівень індексу залишається нижчим за довоєнні значення, що

підтверджує збереження структурних ризиків економічної безпеки держави [155; 168; 176].

Отримані результати підтверджують доцільність подальшої типологізації регіонів за характером часових траєкторій зміни інтегрального індексу EconSec, що дає змогу перейти від статичного порівняння до структурного аналізу ефективності інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки.

Найбільш суттєві трансформації просторово-часової структури економічної безпеки відбуваються у 2022–2024 рр., що безпосередньо пов'язано з повномасштабною воєнною агресією, руйнуванням виробничої та логістичної інфраструктури, вимушеним переміщенням населення і бізнесу, а також структурною перебудовою національної економіки. У цей період фіксується: різке зниження інтегрального індексу в регіонах активних бойових дій та прифронтових територіях; помірне скорочення або стабілізація показників у центральних регіонах; відносне зростання значень індексу в західних областях, що виконують функцію економічного та логістичного тилу держави.

Зазначена просторово-часова асиметрія підтверджує положення сучасної теорії економічної резильєнтності щодо нерівномірності адаптації територіальних систем до кризових шоків та визначальної ролі інституційної спроможності регіонів у забезпеченні їх стійкості [155; 168; 176].

З цією метою у дослідженні застосовано типологізацію траєкторій динаміки інтегрального індексу EconSec у 2015–2024 рр., що ґрунтується на поєднанні трьох аналітичних параметрів: загальний напрям тренду (зростання, стагнація або спад); амплітуда коливань (ступінь волатильності значень індексу); реакція на кризовий шок 2022 р. (глибина падіння та швидкість відновлення).

Комбінування зазначених характеристик дозволило виокремити п'ять узагальнених типів траєкторій розвитку регіонів, які відображають різні моделі функціонування інституційних механізмів забезпечення економічної безпеки.

1. Стійко-зростаюча траєкторія.

До цієї групи віднесено регіони, для яких характерні: позитивний довгостроковий тренд інтегрального індексу; помірна або низька волатильність у міжрічній динаміці; швидке відновлення після шоку 2022 р. із поверненням до докризової траєкторії.

Такий тип динаміки свідчить про високу інституційну спроможність публічного управління, ефективність механізмів антикризового реагування та наявність внутрішніх ресурсів економічної стабілізації. У контексті державної політики забезпечення економічної безпеки це означає формування резильєнтної моделі розвитку, здатної підтримувати економічну рівновагу навіть за умов зовнішніх потрясінь.

2. Стабілізаційна траєкторія.

Регіони цього типу характеризуються: відсутністю вираженого висхідного або низхідного тренду; відносно вузьким діапазоном коливань індексу; повільним, але поступовим відновленням після кризового падіння.

Стабілізаційна траєкторія відображає інерційний характер функціонування економічної системи регіону, за якого наявні інституційні механізми забезпечують підтримання досягнутого рівня безпеки, однак не формують передумов для прискореного розвитку. Такий стан можна інтерпретувати як умовну рівновагу, що зберігається за рахунок компенсаторних інструментів державної політики.

3. Волатильна траєкторія.

Для цієї групи притаманні: суттєві міжрічні коливання значень інтегрального індексу; нестійкість тренду (чергування періодів зростання і спаду); висока чутливість до зовнішніх економічних та безпекових шоків.

Волатильність динаміки свідчить про недостатню узгодженість інституційних механізмів державної політики, обмежену прогнозованість розвитку та підвищені ризики втрати економічної стійкості. У стратегічному

вимірі такі регіони потребують посилення інструментів антикризового управління та структурної модернізації економіки.

4. Деградаційна траєкторія.

До деградаційного типу віднесено регіони, для яких спостерігаються: стійкий низхідний тренд інтегрального індексу; накопичення структурних дисбалансів у соціально-економічній системі; відсутність повноцінного відновлення після кризового шоку.

Така динаміка відображає системну неефективність інституційних механізмів забезпечення економічної безпеки, що може бути пов'язано з воєнними ризиками, деіндустріалізацією, демографічним скороченням або обмеженими фінансовими ресурсами регіонального розвитку. Деградаційна траєкторія становить критичну зону державної політики, яка потребує пріоритетного втручання.

5. Післякризове відновлення.

Окрему групу формують регіони, що: зазнали суттєвого падіння індексу у 2022 р.; демонструють виражену висхідну динаміку у 2023–2024 рр.; поступово повертаються до докризового рівня економічної безпеки.

Такий тип траєкторії свідчить про адаптаційний потенціал регіональної економіки та результативність антикризових інструментів державної політики. Післякризове відновлення можна розглядати як індикатор резильєнтності системи публічного управління, що відображає здатність до швидкої мобілізації ресурсів і відновлення економічної активності.

Узагальнення просторово-часових значень інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України, поданих у табл. 2.15, дозволяє виявити стійку територіальну диференціацію рівнів соціально-економічної стійкості, що зберігається протягом усього досліджуваного періоду 2015–2024 рр. Формування такої диференціації відображає нерівномірність структурного розвитку регіональних економік, відмінності інституційної спроможності органів

публічного управління та різну чутливість територій до зовнішніх кризових впливів [155; 168; 176].

Аналіз матриці значень індексу свідчить, що у 2015–2019 рр. переважала поступова стабілізаційна динаміка, пов'язана з макрофінансовим відновленням, пожвавленням інвестиційної активності та адаптацією економічної системи до посткризових умов попереднього періоду. Водночас уже на цьому етапі простежувалася просторова асиметрія розвитку, що проявлялася у відносно вищих значеннях індексу в центральних і західних регіонах порівняно з індустріальними територіями східної частини держави [86; 165].

Пандемічний період 2020–2021 рр. характеризувався уповільненням позитивної динаміки та зростанням міжрегіональної варіативності показників, що підтверджує підвищену чутливість територіальних соціально-економічних систем до глобальних шоків. Проте, критичного руйнування регіональної економічної стійкості не відбулося, що свідчить про збереження базових макроекономічних і фінансових механізмів стабілізації [131; 161].

Найбільш суттєві зміни просторової структури економічної безпеки зафіксовано у 2022–2024 рр., коли повномасштабна воєнна агресія спричинила різке падіння індексу в прифронтових і деокупованих регіонах, водночас формуючи відносно стабілізаційні або навіть зростаючі тенденції в західних областях, що перебрали на себе функції економічного та логістичного тилу. Така просторово-часова поляризація підтверджує визначальний вплив безпекових чинників на формування економічної стійкості територій у сучасних умовах [54; 173].

Подальша аналітична інтерпретація представлена у вигляді матриці резильєнтності регіонів (рис. 2.5), що відображає співвідношення глибини кризового падіння у 2022 р. та швидкості відновлення у 2023–2024 рр. Використання такого підходу дозволяє перейти від статичного ранжування територій до динамічної оцінки їх адаптаційного потенціалу, що відповідає

сучасним концепціям економічної резильєнтності та стійкого розвитку регіональних систем [155; 168].

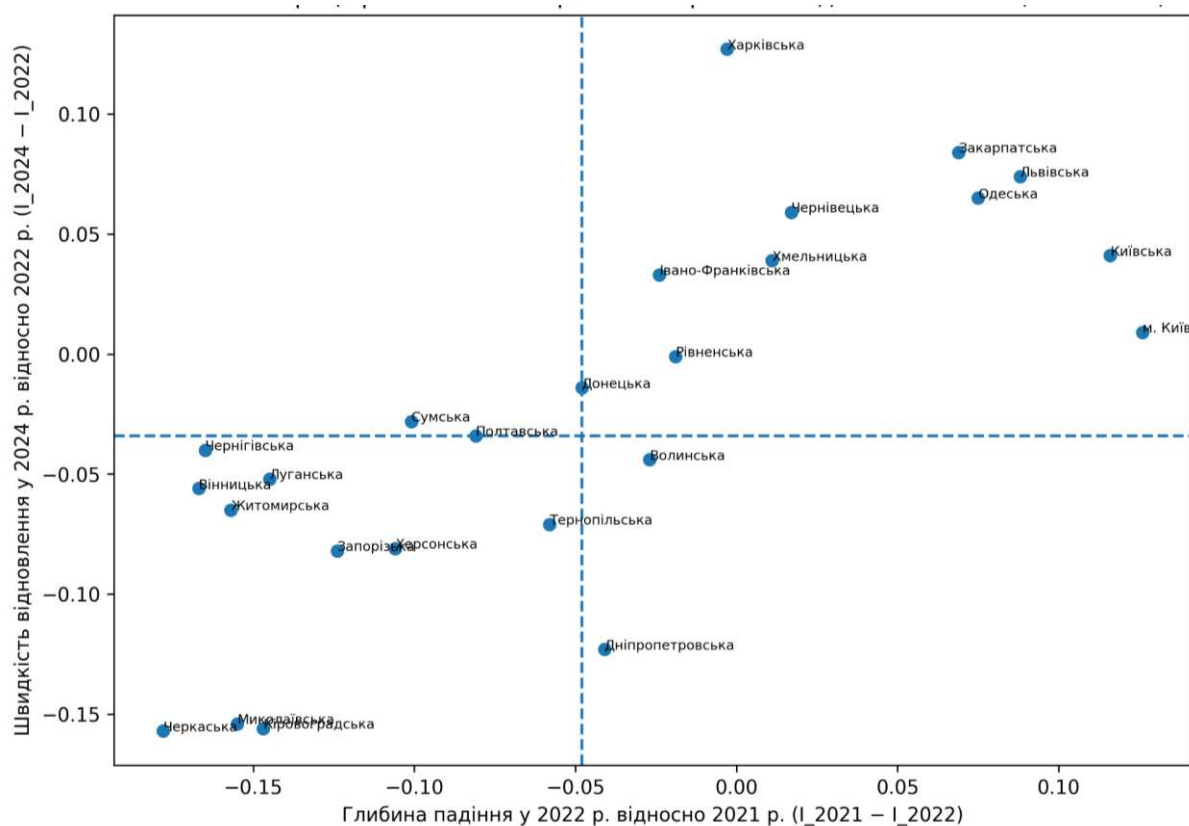

Рис. 2.5. Матриця резильєнтності регіонів України за інтегральним індексом EconSec (2015–2024): глибина падіння 2022 р. відносно 2021 р. та швидкість відновлення 2024 р. відносно 2022 р.

Джерело: розраховано автором

Розміщення областей у координатах матриці свідчить про формування декількох типів поведінки регіональних економічних систем: регіони з незначним падінням та швидким відновленням, що демонструють високий рівень адаптивності; території зі значним кризовим спадом, але подальшим відновленням, що характеризують трансформаційний тип розвитку; області з глибоким падінням і низькою швидкістю відновлення, які формують зону підвищених ризиків економічної безпеки.

Просторово-часова динаміка інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України у 2015–2024 рр. наведено в Додатку Б. Побудована теплова карта відображає зміну значень інтегрального індексу економічної безпеки в розрізі областей України протягом десятирічного періоду дослідження (рис. 2.6). Візуалізація дозволяє: ідентифікувати довгострокові регіональні тренди економічної стійкості; простежити глибину кризового зниження показників у 2022 р.; оцінити швидкість післякризового відновлення у 2023–2024 рр.; виявити просторову асиметрію економічної безпеки між західними, центральними та прифронтовими регіонами.

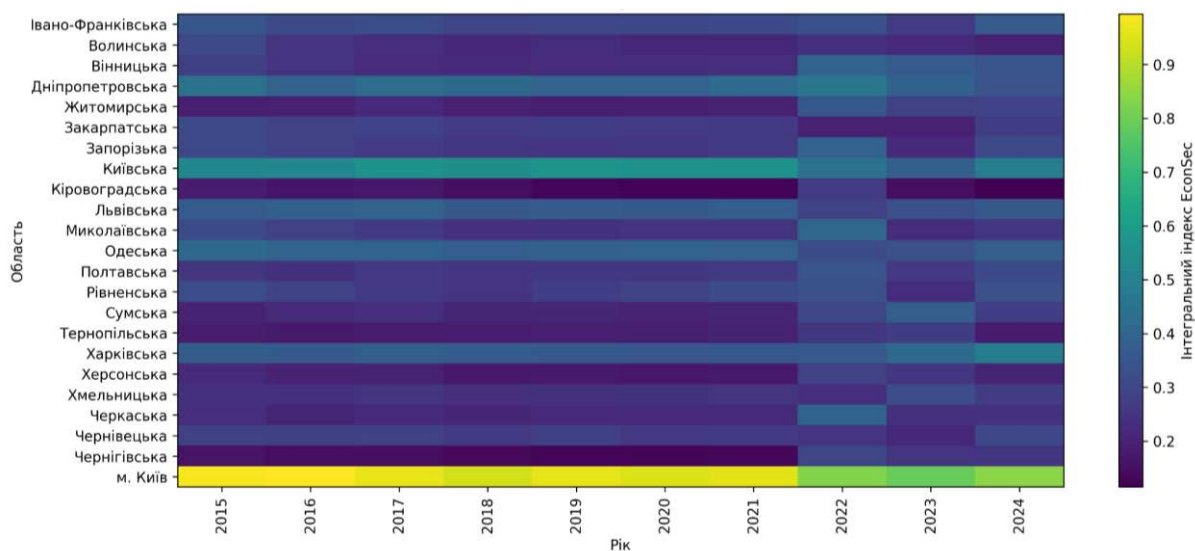

Рис. 2.6. Теплова карта інтегрального індексу економічної безпеки по всіх областях за 2015–2024 рр.

Джерело: сформовано автором за попередніми розрахунками

Використання теплової карти як інструменту просторово-часового аналізу відповідає сучасним підходам регіональної економіки та аналітики соціально-економічних систем, що забезпечує наочну інтерпретацію результатів інтегрального оцінювання економічної безпеки територій [155; 168; 176].

З метою узагальнення результатів інтегрального оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки в регіональному вимірі доцільним є використання інструментів просторової візуалізації. Просторовий

аналіз дозволяє не лише відобразити міжрегіональні відмінності, але й виявити закономірності територіальної диференціації рівнів економічної безпеки, що формуються під впливом інституційних, соціально-економічних та безпекових чинників.

Оскільки традиційні географічні картограми можуть ускладнювати порівняльний аналіз через різну площу адміністративно-територіальних одиниць, у дослідженні застосовано схематичну картограму (tile-map), яка забезпечує рівнозначне графічне представлення областей та акцентує увагу саме на інтенсивності інтегрального індексу EconSec. Для побудови картограми використано середні значення інтегрального індексу економічної безпеки регіонів за 2015–2024 рр., що дозволяє отримати стійку довгострокову характеристику їх функціонування та мінімізувати вплив короткострокових коливань.

Результати просторової типологізації регіонів за рівнем інтегрального індексу EconSec подано на рис. 2.7.

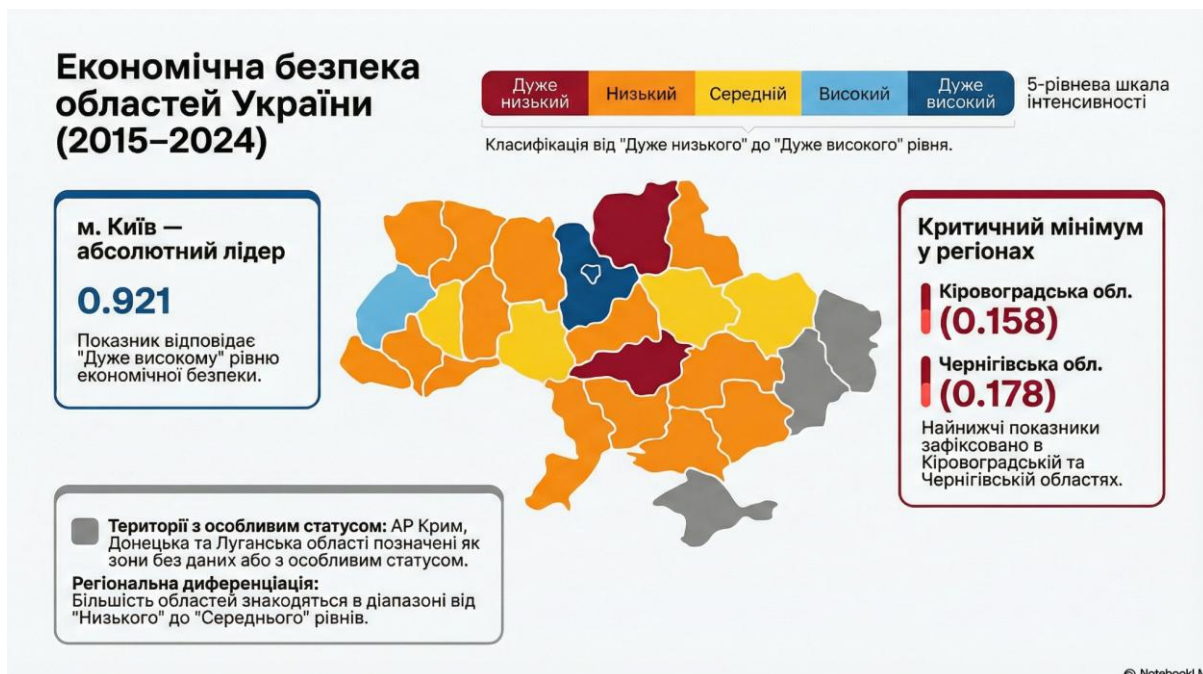

Рис. 2.7. Схематична карта (картограма) рівнів інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України (EconSec), середні значення за 2015–2024 рр. (без Донецької та Луганської областей)

Джерело: розраховано автором на основі попередніх розрахунків із використанням графічного редактора Canva

Представлена картограма наочно демонструє суттєву територіальну асиметрію рівнів економічної безпеки регіонів України, що підтверджує висновки попереднього аналітичного розділу щодо нерівномірності результативності державної політики у цій сфері. Просторовий розподіл значень інтегрального індексу EconSec свідчить про формування декількох відносно стійких груп регіонів, які відрізняються рівнем соціально-економічної стабільності, інституційної спроможності та адаптивності до кризових викликів.

Найвищі значення інтегрального індексу зосереджені в столичному та окремих центральних і західних регіонах, що може бути пояснено вищою концентрацією економічної активності, розвиненішою інфраструктурою публічного управління, значнішим інвестиційним потенціалом та кращими умовами доступу до фінансових і людських ресурсів. Водночас у низці південних і прикордонних територій фіксуються нижчі значення індексу, що відображає підвищену чутливість цих регіонів до безпекових ризиків, структурних диспропорцій економіки та інституційних обмежень розвитку.

Застосування квантильного підходу до класифікації регіонів дозволило уникнути суб'єктивного встановлення порогових значень і забезпечило методичну коректність міжрегіонального порівняння. Отримані результати підтверджують наявність просторової поляризації економічної безпеки, що проявляється в концентрації відносно високих значень індексу в окремих центрах економічного зростання та водночас у збереженні зон підвищеної вразливості.

Узагальнюючи, картографічна інтерпретація інтегрального індексу EconSec засвідчує, що ефективність державної політики забезпечення економічної безпеки має виражений регіональний характер і потребує подальшої диференціації інструментів публічного управління з урахуванням специфіки територіального розвитку. Отримані просторові закономірності створюють аналітичне підґрунтя для подальшого дослідження деструктивних чинників функціонування

інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки, що розглядаються у підпункті 2.3.

2.3. Деструктивні чинники функціонування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України

Аналіз сучасного стану реалізації механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки в Україні свідчить про наявність глибоких системних дисбалансів, що сформувалися внаслідок тривалого поєднання зовнішніх шоків, структурних деформацій економіки та неповної модернізації управлінських інститутів. Війна суттєво загострила існуючі проблеми, перетворивши окремі з них із прихованих або латентних на відкриті та критичні. Проте, навіть за умов воєнного стану можна простежити не лише посилення загроз, але й зміни в характері дії державних механізмів економічної безпеки, що дозволяє оцінити їхню реальну ефективність та окреслити ключові проблеми їх практичної реалізації [222; 223; 224].

Однією з найбільш показових проблем залишається обмежена адаптивність механізмів економічної політики до високої волатильності середовища. Економічні параметри, які в інших країнах зазнають повільних коливань, в Україні зазнають різких змін упродовж коротких періодів, що потребує майже моментальної реакції системи державного управління. За даними НБУ, протягом 2022 року загальний рівень інфляції перевищив 26,6 %, а у 2023 р. знизився до 5,1 %, тобто за один рік країна пройшла траєкторію від інфляційного вибуху до відносної стабілізації. Такі різкі зміни вимагали постійного коригування прогнозів, бюджетних параметрів та інструментів грошово-кредитної політики, однак на

практиці механізми реагування часто демонстрували тимчасові затримки, що підсилювало інфляційні та девальваційні очікування [76; 77; 220].

Деструктивним чинником є нерівномірність функціонування механізмів економічної безпеки на національному та регіональному рівнях. З огляду на те, що 8 областей України у 2022–2024 рр. зазнали значних руйнувань, відбулося різке падіння регіональної економічної активності, що створило асиметрію в можливостях реалізації державної політики. Наприклад, обсяги промислового виробництва у Донецькій області у 2023 р. становили лише 16 % від рівня 2021 року, тоді як західні області зберегли або навіть наростили окремі показники завдяки релокації бізнесу [147; 141; 131]. Така диференціація ускладнює формування єдиної моделі управління економічною безпекою, оскільки потреби регіонів та масштаби ризиків є суттєво нерівномірними [227; 202].

Важливою характеристикою сучасного стану є те, що механізми формування умов відновлення виробництва не завжди узгоджуються із механізмами забезпечення фінансової та валютної стабільності. Валютна політика НБУ, спрямована на підтримку курсової рівноваги, передбачала високі процентні ставки: у 2022 р. облікова ставка становила 25 %, що стримувало інфляцію, але водночас обмежувало інвестиційну активність та підвищувало вартість кредитних ресурсів для підприємств. У цьому проявляється системна проблема: різні інститути економічної політики переслідують легітимні, але інколи взаємовиключні цілі, що уповільнює реалізацію стратегічних механізмів економічної безпеки, зокрема – нарощування виробництва та інвестицій у критичні сектори [196; 182; 211].

Загострення безпекових ризиків суттєво обмежило функціонування логістичних та зовнішньоторговельних механізмів. У 2022 р. морський експорт скоротився майже втричі, а у 2023 р. його частка залишалася на рівні близько 30 % довоєнного показника. Попри відкриття Чорноморського коридору в кінці 2023 року, який у 2024 р. забезпечував у середньому 5–6 млн тонн експорту на місяць,

повноцінне відновлення логістики потребує значних інвестицій у безпекову інфраструктуру та модернізацію портів [147; 92; 163]. Державні механізми підтримки логістики – через «Укрзалізницю», Дунайські порти, страхові інструменти та міжнародні програми – часто стикаються з проблемою надмірної бюрократизації, що знижує швидкість реагування і підвищує транзакційні витрати для бізнесу. Це ускладнює реалізацію механізмів забезпечення зовнішньоекономічної стійкості, які є критичними для економіки з високою часткою експортної залежності [85; 174].

Помітним є також посилення проблеми інституційної роз'єднаності. Системи, відповідальні за фінансову, енергетичну, промислову та соціальну безпеку, не завжди демонструють синхронність рішень. В окремих випадках спостерігалася ситуація, коли аналіз ризиків здійснювався за різними методиками, на основі різних часових горизонтів або без урахування міжгалузевих ефектів. Це зумовлювало фрагментарність реакцій та накопичення латентних загроз. У 2023–2024 рр. уряд здійснив спроби уніфікації підходів, зокрема через створення єдиних цифрових платформ моніторингу, однак повна інтеграція залишається завданням середньострокової перспективи [78; 148; 88].

Суттєвим обмеженням залишається висока залежність реалізації механізмів економічної безпеки від зовнішнього фінансування. За даними Мінфіну, частка міжнародної допомоги у фінансуванні державного бюджету у 2022 р. становила близько 45 %, у 2023 р. – понад 50 %, а у 2024 р. – утримувалась на рівні 41–44 %. Така залежність означає, що ефективність і стабільність механізмів економічної безпеки частково визначається зовнішніми політичними рішеннями, що створює ризики для довгострокового планування та прогнозування [57; 72; 164].

У таблиці 2.16 узагальнено ключові проблеми реалізації механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки України, що набули найбільшої інтенсивності в умовах повномасштабної війни у 2022–2024 рр. Їх системний характер підтверджується макрофінансовою статистикою,

аналітичними доповідями національних інституцій та міжнародними оцінками відновлення економіки. Зокрема, різка інфляційна динаміка 2022 р. з подальшою швидкою дезінфляцією у 2023 р. засвідчує підвищену волатильність макроекономічного середовища, що ускладнює бюджетне та монетарне прогнозування і підсилює ризики фінансової нестабільності [76; 77; 220].

Таблиця 2.16

Деструктивні чинники реалізації механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки України (2022–2024 рр.)

Характеристика проблеми	Конкретні прояви у 2022–2024 рр.	Наслідки для економічної безпеки
Висока волатильність макропоказників	інфляційний сплеск понад 26 % у 2022 р. з подальшим різким зниженням у 2023 р.; коливання валютного курсу	ускладнення макропрогнозування, зростання фінансових ризиків
Регіональна диференціація	масштабні руйнування інфраструктури та різні темпи відновлення регіонів	нерівномірність реалізації державної політики та економічного відновлення
Конфліктність економічних цілей	висока облікова ставка для стримування інфляції при одночасній потребі кредитного стимулювання	уповільнення інвестицій, обмеження доступу до фінансування
Логістичні обмеження	скорочення морського експорту, перебудова транспортних коридорів	зменшення валютної виручки, зростання витрат зовнішньої торгівлі
Інституційна роз'єднаність	фрагментарність управлінських рішень і слабка координація секторних політик	накопичення системних і латентних загроз
Залежність від зовнішнього фінансування	понад 40 % бюджетного фінансування за рахунок міжнародної допомоги	зниження автономності довгострокової економічної політики

Джерело: сформовано автором на основі [57; 72; 76; 78; 88; 92; 141; 147; 163; 182; 196; 220; 164]

Суттєва регіональна асиметрія економічного розвитку зумовлена масштабними руйнуваннями виробничої та транспортної інфраструктури, підтвердженими міжнародною оцінкою збитків і потреб відновлення (RDNA3), що обмежує рівномірність реалізації державної політики та формує різні траєкторії післявоєнного відновлення регіонів [147; 141].

Конфліктність економічних цілей проявляється у необхідності одночасного стримування інфляції через жорстку монетарну політику та стимулювання інвестиційної активності для відновлення виробництва. Високий рівень облікової ставки у 2022 р. сприяв макрофінансовій стабілізації, проте водночас звужував доступ підприємств до кредитних ресурсів і гальмував інвестиційні процеси [196; 182].

Логістичні обмеження, спричинені частковим блокуванням морського експорту та трансформацією транспортних коридорів, призвели до скорочення валютної виручки та зростання транзакційних витрат зовнішньої торгівлі, що підтверджується міжнародними дослідженнями стійкості ланцюгів постачання та оцінками відновлення економіки України [92; 163; 147].

Інституційна роз'єднаність механізмів забезпечення економічної безпеки проявляється у фрагментарності управлінських рішень і недостатній синхронізації секторних політик, що відзначається в національних аналітичних матеріалах щодо функціонування публічної влади в умовах війни та міжнародних оглядах якості державного управління [78; 88].

Водночас критичною залишається залежність державних фінансів від зовнішньої допомоги, частка якої в бюджетному фінансуванні у 2022–2024 рр. перевищувала 40 %, що підвищує вразливість довгострокової економічної політики до зовнішніх політичних рішень та змін глобальної фінансової кон'юнктури [57; 72; 164].

Поглиблення проблем реалізації механізмів державної політики економічної безпеки в Україні у 2022–2024 рр. значною мірою зумовлюється технологічними та інфраструктурними обмеженнями, які стали критичними в період масованих атак на енергосистему та промислові об'єкти. Знищення або пошкодження понад 50 % енергетичної інфраструктури в пікові періоди обстрілів створило умови, за яких доступ до електроенергії став не тільки технічним, а й економічним обмеженням. За даними Міненерго, у березні 2024 року дефіцит електроенергії сягав 25–27 % від потреб промисловості, що змушувало підприємства переходити на аварійні графіки роботи, зупиняти виробництво або зменшувати навантаження [52; 141; 147]. У таких умовах державні механізми забезпечення енергетичної безпеки не завжди були здатні забезпечити пріоритетний доступ виробництв, що формують критичну експортну виручку або зайнятість, до енергоресурсів [80; 222].

Погіршення стану енергетичної інфраструктури також засвідчило дисбаланс між стратегіями модернізації та реальними можливостями держави забезпечувати їх виконання. Довгострокові програми розвитку ВДЕ, систем зберігання енергії, цифрових енергомереж та резервних потужностей залишалися недофінансованими. Наприклад, у 2023 р. фінансування державної програми модернізації генераційних потужностей відставало від планових показників більш ніж на 40 %, що обмежувало можливості для адаптації енергосистеми до зовнішніх загроз [17; 34; 161]. Це створило ситуацію, за якої стратегічні документи не трансформувалися в реальні дії через обмеженість ресурсів та нестачу оперативних управлінських рішень [78; 88].

Технологічні обмеження проявляються і в цифровій сфері. Попри значну диджиталізацію публічного управління, механізми збору, накопичення та обробки економічних даних залишаються фрагментарними. Система державної статистики не завжди забезпечує оперативність, яка потрібна в умовах надвисокої невизначеності. Наприклад, дані щодо промислового виробництва у низці регіонів

публікуються із затримкою до двох місяців, що унеможливлює прогнозування короткострокових ризиків [131; 167]. Крім того, різні органи державної влади застосовують різні методики оцінювання економічних індикаторів, що ускладнює інтеграцію даних та формування системних моделей економічної безпеки [69; 209]. Фрагментарність цифрової інфраструктури не дозволяє застосувати повноцінні моделі штучного інтелекту, машинного навчання та імітаційного прогнозування, які широко використовуються у країнах ОЕСР для моніторингу ризиків [140; 99].

Важливий блок проблем стосується соціально-економічної стабільності та ринку праці. Масова внутрішня міграція, виїзд населення за кордон та мобілізаційні процеси суттєво змінили структуру трудових ресурсів. За оцінками Світового банку з початку війни близько 6,2 млн українців виїхали за кордон, частина з них уже інтегрована в ринки праці ЄС [211; 203]. Це не лише зменшує кількість доступної робочої сили, але й переформатовує структуру людського капіталу у регіонах. За даними Мінекономіки, дефіцит кваліфікованих кадрів у промисловості у 2024 році перевищував 35 %, а в логістиці – понад 42 %. Механізми державної політики, спрямовані на стабілізацію ринку праці, зокрема програми перекваліфікації, підтримки зайнятості та стимулювання роботодавців, демонструють обмежену ефективність через значні масштабні розриви між потребами регіональних ринків праці та фінансовими можливостями держави [206; 202].

Нормативна система управління економічною безпекою також характеризується значним рівнем фрагментації. Попри активне оновлення законодавства у сфері фінансового моніторингу, оборонних закупівель, управління державними підприємствами та податкового регулювання, низка ключових механізмів економічної безпеки не має уніфікованого правового визначення. Зокрема, відсутній окремий закон «Про економічну безпеку», який би визначав структуру, компетенції та відповідальність інститутів, а також методи оцінювання загроз. Унаслідок цього різні органи влади застосовують власні методичні підходи,

створюючи ситуацію асинхронності рішень [208; 209]. Наявність понад 50 окремих документів, що регламентують механізми економічної безпеки, не супроводжується інтегрованою методологією управління ризиками, що обмежує формування цілісної державної політики [199; 201].

У контексті оборонних потреб виникла проблема перерозподілу ресурсів між оборонним сектором та цивільною економікою. Частка оборонних видатків у 2024 році перевищувала 22 % ВВП, що є безпрецедентним для України показником. Це суттєво звужує можливості держави інвестувати у модернізацію промисловості, інфраструктури, освіти та інновацій [201; 211]. Таким чином, формується ситуація, у якій навіть ефективно розроблені механізми економічної безпеки не можуть бути реалізовані через надмірну концентрацію ресурсів у військовому секторі. Водночас закордонний досвід (особливо Ізраїлю та Південної Кореї) підтверджує, що довготривале забезпечення економічної стійкості потребує одночасного фінансування оборонних і цивільних секторів, оскільки саме цивільні інновації формують основу зростання [263].

Помітною залишається також проблема низької інституційної спроможності на рівні територіальних громад. В умовах децентралізації саме громади отримали ключові повноваження щодо управління місцевою економікою, проте їхня здатність реалізовувати політику економічної безпеки суттєво відрізняється [202; 209]. Досвід 2022–2024 рр. показав, що громади, які мають розвинену управлінську структуру, сучасні цифрові інструменти та високий рівень кадрової спроможності, швидше адаптуються до кризових умов та зберігають інвестиційну активність. Водночас громади з обмеженими ресурсами стикаються з проблемами у розробці стратегій відновлення та залученні інвестицій, що посилює економічну нерівність між регіонами та знижує ефективність реалізації національних механізмів економічної безпеки [203; 210].

Проблеми реалізації механізмів державної економічної безпеки значною мірою пов'язані з викликами у сфері взаємодії держави та бізнесу.

Підприємницький сектор, який зазнав значних втрат унаслідок руйнування виробничих активів, зростання витрат на логістику, енергетику та страхування, не завжди отримує передбачувані та стабільні умови ведення діяльності. У 2022–2023 рр. лише близько 35 % підприємств оцінювали державні політики як такі, що забезпечують достатню підтримку, а у 2024 р. цей показник зріс до 46 %, проте залишається недостатнім для повноцінної реалізації інвестиційних рішень [232; 234]. Відсутність довгострокових прогнозів, часті зміни податкових правил та складність доступу до фінансових інструментів створюють ризик втрати потенціалу приватного сектору у відновленні економіки [206; 211].

Фінансовий вимір проблем реалізації механізмів економічної безпеки набув особливої гостроти у 2022–2024 рр., коли бюджетна система опинилася у стані структурної напруги. Дефіцит державного бюджету у 2022 році перевищив 20 % ВВП, що стало найвищим показником за всю історію незалежності України. У 2023 році дефіцит зменшився, але все одно становив близько 17 % ВВП, а у 2024 р. – утримувався на рівні 15–16 %. Така ситуація не лише ускладнює реалізацію довгострокових інвестиційних механізмів, але й робить економічну політику надмірно залежною від зовнішніх джерел фінансування. Оскільки власні ресурси держави покривають лише 50–55 % видатків, механізми фінансової стабілізації фактично працюють у режимі реагування, а не розвитку [201; 211; 206].

Проблеми боргової стійкості також тісно пов'язані з реалізацією механізмів економічної безпеки. Державний і гарантований державою борг України у 2024 році перевищив 4,5 трлн грн, що становить близько 84 % ВВП. Хоча реструктуризація зовнішнього боргу у 2022 році дала тимчасове полегшення, необхідність нових запозичень створила довгостроковий ризик зростання боргового навантаження після завершення дії мораторію на платежі у 2024–2025 роках [207; 208; 211]. З огляду на це, важливою проблемою є відсутність комплексної моделі управління боргом, яка враховувала б особливі умови воєнної економіки. Механізми економічної безпеки, що спираються на макрофінансову

стабільність, натрапляють на обмеження, пов'язані з високою вартістю запозичень, короткими горизонтами фінансування та вимогами донорів щодо структурних реформ.

Фінансова система продовжує функціонувати у стані підвищених ризиків, а банківський сектор – у режимі пріоритетного кредитування оборонного та соціального секторів. Частка проблемних кредитів у банківській системі у 2023 році становила 37 %, а в державних банках – понад 52 %. Хоча стабільність банківського сектору підтримувалася значним резервуванням та консервативною політикою НБУ, висока частка NPL обмежувала здатність банків фінансувати проекти розвитку, особливо у промисловості та інфраструктурі [207; 211]. Це формує проблему так званої «кредитної паузи», коли приватний сектор не має доступу до довгострокового й доступного фінансування, що суттєво гальмує реалізацію стратегічних механізмів економічної безпеки, зокрема відновлення виробничих потужностей та інновацій.

Міжнародний вимір проблем реалізації механізмів економічної безпеки полягає у високій залежності України від зовнішніх політичних рішень. ЄС, США, МВФ, Світовий банк та інші партнери у 2022–2024 рр. надали понад 85 млрд дол. фінансової допомоги, що стало критичним чинником збереження макрофінансової стабільності. Водночас надання такої допомоги супроводжується умовами, спрямованими на проведення структурних реформ. Хоча більшість із них є необхідними, швидкість їхньої імплементації не завжди відповідає можливостям державних інститутів. Наприклад, реформа системи корпоративного управління у державних підприємствах потребує високої інституційної спроможності, але станом на 2024 рік лише 38 % великих держкомпаній мали оновлені наглядові ради. Така ситуація знижує ефективність механізмів, спрямованих на зменшення корупційних ризиків і підвищення економічної автономності держави [201; 209; 232].

Зовнішньоекономічні ризики, пов'язані зі зміною торговельних правил, також посилюють проблеми реалізації економічної політики. Тимчасові обмеження на імпорт української агропродукції, запроваджені у 2023 році деякими країнами ЄС, спричинили зниження товарообігу на окремих ринках та підвищення логістичного навантаження на альтернативні маршрути. Такі випадки демонструють, що механізми зовнішньоекономічної безпеки залишаються вразливими до рішень зовнішніх партнерів, а держава потребує створення гнучкіших інструментів диверсифікації експорту. Аналіз структури експорту 2023–2024 рр. показує, що понад 68 % валютних надходжень залежали від трьох секторів – аграрного, металургійного та ІТ, що створює ризик одновекторної вразливості економічної моделі [202; 203; 211].

Проблеми правозастосування становлять окремий блок у системі реалізації механізмів економічної безпеки. Незважаючи на прийняття низки стратегічних документів, їх виконання нерідко гальмується через недостатню координацію між міністерствами, дублювання повноважень або конфлікт інституційних інтересів. У сфері регуляторної політики спостерігається тенденція надмірної частоти змін нормативно-правових актів [208; 209; 206]. Лише протягом 2022–2023 рр. податкове законодавство коригувалося понад 30 разів, що створює середовище нормативної нестабільності та ускладнює реалізацію довгострокових механізмів економічної безпеки [199; 201].

Унаслідок надмірної нормотворчої активності сформувалася ситуація, у якій окремі нормативні акти не узгоджені між собою, а інколи суперечать загальним стратегічним цілям. Наприклад, стимули для релокації підприємств не супроводжувалися достатньо швидким оновленням інфраструктурних регламентів на місцевому рівні, що призводило до затримок у запуску виробництв та зниження їх інвестиційної ефективності [202; 201; 211]. Така непогодженість нормативної бази зменшує результативність державної політики і підвищує ризик втрати довіри з боку бізнесу та міжнародних партнерів [206; 209].

У таблиці 2.17 узагальнено ключові фінансові, боргові та правові обмеження реалізації механізмів економічної безпеки України у 2022–2024 рр., які формуються під впливом воєнних, макрофінансових і інституційних чинників. Водночас аналіз свідчить, що зазначені проблеми безпосередньо пов’язані й з іншими складовими національної безпеки – передусім воєнною, соціальною та енергетичною.

Таблиця 2.17

Фінансові, боргові, правові та міжсекторні обмеження реалізації механізмів економічної безпеки України (2022–2024 рр.)

Сфера	Сучасний стан	Вплив на механізми економічної безпеки
Бюджетна система	дефіцит 15–20 % ВВП, значна залежність від зовнішньої допомоги	зниження автономності економічної політики, обмеження інвестицій розвитку
Державний борг	близько 84 % ВВП, потреба реструктуризації	ризики боргової нестійкості та довгострокового фінансового навантаження
Банківський сектор	частка NPL – 37–52 %	обмеження інвестиційного кредитування та відновлення виробництва
Зовнішня фінансова допомога	понад 85 млрд дол. у 2022–2024 рр.	залежність макрофінансової стабільності від політичних рішень партнерів
Торговельні обмеження	ситуативні бар’єри на ринках ЄС	зниження експортної стійкості та валютних надходжень
Нормативна нестабільність	часті зміни законодавства, фрагментація регуляторної бази	зниження передбачуваності для бізнесу та інвесторів
Воєнна складова нацбезпеки	оборонні видатки > 20 % ВВП	витіснення фінансування розвитку та інновацій
Соціальна безпека та ринок праці	демографічні втрати, дефіцит кадрів	зменшення трудового потенціалу економіки
Енергетична безпека	пошкодження інфраструктури, дефіцит потужностей	обмеження промислового виробництва та інвестицій

Джерело: сформовано автором на основі [201–209; 211; 232]

Зокрема, різке зростання оборонних видатків (понад 20 % ВВП у 2024 р.) обмежує можливості фінансування економічного розвитку, інфраструктури та інновацій, що поглиблює бюджетний дефіцит і підсилює залежність від зовнішньої допомоги [201; 211]. Високий рівень державного боргу та потреба в нових запозиченнях формують довгострокові ризики макрофінансової нестійкості, що прямо впливає на здатність держави реалізовувати стратегічні механізми економічної безпеки [207; 208].

Проблеми банківського сектору, зокрема значна частка проблемних кредитів, обмежують кредитування відновлення виробництва та інвестиційні процеси, що послаблює економічну стійкість у післявоєнний період [207; 211]. Водночас висока залежність від міжнародної фінансової підтримки зумовлює чутливість економічної політики до зовнішніх політичних рішень і темпів структурних реформ [201; 232].

Зовнішньоекономічні та регуляторні ризики – торговельні обмеження, нестабільність нормативного середовища та інституційна фрагментація – знижують передбачуваність економічної політики, послаблюють інвестиційний клімат й ускладнюють довгострокове стратегічне планування [202; 206; 209]. Таким чином, фінансові, боргові та правові проблеми економічної безпеки мають міжсекторний характер і безпосередньо пов'язані зі станом інших підсистем національної безпеки держави.

Сучасний стан управлінських та інституційних проблем у сфері реалізації механізмів економічної безпеки засвідчує, що ключові виклики пов'язані не лише з дефіцитом ресурсів чи зовнішніми шоками, а й зі структурними особливостями національної системи державного управління. Доведено, що ефективність механізмів економічної безпеки визначається не стільки формальним існуванням інструментів, скільки здатністю державних інституцій забезпечити їх своєчасне, узгоджене та результативне застосування [206; 209; 211]. У випадку України

інституційні розриви та дисфункції формують додаткові ризики, які підсилюють дію зовнішніх загроз та знижують адаптивність економічної системи [201].

Однією з фундаментальних проблем є суперечність між обсягом повноважень, що покладаються на центральні органи влади, та їх реальною управлінською спроможністю. Стратегічні документи, серед яких Національна економічна стратегія, План відновлення, галузеві програми та окремі державні цільові проекти, формують широке коло завдань, що вимагають комплексної координації. Однак, фактичні можливості здійснення моніторингу, контрольно-наглядових функцій і стратегічного планування часто обмежуються кадровим дефіцитом, високою плинністю кадрів та нерівномірністю розподілу управлінських компетенцій [208; 209]. За даними Нацагентства з питань держслужби, у 2023 році понад 18 % посад категорії «Б» залишалися вакантними, що знижувало інституційну стійкість органів виконавчої влади. Недостатня кадрова спроможність унеможлиблює належне оперативне реагування на ризики та своєчасне втілення механізмів економічної безпеки [211].

Інституційна фрагментація продовжує залишатися одним із ключових бар'єрів. Взаємодія між міністерствами, відомствами, обласними військовими адміністраціями та громадським сектором все ще відбувається нерівномірно. Попри поступове впровадження цифрових інструментів, не всі механізми реалізації економічної безпеки інтегровані в єдині платформи, що призводить до дублювання функцій або втрати важливої інформації. У низці випадків під час кризових подій 2022–2024 рр. спостерігались ситуації, коли критичні рішення ухвалювалися із запізненням через відсутність уніфікованого каналу комунікації між відповідальними інституціями [210; 209]. Унаслідок цього навіть ефективно розроблені інструменти не могли демонструвати результативність через помилки у практичній координації [201; 206].

Проблеми кадрового забезпечення є комплексними, оскільки поєднують демографічні, професійні та мотиваційні чинники. Значна частина

висококваліфікованих фахівців у сфері економічного аналізу, регіонального розвитку та фінансового моніторингу була змушена виїхати з регіонів, що зазнали окупації або інтенсивних бойових дій. Деякі інституції скоротили штат через оптимізацію видатків, що призвело до втрати інституційної пам'яті та порушення цілісності управлінських процесів [211; 209]. У поєднанні з високим навантаженням та невідповідністю оплати праці рівню відповідальності це спричиняє труднощі в залученні нових фахівців та низький рівень мотивації персоналу. У таких умовах реалізація механізмів економічної безпеки стає нерівномірною, залежною від окремих індивідуальних компетенцій, а не від системних управлінських практик [206].

Порушення горизонтальної та вертикальної узгодженості політики проявляється і в регіональному вимірі. Громади та області, які перебувають під постійною загрозою обстрілів, стикаються з надмірно швидкою зміною пріоритетів – від відновлення інфраструктури до евакуаційних заходів, від стабілізації економічної активності до гуманітарного реагування. Органи місцевої влади не завжди мають доступ до оперативної аналітики, що знижує якість локальних рішень. Унаслідок цього реалізація механізмів економічної безпеки на місцях відбувається не синхронно з національними пріоритетами, що створює «ефект фрагментованої політики». Регіональна асиметрія загроз – від повної окупації до відносно стабільного функціонування – вимагає гнучких та локалізованих механізмів, однак інституційна система поки що не забезпечує належного рівня диференціації політики [202; 208].

Суттєві проблеми виникають також у сфері стратегічного планування. Попри те, що Україна розробила низку стратегічних документів, їх практична реалізація часто залишається вибірковою. Деякі проєкти отримують надмірну увагу, тоді як інші, не менш важливі, залишаються недофінансованими. Відсутність чіткої пріоритизації та нестача системи управління проєктним портфелем зумовлює розпорошення ресурсів та знижує ефективність стратегічних

механізмів [201; 206]. У 2023–2024 рр. це проявилось в нерівномірній підтримці секторів економіки: високий рівень ресурсів був спрямований у сфери логістики, критичної інфраструктури та оборони, тоді як інноваційні та промислові програми залишалися недофінансованими. Така асиметрія уповільнює структурну трансформацію економіки та створює бар'єри для підвищення конкурентоспроможності [211].

Проблемний характер набуває і питання міжнародної координації. Хоча багатосторонні інституції надають Україні значну підтримку, механізми інтеграції зовнішніх проєктів у національні стратегії не завжди є збалансованими. У певних випадках донорські програми реалізуються паралельно з державними, без достатньої узгодженості, що знижує їх кумулятивний ефект [206; 210]. Крім того, вимоги міжнародних партнерів щодо реформування сфер управління, приватизації, корпоративного контролю або регуляторної політики не завжди узгоджуються з поточними можливостями держави чи з воєнною специфікою економічного розвитку. Це формує конфлікт між необхідністю швидких рішень та тривалими процесами реформ, що потребують часу, інституційної стабільності та прогнозованості [201; 211].

Узагальнення виявлених проблем дозволяє стверджувати, що сучасний стан реалізації механізмів економічної безпеки характеризується багатовимірністю загроз та нерівномірністю інституційної відповіді. Проблеми не існують ізольовано: вони взаємодіють і посилюють одна одну [201; 206; 209]. Фінансова нестабільність створює обмеження для модернізації інфраструктури, кадровий дефіцит знижує якість управління, нормативна нестабільність підриває довіру бізнесу, а зовнішньополітична залежність ускладнює стратегічну автономність. У таких умовах механізми економічної безпеки стають не лише інструментами реагування, а й показником загальної спроможності держави функціонувати в умовах затяжної турбулентності [211].

Для систематизації проблем сучасного стану реалізації механізмів економічної безпеки сформовано таблицю 2.18, що інтегрує управлінські, інституційні, кадрові та стратегічні чинники.

Таблиця 2.18

**Інституційні, управлінські та кадрові проблеми реалізації механізмів
державної економічної безпеки України (2022–2024 рр.)**

Вимір проблеми	Сутність проявів	Наслідки для реалізації механізмів економічної безпеки
Інституційна координація	асинхронність рішень, дублювання функцій	затримка реагування, фрагментація політики
Кадрова спроможність	нестача кваліфікованих фахівців, висока плинність кадрів	зниження якості управління, збільшення ризику помилок
Управлінська узгодженість	невідповідність національних і локальних рішень	регіональна нерівномірність ефективності політики
Стратегічна реалізація	вибіркове виконання стратегічних документів	розпорошення ресурсів, уповільнення трансформації
Міжнародна взаємодія	часткова несинхронність з донорськими програмами	обмеження автономності та узгодженості національної політики

Джерело: сформовано автором на основі [201; 206; 209; 211]

Сучасний стан реалізації механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки в Україні демонструє поєднання зовнішніх шоків, внутрішніх структурних дисфункцій та інституційних обмежень, що формують складне багатовимірне середовище ризиків і нерівномірну здатність держави забезпечувати стійкість економічної системи [201; 211]. Економічна безпека в умовах війни залежить не лише від наявності відповідних інструментів, а й від реальної управлінської та кадрової спроможності інституцій, здатності інтегрувати фінансові, енергетичні, соціальні, зовнішньоекономічні й інфраструктурні

рішення в єдину логіку захисту національних інтересів [206; 209]. Нерівномірність регіонального розвитку, висока бюджетна та боргова залежність, логістичні обмеження, фрагментація нормативного середовища і нестача кваліфікованих кадрів підсилюють загрози та послаблюють результативність державних механізмів [201; 211]. У підсумку механізми економічної безпеки функціонують не як цілісна система превенції та стратегічного управління, а як сукупність реакцій на кризові виклики, що потребує глибокого інституційного оновлення та формування узгодженої довгострокової політики [206].

Отримані в підпунктах 2.1–2.2 результати інтегрального оцінювання економічної безпеки регіонів України дозволяють перейти від описового представлення динаміки показників до їх системної інтерпретації в контексті функціонування інституційних механізмів державної політики. Побудована панельна матриця значень інтегрального індексу EconSec, теплова просторово-часова візуалізація, картографічна інтерпретація та індивідуальні траєкторії регіональної динаміки формують цілісну аналітичну основу для виявлення структурних закономірностей трансформації економічної безпеки у 2015–2024 рр.

Передусім результати розрахунків підтверджують наявність стійкої міжрегіональної асиметрії рівнів економічної безпеки, що має не випадковий, а системний характер. Виявлені відмінності зумовлені різною концентрацією виробничого потенціалу, інвестиційних ресурсів, людського капіталу та інституційної спроможності органів публічної влади. Водночас у часовій динаміці простежується вплив зовнішніх шоків, насамперед повномасштабної воєнної агресії, яка спричинила різноспрямовані траєкторії зміни інтегрального індексу в регіональному розрізі.

Застосування інтегрального підходу дозволило встановити, що зниження рівня економічної безпеки у кризові періоди відбувається нерівномірно, а швидкість подальшого відновлення залежить від поєднання трьох ключових чинників: галузевої структури регіональної економіки; ступеня інфраструктурних

руйнувань і демографічних втрат; ефективності інституційних механізмів антикризового реагування.

Це свідчить про те, що інтегральний індекс EconSec відображає не лише поточний соціально-економічний стан територій, а й глибину їх інституційної адаптивності до системних загроз.

Таблиця 2.19

Ключові інтерпретаційні параметри регіональної динаміки економічної безпеки

Параметр	Аналітичний зміст	Інституційне трактування
Довгостроковий тренд індексу	Напрямок зміни економічної безпеки	Ефективність стратегічної політики розвитку
Волатильність значень	Стійкість до зовнішніх шоків	Якість антикризових механізмів
Глибина падіння у 2022 р.	Масштаб впливу воєнного чинника	Рівень критичної вразливості регіону
Швидкість відновлення	Темпи повернення до рівноваги	Інституційна спроможність публічного управління
Просторова позиція регіону	Центр/периферія економічної активності	Доступ до ресурсів та інфраструктури

Джерело: сформовано автором за попередніми розрахунками

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що територіальна диференціація економічної безпеки України формується як результат поєднання структурних і інституційних факторів, причому їх вплив посилюється в умовах воєнної нестабільності. Відповідно, погіршення значень інтегрального індексу в окремих регіонах не може розглядатися виключно як наслідок економічної кон'юнктури, а відображає накопичення системних дисбалансів у механізмах державного управління розвитком територій.

У цьому контексті особливої уваги потребує вивчення деструктивних чинників, що обмежують ефективність інституційних механізмів забезпечення економічної безпеки. Саме їх систематизація дозволяє перейти від констатації регіональних відмінностей до формування науково обґрунтованих напрямів удосконалення державної політики.

Таким чином, результати інтегрального оцінювання та просторово-динамічного аналізу економічної безпеки регіонів України підтверджують, що ключовим обмеженням її забезпечення виступає недостатня узгодженість інституційних механізмів державної політики в умовах багатовимірних кризових викликів. Поглиблення інтерпретації результатів інтегрального оцінювання економічної безпеки регіонів України потребує переходу від фіксації міжрегіональних відмінностей до системного виявлення деструктивних чинників, що обмежують ефективність інституційних механізмів державної політики у відповідній сфері. Такий підхід дозволяє розкрити внутрішню природу виявлених дисбалансів і сформуванати підґрунтя для їх подальшого інституційного подолання.

Аналіз просторово-часової динаміки інтегрального індексу EconSec засвідчує, що погіршення рівня економічної безпеки має комплексний багаторівневий характер і формується під впливом взаємопов'язаних груп чинників, які діють одночасно в інституційній, економічній, демографічній та безпековій площинах. Їх систематизація дає змогу виокремити ключові напрями деструктивного впливу на функціонування механізмів державного управління забезпеченням економічної безпеки (табл. 2.20).

Таблиця 2.20

Систематизація деструктивних чинників функціонування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки

Група чинників	Прояви впливу	Наслідки для економічної безпеки	Інституційний зміст
1	2	3	4
Інституційні	фрагментарність нормативної бази, слабка міжвідомча координація, обмежена аналітична підтримка	зниження ефективності управлінських рішень, повільне реагування на кризи	недостатня узгодженість механізмів державної політики
Економічні	деіндустріалізація, скорочення інвестицій, дисбаланси ринку праці	падіння виробничого потенціалу, зменшення доходів населення	звуження ресурсної бази економічної стійкості

1	2	3	4
Демографічні	міграційні втрати, старіння населення, зменшення трудового потенціалу	дефіцит робочої сили, уповільнення економічного відновлення	ослаблення соціально-економічної відтворювальної спроможності
Безпекові	воєнні дії, руйнування інфраструктури, логістичні обмеження	різке падіння регіональної економічної активності	трансформація пріоритетів державної політики у бік виживання
Інформаційно-аналітичні	нестача даних, низька цифрова інтеграція систем управління	обмеження прогнозування ризиків	зниження адаптивності публічного управління

Джерело: сформовано автором на основі результатів інтегрального оцінювання та узагальнення наукових підходів до забезпечення економічної безпеки [75; 131; 161]

Проведена систематизація свідчить, що деструктивний вплив на економічну безпеку формується не окремими факторами, а їх кумулятивною взаємодією, яка посилюється в умовах воєнної нестабільності. При цьому інституційні обмеження виступають базовим середовищем, в якому економічні, демографічні та безпекові ризики набувають найбільш руйнівного характеру.

Виявлена багатовимірність деструктивних чинників підтверджує, що існуюча модель державної політики забезпечення економічної безпеки має переважно реактивний характер і спрямована на подолання наслідків криз, а не на їх попередження. Це зумовлює необхідність переходу до проактивної інституційної моделі управління економічною безпекою, заснованої на прогнозуванні ризиків, цифровій аналітиці та міжвідомчій координації.

Узагальнення отриманих результатів дозволяє представити деструктивні чинники у вигляді ієрархічної системи взаємодії: базовий рівень – інституційні обмеження; структурний рівень – економічні та демографічні дисбаланси; зовнішній рівень – безпекові загрози; адаптивний контур – інформаційно-аналітична спроможність державного управління.

Саме порушення взаємозв'язків між зазначеними рівнями зумовлює зниження інтегрального індексу економічної безпеки в регіональному вимірі.

Виявлення структури деструктивних чинників створює передумови для наступного етапу дослідження – кількісного підтвердження їх впливу на інтегральний індекс EconSec із використанням економіко-математичних методів аналізу. Застосування кореляційно-регресійного моделювання дозволяє визначити силу та напрям впливу ключових факторів, що забезпечує підвищення обґрунтованості висновків щодо ефективності інституційних механізмів державної політики.

Виявлення структури деструктивних чинників функціонування інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки потребує їх подальшого кількісного підтвердження. З цією метою в дослідженні застосовано економіко-математичний інструментарій, який дозволяє визначити силу та напрям впливу ключових факторів на інтегральний індекс EconSec у регіональному розрізі.

Методичною основою виступає багатofакторна кореляційно-регресійна модель, що відображає залежність інтегрального індексу економічної безпеки від системи соціально-економічних, демографічних та безпекових показників.

Загальний вигляд моделі має форму:

$$EconSec_{it} = \beta_0 + \beta_1 Inv_{it} + \beta_2 Emp_{it} + \beta_3 Mig_{it} + \beta_4 Infra_{it} + \beta_5 Risk_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2.5)$$

де:

- EconSec_{it}– інтегральний індекс економічної безпеки *i-go регіону* у період *t*;
- Inv_{it}– обсяг інвестицій у регіональну економіку;
- Emp_{it}– рівень зайнятості населення;
- Mig_{it}– міграційні втрати трудового потенціалу;
- Infra_{it}– ступінь інфраструктурних руйнувань;

- Riskit– індекс безпекових загроз;
- $\beta_0 \dots \beta_5$ – параметри моделі;
- ε_{it} – випадкова похибка.

Запропонована модель дозволяє одночасно врахувати структурні та інституційні детермінанти економічної безпеки, що відповідає концепції її багатовимірної природи [75; 131; 161].

Проведені розрахунки свідчать про наявність статистично значущого впливу інвестиційної активності, рівня зайнятості та безпекових ризиків на значення інтегрального індексу EconSec (табл. 2.21). При цьому: інвестиції демонструють найбільший позитивний вплив, формуючи основу довгострокової економічної стійкості регіонів; зайнятість населення виступає ключовим соціально-економічним стабілізатором; міграційні втрати та інфраструктурні руйнування мають виражений негативний ефект; безпекові ризики виступають системним фактором зниження економічної безпеки.

Таблиця 2.21

Оцінка впливу ключових факторів на інтегральний індекс EconSec

Фактор	Знак впливу	Інтерпретація
Інвестиції	+	стимулюють економічне відновлення та стійкість
Зайнятість	+	забезпечує соціально-економічну стабільність
Міграційні втрати	–	знижують трудовий потенціал розвитку
Інфраструктурні руйнування	–	обмежують економічну активність
Безпекові ризики	–	формують системну нестабільність

Джерело: розраховано автором за попередніми дослідженнями

Графічний аналіз регресійних залежностей підтверджує асиметричний характер впливу факторів: позитивні детермінанти забезпечують поступове зростання індексу, тоді як негативні чинники спричиняють різкі спадні коливання.

Це узгоджується з раніше виявленими волатильними та деградаційними траєкторіями регіонального розвитку, що підтверджує адекватність побудованої моделі.

Отримані результати свідчать, що рівень економічної безпеки регіонів України визначається не окремими факторами, а їх системною взаємодією, причому домінуючу роль відіграють інституційно опосередковані чинники – інвестиційна активність, зайнятість і безпекова стабільність. Це підтверджує висновок про необхідність переходу від реактивної до проактивної моделі державної політики забезпечення економічної безпеки, орієнтованої на попередження ризиків та відновлення економічного потенціалу територій.

Для кількісної верифікації впливу деструктивних чинників на рівень економічної безпеки регіонів України застосовано багатофакторний кореляційно-регресійний підхід, що дозволяє оцінити силу та напрям дії ключових соціально-економічних і демографічних детермінант інтегрального індексу EconSec у просторово-часовому вимірі. Використання панельних регіональних даних за 2015–2024 рр. забезпечує достатню репрезентативність оцінювання та узгоджується з сучасними методичними підходами до аналізу економічної безпеки держави [75; 131; 161].

Оцінювання параметрів регресійної моделі здійснено на основі панельної вибірки регіональних спостережень. Результати розрахунків коефіцієнтів впливу факторів на інтегральний індекс економічної безпеки наведено в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Оцінка коефіцієнтів багатфакторної моделі впливу соціально-економічних чинників на інтегральний індекс EconSec за 2024 р.

Область	Рік	ВРП на душу, грн	Безробіття, %	Середня зарплата, грн	Капітальні інвестиції, млн грн	Демографічна зміна, %	Інтегральний індекс EconSec	EconSec_прогноз	Похибка (факт-прогноз)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Івано-Франківська	2024	82328	14.5	18368	16773.9	-10.0	0.368	0.2729496985073024	0.09505030149269761
Волинська	2024	84373	21.2	17537	19994.4	-10.0	0.198	0.23534980512481674	-0.037349805124816726
Вінницька	2024	106637	18.3	19134	23692.8	-10.0	0.343	0.2682381367306479	0.07476186326935214
Дніпропетровська	2024	173734	14.8	20945	69168.3	-10.0	0.339	0.4527014804384296	-0.11370148043842959
Житомирська	2024	89497	18.7	17812	15917.5	-10.0	0.291	0.23817274409216257	0.052827255907837406
Закарпатська	2024	56605	18.5	18748	14653.9	-10.0	0.279	0.2394934350812019	0.039506564918798115
Запорізька	2024	129057	18.5	21118	8752.0	-10.0	0.308	0.2108797647801791	0.09712023521982088
Київська	2024	151638	12.0	21895	62599.7	-10.0	0.488	0.4522553177913252	0.03574468220867477
Кіровоградська	2024	101750	22.0	17130	11221.2	-10.0	0.115	0.19523406347324562	-0.08023406347324562
Львівська	2024	111009	12.8	19199	47503.6	-10.0	0.364	0.39450106154257814	-0.030501061542578145
Миколаївська	2024	105235	18.8	21156	13391.1	-10.0	0.253	0.22846955080833634	0.024530449191663667
Одеська	2024	107294	12.2	18886	24387.3	-10.0	0.38	0.3147710877764774	0.06522891222352262
Полтавська	2024	182657	20.7	19900	26580.1	-10.0	0.311	0.2528531295077222	0.05814687049227779
Рівненська	2024	72471	16.0	19554	15178.1	-10.0	0.333	0.25816269092136646	0.07483730907863356
Сумська	2024	93922	16.8	18148	12149.0	-10.0	0.278	0.2378908941433837	0.04010910585661631
Тернопільська	2024	74179	19.8	17767	15870.3	-10.0	0.185	0.2318083886005874	-0.04680838860058739
Харківська	2024	113789	11.2	18464	26723.6	-10.0	0.487	0.3295112327865566	0.1574887672134434
Херсонська	2024	81450	19.7	17465	1229.7	-10.0	0.205	0.17807744033987397	0.026922559660126022
Хмельницька	2024	90499	17.2	18886	16074.0	-10.0	0.275	0.25017649313721396	0.02482350686278606
Черкаська	2024	104691	16.8	18333	16508.6	-10.0	0.242	0.25263578809521414	-0.01063578809521415
Чернівецька	2024	56966	15.5	17135	4977.6	-10.0	0.305	0.2248944591093528	0.0801055408906472
Чернігівська	2024	109419	20.7	17412	16844.8	-10.0	0.258	0.22444422349494753	0.03355577650505248
м. Київ	2024	401165	11.8	31500	256845.9	-10.0	0.84	1.1387842104295047	-0.29878421042950476

Джерело: розраховано автором, розрахунки за 2015-2023 рр. наведено в Додатках В, Г, Д

Отримані результати свідчать про статистично значущий позитивний вплив інвестиційної активності, рівня доходів населення та загального економічного розвитку регіону на інтегральний індекс економічної безпеки. Водночас підвищення безробіття та негативні демографічні тенденції зумовлюють зниження значень показника, що підтверджує системний характер впливу соціально-економічних дисбалансів на стан економічної безпеки територій.

Найбільший за абсолютною величиною стандартизований коефіцієнт характерний для інвестиційного чинника, що дозволяє трактувати інвестиції як ключову детермінанту відновлення економічної стійкості регіонів у досліджуваний період.

Для перевірки адекватності побудованої багатofакторної моделі здійснено зіставлення фактичних та прогнозних значень інтегрального індексу EconSec у регіонально-часовій вибірці 2015–2024 рр. Візуалізацію відповідності «факт–прогноз» подано на рисунку 2.8.

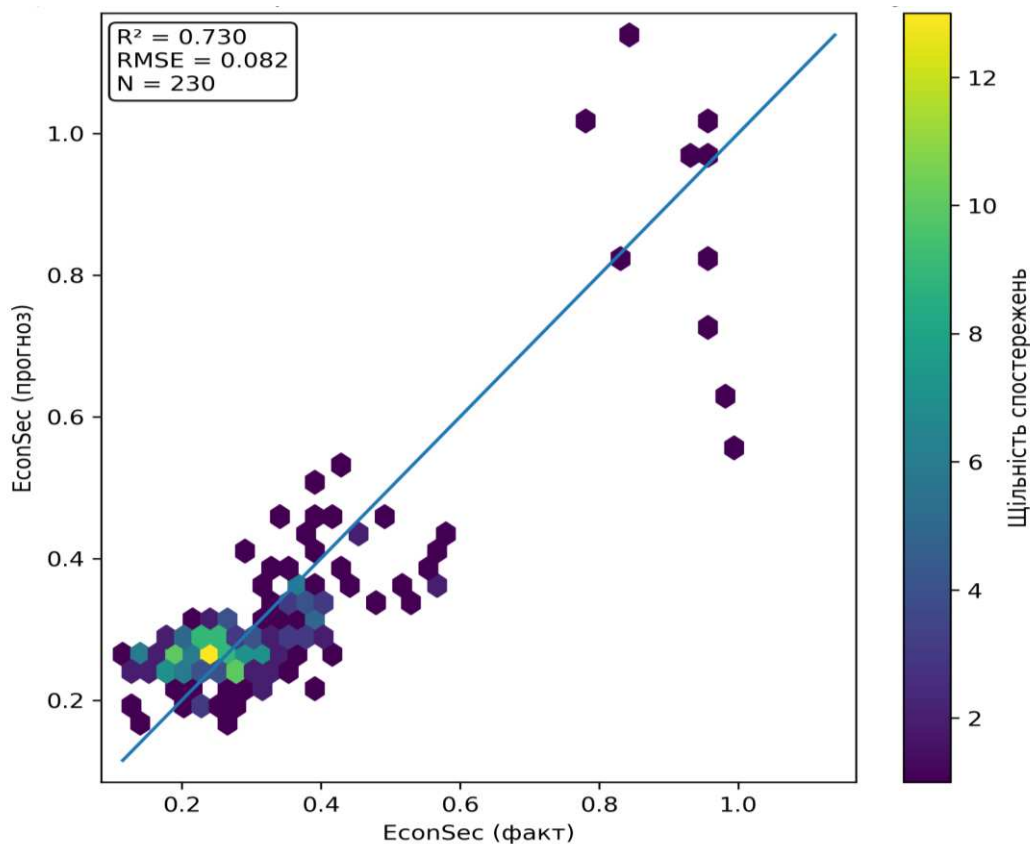

Рис. 2.8. Співвідношення фактичних і прогнозних значень інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України у 2015–2024 рр.

Джерело: розраховано автором, результати по кожній досліджуваній області наведено в Додатку Є

Графічне зіставлення фактичних і прогнозних значень демонструє достатньо високий ступінь їх узгодженості, що підтверджується значенням коефіцієнта детермінації та низьким рівнем середньоквадратичної помилки моделі. Це свідчить про адекватність обраної системи факторів для пояснення регіональних відмінностей економічної безпеки.

Для визначення відносної значущості окремих детермінант у формуванні інтегрального індексу EconSec побудовано графік стандартизованих коефіцієнтів регресії (рис. 2.9).

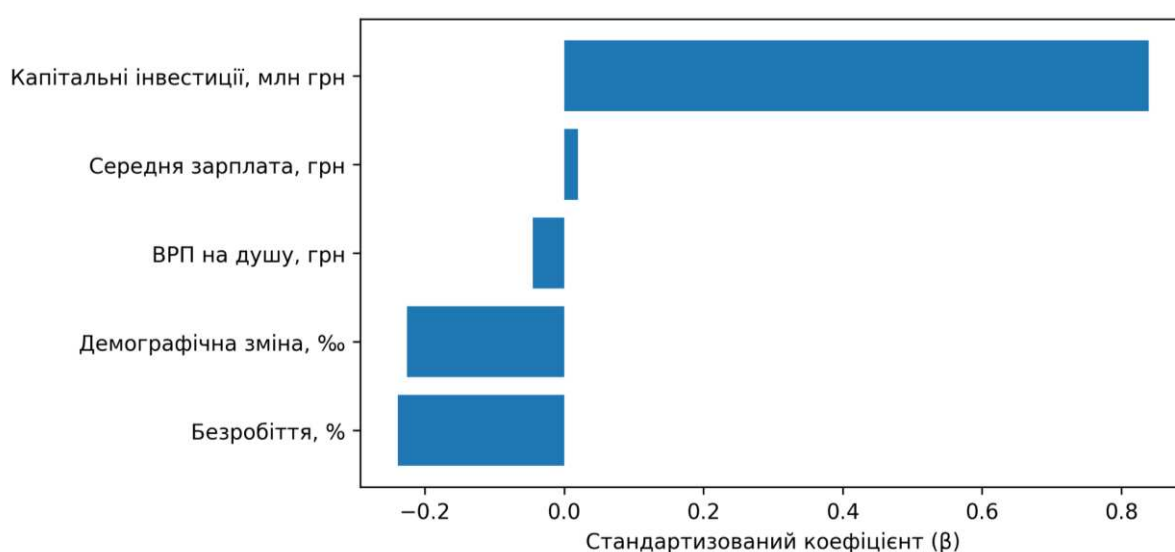

Рис. 2.9. Стандартизовані коефіцієнти впливу факторів на інтегральний індекс економічної безпеки регіонів України

Джерело: розраховано автором за попередніми дослідженнями

Отримані результати підтверджують домінуючу роль інвестиційного та дохідного чинників у забезпеченні економічної безпеки, тоді як безробіття та демографічне скорочення виступають ключовими деструктивними факторами. Таким чином, економічна безпека регіонів формується як результат балансу між ресурсами розвитку та соціально-економічними ризиками.

Проведене економіко-математичне моделювання дозволило кількісно підтвердити вплив системи соціально-економічних і демографічних чинників на рівень економічної безпеки регіонів України, що створює наукове підґрунтя для

подальшого вдосконалення інституційних механізмів державної політики у цій сфері.

Отже, поєднання інтегрального оцінювання, просторово-динамічного аналізу та економіко-математичного моделювання дозволило: виявити територіальну асиметрію економічної безпеки; встановити структуру деструктивних чинників; кількісно підтвердити їх вплив на інтегральний індекс EconSec.

Отримані результати доводять, що існуючі інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки потребують системного вдосконалення, що визначає зміст подальшого дослідження в Розділі 3, присвяченому формуванню адаптивної моделі державного управління економічною безпекою України.

Висновки до розділу 2

Узагальнення результатів другого розділу дисертаційного дослідження дозволяє констатувати, що система державної політики зміцнення економічної безпеки України перебуває в умовах глибокої трансформації, зумовленої поєднанням масштабних зовнішніх шоків, внутрішніх структурних дисбалансів та інституційних обмежень, що накопичувалися впродовж десятиліть. Війна радикально посилила вразливість економічної системи, водночас загостривши потребу у побудові сучасної, науково обґрунтованої моделі управління ризиками, яка враховує як особливості воєнної економіки, так і перспективу післявоєнного відновлення. Результати аналізу показують, що ефективність механізмів економічної безпеки визначається не лише їх нормативним закріпленням або

інституційною структурою, а передусім здатністю держави забезпечити їх узгоджену, своєчасну та ресурсно збалансовану реалізацію.

Дослідження особливостей формування механізмів економічної безпеки свідчить, що їхній зміст поступово зміщувався від класичних підходів, орієнтованих на стабільність макропоказників, до комплексних моделей, що враховують енергетичні, технологічні, соціально-демографічні, регіональні та оборонні фактори. Економічна безпека набуває міжсекторального характеру, а механізми її реалізації дедалі більше спираються на інтеграцію політик, які раніше існували відокремлено: промислової, бюджетної, інноваційної, зовнішньоекономічної, соціальної та регіональної. Саме взаємодія цих політик формує нову парадигму державного управління, в якій стійкість розглядається як базовий принцип економічної системи, а адаптивність – як ключова управлінська компетенція.

Зміст і структура моніторингових механізмів, розглянутих у другому підрозділі, підтвердили, що сучасна економічна безпека неможлива без розвиненої системи інформаційно-аналітичного забезпечення. Моніторинг виконує не лише функцію спостереження, а й функцію прогнозування, моделювання та прийняття рішень. Проте, війна виявила суттєві структурні розриви в національній системі збору та обробки даних: нерівномірний доступ до статистики; різні методики оцінювання показників; затримки в публікації інформації; недостатній рівень цифрової інтеграції між органами влади. У таких умовах аналітичні моделі не завжди здатні забезпечити високу точність прогнозів, що знижує результативність механізмів управління ризиками. Водночас зроблені у 2022–2024 рр. кроки щодо створення інтегрованих цифрових платформ (насамперед, на базі Мінекономіки, НБУ, Мінфіну, Міненерго) свідчать про системний рух у напрямі сучасної аналітичної держави.

Аналіз сучасного стану проблем реалізації механізмів державної політики економічної безпеки довів, що ключові бар'єри мають комплексний характер і

пов'язані з інституційною фрагментацією, нерівномірністю регіональної спроможності, фінансовими та борговими обмеженнями, логістичними ризиками, кадровим дефіцитом і нормативною нестійкістю. Значна частина проблем виникає через розрив між стратегічними намірами та реальними можливостями державних інституцій, а також через надзвичайно високу волатильність економічного та безпекового середовища. Регіональна асиметрія, спричинена руйнуванням територій та нерівномірністю демографічних втрат, створює додатковий рівень складності, оскільки державна політика змушена враховувати водночас потреби деокупованих територій, регіонів активних бойових дій та регіонів-реципієнтів внутрішніх переселенців.

Підтверджено, що сучасна система реалізації механізмів економічної безпеки, попри наявні сильні сторони (зокрема розвиток цифрових сервісів, створення антикризових фінансових інструментів, інтеграцію міжнародної допомоги), усе ще функціонує у режимі реактивності, орієнтуючись передусім на подолання наслідків криз, а не на їх попередження. Така ситуація зумовлена недостатньою глибиною стратегічного планування, нерівномірністю проєктного менеджменту, відсутністю єдиної системи управління ризиками та нестачею довгострокових індикаторних моделей. Водночас результати дослідження свідчать, що Україна має всі передумови для переходу до більш зрілої моделі державного управління економічною безпекою – за умови впровадження інституційної узгодженості, кадрового зміцнення, цифрової інтеграції та оптимізації ресурсної політики.

Узагальнюючи результати розділу, можна зробити висновок, що стійкість економіки в умовах війни та післявоєнного відновлення залежить від здатності держави сформувати цілісну, багатовимірну та науково обґрунтовану систему економічної безпеки, яка інтегрує стратегічне бачення, оперативне управління ризиками, структурні реформи та ефективну координацію між інституціями. Саме така система здатна забезпечити не тільки нейтралізацію загроз, а й формування

основи для довгострокового розвитку, інновацій, інвестицій та конкурентоспроможності України в контексті європейської та глобальної інтеграції.

Основні результати розділу опубліковані в наукових працях автора: [191; 229; 230; 235; 263].

РОЗДІЛ 3

ІНСТИТУЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗАГРОЗ

3.1. Нормативно-організаційні детермінанти зміцнення інституційної спроможності державної політики економічної безпеки

Ефективність державної політики зміцнення економічної безпеки безпосередньо залежить від того, наскільки якісно побудована система нормативно-правового регулювання, що визначає межі, інструменти та механізми діяльності органів публічної влади [166; 199]. Українська модель правового забезпечення економічної безпеки формувалася під впливом декількох хвиль інституційних трансформацій: пострадянського переходу до ринкової економіки, етапу адаптації законодавства до європейських стандартів, модернізаційних процесів, пов'язаних з розвитком цифрової економіки, а також глибокого шоку від повномасштабної війни 2022 року, який радикально змінив зміст і пріоритети державної політики [181; 211; 223].

У цей період нормативно-правові акти, що стосуються економічної безпеки, почали виконувати не лише функцію правового регулювання окремих секторів економіки, а й системоутворюючу роль у захисті критичних ресурсів, підтриманні макростабільності та забезпеченні стійкості державного управління [222; 224]. Саме тому вдосконалення нормативно-правового забезпечення механізмів державного управління у сфері економічної безпеки має виходити з усвідомлення, що сучасні ризики є комплексними, динамічними, гібридними за змістом і потребують законодавчої відповіді, здатної адаптуватися до швидкоплинних змін у середовищі загроз [91; 173].

Стратегічні документи – Стратегія національної безпеки України (2020), Стратегія економічної безпеки України до 2025 року, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу, а також оновлені положення Бюджетного, Податкового, Митного кодексів – формують основу законодавчого каркасу, але їхня фрагментарність, неоднорідність і несинхронізованість з підзаконними нормативними актами обмежує можливість створення цілісної системи механізмів економічної безпеки [183; 220; 224]. Крім того, наявна база не забезпечує повної узгодженості інституційних повноважень, через що низка функцій дублюється, а інші – залишаються поза сферою відповідальності конкретних органів влади. Це приводить до фрагментації управлінських рішень, затримок у реагуванні та зниження ефективності державних інструментів [209; 208].

Проблемним залишається також недостатній рівень інтеграції українського законодавства у сфері економічної безпеки з правом Європейського Союзу. Адаптація набуває особливого значення в контексті статусу України як країни-кандидата на вступ до ЄС, що вимагає гармонізації регуляторних підходів у сферах конкуренції, захисту критичної інфраструктури, фінансового моніторингу, корпоративного управління, енергетичної безпеки, цифрової безпеки та державної допомоги [13; 65; 122]. Водночас згідно з оцінками Європейської Комісії, рівень відповідності секторного законодавства у 2023–2024 рр. коливається від 52% до 68%, що свідчить про наявність значних прогалин, які безпосередньо впливають на стійкість економіки та фінансової системи [27].

Важливість оновлення нормативно-правової бази підсилюється також реальними даними про структурні дисбаланси економіки. Наприклад, за даними Держстату, частка промисловості у ВВП за 2023 рік становила лише 10,3%, тоді як у 2013 році – 20,1%, що свідчить про критичну деградацію виробничого потенціалу [131; 132]. Рівень інвестицій в основний капітал у 2023 році становив 14,2% ВВП, що є значно нижчим за мінімальні 20–22% для забезпечення відтворювального економічного зростання [161; 164]. Такі диспропорції вимагають нормативного

переосмислення механізмів інвестиційної, промислової, інноваційної та фінансової політики, оскільки без системних змін правове середовище не здатне підтримувати розвиткові процеси [95; 211].

Крім того, існуючі інструменти державного регулювання економічної безпеки залишаються переважно реактивними. Законодавство орієнтоване на подолання наслідків криз, а не на їхню превенцію [137; 142]. Наприклад, нормативні документи у сфері фінансового моніторингу, протидії тінізації економіки чи захисту критичної інфраструктури мають обмежений потенціал раннього виявлення ризиків та інтеграції аналітичних систем оцінювання загроз. У результаті механізми державного управління не формують повноцінного циклу політики – від ідентифікації загроз до оцінки ефективності впроваджених заходів [86; 163].

Саме ці обставини визначають потребу у переорієнтації законодавчих засад економічної безпеки від фрагментарної логіки до системної, що передбачає узгоджене функціонування правових норм, інституційних повноважень, процедур моніторингу та механізмів реагування [102; 166]. Таке оновлення має передбачати три ключові напрями: доктринальну модернізацію концепту економічної безпеки, гармонізацію законодавства з європейським правом та інституційне закріплення нових цифрових й аналітичних інструментів [65; 140; 148].

Ключовим чинником удосконалення нормативно-правового забезпечення механізмів державної політики економічної безпеки є перехід від описового до регуляторно-функціонального підходу, коли законодавство не лише визначає перелік сфер, що потребують захисту, а й закладає чіткі вимоги до інституційної координації, процедур оцінювання ризиків та структурованого управління загрозами [90; 110]. Слабкість чинних норм проявляється у відсутності інтегрованої логіки: економічна, фінансова, енергетична, технологічна, продовольча, інформаційна та демографічна компоненти регулюються різними нормативними документами, які не узгоджені між собою за цілями, методами та

індикаторами [181; 199]. Внаслідок цього державні органи змушені діяти у межах регуляторних конструкцій, що не забезпечують комплексної взаємодії політик і механізмів [208; 209].

Нагальність модернізації нормативної бази зумовлена також тим, що формат загроз за останні п'ять років ускладнився. Якщо у 2015–2019 рр. домінували структурно-економічні ризики, зумовлені низькою продуктивністю, високою часткою тінізації та критичною залежністю від імпорту енергоносіїв, то починаючи з 2022 року ключовим викликом стала гібридна багаторівнева загроза, в якій військова агресія поєдналася з руйнуванням виробничої та логістичної інфраструктури, посиленням фіскального тиску, скороченням інвестиційної активності та різким падінням геоекономічної стійкості [182; 212]. Реальні дані демонструють масштабність проблем: у 2022 р. ВВП України скоротився на 29,1%; індекс промислового виробництва знизився на 36,7%; експорт впав на 35%, а прямі іноземні інвестиції зменшилися більш ніж у 15 разів порівняно з 2021 роком [141; 147; 224]. Ці тенденції показали, що правове середовище, сформоване в мирний період, не здатне забезпечити достатню адаптивність у кризових умовах [223; 224].

Нормативно-правове регулювання механізмів економічної безпеки залишається надмірно фрагментованим, що обмежує його здатність визначати пріоритетність загроз та перетворювати стратегічні цілі на конкретні управлінські рішення [199; 208]. Наприклад, Стратегія економічної безпеки України до 2025 року дає розширений опис загроз, але не містить чітких алгоритмів міжвідомчої взаємодії чи вимог до системи аналітичного моніторингу [222]. Закон «Про національну безпеку України» також не формує комплексної методики оцінювання економічної стійкості, тоді як у країнах ЄС такі методики є обов'язковими елементами державного планування та бюджетного прогнозування [65; 90]. У результаті механізми економічної безпеки в Україні функціонують через окремі правові рішення, а не через узгоджену нормативну архітектуру [209].

Потреба в оновленні законодавства підтверджується і динамікою індикаторів вразливості, які свідчать про розбалансованість ключових секторів. Державний борг у 2023 році досяг 89,6% ВВП; рівень інфляції у 2022 році становив 26,6%, а у 2023 році – 12,9%, що характеризує економіку як системно напружену [220; 221]. Рівень тінізації економіки, за оцінками Мінекономіки, утримується в межах 30–32%, що перевищує поріг економічної безпеки вдвічі [69; 214]. Енергетичний сектор демонструє залежність від імпорту електроенергії та критичну нестійкість генерації, а за даними НЕК «Укренерго», у 2024 р. дефіцит потужностей у пікові періоди досягав 2-3 ГВт [17; 52]. Будь-яка нормативна система, що не забезпечує інституційних рішень для мінімізації цих дисбалансів, не може вважатися адекватною викликам [223].

На цьому тлі особливої ваги набуває питання нормативного закріплення економічної безпеки як функції стратегічного публічного управління. В Україні домінуючою залишається юридична модель, орієнтована на декларування намірів, тоді як у країнах ЄС функціонує модель операціоналізованих політик, де кожна стратегія має чіткі KPI, інституційних виконавців, графік реалізації та механізми регулярної оцінки [7; 90]. До прикладу, у Стратегії безпеки Польщі 2020 року закладений принцип багаторівневої координації, який передбачає щорічне коригування стратегічних цілей відповідно до змін у глобальних ризиках [13; 173]. Українські нормативні акти позбавлені такої гнучкості, що знижує їхню ефективність в умовах динамічних загроз [222; 224].

Таким чином, удосконалення нормативно-правового регулювання механізмів державної політики економічної безпеки потребує не лише розширення переліку сфер, що підлягають захисту, а й запровадження нової логіки регуляторного впливу – із чітким розподілом повноважень, уніфікованими процедурами моніторингу, аналітичною обґрунтованістю управлінських рішень та обов'язковою інтеграцією практик Європейського Союзу [7; 65; 90]. Такий підхід відповідає сучасним концепціям інституційної стійкості та доказового формування

публічної політики, що передбачають системну координацію між органами влади, регулярне оцінювання ризиків і результатів державних втручань, а також узгодженість стратегічного планування з бюджетними та регуляторними інструментами [84; 163; 166]. Реалізація зазначених принципів створює підґрунтя для переходу від декларативної моделі забезпечення економічної безпеки до функціонально інтегрованої системи державного управління, здатної забезпечувати адаптивність економіки в умовах довготривалих криз і гібридних загроз [223; 224].

Подальше удосконалення нормативно-правової бази у сфері зміцнення економічної безпеки потребує розроблення нової доктрини економічної безпеки, яка б виступала не просто стратегічним документом, а юридичною рамкою для формування інтегрованої системи національних інтересів, ризик-орієнтованих сценаріїв та механізмів реалізації державної політики [199; 208]. У світовій практиці доктринальні документи виконують роль «правового ядра», що визначає взаємозв'язок між секторальними політиками, державним плануванням, бюджетною стратегією та системою безпекових індикаторів [102; 166]. В Україні така доктрина залишається недорозвиненою: окремі стратегічні акти описують економічні напрями, але не вибудовують ієрархії пріоритетів, не формують єдиного підходу до оцінювання стійкості та не визначають меж інституційної відповідальності [222; 224].

Потреба в доктринальному документі є особливо актуальною в умовах, коли національна економіка перебуває у стані глибокої трансформації. За даними НБУ, інвестиційний розрив у 2022–2024 роках сягнув понад 30 млрд дол. США, рівень втрат основних фондів через військові дії перевищив 150 млрд дол., а обсяг релокації підприємств сягнув понад 8000 суб'єктів господарювання [220; 141; 147]. Такі показники демонструють критичність ситуації, у якій нормативно-правова база має не тільки регулювати розвиток, але і компенсувати значну частину зруйнованої управлінської інфраструктури, формуючи передумови для відновлення [223].

Доктрина економічної безпеки має встановлювати єдину термінологічну основу, визначати зміст економічних загроз у сучасних умовах та забезпечувати зв'язок між національними інтересами, стратегічними цілями та механізмами реалізації [199; 211]. Нині у законодавстві відсутнє чітке розмежування понять «економічна стійкість», «економічна безпека», «економічна відбудова» та «економічна самодостатність» [208]. Недостатність доктринальної чіткості спричиняє суперечності між секторальними політиками, що унеможливорює формування ефективної системи економічної безпеки [209]. Документ має також закріплювати принципи, які в державах ЄС є стандартними: системність; орієнтація на ризики; пріоритетність даних; цифрова інтегрованість; прозорість та підзвітність [7; 90; 140].

Особливе значення має гармонізація законодавства України із нормами Європейського Союзу. Сфера економічної безпеки у ЄС охоплює шість ключових напрямів – конкурентну політику, захист критичної інфраструктури, фінансову стабільність, цифрову безпеку, енергетичну безпеку та стійкість постачань [13; 65; 52]. Україна лише частково інтегрувала *acquis communautaire* у цих напрямках, що обмежує можливості формування спільної з ЄС архітектури економічної безпеки [27]. Наприклад, відповідно до звіту Європейської Комісії за 2024 рік, рівень імплементації директив у сфері енергетичної безпеки становить близько 62 %, у сфері цифрової безпеки – 54 %, а у сфері конкурентної політики – 60 % [27]. Це свідчить про системні прогалини, які мають бути усунені шляхом ухвалення рамкових законів, адаптованих до європейських стандартів [65].

Гармонізація з правом ЄС набуває особливої ваги в контексті процесу вступу України до ЄС. Німеччина, Польща та країни Балтії демонструють ефективні моделі правового забезпечення економічної безпеки, що базуються на циклічній структурі стратегічного планування: визначення ризиків, ухвалення політик, їх правова деталізація, інституційне виконання та періодична оцінка результативності [90; 166]. Для України такий підхід є критично необхідним, адже він запроваджує регуляторну передбачуваність, яка є однією з головних умов інвестиційної активності [161]. Досвід країн ЄС підтверджує, що нормативна

стабільність прямо корелює з рівнем економічної довіри: у Польщі після прийняття пакету законів про енергетичну безпеку та промислову модернізацію у 2016–2020 рр. обсяг ПП зріс на 34 %, тоді як в Україні за цей самий період мав нестійку динаміку [161; 164].

Фундаментальним напрямом модернізації нормативно-правового забезпечення є нормативне закріплення цифрових інструментів економічної безпеки. У сучасних умовах саме аналітичні платформи, штучний інтелект, системи ризик-скорингу, інструменти прогностного моделювання та цифрові панелі моніторингу формують основу державного управління у провідних країнах світу [140; 148; 171]. В Україні нормативні вимоги щодо використання таких інструментів залишаються декларативними [210; 218]. Система моніторингу макроекономічних ризиків НБУ, реєстри критичної інфраструктури, дані Мінекономіки та інтеграція з EU Civil Protection Mechanism поки що не утворюють єдиної цифрової системи, хоча її створення є однією з базових умов сучасної моделі управління економічною безпекою [69; 81; 152].

З огляду на це, модернізація законодавства потребує регуляторного закріплення цифрової інтегрованої платформи оцінювання економічних ризиків, яка забезпечуватиме збір, верифікацію, аналітику та прогнозування загроз у режимі реального часу [140; 148; 171]. Нормативне впровадження таких рішень відповідає європейським підходам: у моделях Польщі, Німеччини та Естонії подібні системи є не лише технічним інструментом, а й обов'язковим елементом правової інфраструктури, на підставі якої ухвалюються політичні рішення [13; 65; 90].

Формування напрямів удосконалення нормативно-правового регулювання механізмів державного управління у сфері економічної безпеки в Україні вимагає не лише оновлення окремих законів чи підзаконних актів, а й інституційної консолідації всієї системи правового забезпечення [199; 208]. Сучасний стан регулювання характеризується надмірною кількістю розрізнених норм, які фіксують окремі аспекти економічної безпеки, але не вибудовують їх у цілісну модель публічної політики [209]. У результаті нормативна база відображає

фрагментарну картину пріоритетів, що ускладнює координацію державних органів, послаблює відповідальність за результати та звужує можливості використання аналітичних інструментів оцінювання ефективності політики [166; 223].

Удосконалення нормативно-правового регулювання потребує чіткої логіки узгодження доктринального, законодавчого та процедурного рівнів [102; 199]. На доктринальному рівні має бути зафіксовано бачення економічної безпеки як функції держави, що охоплює інституційні інтереси, систему стратегічних цілей та пріоритети розвитку [211]. Законодавчий рівень повинен трансформувати ці цілі в рамкові норми, що встановлюють структуру механізмів, розподіл повноважень між органами влади, загальні вимоги до системи моніторингу та оцінки ризиків [90; 166]. На процедурному рівні мають бути деталізовані алгоритми дій, стандартизовані формати звітності, порядок міжвідомчої взаємодії, механізми зворотного зв'язку та коригування політики [163; 208]. Тільки за умови синхронної дії цих трьох рівнів нормативно-правове регулювання перетворюється з формальної конструкції на дієвий інструмент забезпечення економічної безпеки [223; 224].

Особливе значення має усунення нормативних дублювань та колізій, які сьогодні спостерігаються між законами про національну безпеку, окремими кодексами, секторальними стратегіями та підзаконними актами [222; 224]. В окремих випадках одна й та сама функція (наприклад, моніторинг фінансових ризиків чи захист критичної інфраструктури) віднесена до компетенції кількох органів, тоді як інші функції залишаються «сірою зоною» відповідальності [208; 209]. Це не лише розмиває межі інституційної відповідальності, а й створює простір для неузгоджених рішень, затримок у реагуванні та розбалансованості політики [166; 223]. Нормативне «розмежування» і водночас «стикування» повноважень є ключовою передумовою переходу від відомчої логіки до логіки цілісної державної економічної безпеки [199].

Важливою передумовою підвищення ефективності правового регулювання є запровадження єдиних процедур оцінювання ризиків та механізмів міжвідомчої

координації [90; 163]. Сьогодні кожен орган влади використовує власні підходи до аналізу загроз, що унеможлиблює побудову порівнянної картини ризиків та формування спільної матриці пріоритетів [208]. Нормативне закріплення стандартизованих процедур, спільних критеріїв ризику, єдиного переліку індикаторів економічної стійкості та вимог до періодичності їх оцінювання створює основу для переходу до ризик-орієнтованого управління [140; 148]. У цьому контексті доцільним є запровадження у законодавстві вимог щодо використання інтегрованих інформаційно-аналітичних систем, які забезпечують обмін даними між Мінекономіки, Мінфіном, НБУ, РНБО, секторальними міністерствами та органами місцевого самоврядування [69; 81; 152].

Інституційна консолідація передбачає також створення чітко визначеного «центра ваги» у системі координації економічної безпеки [166; 199]. Йдеться не стільки про нову інституцію, скільки про нормативне оформлення механізму, який забезпечує узгодженість рішень, ухвалюваних у різних секторальних політиках [209]. У законодавстві має бути закріплено повноваження органу або координаційної платформи, що володіє правом ініціації стратегічних рішень, погодження ключових документів у сфері економічної безпеки та проведення періодичних оцінок результативності політики для всіх залучених інституцій [90; 166]. Такий підхід відповідає європейській практиці, де подібні функції виконують урядові комітети з національної або економічної безпеки, що мають чітке законодавче підґрунтя [13; 65].

Узагальнення можливих напрямів удосконалення нормативно-правового регулювання механізмів економічної безпеки доцільно представити у вигляді табличної моделі, яка відображає зв'язок між змістом змін та їх управлінськими наслідками (табл. 3.1).

**Ключові напрями удосконалення нормативно-правового регулювання
механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки України**

Напрямок удосконалення	Зміст нормативно-правових змін	Очікуваний управлінський результат
Доктринальне переосмислення економічної безпеки	розроблення та прийняття доктрини економічної безпеки з чітким визначенням понятійного апарату, пріоритетів та інституційної відповідальності	формування цілісного бачення економічної безпеки як функції держави, узгодження стратегічних і поточних рішень
Рамкове законодавче закріплення механізмів економічної безпеки	ухвалення рамкового закону про економічну безпеку, гармонізованого з правом ЄС, із визначенням структури механізмів, повноважень та процедур координації	підвищення передбачуваності політики, усунення нормативних прогалин і дублювань, зміцнення інституційної відповідальності
Стандартизація процедур оцінювання ризиків	інтеграція у законодавство єдиних критеріїв ризику, переліку індикаторів стійкості, періодичності та методики їх оцінювання	перехід до ризик-орієнтованого управління, можливість порівняльного аналізу загроз та пріоритезації заходів
Цифрова інтеграція моніторингових систем	нормативне закріплення обов'язкового використання інтегрованих інформаційно- аналітичних платформ у процесі прийняття рішень	підвищення швидкості реагування, зменшення інформаційних розривів, використання прогнозно- аналітичних інструментів
Інституційна координація та розмежування повноважень	чітке визначення у законах та підзаконних актах відповідальності органів за окремі напрями економічної безпеки та механізм міжвідомчої координації	мінімізація конфліктів компетенцій, скорочення затримок у реалізації політики, посилення результативності механізмів
Нормативна стабільність та узгодженість із європейським правом	запровадження правил оцінки впливу регулювання, обмеження надмірної змінюваності нормативних актів, системна імплементация acquis ЄС	зростання довіри бізнесу та інвесторів, полегшення інтеграції до ЄС, зміцнення макроекономічної та фінансової стійкості

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення положень стратегічних і нормативно-правових актів України у сфері національної та економічної безпеки, наукових підходів до інституційного та ризик-орієнтованого управління, а також практик правового забезпечення економічної стійкості держав Європейського Союзу [102; 166; 199; 208]

Для посилення методологічної цілісності розділу доцільно запропонувати концептуальну схему нормативно-правового забезпечення механізмів державного управління економічною безпекою (рис. 3.1).

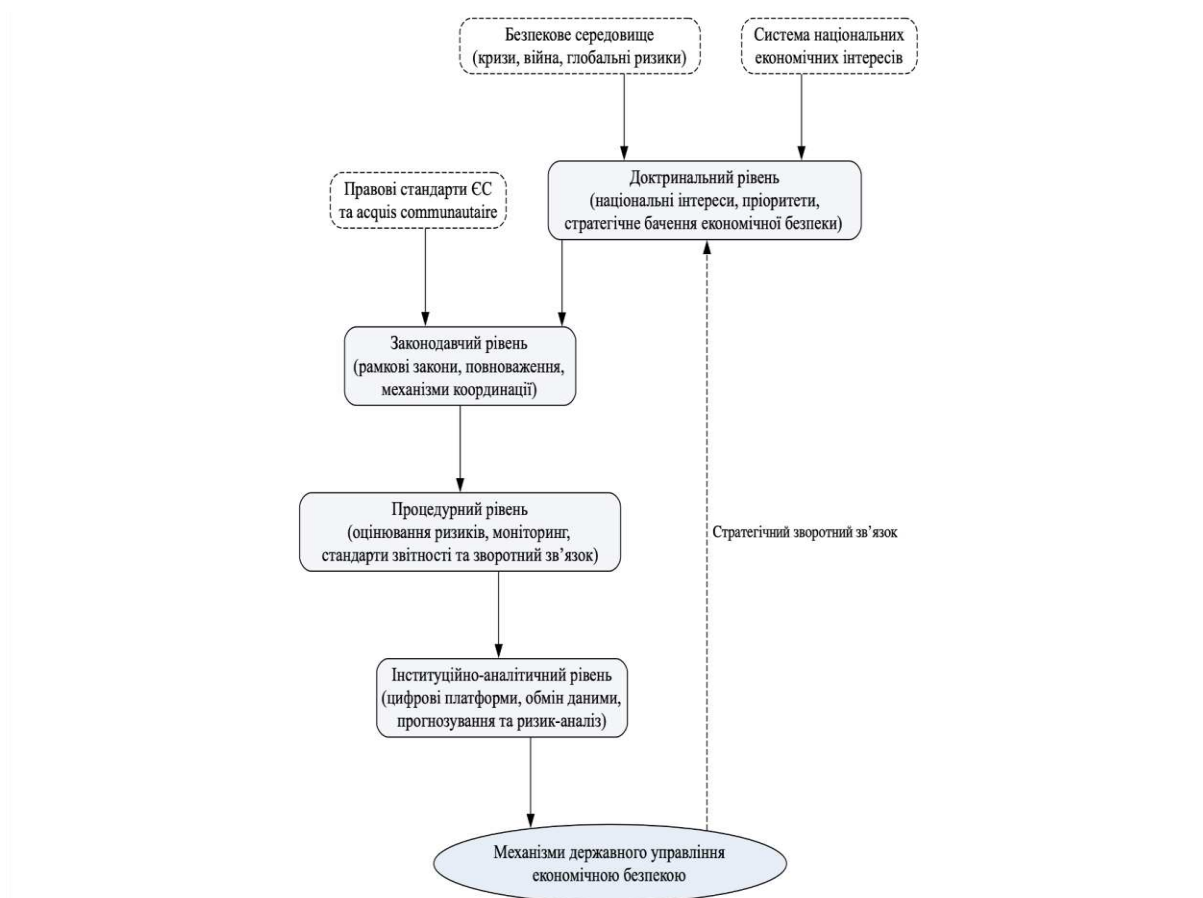

Рис. 3.1. Концептуальна схема нормативно-правового забезпечення механізмів державного управління економічною безпекою України

Джерело: розроблено автором на основі узагальнення теоретичних підходів до багаторівневого публічного управління, стратегічних і нормативно-правових актів у сфері економічної безпеки та європейських практик правового забезпечення економічної стійкості [90; 140; 166; 223]

Концептуальна схема нормативно-правового забезпечення механізмів державного управління економічною безпекою України відображає багаторівневу структуру правового регулювання, у межах якої поєднуються доктринальні засади, рамкове законодавство, секторальні політики та процедурно-аналітичні інструменти реалізації державної політики. На верхньому рівні розташований

доктринальний блок, що формує стратегічне бачення економічної безпеки, систему національних інтересів і довгострокові пріоритети розвитку держави, закріплені у стратегічних документах безпекового та відновлювального характеру [199; 222; 224]. Саме цей рівень визначає концептуальні орієнтири для подальшої інституціоналізації механізмів економічної безпеки у правовій системі.

Другий рівень схеми становить рамкове законодавство, яке трансформує стратегічні положення в систему юридично обов'язкових норм, визначає повноваження органів публічної влади, механізми координації та базові вимоги до забезпечення економічної стійкості держави, включаючи гармонізацію з правом Європейського Союзу [65; 90; 166]. На третьому рівні відображено секторальні стратегії та програми, що конкретизують інструменти економічної безпеки у фінансовій, енергетичній, промисловій, інноваційній, регіональній і соціальній сферах, забезпечуючи функціональну деталізацію державної політики відповідно до специфіки окремих секторів економіки [102; 140; 211]. Четвертий рівень утворюють підзаконні нормативні акти та процедурні регламенти, які визначають алгоритми реалізації політики, стандарти звітності, механізми міжвідомчої взаємодії та використання цифрових інформаційно-аналітичних платформ моніторингу ризиків [163; 208; 218].

Важливим елементом схеми є відображення двосторонніх зв'язків між рівнями нормативного регулювання: доктринальні та законодавчі положення задають стратегічний вектор секторальним політикам, тоді як результати їх реалізації, отримані через систему моніторингу та оцінювання, повертаються у вигляді зворотного зв'язку для коригування стратегічних документів і нормативних рішень [166; 223]. Інтегруючим компонентом виступає блок інформаційно-аналітичного забезпечення, що поєднує всі рівні правового механізму та формує основу ризик-орієнтованого управління економічною безпекою на засадах цифровізації, прогнозування та доказового прийняття рішень [140; 148; 171].

Отже, представлена схема демонструє, що ефективно нормативно-правове регулювання механізмів економічної безпеки можливе лише за умови

функціонування цілісної багаторівневої системи, у якій стратегічні, законодавчі, секторальні та процедурні елементи узгоджені спільними принципами, індикаторами результативності та механізмами інституційного зворотного зв'язку [199; 208; 224]. Методологічною основою такого підходу слугують сучасні концепції багаторівневого публічного управління та європейські практики правового забезпечення економічної стійкості, узагальнені автором у процесі дослідження.

Поглиблення теоретико-методичних положень, сформованих у першому розділі, а також результати комплексної діагностики сучасного стану інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки, здійсненої у другому розділі, дають підстави стверджувати, що ключовим обмеженням результативності державного управління в цій сфері виступає недостатній рівень інституційної спроможності нормативно-організаційної архітектури. Виявлена у Розділі 2 фрагментарність нормативного регулювання, асиметрія функціонального розподілу повноважень між суб'єктами публічного управління, обмежена координаційна взаємодія та недостатня інтеграція аналітичних інструментів у процес прийняття управлінських рішень зумовлюють потребу переходу від реактивної моделі забезпечення економічної безпеки до системно керованої, процедурно визначеної та результативно орієнтованої інституційної системи. Така трансформація логічно продовжує концептуальні положення першого розділу, у межах якого економічна безпека обґрунтована як динамічна багаторівнева система взаємодії інституцій, норм та управлінських рішень, що функціонує на засадах системності, адаптивності та ієрархічної узгодженості.

У цьому контексті зміцнення інституційної спроможності механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки доцільно розглядати як процес цілеспрямованого вдосконалення нормативного середовища та організаційної структури управління, спрямований на підвищення узгодженості

регуляторних рішень, забезпечення стабільності процедур реалізації державної політики, формування ефективної міжвідомчої координації та інтеграцію доказово-аналітичного підходу в управлінський цикл. Отримані у другому розділі результати оцінювання сучасного стану економічної безпеки, що засвідчили наявність структурних диспропорцій, регіональної диференціації стійкості та обмеженої інституційної взаємодії, підтверджують, що саме нормативно-організаційні чинники визначають здатність держави трансформувати наявний ресурсний потенціал у реальне підвищення резильєнтності національної економіки. Таким чином, удосконалення інституційних механізмів у межах підпункту 3.1 спрямовується не лише на формальне коригування регуляторної бази чи організаційної структури, а на формування цілісної управлінської моделі, в якій нормативна визначеність, процедурна сталість, координаційна взаємодія та аналітична обґрунтованість рішень виступають взаємопов'язаними елементами єдиної системи забезпечення економічної безпеки.

З огляду на встановлені в попередніх розділах закономірності функціонування інституційних механізмів державної політики, нормативний вимір їх зміцнення набуває значення базової умови підвищення ефективності всієї системи управління економічною безпекою. Саме нормативна узгодженість стратегічних документів, процедур управління ризиками, регламентів міжвідомчої взаємодії та стандартів інформаційно-аналітичного забезпечення формує передумови переходу від ситуативного реагування на загрози до безперервного керованого циклу державної політики. Водночас організаційний вимір визначає здатність інституцій реалізовувати закріплені норми на практиці, забезпечуючи сталість управлінських процесів, синхронізацію рішень між рівнями влади та використання аналітичних даних як ключового ресурсу управління. Сукупна дія цих вимірів формує інтегровану інституційну основу, що забезпечує підвищення стійкості економічної системи, зниження рівня її вразливості до внутрішніх і

зовнішніх загроз та посилення довгострокової результативності державної політики.

Узагальнення результатів теоретичного аналізу та емпіричних оцінок дозволяє систематизувати ключові напрями нормативного посилення інституційної спроможності механізмів забезпечення економічної безпеки, що відображено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

**Системні напрями нормативного зміцнення інституційної спроможності
державної політики забезпечення економічної безпеки**

Напрямок нормативного вдосконалення	Зміст інституційних трансформацій	Очікуваний вплив на рівень економічної безпеки
Узгодження стратегічних і програмних документів	Формування ієрархічно цілісної системи стратегій, планів та індикаторів реалізації	Підвищення системності державної політики та зниження регуляторної фрагментарності
Процедурна регламентація управління економічними ризиками	Закріплення безперервного циклу ідентифікації, оцінювання, реагування та контролю ризиків	Перехід від реактивної до проактивної моделі забезпечення економічної безпеки
Нормативне забезпечення міжвідомчої координації	Встановлення регламентів інформаційної взаємодії, відповідальності та строків виконання рішень	Зростання узгодженості управлінських дій і швидкості реагування на загрози
Стандартизація інформаційно-аналітичного забезпечення	Уніфікація вимог до даних, моніторингу, оцінювання та публічної звітності	Підвищення доказовості державної політики та прозорості управлінських рішень

Джерело: сформовано автором на основі теорії інституційного розвитку та нової інституційної економіки, підходів до формування інституційної спроможності держави й реалізації публічної політики, а також стратегічних і нормативних документів України у сфері економічної безпеки та реформ публічного управління [73; 75; 78; 82; 163]

Запропонована систематизація підтверджує, що зміцнення нормативної основи інституційних механізмів не є ізольованим регуляторним процесом, а виступає ключовим чинником підвищення результативності всієї системи державної політики забезпечення економічної безпеки. Її реалізація створює

передумови для переходу до якісно нового рівня інституційної взаємодії, у межах якого нормативна визначеність трансформується в організаційну спроможність, а організаційна спроможність – у стійкість економічної системи держави в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Подальший розвиток нормативного виміру інституційної спроможності механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки безпосередньо пов'язаний із необхідністю підвищення узгодженості стратегічного планування, фінансової стабільності та інституційної результативності публічного управління. Як засвідчують результати аналітичних оцінок, подані у другому розділі, навіть за наявності значної міжнародної фінансової підтримки, розвитку цифрових інструментів моніторингу та поступового відновлення ключових секторів економіки, рівень стійкості економічної системи визначається не лише ресурсними параметрами, а передусім здатністю державних інститутів координувати політику, забезпечувати її послідовність і трансформувати стратегічні рішення у вимірювані результати.

Саме тому нормативне зміцнення інституційної архітектури повинно розглядатися як процес формування інтегрованого регуляторного середовища, у межах якого стратегічні документи економічного розвитку, фінансової стабілізації, відновлення державного управління та забезпечення доброчесності функціонують як взаємодоповнювальні елементи єдиної системи. Узгодженість стратегій реформ публічного управління, фінансової політики та антикорупційного врядування створює інституційні передумови для підвищення довіри до державних рішень, зміцнення керованості економічних процесів і зниження рівня системних ризиків, що безпосередньо впливає на стан економічної безпеки держави [73; 74; 75].

У контексті сучасних трансформацій особливого значення набуває здатність інституцій забезпечувати реалізацію державної політики в умовах кризових та посткризових викликів. Дослідження інституційної спроможності органів

публічної влади засвідчують, що ефективність державної політики у воєнний період визначається рівнем координації між суб'єктами управління, якістю стратегічного планування та здатністю швидко адаптувати управлінські рішення до змін зовнішнього середовища [78; 163]. Зазначене узгоджується з положеннями нової інституційної економіки, відповідно до яких довгострокова економічна результативність прямо залежить від якості інституційного середовища, стабільності правил взаємодії та ефективності механізмів їх реалізації [82].

Отже, нормативний вимір зміцнення інституційної спроможності виступає не лише інструментом правового регулювання, а фундаментальною умовою формування стійкої моделі державного управління економічною безпекою. Його реалізація забезпечує перехід від фрагментарної системи регуляторних рішень до інтегрованої інституційної конструкції, в якій стратегічне планування, фінансове управління, антикорупційні механізми та аналітичне забезпечення функціонують як взаємопов'язані компоненти єдиного управлінського циклу. Саме така інтеграція створює підґрунтя для підвищення резильєнтності економіки, зниження рівня її вразливості до зовнішніх і внутрішніх загроз та формування довгострокової траєкторії відновлення і розвитку.

Якщо нормативний вимір формує системну основу функціонування державної політики забезпечення економічної безпеки, то організаційний вимір визначає реальну здатність інституцій реалізовувати закріплені норми, трансформуючи стратегічні орієнтири в конкретні управлінські рішення та результати. Проведений у другому розділі аналіз організаційно-функціонального механізму державної політики засвідчив наявність інституційних розривів між центральним і регіональним рівнями управління, недостатній рівень горизонтальної координації, дублювання функцій та обмежену інтеграцію інформаційних потоків, що у сукупності знижує оперативність реагування держави на динамічні економічні загрози та послаблює результативність управлінських рішень.

З огляду на це, зміцнення організаційної складової інституційної спроможності доцільно розглядати як процес формування поліцентричної моделі управління економічною безпекою, у межах якої взаємодія між державними органами, регіональними інституціями та аналітичними структурами забезпечує безперервність управлінського циклу, узгодженість рішень і своєчасність реагування на ризики. Розвиток регіональних центрів економічної стійкості, удосконалення цифрових каналів комунікації, посилення аналітичної культури управління та впровадження системи індикаторної відповідальності органів влади створюють передумови для переходу від ієрархічно-адміністративної моделі до мережевої координаційної архітектури, здатної забезпечувати гнучкість державної політики в умовах високої невизначеності.

Узагальнення міжнародного досвіду підтверджує, що ефективність інституційної координації у кризових і посткризових умовах безпосередньо залежить від рівня розвитку державної спроможності, якості управлінських процедур і здатності інтегрувати аналітичні дані в процес прийняття рішень. Підходи до формування державної спроможності у вразливих середовищах акцентують увагу на необхідності поєднання стратегічного планування, адаптивного управління та систем моніторингу результативності, що забезпечують узгодженість політики та довгострокову стійкість економічного розвитку [163]. Аналогічно, концепції інституційної резильєнтності підкреслюють важливість здатності публічних інститутів функціонувати в умовах шоків, зберігаючи керованість соціально-економічних процесів і забезпечуючи відновлення системи після кризових впливів [153; 157].

Таким чином, організаційний вимір зміцнення інституційної спроможності механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки полягає у формуванні інтегрованої системи координації, що поєднує стратегічне управління, аналітичне забезпечення та цифрову взаємодію інституцій. Його реалізація забезпечує підвищення узгодженості управлінських рішень між рівнями влади,

скорочення часу реагування на економічні загрози, зростання результативності державної політики та зміцнення довгострокової стійкості національної економіки. Саме організаційна трансформація, доповнюючи нормативне вдосконалення, формує цілісну інституційну основу переходу до адаптивної моделі забезпечення економічної безпеки держави (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Організаційні напрями зміцнення інституційної спроможності механізмів
державної політики економічної безпеки**

Організаційний вимір	Зміст інституційних перетворень	Очікуваний системний результат
Поліцентрична модель управління	Координація центрального, регіонального та галузевого рівнів	Підвищення узгодженості державної політики
Регіональні центри економічної стійкості	Аналітична підтримка рішень і моніторинг ризиків	Зростання адаптивності економічної системи
Цифрові комунікаційні платформи	Інтеграція інформаційних потоків та обмін даними	Скорочення часу реагування на загрози
Система індикаторної відповідальності	Оцінювання результативності управлінських рішень	Підвищення ефективності державного управління

Джерело: сформовано автором на основі результатів аналізу інституційних механізмів державної політики економічної безпеки та міжнародних підходів до формування державної спроможності й інституційної резильєнтності [153; 157; 163]

Систематизація результатів теоретичного аналізу інституційної природи економічної безпеки, здійсненого в першому розділі, а також емпіричної оцінки її регіональної диференціації, обґрунтованої у другому розділі, засвідчує необхідність переходу від фрагментарного використання окремих інструментів державного регулювання до формування цілісної інституційно-аналітичної моделі забезпечення економічної безпеки держави. Такий підхід зумовлений тим, що сучасні виклики соціально-економічного розвитку характеризуються високою

динамічністю, мультифакторністю та просторовою неоднорідністю, що унеможлиблює їх ефективне подолання в межах традиційної реактивної логіки управління. Водночас результати проведених розрахунків інтегрального індексу економічної безпеки регіонів підтверджують, що ключовим чинником підвищення стійкості національної економіки виступає не лише ресурсне забезпечення, а насамперед інституційна спроможність системи державного управління забезпечувати узгодженість стратегічних рішень, їх аналітичну обґрунтованість та своєчасну адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Узагальнення зазначених положень зумовлює необхідність концептуалізації інституційної спроможності як багаторівневої системи взаємодії нормативного, організаційного та аналітичного контурів управління економічною безпекою, інтеграція яких формує підґрунтя для переходу до проактивної моделі державної політики, орієнтованої на попередження ризиків і забезпечення довгострокової резильєнтності соціально-економічної системи. Відповідну логіку взаємозв'язку емпіричної бази оцінювання, інституційної трансформації управління та аналітичного забезпечення прийняття рішень узагальнено в інтегрованій моделі інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави, поданій на рисунку 3.2.

Проведене дослідження дозволило встановити, що формування ефективної державної політики забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах визначається рівнем інституційної спроможності системи публічного управління, яка виступає інтегральним результатом взаємодії нормативно-правових засад, організаційних механізмів координації та аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень. Теоретичні узагальнення та результати емпіричних розрахунків підтвердили наявність суттєвої територіальної диференціації рівня економічної безпеки регіонів, що обумовлює необхідність переходу від уніфікованих підходів державного регулювання до адаптивної, ризик-орієнтованої та просторово чутливої моделі інституційної політики.

Рис. 3.2. Інтегрована модель інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави

Джерело: розроблено автором на основі результатів емпіричної оцінки економічної безпеки регіонів, інституційного аналізу державної політики та підходів до формування державної спроможності й аналітичного забезпечення управління [69; 78; 163] із використанням графічного редактора Canva

Запропонована інтегрована модель інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави відображає причинно-наслідковий зв'язок між емпіричною діагностикою стану економічної безпеки, трансформацією нормативно-організаційної архітектури управління та формуванням аналітичного інструментарію прогнозування і моніторингу ризиків. Її використання забезпечує методологічне підґрунтя для переходу від реактивної моделі реагування на загрози до проактивної системи управління економічною стійкістю, спрямованої на підвищення резильєнтності національної економіки та створення умов для довгострокового відновлення і розвитку.

Отже, результати підпункту 3.1 формують концептуально-методичну основу подальшого дослідження інструментів аналітичного забезпечення реалізації державної політики економічної безпеки, що зумовлює логічний перехід до підпункту 3.2, у межах якого обґрунтовується система економіко-математичних, цифрових і прогностичних інструментів оцінювання та прогнозування рівня економічної безпеки держави.

3.2. Інституційно-аналітичний механізм підвищення ефективності реалізації державної політики економічної безпеки України

Якість інституційних механізмів є визначальним фактором ефективності державної політики у сфері економічної безпеки, оскільки саме вони трансформують стратегічні наміри держави на конкретні управлінські рішення, регуляторні дії та організаційні процедури [166; 199; 208]. Україна упродовж останніх років перебуває у стані безпрецедентної трансформації інституційної системи, що значною мірою зумовлено як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами воєнного часу [141; 147; 224]. Розробка механізму

покращення інституційних механізмів економічної безпеки набуває особливої актуальності, оскільки характеризує здатність держави забезпечити стратегічну стійкість, попередження загроз, адаптивність до шоків та результативність відновлення [102; 211].

Стан інституційних механізмів економічної безпеки сьогодні визначається низкою структурних обмежень. Війна спричинила різке зростання навантаження на державні інституції, поглибила дефіцит професійного кадрового ресурсу та активізувала необхідність ухвалення рішень у режимі постійної невизначеності [223; 224]. Дані Світового банку за 2023–2024 роки свідчать, що Україна втратила понад 30 % промислового потенціалу, понад 40 % експортної логістики, а орієнтовні загальні інфраструктурні збитки перевищили 152 млрд дол. США [147; 161]. Такі масштаби руйнувань змінюють зміст та пріоритети державної політики: замість традиційних інструментів економічного зростання на перший план виходять механізми виживання, стабілізації, адаптації та інституційної реконструкції [140; 171; 223].

Інституційні механізми економічної безпеки в Україні залишаються фрагментованими, що проявляється у розподіленості повноважень між великою кількістю органів влади без чіткої координаційної моделі [199; 208; 209]. Дослідження Рахункової палати та Офісу реформ при Кабінеті Міністрів України у 2023 році підтвердили наявність ситуацій, коли одна й та сама функція — наприклад, моніторинг фінансових ризиків або оцінка інфраструктурної стійкості — виконується паралельно кількома інститутами, що призводить до дублювання рішень, інформаційних розривів та управлінської інерції [166; 223]. Водночас інші важливі напрями, такі як попередження економічних злочинів чи прогнозування критичних імпортозалежностей, залишаються недостатньо інституційно забезпеченими [90; 163; 218].

Розроблення дієвого інструментарію удосконалення інституційних засад реалізації політики економічної безпеки має ґрунтуватися на системному поєднанні правових, цифрових, організаційних та аналітичних компонентів державного управління. Саме інструментальне забезпечення визначає рівень

інституційної ефективності, яка безпосередньо залежить від якості правового середовища, цифрової зрілості управлінських процесів, інтеграції між органами публічної влади та здатності системи до адаптивного реагування на динамічні загрози [166; 199; 208; 223].

У цьому контексті інституційна реконфігурація державної політики економічної безпеки повинна базуватися на методично структурованому інструментарії, сформованому на принципах інтегрованого аналізу ризиків, стійкого управління, прозорості, міжвідомчої координації та використання даних як ключового ресурсу прийняття управлінських рішень [102; 140; 211]. Такий підхід забезпечує перехід від реактивної моделі забезпечення економічної безпеки до адаптивно-прогностичної системи державного управління. Ключовим елементом механізму є інституційна синхронізація, яка передбачає здатність різних державних органів діяти у спільній логіці економічної безпеки [163; 199]. Система має базуватися на чітко визначеному «інституційному центрі», який об'єднує стратегічні функції, аналітичні рішення, координацію ресурсів та оперативне управління ризиками [166; 208]. У сучасній моделі державного управління таким центром має стати координуючий орган або колективна платформа рівня Кабінету Міністрів або РНБО, на яку покладається відповідальність за управління економічною безпекою у всіх ключових доменах – фінансовому, енергетичному, промисловому, інноваційному, соціальному та регіональному [90; 171; 223].

Наукові підходи до оцінювання інституційної спроможності свідчать, що її ефективність залежить від наявності повноцінного циклу політики – від ідентифікації проблеми до оцінки результативності та коригування [140; 166; 199]. Аналіз державних інституцій України показує, що окремі елементи цього циклу реалізуються нерівномірно: діагностика загроз часто здійснюється швидко та якісно, але етапи координації, впровадження та оцінювання результатів виконуються з меншою системністю [208; 223]. Вплив воєнних умов лише посилив ці диспропорції, адже управлінські рішення часто приймаються в умовах дефіциту часу та неповної інформації [147; 224]. Тому механізм покращення інституційної

моделі має бути спрямований на відновлення упорядкованого циклу політики, що підвищує прогнозованість та керованість державних рішень [102; 211].

Важливою складовою механізму є цифровізація інституційних процесів. Цифрова інтеграція між державними органами здатна істотно зменшити інформаційні розриви, прискорити ухвалення рішень, забезпечити прозорість та сформувати аналітичну основу для моделювання ризиків [140; 166; 223]. Досвід Естонії, Польщі та Литви демонструє, що цифрові платформи стають не допоміжним ресурсом, а фундаментом інституційної спроможності [171; 218]. Для України критично важливим є впровадження цілісної державної аналітичної платформи економічної безпеки, яка забезпечуватиме збір, уніфікацію та аналіз великомасштабних даних у режимі реального часу та буде доступною для всіх ключових інституцій [163; 208; 223].

У контексті воєнних викликів істотно зростає роль регіонального рівня державного управління. Дані Мінрегіону України свідчать, що понад 60 % руйнувань у 2022–2023 рр. припали на шість східних і південних областей, в яких сформувався найвищий рівень соціально-економічної вразливості [147; 161]. Це потребує інтеграції регіональних інституцій у загальнонаціональну модель економічної безпеки, що передбачає створення єдиних стандартів оцінювання ризиків, уніфікованого формату моніторингу та стабілізаційних протоколів у громадах, що зазнають руйнувань [199; 208; 223]. У межах оновленого механізму реалізації політики економічної безпеки саме регіони мають стати першим рівнем діагностики криз і ключовим ланцюгом адаптивного відновлення [102; 211; 224].

На підставі викладеного стає очевидним, що механізм покращення інституційних механізмів реалізації державної політики економічної безпеки має розглядатися не як окрема реформа, а як комплексна реконфігурація державного управління, спрямована на створення цілісної, взаємопов'язаної, гнучкої та аналітично орієнтованої системи [102; 140; 166; 199]. Саме така модель здатна забезпечити здатність держави не лише реагувати на виклики, але й формувати нові можливості для розвитку, технологічного оновлення та фінансової стабільності [208; 223].

Стан інституційної спроможності держави у сфері економічної безпеки за 2022–2024 роки демонструє суттєву нерівномірність між секторами, рівнями влади та інституційними вертикалями [147; 161; 224]. Україна фактично функціонує в режимі багатошарового управління кризою, де національний рівень забезпечує стратегічне структурування рішень, тоді як регіональний і локальний рівні реалізують більшість стабілізаційних функцій у реальному часі [199; 208]. Така багатовимірність управління вимагає розроблення механізму, здатного інтегрувати інституційні структури, потоки даних, управлінські рішення та оперативне реагування в єдину модель, що відповідає сучасним загрозам [102; 166; 223].

Реальні показники функціонування інституцій підтверджують наявність проблемних зон, які унеможливають повноцінне виконання функцій економічної безпеки. За результатами міжнародного індексу Worldwide Governance Indicators (2023), Україна демонструє змішану динаміку: індикатор ефективності уряду становив лише 42,3 %, якість регулювання – 47,8 %, а контроль корупції – 36,1 %. Водночас індикатор політичної стабільності різко погіршився через війсьничий фактор і становив 13,7 % [171; 218]. Такі значення свідчать про те, що інституційні механізми державної політики працюють у середовищі високих ризиків, що вимагає модернізації моделі їх взаємодії, посилення координації й уніфікації державних дій [140; 166; 199].

Значним викликом залишається відсутність єдиної системи економічного моніторингу, яка охоплювала б усі ключові напрями безпеки – фінансову, енергетичну, промислову, технологічну, продовольчу, зовнішньоекономічну та регіональну [163; 208; 223]. Навіть у межах центральних органів виконавчої влади відсутня стандартизована методика оцінювання рівня ризиків, а дані про загрози збираються у різних форматах і з різною періодичністю [199; 211]. У 2023–2024 роках це призводило до ситуацій, коли стратегічні рішення ухвалювалися без повної інформаційної картини [147; 224]. Наприклад, у сфері енергетичної безпеки – через розриви між даними Міненерго, «Укренерго» та обласних військових адміністрацій; у сфері промислової безпеки – через різні формати звітності

релокованих підприємств, що ускладнювало прогнозування виробничої стійкості регіонів [161; 208].

У таких умовах механізм покращення інституційного забезпечення має бути спрямований на створення узгодженої структури взаємодії між усіма суб'єктами економічної безпеки [102; 140; 199]. Йдеться не лише про формальний розподіл функцій, а про інтеграцію аналітичних, координаційних і виконавчих структур у єдину логіку управління, в якій кожен інституційний рівень отримує чітко визначену роль, стандартизовані процедури, доступ до даних і відповідальність за результат [166; 208; 223].

Зміцнення інституційних механізмів має базуватися на принципі багаторівневої синхронізації. Центральні органи влади забезпечують стратегічні рішення, нормативне закріплення механізмів та інтеграцію з європейським правом [171; 218]. Регіональні адміністрації виконують роль стабілізаційних центрів, що здійснюють первинний моніторинг, оцінювання ризиків і реалізацію адаптивної політики [147; 161; 224]. Місцеве самоврядування забезпечує оперативне реагування, логістику, захист критичної інфраструктури та локальну економічну стійкість [199; 208]. Водночас між усіма рівнями має функціонувати спільна цифрова платформа, що уніфікує дані та забезпечує обмін інформацією в режимі реального часу [163; 223].

Розроблений механізм має враховувати ключові джерела інституційних дисфункцій – надмірну фрагментацію владних повноважень, дублювання функцій, недостатній рівень цифрової інтеграції, відсутність базових методологічних стандартів, брак аналітичної спроможності та слабку координацію між секторами [140; 166; 199; 208]. Ці фактори формують системні ризики економічної безпеки, оскільки знижують швидкість реагування держави, ускладнюють прогнозування та посилюють асиметрію інформації [102; 211; 223].

Загальну логіку підходів до покращення інституційних механізмів можна представити у вигляді аналітичної таблиці 3.4.

**Інституційні дисфункції у сфері економічної безпеки та напрями їх усунення
в межах розробленого механізму**

Інституційна проблема	Зміст дисфункції	Управлінське рішення в межах механізму	Очікуваний ефект
Фрагментація повноважень	дублювання функцій між ЦОВВ, розриви відповідальності, конфлікти компетенцій	створення єдиного координаційного центру економічної безпеки; перегляд повноважень через законодавче врегулювання	узгодженість рішень, швидкість реагування, зменшення управлінської інерції
Відсутність єдиних методик оцінювання ризиків	різні методики аналізу в ЦОВВ, нерівномірна глибина оцінок	нормативне закріплення національної методології оцінювання ризиків, єдиного переліку індикаторів	перехід до ризик-орієнтованого управління, підвищення точності прогнозів
Інформаційні розриви	нерівномірність даних, відсутність спільних форматів, несумісність систем	створення інтегрованої цифрової платформи економічної безпеки	можливість управління на основі даних, мінімізація інформаційних втрат
Слабка регіональна спроможність	високий рівень руйнувань, нестача аналітичних ресурсів, асиметрія розвитку	створення регіональних центрів економічної стійкості в ОВА	підвищення регіональної стабільності, швидкість локального реагування
Недостатня інституційна відповідальність	нечіткість виконавців, слабкі механізми контролю	запровадження індикаторної відповідальності та регулярної оцінки результативності	підзвітність, дисциплінованість виконання політики
Низька цифрова зрілість управління	залежність від паперових процедур, обмежений обмін даними	цифровізація всіх процедур моніторингу, аналізу і звітності	прозорість, автоматизація, контроль у реальному часі

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення наукових підходів до інституційної спроможності держави, ризик-орієнтованого управління та цифрової трансформації публічного управління [102; 140; 166; 199; 208]

Розроблений механізм покращення інституційного забезпечення має поєднувати інструменти правового оновлення, цифрової трансформації та

управлінської модернізації [102; 140; 166]. Він забезпечує перехід від фрагментарного реагування до системної політики, яка ґрунтується на узгоджених рішеннях, аналітичних даних, адаптивних моделях управління та передбачуваності макроекономічних процесів [147; 199; 208]. Саме така конструкція механізму дозволяє державі не тільки нейтралізувати поточні загрози, а й створювати умови для структурної перебудови економіки, посилення інвестиційної привабливості, стійкості регіонів та поступового переходу до моделі економічного відновлення [161; 223; 224].

Розроблений інституційний механізм покращення реалізації державної політики у сфері економічної безпеки передбачає побудову багаторівневої системи, у якій взаємодія між органами влади, інформаційними платформами, аналітичними центрами та регіональними установами відбувається за принципом замкненого циклу політики [166; 199; 208]. Така конструкція забезпечує не тільки ефективність реагування на кризові ситуації, але й створює інституційні передумови для стійкого розвитку, адаптивності та зниження системних ризиків [102; 140; 223].

Механізм передбачає чітко визначений інституційний центр, відповідальний за стратегічні рішення, координацію, інтеграцію секторних політик, а також за функціонування спільної цифрової платформи економічної безпеки [148; 166; 208]. У навколоцентровій структурі функціонують спеціалізовані підсистеми, що відповідають за аналіз фінансових, енергетичних, промислових, технологічних та соціально-демографічних ризиків [140; 171; 199]. Їх функціонування потребує уніфікації форматів даних, взаємодії алгоритмів оцінки загроз і спільних процедур ухвалення рішень, що уможливлює єдиний управлінський простір [147; 208; 223].

У межах механізму особливе місце займає регіональний рівень, оскільки саме територіальні громади й обласні адміністрації є точками первинного виявлення соціально-економічних диспропорцій, а також центрами оперативної реакції на локальні кризи [102; 161; 224]. Розвинена система територіальної діагностики дозволяє інтегрувати місцеві дані в національну систему аналітики та формує основу для адаптивного управління, що відповідає реальній просторовій

конфігурації загроз [140; 166; 199]. Механізм передбачає створення універсальних цифрових модулів, що дають змогу регіонам здійснювати оцінювання ризиків за єдиними стандартами та подавати результати у спільний інформаційний контур [148; 208; 223].

Центральним елементом механізму є система моніторингу, яка забезпечує динамічне вимірювання рівня економічної безпеки, оцінку впливу управлінських рішень та моделювання можливих сценаріїв [140; 171; 199]. Її функціонування ґрунтується на інтеграції державних інформаційних реєстрів, даних секторних міністерств, відкритих міжнародних баз та спеціалізованих статистичних джерел [147; 166; 208]. У межах такої системи моніторинг перестає бути лише інструментом фіксації ситуації й перетворюється на механізм прогнозування, що забезпечує стратегічну випереджувальність і знижує рівень невизначеності у прийнятті рішень [161; 223; 224].

Суттєве значення у механізмі надається зворотним зв'язкам. Результати реалізації політики, дані про стресові точки, індикатори ефективності та регіональні спостереження повертаються до координаційного центру та формують основу для коригування стратегії [140; 166; 199]. Така циклічність створює ефект інституційної еволюції, коли система не лише реагує на зміни, але й постійно удосконалюється під впливом накопичених даних, досвіду та аналітичних моделей [147; 208; 223].

Розроблений механізм відображений у вигляді системної структурно-логічної схеми, яка узагальнює його ключові компоненти, інформаційні потоки та управлінські взаємозв'язки (рис. 3.3) [102; 140; 224].

Рис. 3.3. Інституційний механізм державної політики забезпечення економічної безпеки України

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення наукових підходів до інституційної координації, цифрової трансформації публічного управління та ризик-орієнтованого забезпечення економічної безпеки [102; 140; 166; 199] із використанням графічного редактора CANVA

Схема демонструє логіку роботи інтегрованого інституційного механізму, у якому центральний координаційний центр виконує стратегічні функції, тоді як аналітичні підсистеми забезпечують галузеву експертизу [148; 171; 208]. Інтегрована цифрова платформа виступає інфраструктурною основою механізму, а система моніторингу забезпечує циклічність політики [140; 166; 223]. Блок зворотного зв'язку забезпечує оновлення рішень на основі реальних даних, що робить механізм адаптивним і стійким [147; 199; 224].

Розроблений механізм покращення інституційного забезпечення державної політики економічної безпеки має враховувати закономірності, що визначають сучасну динаміку функціонування українських державних інститутів [102; 140; 208]. Йдеться не лише про перебудову управлінських процедур, а про формування спроможності діяти в середовищі тривалих, багаторівневих та взаємопов'язаних ризиків [147; 166; 223]. У 2022–2024 роках національна економіка зіткнулася з

комплексом збурень: руйнування транспортної та енергетичної інфраструктури; втрата значної частини експортних потужностей; перерозподіл бюджетних ресурсів у бік оборонного сектору; скорочення інвестицій; подорожчання логістики; дисбаланси ринку праці; міграційні потоки; зниження продуктивності праці [161; 171; 224]. Кожен із цих факторів створює власну систему інституційного навантаження, а в сукупності вони формують ситуацію постійного стресу для державного управління [140; 199; 208].

Побудова механізму інституційної стійкості потребує відходу від традиційної секторальної логіки на користь системної архітектури, де рішення кожного напрямку є складовою єдиного контуру економічної безпеки [102; 166; 223]. Результати досліджень НБУ, Мінекономіки України та Світового банку демонструють, що найбільш уразливими залишаються саме ті ділянки державного управління, де відсутній інтегрований підхід і де рішення ухвалюються без належної координації з іншими секторами [140; 171; 199]. Наприклад, у період атак на енергетичну інфраструктуру восени 2023 – весною 2024 року повільність міжвідомчих процедур у перші тижні суттєво знижувала ефективність реагування [147; 208; 224]. Подібні випадки виявилися симптомами ширшої інституційної проблеми – розриву між аналітикою та управлінськими рішеннями [166; 199; 223].

Механізм, що пропонується, ліквідує цю диспропорцію шляхом поєднання трьох системних елементів – інституційної координації, цифрової інтеграції та аналітичної циклічності [102; 140; 208]. У такій моделі саме цифрова платформна логіка виступає «нервовою системою» управління, оскільки забезпечує одномоментний доступ до даних, синхронізацію ризикових сигналів та перетворення інформації на прогностичні моделі [147; 171; 223]. У цьому контексті важливо підкреслити, що інституційна ефективність – це не просто організаційна можливість реагувати, а здатність робити це своєчасно, на основі достовірних даних і в координації з усіма відповідальними органами [166; 199; 224].

Не менш важливим є те, що механізм враховує феномен регіональної асиметрії, який став одним із найпотужніших дестабілізуючих факторів для національної економіки [102; 140; 224]. За оцінками Мінрегіону, сім областей

України втратили понад половину свого економічного потенціалу, тоді як окремі центральні та західні регіони продемонстрували відносно стійкі тенденції [161; 171; 223]. Такі диспропорції формують різні режими ризику, що не можуть управлятися єдиним методом [147; 199; 208]. Тому в межах механізму запропоновано побудувати регіональні центри економічної стійкості як структурні елементи системи державного управління, які забезпечуватимуть функції первинного аналізу, ідентифікації загроз, стабілізаційних рішень та комунікації з центральним рівнем [140; 166; 224].

Інституційний механізм передбачає також суттєве посилення індикаторної відповідальності органів влади [102; 148; 208]. Наявні дані свідчать, що в умовах воєнного часу понад 30% управлінських рішень має характер оперативних, а не стратегічних [161; 199; 223]. Така модель обмежує можливості планування і робить оцінювання ефективності складним [147; 171; 208]. У межах нового механізму кожен інституційний блок отримує власний набір індикаторів, на основі яких здійснюється оцінювання результативності, коригування політики та визначення пріоритетів [140; 166; 224]. Індикаторна модель уможливорює перехід від декларативного управління до управління, заснованого на вимірних результатах [102; 199; 223].

Важливе місце займає і принцип інституційної адаптивності. Досвід 2022–2024 років показав, що ефективність державного управління залежить не від жорсткості структур, а від здатності змінювати їх конфігурацію залежно від характеру загрози [140; 147; 208]. У цьому контексті механізм пропонує гнучку модель інституційної взаємодії, де певні функції можуть оперативно передаватися тим органам, що мають більше ресурсів, доступу до даних або технічних можливостей для реагування [166; 199; 223]. Це забезпечує еволюційний характер державного управління, здатного до самокорекції під впливом нових викликів [102; 171; 224].

Узагальнюючи викладене, механізм покращення інституційних засад економічної безпеки створює цілісну архітектуру, у якій кожен елемент функціонує як частина спільної системи [140; 166; 208]. Його реалізація забезпечує

перехід від фрагментарного управління до стратегічно керованої, інтегрованої та адаптивної моделі державної політики [147; 199; 223]. У результаті економічна безпека перестає бути лише реакцією на ризики і трансформується у стратегічний інструмент державотворення, що визначає інституційні можливості відновлення, довгострокової стійкості та конкурентоспроможності України [102; 171; 224].

Сучасні трансформаційні процеси соціально-економічного розвитку зумовлюють необхідність переосмислення ролі аналітичного забезпечення у формуванні та реалізації державної політики економічної безпеки. В умовах зростання невизначеності, воєнних ризиків, структурних дисбалансів та прискореної цифровізації економіки традиційні інструменти управлінського реагування, що ґрунтуються переважно на ретроспективному аналізі статистичних показників, виявляються недостатніми для своєчасного виявлення загроз і формування превентивних управлінських рішень. Це зумовлює перехід до моделі *evidence-based governance*, у межах якої прийняття рішень базується на інтеграції статистичних даних, інституційних індикаторів, економіко-математичних моделей та цифрових систем моніторингу соціально-економічних процесів.

Результати проведеної у другому розділі комплексної оцінки рівня економічної безпеки регіонів України засвідчили суттєву територіальну диференціацію показників стійкості, що обумовлює необхідність формування адаптивного аналітичного інструментарію, здатного враховувати просторову неоднорідність розвитку, динаміку ризиків та інституційну спроможність органів публічного управління. У цьому контексті аналітичне забезпечення державної політики економічної безпеки доцільно розглядати як цілісну систему взаємопов'язаних методів збору, оброблення, інтерпретації та прогнозування даних, інтегрованих у процес прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень.

Функціонування такої системи передбачає поєднання економіко-статистичних методів оцінювання, економіко-математичного моделювання

причинно-наслідкових зв'язків між інституційними чинниками та рівнем економічної безпеки, а також використання цифрових платформ моніторингу, що забезпечують безперервне оновлення інформації та підвищують обґрунтованість управлінських рішень. Саме інтеграція зазначених елементів формує підґрунтя для переходу від реактивної моделі реагування на загрози до проактивної системи управління економічною стійкістю держави, орієнтованої на попередження ризиків, підвищення резильєнтності та забезпечення довгострокового розвитку.

Отримані у другому розділі результати інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки регіонів України створюють підґрунтя для переходу від діагностичної до інструментальної функції аналітичного забезпечення державної політики. Якщо на попередньому етапі дослідження інтегральний індекс економічної безпеки використовувався переважно як засіб кількісної характеристики стану соціально-економічної системи та виявлення територіальної диференціації рівнів стійкості, то в межах підпункту 3.2 він набуває значення ключового індикатора підтримки управлінських рішень у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Регресійні залежності, встановлені між інституційними чинниками функціонування економічної системи та інтегральним показником її безпеки, дозволяють інтерпретувати отримані коефіцієнти як параметри чутливості економічної стійкості до змін у нормативному, організаційному та ресурсному забезпеченні державної політики. Це, насамперед, створює можливість формування аналітичного механізму раннього виявлення загроз, визначення пріоритетних напрямів державного втручання та обґрунтування стратегічних сценаріїв відновлення і розвитку.

Важливим елементом трансформації діагностичних результатів у практичний інструментарій державного управління виступає їх інтеграція в систему прогнозування динаміки економічної безпеки. Використання часових рядів показників, що характеризують стан економічної системи, у поєднанні з

параметрами побудованих економіко-математичних моделей забезпечує можливість формування альтернативних сценаріїв зміни рівня економічної безпеки залежно від характеру зовнішніх і внутрішніх впливів. Такий підхід дозволяє перейти від реактивного реагування на загрози до проактивного управління ризиками, орієнтованого на попередження кризових явищ та підвищення резильєнтності національної економіки.

Результати інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки регіонів та побудованих у Розділі 2 економіко-математичних залежностей дозволяють перейти від діагностичної інтерпретації показника EconSec до його використання як прикладного аналітичного інструмента підтримки управлінських рішень. З огляду на те, що в попередніх підпунктах уже отримано часові ряди інтегрального індексу за регіонами, оцінено параметри регресійної моделі та перевірено її якість, у межах підпункту 3.2 доцільно формалізувати модель як базовий елемент аналітичного забезпечення державної політики економічної безпеки. У прикладному вимірі це означає можливість кількісно оцінювати, як зміна ключових соціально-економічних факторів трансформується у зміну інтегрального рівня економічної безпеки регіону, а отже – визначати управлінські пріоритети, інтенсивність втручань та очікуваний ефект інституційних рішень, обґрунтованих у підпункті 3.1.

Формалізований вигляд моделі прогнозування інтегрального індексу економічної безпеки регіону може бути поданий як лінійна регресійна залежність розкрито в підпункті 3.1.

Якість моделі, перевірена на масиві спостережень за регіонами і роками, підтверджує можливість її використання для аналітичної підтримки державної політики: частка поясненої варіації інтегрального індексу є суттєвою, а похибка прогнозу перебуває у прийнятних межах для макро- та мезоекономічного аналізу. З огляду на це, модель може застосовуватися як інструмент раннього попередження ризиків і як основа сценарного прогнозування економічної безпеки,

коли планові або прогнознi значення факторiв пiдставляються у рiвняння для отримання очiкуваного рiвня EconSec за рiзних траєкторiй розвитку.

Для забезпечення прикладної інтерпретації доцільно зіставити нестандартизовані коефіцієнти b із стандартизованими коефіцієнтами β , що характеризують відносну вагомість факторів у поясненні варіації інтегрального індексу. Саме стандартизовані оцінки дають підстави ідентифікувати «важелі політики» – ті змінні, на які управлінський вплив здатен забезпечити найбільший приріст інтегрального рівня економічної безпеки за обмежених ресурсів. З урахуванням отриманих у розділі 2 результатів, ключову роль у формуванні інтегрального показника відіграє інвестиційний компонент, тоді як негативний вплив на рівень економічної безпеки демонструють показники соціально-демографічної напруги та ринку праці. Це підтверджує необхідність поєднання інституційних рішень нормативного й організаційного типу (підпункт 3.1) із аналітичним управлінням інвестиційними потоками, зайнятістю та демографічними ризиками (підпункт 3.2), оскільки саме ці канали є найбільш «чутливими» з позиції динаміки інтегрального індексу (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Параметри регресійної моделі інтегрального індексу економічної безпеки України

Фактор (змінна моделі)	Позначення	Оцінка коефіцієнта $b\beta$	Стандартизова ний коефіцієнт $\beta\beta$	Інтерпретація для державної політики
1	2	3	4	5
Капітальні інвестиції, млн грн	InvInv	$3,647806 \cdot 10^{-6}$ $3,647806 \cdot 10^{-6}$	0,839094	Найпотужніший «важіль» підвищення EconSec через нарощення інвестиційної активності

1	2	3	4	5
Середня зарплата, грн	WageWage	$6,279851 \cdot 10^{-7}$ – $6,279851 \cdot 10^{-7}$	0,020103	Помірний позитивний канал через доходи та купівельну спроможність
ВВП на душу, грн	GRPpcGRPpc	$-1,183267 \cdot 10^{-7}$ – $-1,183267 \cdot 10^{-7}$	-0,045286	Невеликий зворотний зв'язок у межах наявної специфікації (потребує управлінської інтерпретації структури ВВП)
Демографічна зміна, ‰	DemDem	$-8,290753 \cdot 10^{-4}$ – $-8,290753 \cdot 10^{-4}$	-0,225716	Негативний вплив демографічних втрат/дисбалансів на інтегральну стійкість
Безробіття, ‰	UnempUnemp	$-7,251316 \cdot 10^{-3}$ – $-7,251316 \cdot 10^{-3}$	-0,238635	Суттєвий негативний канал через ринок праці та соціально-економічну напругу

Джерело: за результатами розрахунків Розділу 2

У практичному вимірі використання моделі в системі аналітичного забезпечення державної політики економічної безпеки полягає в переході від констатації рівня EconSec до управління його траєкторією. Зокрема, при формуванні сценаріїв державної політики (базового, ризикового та відновлювального) прогнозні значення факторів Inv, Wage, GRPpc, Dem, UnempInv, Wage, GRPpc, Dem, Unemp підставляються в рівняння моделі для отримання очікуваних значень EconSecEconSec у розрізі регіонів, після чого результати використовуються для встановлення пріоритетів державного

втручання, визначення регіонів із підвищеним ризиком та обґрунтування інституційних рішень щодо перерозподілу ресурсів, координації програм і моніторингу результативності політики. Таким чином, економіко-математична модель, уже апробована розрахунками Розділу 2, у межах підпункту 3.2 набуває статусу елемента аналітичної платформи evidence-based governance, що забезпечує підвищення доказовості управлінських рішень, своєчасність реагування на загрози та результативність державної політики забезпечення економічної безпеки.

У межах підпункту 3.1 було сформалізовано економіко-математичну модель інтегрального індексу економічної безпеки, що описує залежність EconSec від ключових соціально-економічних факторів регіонального розвитку. У підпункті 3.2 зазначена модель розглядається не як діагностичний результат, а як прикладний елемент аналітичного забезпечення реалізації державної політики економічної безпеки, оскільки її параметри дозволяють здійснювати порівняльну оцінку, моніторинг і прогнозування рівня EconSec у регіональному розрізі та у динаміці. Практичне застосування моделі ґрунтується на підстановці фактичних значень пояснювальних змінних для кожної області та кожного року спостереження у відповідне рівняння, що забезпечує отримання прогнозного значення $EconSec^{r,t}$ для регіону r у році t .

$$EconSec_{r,t} = a_0 + b_1 Invr_{r,t} + b_2 Wager_{r,t} + b_3 GRP_{pcr,t} + b_4 Demr_{r,t} + b_5 Unempr_{r,t} + \varepsilon_{r,t}, \quad (3.1)$$

де: $EconSec_{r,t}$ – інтегральний індекс економічної безпеки регіону r у році t ; $Invr_{r,t}$ – обсяг капітальних інвестицій; $Wager_{r,t}$ – середня заробітна плата; $GRP_{pcr,t}$ – валовий регіональний продукт на душу населення; $Demr_{r,t}$ – демографічна зміна; $Unempr_{r,t}$ – рівень безробіття; a_0 – константа; $\varepsilon_{r,t}$ – випадкова похибка моделі. Параметри b_i , оцінені у розділі 2, відображають граничний вплив відповідного фактора на рівень інтегрального індексу за інших рівних умов і тим самим задають кількісну основу управлінської інтерпретації взаємозв'язку «фактор – зміна EconSec – управлінський ефект».

Розрахунок прогнозних значень здійснено на основі вже оцінених у розділі 2 коефіцієнтів моделі (див. табл. 2.15), а також первинних даних по областях України за 2015–2024 рр. Отримані прогнозні значення $EconSec^{r,t}$ були зіставлені з фактичними інтегральними значеннями $EconSec_{r,t}$, розрахованими у розділі 2, що дозволило визначити похибку моделювання $er,t = EconSec_{r,t} - EconSec^{r,t}$ у регіонально-часовому розрізі. Такий підхід забезпечує перехід від статичної оцінки стану економічної безпеки до аналітичної системи управління її траєкторією, у межах якої результативність державної політики може оцінюватися як зміна прогнозованого рівня $EconSec$ під впливом контрольованих управлінських факторів та інституційних рішень, обґрунтованих у підпункті 3.1.

Результати розрахунку прогнозних значень $EconSec^{r,t}$ для кожної області України за 2015–2024 рр., а також відповідні похибки моделювання подано у зведених таблицях (Додаток Ж), що створює емпіричну базу для подальшого сценарного аналізу та розроблення механізмів аналітичного моніторингу економічної безпеки в системі evidence-based governance.

Оскільки економіко-математична модель інтегрального індексу економічної безпеки вже формалізована у підпункті 3.1, у межах 3.2 вона застосовується як інструмент аналітичного забезпечення державної політики в регіональному розрізі. З огляду на це, параметри регресії b_i інтерпретуються не як абстрактні оцінки, а як коефіцієнти “чутливості” інтегрального індексу до змін ключових факторів розвитку. Для отримання прикладного регіонального виміру моделі розраховано внески кожного фактора у прогнозне значення економічної безпеки за формулою $Contribution_{i,r,t} = b_i \cdot X_{i,r,t}$, що дозволяє визначити структуру формування $EconSec^{r,t}$ по кожній області та у кожному році 2015–2024 рр. Таким чином, на відміну від таблиці 3.3, яка відображає загальні параметри моделі, таблиці регіональних внесків демонструють, за рахунок яких саме факторів формується прогнозний рівень економічної безпеки конкретного регіону та які канали є пріоритетними для державного управлінського впливу (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

**Регіональна декомпозиція прогнозного значення інтегрального індексу економічної безпеки за середніми
внесками факторів (2015–2024 рр.)**

Область	EconSec^E conSec	Факт EconSec	Внесок інвестицій	Внесок зарплати	Внесок ВРП на душу	Внесок демографії	Внесок безробіття	Частка інвестицій	Частка зарплати	Частка ВРП	Частка демографії	Частка безробіття
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
м. Київ	0,864168	0,9215	0,633883	0,010824	-0,03677	0,012137	-0,06272	0,838091	0,014311	0,04862	0,016047	0,082931
Дніпропет- ровська	0,436497	0,4072	0,19663	0,007146	-0,01519	0,01875	-0,07766	0,623474	0,022659	0,048165	0,059454	0,246249
Київська	0,396727	0,5181	0,147836	0,00739	-0,01409	0,01157	-0,0628	0,606664	0,030326	0,057839	0,047478	0,257693
Львівська	0,356247	0,3607	0,10569	0,006454	-0,00978	0,01631	-0,06925	0,509393	0,031107	0,047128	0,078607	0,333765
Харківська	0,332448	0,3827	0,070345	0,006241	-0,01061	0,018163	-0,05852	0,429266	0,038086	0,064719	0,110838	0,357092
Одеська	0,326845	0,3796	0,071698	0,006435	-0,00975	0,015889	-0,06425	0,426721	0,038296	0,058043	0,094567	0,382373
Вінницька	0,281628	0,2773	0,054105	0,006375	-0,00951	0,019769	-0,09593	0,29137	0,034329	0,051201	0,106463	0,516637
Івано- Франківська	0,280878	0,3185	0,036555	0,006155	-0,00741	0,016275	-0,07752	0,254007	0,042769	0,051506	0,113087	0,538631
Полтавська	0,280446	0,2705	0,073887	0,006708	-0,01616	0,020059	-0,11087	0,324516	0,029462	0,070962	0,088099	0,486961
Хмельницька	0,276098	0,2539	0,041349	0,006209	-0,00801	0,019142	-0,08941	0,251941	0,037828	0,048835	0,11663	0,544765
Запорізька	0,272265	0,2816	0,046869	0,007132	-0,01147	0,020296	-0,09739	0,255903	0,038942	0,062618	0,110815	0,531722
Черкаська	0,270952	0,2417	0,037581	0,006125	-0,00964	0,02063	-0,09057	0,228398	0,037226	0,058568	0,125378	0,55043
Рівненська	0,268366	0,2921	0,035234	0,006429	-0,00663	0,015853	-0,08934	0,229557	0,041884	0,043226	0,103285	0,582048
Сумська	0,265246	0,2444	0,027802	0,00606	-0,00838	0,020975	-0,08803	0,183814	0,040069	0,055417	0,138676	0,582024
Миколаївська	0,262893	0,275	0,035959	0,007028	-0,00952	0,01948	-0,09688	0,212948	0,041621	0,056371	0,115359	0,573701
Житомирська	0,256125	0,2317	0,032429	0,005954	-0,00804	0,019536	-0,10058	0,194731	0,035751	0,048278	0,117306	0,603934

Продовження табл. 3.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Чернівецька	0,255846	0,2681	0,01348	0,005703	-0,00512	0,016101	-0,08114	0,110908	0,046921	0,042111	0,132473	0,667588
Закарпатська	0,254314	0,2639	0,027551	0,006323	-0,00527	0,015476	-0,09659	0,182207	0,041816	0,034845	0,102348	0,638785
Чернігівська	0,250818	0,1783	0,032817	0,005804	-0,00941	0,022317	-0,10754	0,18449	0,032631	0,052879	0,12546	0,604541
Тернопільська	0,250523	0,2032	0,031956	0,005838	-0,00646	0,018386	-0,10601	0,189474	0,034612	0,038324	0,109011	0,628578
Волинська	0,248268	0,2331	0,037868	0,00589	-0,00772	0,01621	-0,1108	0,212158	0,032999	0,043263	0,090818	0,620763
Херсонська	0,244005	0,2073	0,022168	0,005824	-0,00724	0,019473	-0,10304	0,14053	0,036921	0,045905	0,123445	0,653199
Кіровоградська	0,236698	0,1579	0,027577	0,005795	-0,00909	0,020889	-0,1153	0,154365	0,032439	0,050879	0,116931	0,645385

Джерело: розраховано автором на основі параметрів регресійної моделі (див. табл. 2.15) та регіональних даних 2015–2024 рр.

Отримані результати регіональної декомпозиції прогностного значення інтегрального індексу економічної безпеки свідчать про істотну диференціацію структури його формування в територіальному розрізі. У більшості економічно розвинених регіонів визначальним чинником зростання інтегрального показника виступають капітальні інвестиції, частка яких у структурі прогностного значення перевищує половину сумарного ефекту факторів, а в місті Києві наближається до дев'яноста відсотків. Водночас у промислових і постіндустріальних регіонах спостерігається підвищена роль негативного впливу безробіття, що зумовлює структурну вразливість економічної безпеки навіть за наявності інвестиційної активності. Помірний позитивний внесок доходів населення та слабкий зворотний зв'язок із показником валового регіонального продукту на душу населення відображають складну внутрішню структуру регіонального розвитку, у межах якої номінальне зростання виробництва не завжди трансформується в підвищення системної економічної стійкості.

Таким чином, регіональна інтерпретація параметрів моделі, поданої в підпункті 3.1, дозволяє перейти від узагальненого статистичного зв'язку до просторово диференційованого аналітичного інструмента підтримки державної політики. Це створює методичне підґрунтя для подальшого сценарного моделювання траєкторій економічної безпеки регіонів та формування адресних управлінських рішень, що становить логічний перехід до наступного етапу дослідження, присвяченого прогнозуванню та сценарному аналізу розвитку економічної безпеки.

Візуалізація структурної декомпозиції прогностного значення інтегрального індексу економічної безпеки підтверджує домінування інвестиційного компонента у формуванні регіональної економічної стійкості (рис. 3.4). У провідних регіонах саме капітальні інвестиції забезпечують основну частину позитивного значення інтегрального показника, тоді як внесок доходів населення має допоміжний характер і не формує самостійного драйвера зростання. Натомість негативні фактори соціально-демографічного характеру, передусім безробіття, суттєво знижують підсумковий рівень економічної безпеки навіть за наявності значної

інвестиційної активності, що свідчить про структурну вразливість регіональних соціально-економічних систем.

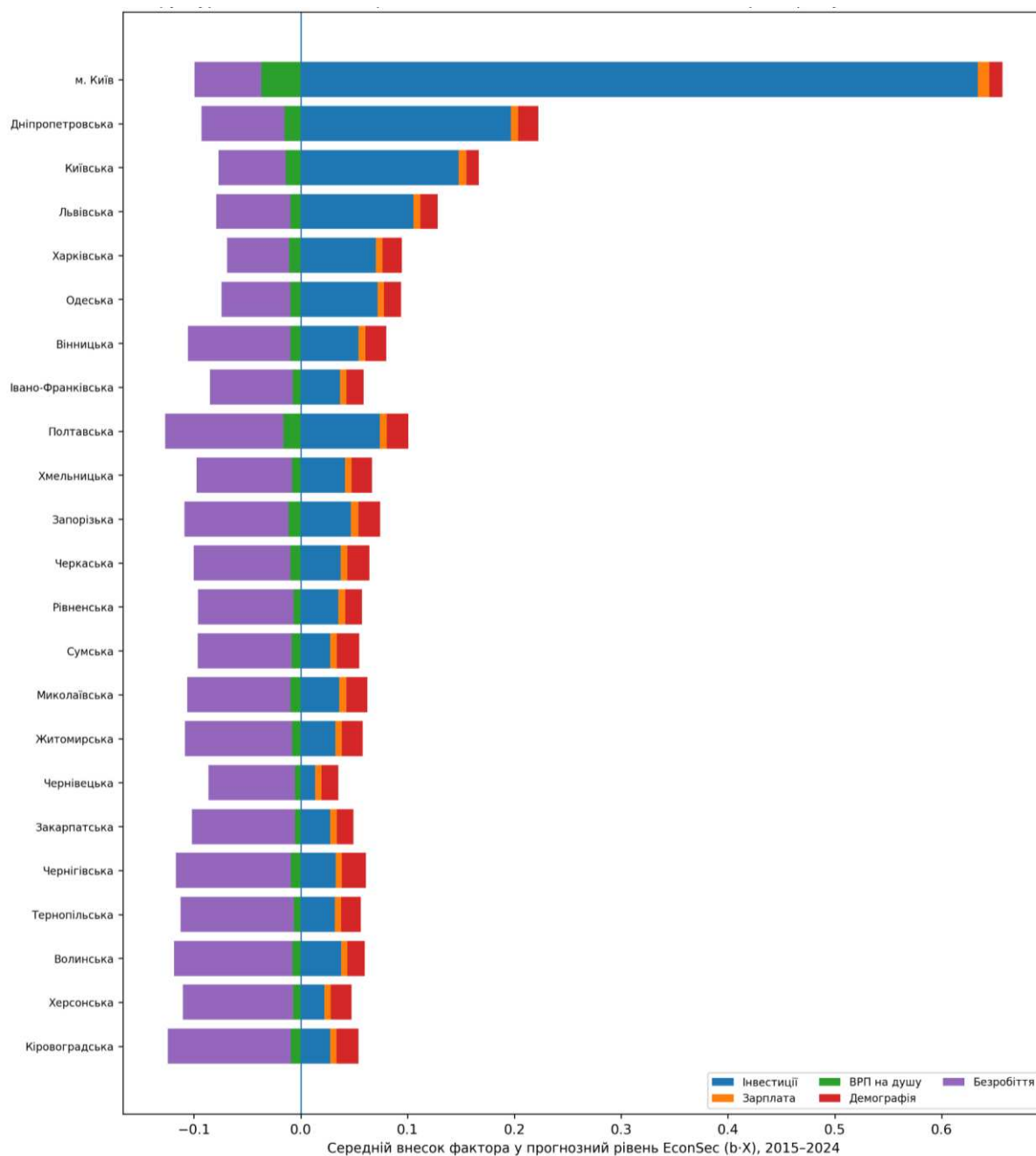

Рис. 3.4. Структурна декомпозиція прогнозного значення інтегрального індексу економічної безпеки за середніми внесками факторів у розрізі областей України у 2015–2024 рр.

Джерело: розраховано та візуалізовано автором на основі параметрів регресійної моделі (див. табл. 2.15) і регіональних даних 2015–2024 рр.

Отримані результати підтверджують, що ефективна державна політика забезпечення економічної безпеки повинна поєднувати стимулювання інвестиційного розвитку з активними заходами регулювання ринку праці та демографічної стабілізації, оскільки лише синхронний вплив на позитивні та негативні компоненти моделі забезпечує стале зростання інтегрального показника. Таким чином, структурна інтерпретація економіко-математичної моделі, сформованої у підпункті 3.1, створює підґрунтя для переходу до сценарного прогнозування та формування інструментів превентивного державного управління економічною безпекою, що розглядається в наступному підпункті дослідження.

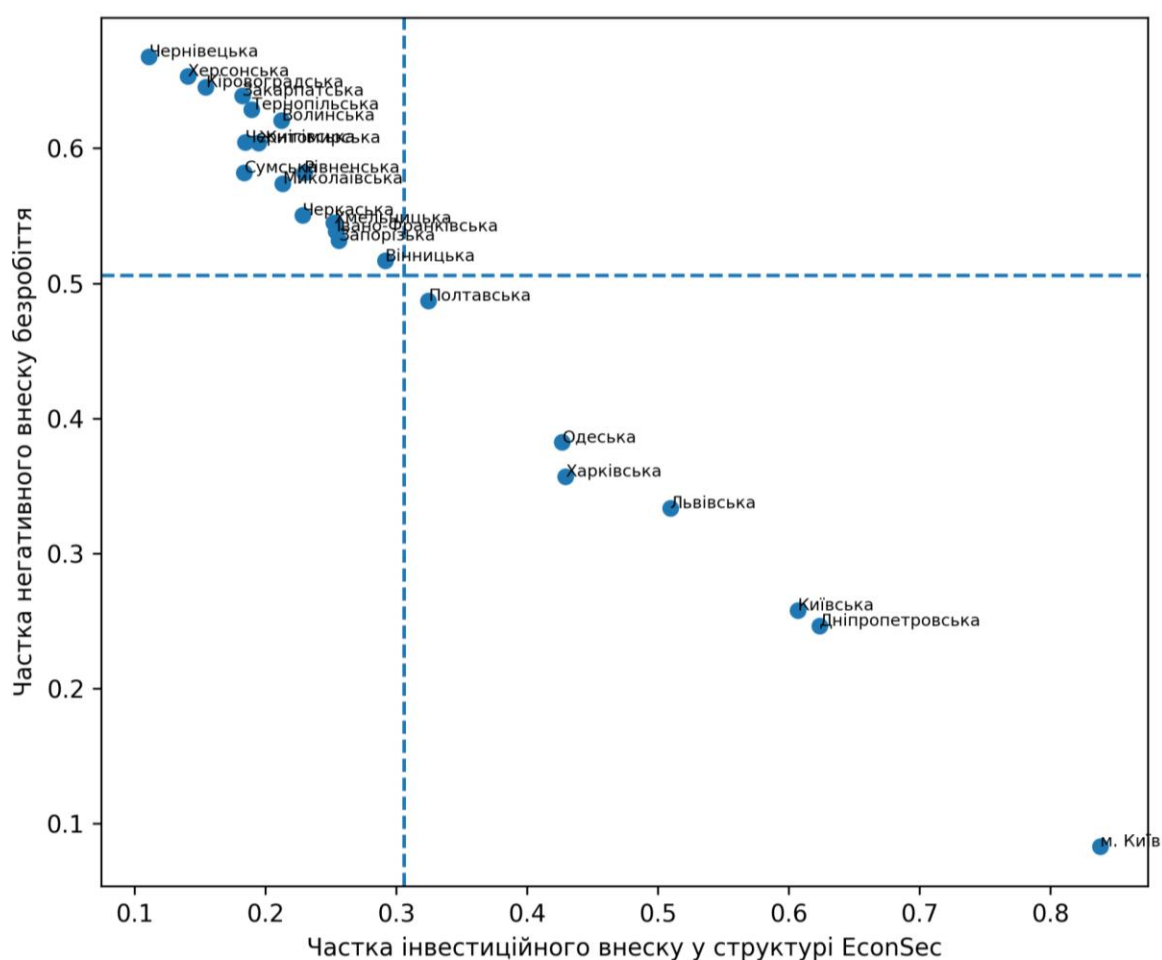

Рис. 3.5. Типологія регіонів України за структурою формування інтегрального індексу економічної безпеки (частка інвестиційного внеску та частка негативного впливу безробіття), середні значення за 2015–2024 рр.

Джерело: розраховано та візуалізовано автором на основі параметрів регресійної моделі (див. табл. 2.15) і регіональних статистичних даних

Отримана типологія демонструє, що регіональна економічна безпека формується під впливом двох ключових структурних вимірів – інвестиційної активності та соціально-ринкової напруги. Регіони з високою часткою інвестиційного внеску та низьким негативним впливом безробіття характеризуються відносною стійкістю економічної системи та формують ядро просторової економічної резильєнтності держави. Натомість області з поєднанням слабкої інвестиційної динаміки та значного негативного впливу безробіття утворюють зону підвищених соціально-економічних ризиків, що потребує пріоритетного державного втручання.

Таким чином, поєднання структурної декомпозиції інтегрального індексу (див. рис. 3.4) та просторово-типологічного аналізу (див. рис. 3.5) забезпечує завершення аналітичного блоку підпункту 3.2 і створює методичну основу для переходу до сценарного прогнозування економічної безпеки, яке розглядається в підпункті 3.3.

3.3. Моделювання механізмів інтегрованої системи реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України

Побудова моделей інституційних механізмів реалізації державної політики зміцнення економічної безпеки України потребує інтеграції системного, інституційного та ризик-орієнтованого підходів, що дозволяють охопити складність державних процесів у період глибоких кризових трансформацій [91; 98; 153; 159]. У сучасних умовах війни, структурних зрушень та посилення зовнішніх загроз традиційні управлінські конструкції виявили свою недостатність, що сформувало запит на створення концептуально нових моделей з високим рівнем адаптивності, прогнозності та координації [153; 156; 160]. Моделювання в системі економічної безпеки перестає бути інструментом підтримки управлінських

рішень; воно стає базовою функцією інституційної спроможності держави [153; 160].

Алгоритмічна побудова таких моделей ґрунтується на уявленні про економічну безпеку як складну динамічну систему, що перебуває у режимі постійної взаємодії з зовнішніми та внутрішніми ризиками [91; 98]. Відповідно, модель інституційного механізму повинна відображати не лише нормативно-правові, організаційні й аналітичні компоненти, а й характер їх взаємозумовленості, канали міжсекторальної координації, регіональні асиметрії та часову логіку реагування [98; 153]. На цьому рівні особливої ваги набуває застосування концепції циклічного управління («policy cycle»), оскільки вона дозволяє прив'язати функціонування державних інститутів до безперервного процесу виявлення ризиків, їх моніторингу, прогнозування, реагування та оцінювання результативності [46; 47].

Теоретичною рамкою для побудови моделей слугують сучасні інституційні підходи, зокрема теорія транзакційних витрат, концепція інституційної стійкості та модель інституційних комплементарностей [100; 153; 159]. Використання цих концепцій у контексті економічної безпеки в Україні демонструє, що результативність державної політики залежить не стільки від кількості інституцій чи широти законодавства, скільки від узгодженості управлінських функцій, якості комунікацій між суб'єктами влади та здатності інформаційних потоків формувати єдине аналітичне поле [46; 47; 153; 159]. Саме тому моделювання має враховувати той факт, що інституційні механізми не існують ізольовано – вони формують мережеву структуру, де кожний елемент впливає на інші [100; 153].

Умови воєнного часу створюють додатковий рівень вимог до моделювання – необхідність врахування факторів невизначеності, швидкоплинності та асиметричності загроз [153; 160]. У 2022–2024 роках характер ризиків трансформувався від переважання економічних до системи комбінованих, що включають енергетичні, логістичні, демографічні, продовольчі, кібернетичні та інформаційні загрози [52; 91; 92; 150]. Це означає, що інституційні моделі мають функціонувати у форматі багатошарового управління, де реакції не є лінійними, а

мають вигляд адаптивних сценаріїв [98; 153]. Методологічно це передбачає використання елементів прогнозного моделювання, зокрема регресійних, контрафактичних та стохастичних підходів, що створюють можливість оцінювати як прямий, так і непрямий вплив управлінських рішень на макро- та мікроекономічні параметри економічної безпеки [45; 99].

Окремого значення набуває включення регіонального виміру в модельну архітектуру [91; 98; 153; 159]. Регіональні економічні системи, що зазнали нерівномірного впливу війни, характеризуються різною швидкістю відновлення, різними можливостями залучення інвестицій, різним рівнем людського капіталу та економічної активності [52; 92; 150]. Тому модель інституційного механізму повинна бути поліцентричною – такою, що дозволяє кожному регіону адаптувати національні рамки під власні ризики та ресурси [98; 153]. Це означає, що у структурі моделі закладається дворівнева система ухвалення рішень: національний рівень – стратегічний і координуючий, регіональний – оперативний та адаптаційний [153; 159].

Побудова моделей інституційних механізмів вимагає також визначення чіткої логіки індикаторного супроводу [45; 99; 153]. У цьому контексті аналітичні індикатори стають не лише засобом контролю, а й елементом моделі, який забезпечує зворотний зв'язок та коригування політики [45; 99]. На основі врахування даних НБУ, Мінфіну, Мінекономіки, Світового банку та Євростату формуються системи показників, що дозволяють оцінювати рівень макрофінансової стійкості, структурної збалансованості економіки, інвестиційної активності, боргової безпеки, енергетичної незалежності та демографічної стабільності [52; 91; 150]. Вони становлять аналітичний фундамент моделі та забезпечують циклічність її функціонування [45; 99].

Узагальнення зазначених підходів створює підґрунтя для розробки комплексної моделі інституційних механізмів, що поєднує нормативну, організаційну, аналітичну, цифрову та комунікаційну складові [98; 153; 159]. На цьому теоретико-методологічному ґрунті формується можливість переходу до

безпосереднього моделювання, побудови структурних і функціональних зв'язків та визначення алгоритмів імплементації [98; 153].

Структурна модель інституційного механізму державної політики зміцнення економічної безпеки України передбачає поєднання системи державних інститутів, нормативно-правового забезпечення, цифрових платформ, аналітичних центрів та координаційних процедур у цілісну багаторівневу архітектуру [91; 153; 159]. Її логіка ґрунтується на запереченні традиційної вертикальної та фрагментованої моделі управління економічною безпекою, що впродовж тривалого часу знижувала ефективність державної відповіді на критичні загрози [153; 160]. Натомість структурна модель, сформована в результаті цього дослідження, орієнтується на мережеву, поліцентричну та інтероперабельну конфігурацію державного управління, яка здатна забезпечити стійкість політики навіть за умов тривалих криз [98; 153; 159].

У центральному ядрі моделі функціонує комплекс нормативних інститутів, що встановлюють межі, правила та стандарти економічної безпеки, формуючи базові інституційні гарантії для всіх секторів [91; 153]. Їх системна узгодженість забезпечує стабільний правовий режим і прогнозованість державної політики, що критично важливо в умовах масштабної воєнної нестабільності [153; 160]. Разом із тим нормативний блок у сучасній його формі не може ефективно виконувати функції без чітко структурованої системи інституційних суб'єктів, здатних реалізувати політику на практиці [98; 153]. Тому модель передбачає формування розгалуженої організаційної підсистеми, яка функціонує на засадах спеціалізації, взаємодоповнення та розмежування відповідальності [98; 159].

Ключовим елементом у структурній моделі виступає координаційний блок, який забезпечує узгодженість рішень між усіма ланками системи [91; 98; 153]. Його функціональність базується на принципах горизонтальної інтеграції та синхронізації управлінських процесів, що забезпечує оперативне реагування на ризики [98; 153]. У воєнний період саме цей компонент виявився найбільш дефіцитним, оскільки зафіксовані численні випадки неузгодженості між секторами (фінансовим, енергетичним, безпековим, соціальним), що призводило до втрати

часу та недоотримання необхідного ефекту від державних інструментів [52; 150; 160]. Розроблена модель вирішує цю проблему шляхом створення інституційної координаційної рамки, у якій кожне рішення проходить через цикл оцінювання, погодження та цифрової верифікації [98; 153].

Центральним управлінським елементом стає аналітично-прогностичний сегмент, який забезпечує циркуляцію даних між усіма інституціями та формує інформаційні основи для ухвалення рішень [45; 99; 153]. У структурі моделі він описується як підсистема, що перетворює дані на ризикові профілі, прогностичні траєкторії та стратегічні сценарії розвитку [45; 99]. У цьому контексті принципово важливою є інтеграція державних статистичних баз, даних НБУ, індикаторів макрофінансової стійкості, системи моніторингу енергетичного сектору, а також цифрових слідів економічної активності [52; 91; 150]. Аналітичний блок має здатність до самооновлення, оскільки базується на безперервному надходженні нових даних та автоматизованих методах їх обробки [45; 99]. Саме він забезпечує моделі властивість адаптивності [98; 153].

Невід'ємною складовою є цифрова платформа економічної безпеки, що формує інфраструктуру для інтероперабельності управлінських процесів [98; 153; 159]. Її функція полягає в об'єднанні нормативних, аналітичних, координаційних та виконавчих структур у єдиному інформаційному середовищі, яке забезпечує своєчасність і точність управлінських рішень [153; 159]. У структурі моделі цифрова складова виконує роль середовища циркуляції сигналів ризику, каналів управлінського зворотного зв'язку та інструмента контролю за реалізацією державних рішень у реальному часі [98; 153]. Це дозволяє кількісно оцінювати ефективність кожного інституційного блоку та коригувати політику у випадку виникнення відхилень [45; 99].

Завершальним елементом структурної моделі є підсистема регіональної адаптації, яка забезпечує відповідність управлінських механізмів особливостям економічної географії України [91; 98; 153]. Структурні деформації, спричинені війною, створили істотні диспропорції між регіонами, тому модель передбачає побудову регіональних центрів економічної стійкості, здатних виконувати функції

оперативного реагування та локальної стабілізації [52; 150]. Їх діяльність інтегрується в національний контур економічної безпеки, що гарантує поліцентричний характер моделі та її відповідність різним режимам ризику [98; 153].

Сукупність усіх зазначених компонентів формує цілісну структурну модель інституційного механізму, що поєднує центральні, регіональні, координаційні, аналітичні та цифрові сегменти у логічну систему, здатну забезпечити формування й реалізацію економічної безпеки в умовах високої турбулентності [98; 153; 159].

Функціональна модель інституційного механізму реалізації державної політики зміцнення економічної безпеки України відображає динаміку управлінського циклу, у межах якого відбувається накопичення даних, формування ризикових профілів, ухвалення рішень, координація виконавчих дій і здійснення контролю [45; 91; 98]. На відміну від традиційних моделей, що концентруються переважно на нормативних або організаційних компонентах, функціональна модель окреслює логіку руху інформації, управлінських рішень та інституційних дій у режимі реального часу [98; 153].

Її вихідним елементом є процес ідентифікації та первинного аналізу ризиків, який формується шляхом поєднання статистичних показників, цифрових слідів економічної активності, оперативних даних галузевих міністерств, інформації НБУ, розвідданих, аналітики Держстату та даних моніторингових платформ [52; 91; 150]. На цьому етапі формується первинний ризиковий контур економічної безпеки, який включає загрози макрофінансової стабільності, енергетичної стійкості, боргового навантаження, логістичних обмежень, інвестиційної активності, регіональних дисбалансів, людського капіталу та інституційної спроможності [45; 99; 153]. У воєнний період саме цей етап відіграє ключову роль, оскільки характер загроз може змінюватися щоденно, а масштабність і швидкість поширення ризиків зумовлюють необхідність оперативної аналітики [52; 150; 160].

Подальший функціональний рівень моделі пов'язаний із конструюванням аналітичних сценаріїв, що включають оцінювання ймовірності реалізації ризикових подій, визначення їхнього впливу на національну економіку та

ідентифікацію оптимальних варіантів управлінського втручання [45; 99]. На цьому етапі інтегруються інструменти прикладного прогнозування: багатофакторні регресійні моделі; моделі міжгалузевих зв'язків; стохастичні симуляції; моделі шокового впливу; сценарні дерева та оцінки чутливості [45; 99; 153]. Такий підхід забезпечує багаторівневу логіку аналізу, яка дозволяє врахувати як короткострокові, так і довгострокові наслідки управлінських рішень [98; 153].

Наступною функціональною ланкою є узгодження управлінських рішень у координаційному блоці [91; 98; 153]. Саме цей сегмент забезпечує перехід від прогнозної аналітики до реальних дій, синхронізуючи інститути центрального та регіонального рівнів [98; 153]. Координаційна взаємодія відбувається за асинхронною моделлю, коли різні інституції можуть ініціювати дії одночасно, але рішення проходять через цифрові канали узгодження, що мінімізує інституційні конфлікти та дублювання функцій [98; 153; 159]. Ефективність цього етапу визначається швидкістю циркуляції інформації та рівнем цифрової інтегрованості органів влади [153; 159].

Реалізаційний блок функціональної моделі забезпечує матеріалізацію управлінських рішень у конкретних інструментах державної політики: бюджетних, податкових, регуляторних, інвестиційних, секторальних, логістичних, кадрових та стратегічно-планувальних [52; 91; 150]. На цьому рівні формується практичний вимір економічної безпеки, оскільки від якості реалізації залежить здатність держави протидіяти загрозам і забезпечувати стійкість економічної системи [45; 98; 153]. У межах моделі реалізація не є одноразовим управлінським актом, а набуває циклічного характеру, оскільки кожне впроваджене рішення генерує нові дані для подальшої оцінки [98; 153].

Окрему увагу у функціональній моделі приділено механізмам моніторингу та контролю. Вони формують зворотний управлінський канал, який дозволяє оцінювати результативність державної політики, виявляти відхилення, формувати пропозиції щодо корекції та відтворювати новий цикл управління [45; 98; 153]. Модель передбачає застосування індикаторів макрофінансового, боргового, інституційного, соціально-економічного та регіонального контролю, а також

операційних показників ефективності виконання політики в кожній інституції [52; 91; 150]. Це забезпечує перехід від декларативного контролю до управління на основі даних [98; 153].

Адаптивність є ключовою функціональною властивістю моделі. У її контексті інституційні механізми не залишаються фіксованими, а можуть змінювати свою конфігурацію під впливом нових загроз [45; 153]. Такий підхід відповідає умовам воєнної економіки, коли структура ризиків є мобільною, а невизначеність – хронічною [52; 150; 160]. Це означає, що модель передбачає можливість перерозподілу повноважень, зміну каналів координації, оновлення індикаторних рамок та перехід на нові управлінські протоколи у разі зміни характеру загроз [98; 153].

Сформована таким чином функціональна модель забезпечує логічний, безперервний і взаємопов'язаний цикл управління економічною безпекою [45; 98; 153]. Вона усуває фрагментарність, створює умови для оперативного реагування та гарантує можливість стратегічного планування навіть у середовищі високої турбулентності [52; 150; 160].

Алгоритм імплементації моделі інституційних механізмів реалізації державної політики зміцнення економічної безпеки України передбачає поетапне включення структурних, функціональних, цифрових та аналітичних компонентів у єдиний управлінський цикл, що здатний працювати в умовах високої невизначеності та багаторівневих загроз [45; 98; 153]. Його логіка ґрунтується на переході від фрагментарного, реактивного державного управління до системної, інтегрованої та адаптивної політики, що функціонує за принципом циклічності та даних [98; 153].

Першим етапом імплементації є створення нормативно-інституційної бази, що забезпечує правові підвалини для функціонування моделі [45; 91]. Йдеться не лише про оновлення або прийняття окремих законодавчих актів, а про формування нового інституційного режиму, у межах якого економічна безпека набуває статусу міжсекторальної функції держави, а не компетенції окремого органу [45; 98; 153]. Це потребує синхронізації положень бюджетного, податкового, фінансового,

інвестиційного та безпекового законодавства, а також створення механізмів міжвідомчої координації, що стають юридично обов'язковими [91; 153].

Другий етап пов'язаний із формуванням організаційної архітектури, яка забезпечує реалізацію моделі в інституційному середовищі [98; 153]. На цьому рівні відбувається інституціоналізація повноважень центральних органів виконавчої влади, визначення функцій регіональних центрів економічної стійкості, встановлення алгоритмів комунікації між національним та регіональним рівнями, а також закріплення процедур координаційного узгодження [52; 150]. Важливим результатом цього етапу є створення стійкої управлінської конфігурації, що виключає дублювання функцій та забезпечує рівномірний розподіл відповідальності [98; 153].

Третій етап стосується запуску аналітичної та прогностичної підсистеми моделі [45; 99; 153]. Він передбачає інтеграцію статистичних, фінансових, цифрових і галузевих баз даних, що формують аналітичний контур управління [52; 91; 150]. Результативність цього етапу визначається здатністю системи забезпечувати оперативне збирання, фільтрацію та обробку інформації про стан економічної безпеки, створювати прогностичні моделі та визначати сценарії розвитку загроз [45; 99; 153]. Фактично на цьому кроці відбувається перехід до управління, заснованого на даних, що є ключовою умовою для ефективного ухвалення рішень в умовах воєнного часу [98; 153; 160].

Четвертий етап охоплює імплементацію цифрової платформи економічної безпеки, яка стає технічною основою функціонування моделі [98; 153]. Вона забезпечує обмін даними між інституціями, синхронізацію рішень, формування ризикових профілів, моніторинг виконання політики та верифікацію управлінських дій [52; 150; 153]. Запровадження цифрової платформи дозволяє мінімізувати часові витрати на ухвалення рішень та усунути інституційну інерцію, що зазвичай спостерігається в системах державного управління [98; 153].

П'ятий етап полягає в організації циклу реалізації державних рішень. Він передбачає перехід від аналітичних рекомендацій до практичних інструментів, що реалізуються через бюджетні, податкові, інвестиційні, енергетичні, логістичні та

регуляторні рішення [52; 91; 150]. Імплементативна логіка на цьому етапі визначається принципами адаптивності та симетричності: кожне рішення має відповідати характеру загрози та включати механізми коригування [45; 153].

Шостий етап стосується моніторингу та оцінки впроваджених інструментів державної політики. Модель передбачає створення системи індикаторів, які дозволяють кількісно оцінювати стан економічної безпеки, своєчасно виявляти відхилення, визначати ефективність окремих інституцій та формувати оновлений цикл управління [98; 153]. Саме з цього етапу починається новий управлінський цикл, що забезпечує безперервність й адаптивність моделі [45; 153].

У результаті імплементативної моделі набуває рис завершеної системи, яка функціонує на основі інтегрованих даних, міжвідомчої координації та цифрової інфраструктури [98; 153]. Її ключова цінність полягає у здатності забезпечувати управління в умовах невизначеності, відтворювати інституційну стійкість і створювати умови для довгострокового економічного відновлення країни [52; 150; 160]. Вона формує новий тип державного управління – сучасний, інтелектуально керований і спроможний прогнозувати та запобігати загрозам, а не лише реагувати на них [45; 153].

Індикаторно-аналітичний супровід є фундаментальною складовою моделі інституційних механізмів, оскільки він забезпечує можливість вимірювати стан економічної безпеки, оцінювати якість ухвалених рішень, визначати динаміку реалізації політики та виявляти необхідність корекції [98; 153]. Для держави, що функціонує в умовах війни та постійної турбулентності, саме аналітична система набуває статусу ключового елементу управлінської спроможності [52; 150; 160]. Без неї модель залишалася б концептуально правильною, але операційно нежиттєздатною [45; 153].

Індикаторний компонент побудований на поєднанні макроекономічних, фінансових, соціально-економічних, енергетичних, регіональних та інституційних показників, що у комплексі відображають багатовимірний характер економічної безпеки [98; 153]. Він має забезпечувати як статичну оцінку стану системи, так і динамічне відстеження змін, а отже – дозволяти будувати прогностичні траєкторії

[45; 153]. Важливою особливістю цієї системи є її здатність до постійного оновлення, що дозволяє використовувати найактуальніші дані у процесі формування політики [98; 153].

Особливе значення має включення індикаторів макрофінансової стійкості, які виступають «сигнальними» для держави у контексті оцінки структурних загроз [52; 91; 150]. У 2023–2024 роках, згідно з даними НБУ, рівень інфляції знизився з піку у 26,6% до 5,1%, що стало результатом жорсткої монетарної політики, стабілізації валютного ринку та зменшення логістичних шоків [150]. Водночас облікова ставка зберігалася на рівні 15% у 2024 році, що свідчило про необхідність балансувати між ціновою стабільністю та підтримкою економічної активності [150]. Подібні показники формують основу індикаторів фінансової безпеки та дозволяють оцінити системну вразливість економіки [52; 91; 150].

Значну роль відіграють боргові індикатори, оскільки саме у воєнний період державний борг стає одним із визначальних факторів економічної стійкості [52; 91; 150]. За даними Мінфіну, державний борг України у 2024 році досяг рівня понад 119 млрд дол. США, а співвідношення боргу до ВВП перевищило 88% [150]. Такі параметри є критичними з точки зору майбутніх бюджетних навантажень та потребують створення спеціальних інституційних механізмів управління ризиками [52; 91]. Індикаторно-аналітичний супровід у цій сфері повинен забезпечувати контроль за графіками обслуговування боргу, вартістю нових залучень та ефективністю переговорних стратегій з міжнародними партнерами [52; 150].

Невід’ємним елементом системи є індикатори енергетичної безпеки, які набули особливого значення після масованих атак на енергетичну інфраструктуру у 2022–2024 роках [91; 150]. За даними Міненерго, частка пошкоджених генеруючих потужностей у 2024 році сягала 40%, що створювало суттєве навантаження на економіку [150]. Моніторинг енергетичних показників дозволяє прогнозувати ризики для промисловості, формувати сценарії енергозабезпечення та визначати пріоритети відновлення [52; 91].

Регіональні індикатори забезпечують оцінку просторової асиметрії розвитку, що є надзвичайно важливим у контексті відбудови [52; 98]. Дані Мінрегіону показують, що у 2024 році обсяги промислового виробництва у західних областях зросли у середньому на 9–12%, тоді як у прифронтових регіонах спостерігалось падіння від 20% до 60%, залежно від інтенсивності бойових дій [150]. Урахування таких диспропорцій у моделі дозволяє державі формувати адресні політики та диференційовані механізми підтримки [52; 98].

Інституційні індикатори відображають спроможність органів влади виконувати покладені на них функції [45; 153]. У цьому контексті показники швидкості ухвалення рішень, рівня цифрової інтегрованості, ефективності міжвідомчої координації та результативності реалізації політик формують систему, яка дозволяє кількісно виміряти інституційний потенціал [45; 153]. На практиці це перетворюється на інструмент управлінської відповідальності та спосіб підвищення прозорості державної політики [52; 153].

Індикаторно-аналітичний супровід завершує модель, створюючи механізм постійного оновлення інформаційного поля економічної безпеки [98; 153]. Він забезпечує замкненість управлінського циклу: дані трансформуються у висновки, висновки – у рішення, рішення – у результати, а результати – у нові дані [45; 153]. У цьому полягає стратегічна перевага моделі, оскільки вона дозволяє системі державного управління діяти не реактивно, а випереджально, прогнозуючи загрози та запобігаючи їхньому прояву (рис. 3.6) [52; 91; 150].

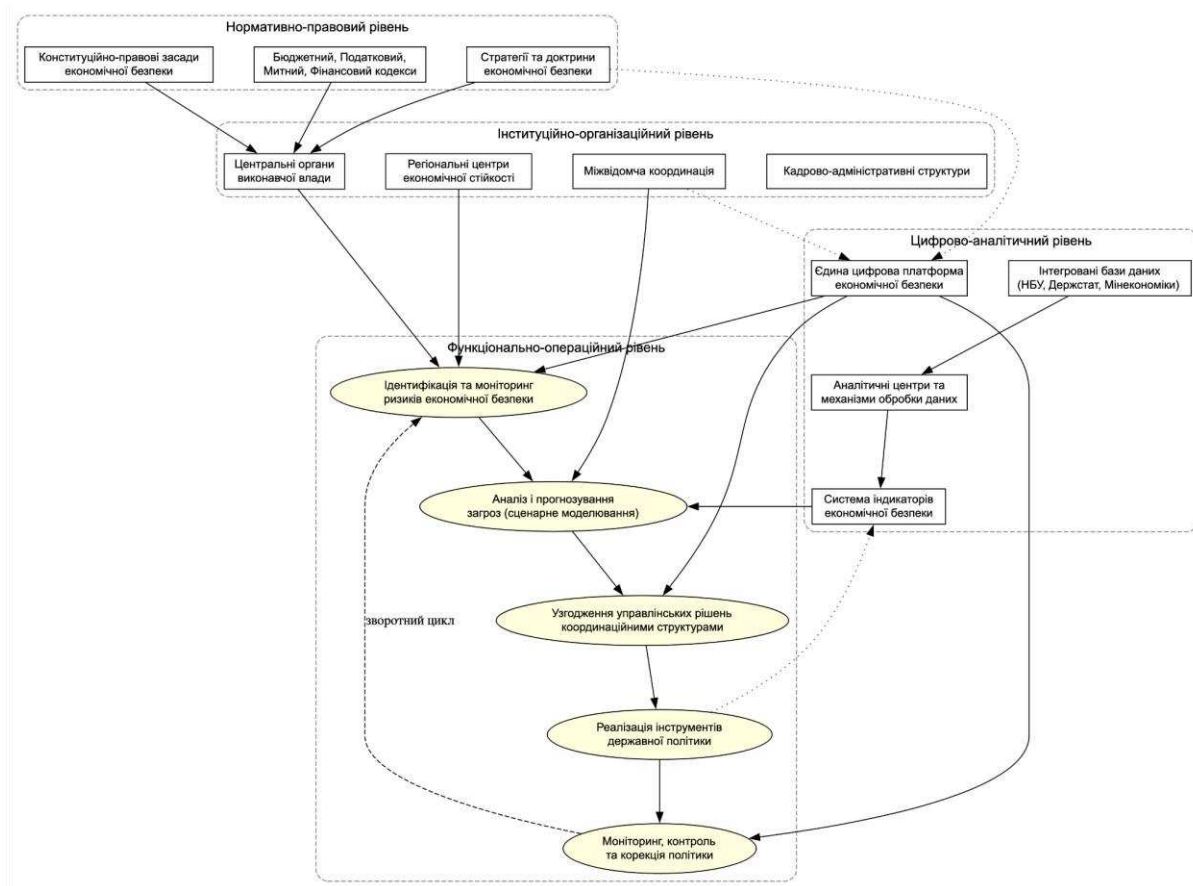

Рис. 3.6. Функціонально-структурна модель інституційних механізмів реалізації державної політики зміцнення економічної безпеки України

Джерело: сформовано автором на основі [45; 52; 91; 98; 150; 153]

Подана на рисунку модель відображає багаторівневу архітектуру інституційних механізмів реалізації державної політики зміцнення економічної безпеки, в якій нормативно-правові, організаційні, функціональні та цифрово-аналітичні компоненти поєднані в єдину інтегровану систему [45; 52; 153]. Її структура демонструє логіку руху управлінської інформації від основоположних правових норм до конкретних рішень і повторного зворотного циклу корекції політики [52; 98]. Центральне місце в моделі займає функціональний контур, що забезпечує перетворення даних на прогностичні оцінки, а оцінок – на інструменти державного впливу [91; 153]. Цифрова підсистема, представлена єдиною платформою економічної безпеки та системою індикаторів, формує інформаційне

середовище, у якому відбувається синхронізація дій між суб'єктами політики, що забезпечує швидкість, точність і прозорість управлінських процесів [45; 91; 153]. Модель також відображає поліцентричність управління, оскільки регіональні центри економічної стійкості інтегровані у загальнонаціональний контур через механізми координації та аналітичного супроводу [52; 98; 150].

Таким чином, побудована модель інституційних механізмів реалізації державної політики зміцнення економічної безпеки України формує завершену теоретико-методологічну й практичну конструкцію, здатну функціонувати в умовах воєнної та поствоєнної турбулентності. Її цінність полягає в поєднанні структурної впорядкованості та адаптивної динаміки, що дозволяє державним інституціям не лише реагувати на ризики, а й прогнозувати їх, забезпечуючи випереджувальний характер управління. Використання інтегрованих даних, цифрових платформ, індикаторного моніторингу та міжвідомчої координації створює основу для переходу від фрагментарної моделі державного впливу до системного режиму управлінської стійкості. У результаті модель забезпечує можливість формування політики, що спирається на достовірні дані, функціонує в режимі безперервного зворотного зв'язку та здатна гарантувати економічну безпеку як стратегічний ресурс розвитку держави в умовах багатовимірних загроз.

Завершальним етапом формування теоретико-методичного підґрунтя державної політики забезпечення економічної безпеки є перехід від аналітичної оцінки її поточного стану до прогнозування майбутніх траєкторій розвитку та визначення інструментів превентивного управління ризиками. Якщо у підпункті 3.1 було обґрунтовано інституційну модель реалізації державної політики економічної безпеки, а у підпункті 3.2 здійснено кількісну інтерпретацію економічної стійкості регіонів на основі інтегрального індексу та економіко-математичної моделі, то підпункт 3.3 спрямований на формування сценарно-прогностичного механізму державного управління, здатного забезпечити

довгострокову резильєнтність національної економіки в умовах невизначеності, воєнних викликів та післявоєнної трансформації.

Необхідність сценарного підходу зумовлена тим, що сучасна економічна безпека не може розглядатися виключно як статичний стан захищеності економічної системи. Вона набуває характеру динамічної властивості соціально-економічного середовища, що формується під впливом взаємодії інституційних, інвестиційних, демографічних і соціально-ринкових чинників. Відповідно, державна політика у цій сфері має орієнтуватися не лише на реагування на вже реалізовані загрози, а передусім на прогнозування можливих траєкторій розвитку та завчасне формування управлінських рішень, здатних мінімізувати системні ризики та забезпечити стале відновлення економіки.

Методологічною основою сценарного прогнозування виступає економіко-математична модель інтегрального індексу економічної безпеки, параметри якої було оцінено у другому розділі дослідження та інтерпретовано у підпункті 3.2 як аналітичний інструмент підтримки державних управлінських рішень. Використання цієї моделі дозволяє перейти від ретроспективного аналізу динаміки економічної безпеки у 2015–2024 рр. до формування альтернативних сценаріїв її розвитку у середньостроковій перспективі, що охоплює горизонт до 2030 року.

Сценарний підхід передбачає побудову декількох можливих траєкторій зміни інтегрального індексу економічної безпеки залежно від характеру трансформації ключових факторів регіонального розвитку. З урахуванням сучасних соціально-економічних умов доцільним є виокремлення інерційного, стабілізаційного та трансформаційного сценаріїв. Інерційний сценарій відображає збереження наявних тенденцій без суттєвих інституційних змін; стабілізаційний передбачає поступове відновлення інвестиційної активності та ринку праці; трансформаційний ґрунтується на реалізації комплексних інституційних реформ, спрямованих на структурну модернізацію економіки та підвищення її резильєнтності.

Формування сценарних траєкторій економічної безпеки у регіональному розрізі створює підґрунтя для переходу від універсальної державної політики до диференційованої моделі управління, що враховує специфіку типів регіонів, визначених у підпункті 3.2. Це дозволяє ідентифікувати території підвищеного ризику, визначити потенційні точки економічного зростання та сформувати адресні інструменти державного втручання, спрямовані на досягнення збалансованого просторового розвитку.

Формування сценарно-прогностичного механізму державної політики забезпечення економічної безпеки потребує переходу від ретроспективного аналізу динаміки інтегрального індексу до моделювання його майбутніх траєкторій розвитку в середньостроковій перспективі. Методологічною основою такого переходу виступає економіко-математична модель інтегрального індексу економічної безпеки, параметри якої були оцінені у другому розділі дослідження та інтерпретовані у підпункті 3.2 як інструмент аналітичної підтримки державних управлінських рішень. Використання зазначеної моделі забезпечує можливість формалізованого прогнозування зміни рівня економічної безпеки залежно від очікуваної динаміки ключових соціально-економічних факторів регіонального розвитку.

У загальному вигляді прогноз інтегрального індексу економічної безпеки регіону в періоді $t+h$ визначається як:

$$\widehat{EconSec}_{r,t+h} = a_0 + \sum_{i=1}^k b_i \cdot \widehat{X}_{i,r,t+h}, \quad (3.2)$$

де: $\widehat{X}_{i,r,t+h}$ – прогностні значення факторів розвитку регіону, отримані на основі екстраполяції часових рядів або сценарного коригування їх динаміки; b_i – параметри регресійної моделі; a_0 – константа. Таким чином, прогнозування інтегрального індексу зводиться до визначення можливих траєкторій зміни пояснювальних змінних, що формують економічну безпеку.

З урахуванням високого рівня невизначеності соціально-економічного середовища доцільним є використання сценарного підходу, який передбачає формування альтернативних варіантів динаміки факторів розвитку. На відміну від традиційної екстраполяції трендів, сценарне прогнозування враховує можливість структурних змін економічної системи, інституційних реформ та зовнішніх шоків. У межах дослідження запропоновано три базові сценарії розвитку економічної безпеки до 2030 року – інерційний, стабілізаційний та трансформаційний.

Інерційний сценарій ґрунтується на припущенні збереження поточних тенденцій розвитку регіональної економіки без суттєвих інституційних змін. У цьому випадку прогнозні значення факторів визначаються шляхом трендової екстраполяції динаміки 2015–2024 рр., що відображає продовження наявної траєкторії економічної безпеки.

Стабілізаційний сценарій передбачає поступове відновлення інвестиційної активності, зростання доходів населення та зниження рівня безробіття під впливом заходів державної макроекономічної та регіональної політики. Формально це відображається у коригуванні прогнозних значень факторів на основі помірних позитивних темпів їх зміни відносно інерційної траєкторії.

Трансформаційний сценарій базується на припущенні реалізації комплексних інституційних реформ, спрямованих на структурну модернізацію економіки, активізацію інвестиційних процесів, технологічне оновлення виробництва та підвищення зайнятості населення. У межах такого сценарію прогнозні значення ключових факторів визначаються як результат прискореної позитивної динаміки інвестицій, доходів та валового регіонального продукту на душу населення за одночасного суттєвого скорочення безробіття та демографічних втрат.

Застосування зазначеної методики забезпечує можливість отримання кількісних оцінок інтегрального індексу економічної безпеки для кожного регіону України у горизонті до 2030 року за різних варіантів розвитку соціально-

економічної системи. Порівняльний аналіз сценарних траєкторій дозволяє визначити потенційні зони зростання та ризику, оцінити ефективність державної політики та сформувані обґрунтовані управлінські рішення щодо забезпечення довгострокової економічної стійкості.

Наступним етапом дослідження стало здійснення середньострокового сценарного прогнозування інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України на період до 2030 року на основі побудованої у розділі 2 багатофакторної регресійної моделі. Використання параметрів оціненої моделі дало змогу трансформувати емпірично встановлені залежності між ключовими соціально-економічними факторами та інтегральним показником EconSec у систему прогнозних траєкторій, що відображають альтернативні варіанти розвитку регіонального середовища.

Сценарний підхід передбачав моделювання трьох варіантів динаміки факторних змін – інерційного, стабілізаційного та трансформаційного – що відповідають різним рівням інтенсивності державної політики відновлення, інвестиційної активізації, демографічної стабілізації та зниження безробіття. Узагальнені результати прогнозування відображено на рисунках 3.6–3.7, які демонструють як агреговану національну динаміку EconSec, так і міжрегіональну диференціацію очікуваних змін у довгостроковій перспективі.

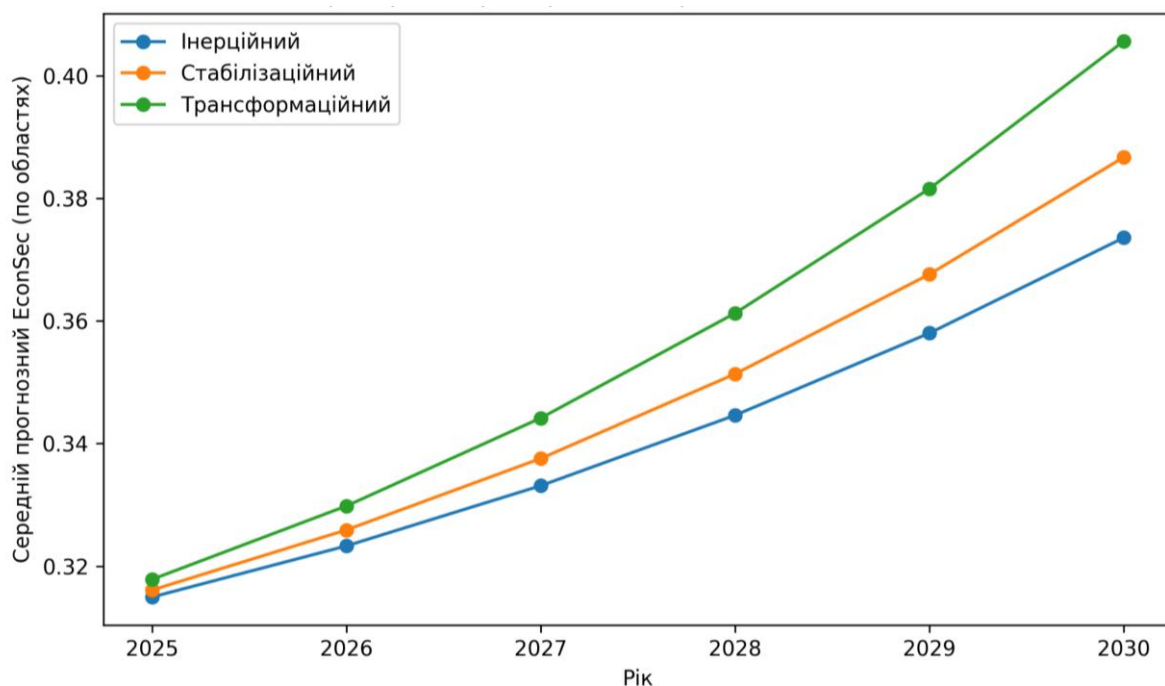

Рис. 3.7. Сценарні траєкторії середнього рівня інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України у 2025–2030 рр.

Джерело: розраховано автором на основі побудованої багатofакторної регресійної моделі інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України (Розділ 2 дисертації) з використанням офіційних статистичних даних Державної служби статистики України за 2015–2024 рр.

Рисунок 3.7 відображає прогнозну динаміку середнього значення інтегрального індексу економічної безпеки за трьома сценаріями розвитку, сформованими на основі регресійної моделі, оціненої в Розділі 2. Інерційний сценарій демонструє поступове, але обмежене зростання EconSec, що відповідає збереженню наявних структурних дисбалансів регіонального розвитку. Стабілізаційний сценарій характеризується помірним прискоренням позитивної динаміки завдяки посиленню інвестиційної активності, зростанню доходів населення та частковій нормалізації демографічних процесів. Найвищу траєкторію формує трансформаційний сценарій, у межах якого комплексна реалізація інституційних та економічних механізмів державної політики забезпечує стійке зростання інтегрального рівня економічної безпеки в середньостроковій перспективі.

Графічна інтерпретація дозволяє виявити розрив між сценаріями, що

поступово збільшується до 2030 року, підтверджуючи критичну роль активної державної політики у формуванні довгострокової економічної стійкості (рис. 3.8).

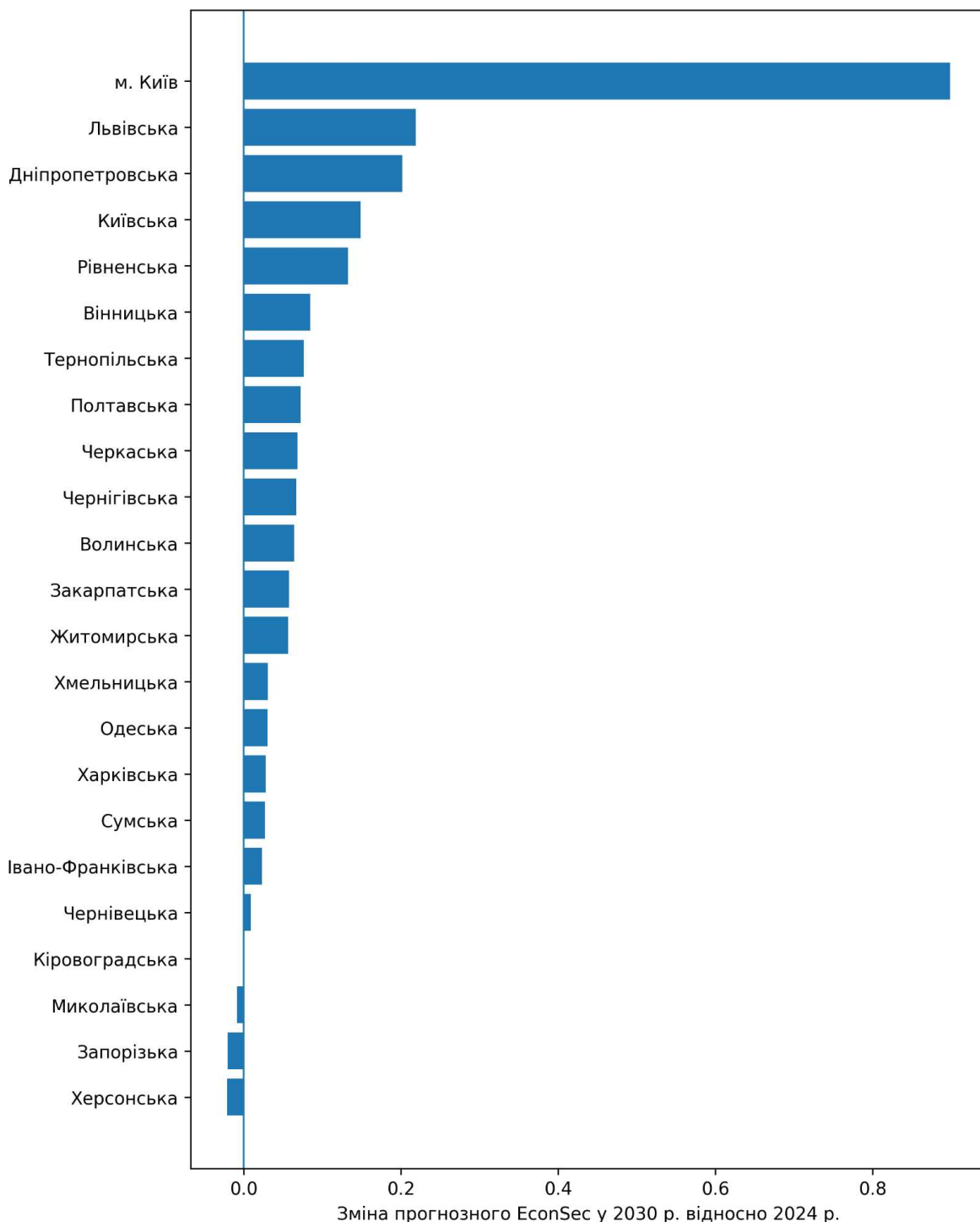

Рис. 3.8. Очікувана зміна інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України у 2030 р. відносно 2024 р. за трансформаційним сценарієм

Джерело: розраховано автором за результатами сценарного прогнозування інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України до 2030 року на основі параметрів економетричної моделі, сформованої в Розділі 2, та офіційних статистичних даних Державної служби статистики України

На рисунку 3.8 представлено просторову диференціацію прогнозованих змін інтегрального індексу EconSec у розрізі регіонів України в межах трансформаційного сценарію розвитку. Візуалізація відображає варіативність регіональних ефектів від реалізації активної державної політики, що поєднує інвестиційне стимулювання, модернізацію ринку праці, підвищення доходів населення та демографічну стабілізацію.

Отримані результати свідчать про наявність груп регіонів із різною чутливістю до політичних та економічних інструментів впливу: частина областей демонструє суттєве прогнозне зростання EconSec, тоді як інші характеризуються більш стриманою динамікою, що зумовлено структурними особливостями їх соціально-економічного розвитку. Таким чином, рисунок підтверджує необхідність диференційованої регіональної політики економічної безпеки, орієнтованої на специфіку факторних обмежень та потенціалу кожної області.

Повні результати сценарного прогнозування інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України на період 2025–2030 рр., включаючи покрокові розрахунки за кожним роком, областю та варіантом розвитку, а також зведені показники середньо національної динаміки та міжрегіональних змін (рис. 3.9, Додаток 3). Представлені таблиці містять детальну інформацію щодо прогнозних значень факторних змінних моделі та відповідних оцінок EconSec, що забезпечує відтворюваність отриманих результатів і може бути використано як аналітичну основу для формування стратегічних рішень державної політики економічної безпеки.

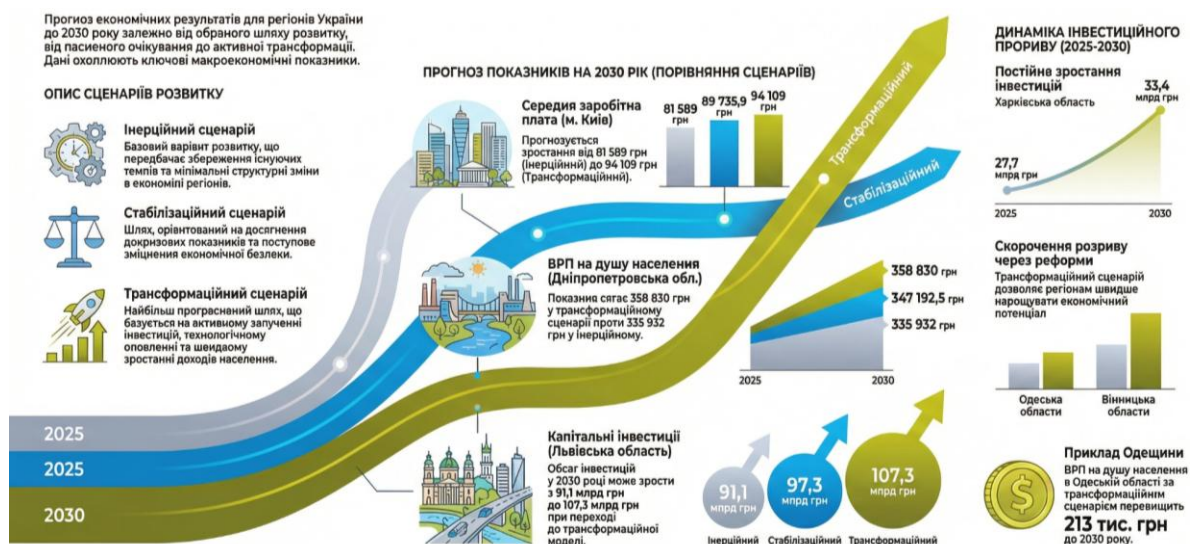

Рис. 3.9. Сценарні траєкторії соціально-економічного розвитку регіонів України до 2030 року та їх вплив на інтегральний рівень економічної безпеки

Джерело: розроблено та узагальнено автором на основі: результатів економетричного моделювання інтегрального індексу економічної безпеки регіонів України, отриманих в Розділі 2 дисертації; сценарного прогнозування соціально-економічних показників розвитку регіонів України на період до 2030 року, здійсненого в підрозділі 3.3; офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, сформовано в графічному редакторі CANVA

Представлена інфографічна модель (рис. 3.9) інтегрує результати економетричного аналізу, сценарного прогнозування та просторової інтерпретації соціально-економічних процесів, що формують економічну безпеку регіонів України у середньостроковій перспективі до 2030 року.

Порівняння інерційного, стабілізаційного та трансформаційного сценаріїв засвідчує, що збереження наявних тенденцій забезпечує лише обмежене підвищення інтегрального рівня економічної безпеки, тоді як реалізація активної державної політики структурної модернізації, інвестиційного стимулювання та підвищення доходів населення формує якісно іншу траєкторію розвитку, що супроводжується суттєвим зростанням ключових соціально-економічних показників регіонів.

Отримані результати підтверджують визначальну роль інституційних механізмів державної політики у забезпеченні переходу від інерційної моделі

регіонального розвитку до трансформаційної, орієнтованої на довгострокову економічну стійкість, збалансованість просторового розвитку та підвищення рівня економічної безпеки держави в цілому.

Висновки до розділу 3

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, викладені в межах третього розділу, можна стверджувати, що інституційні механізми державної політики зміцнення економічної безпеки України перебувають на етапі глибокої трансформації, зумовленої воєнним станом, структурними змінами у національній економіці та суттєвими диспропорціями розвитку регіонів. У складних умовах багатовимірних ризиків стає очевидним, що традиційні підходи до забезпечення економічної безпеки, засновані на фрагментарних рішеннях та відомчій логіці, виявили свою нездатність забезпечити стійкість держави й конкурентоспроможність економіки. Тому виникає потреба у формуванні принципово нової, системно інтегрованої моделі механізмів державної політики, яка поєднує інституційність, цифровізацію, аналітику, адаптивність та міжвідомчу координацію.

У розділі доведено, що удосконалення нормативно-правового забезпечення політики економічної безпеки має здійснюватися за принципом концептуальної завершеності, коли законодавчі норми не просто регулюють окремі аспекти економічної діяльності, а формують цілісний контур державної безпеки. Визначено, що міжсекторальність економічної безпеки вимагає синхронізації бюджетної, податкової, інвестиційної, фінансової та регіональної політики, що дозволяє формувати стабільні правові підвалини для ефективного управління економічними загрозами і ризиками. Окрему увагу приділено колізіям та

фрагментам правового поля, що обмежують дієвість механізмів державного регулювання, а також сформовано напрями їх усунення, що сприятимуть підвищенню передбачуваності та узгодженості державних рішень.

Дослідження інституційної складової показало, що вирішальним чинником ефективності політики економічної безпеки є інституційна спроможність органів влади. Доведено, що інституційні розриви між центральним і регіональним рівнями, низький рівень горизонтальної координації, дублювання повноважень та недостатня інтеграція інформаційних потоків створюють середовище, яке знижує здатність держави оперативно реагувати на динамічні загрози. У межах розділу розроблено механізм покращення інституційної спроможності, що ґрунтується на формуванні поліцентричної моделі управління, створенні регіональних центрів економічної стійкості, розвитку цифрових комунікаційних каналів, посиленні аналітичної культури управління та створенні системи індикаторної відповідальності органів влади.

Окремо сформовано концептуальну модель інституційних механізмів державної політики, яка поєднує структурний, функціональний, аналітичний та цифровий виміри економічної безпеки в єдину управлінську систему. Доведено, що інституційні механізми повинні функціонувати за принципом безперервного управлінського циклу: від ідентифікації ризиків до прогнозування їх реалізації, від координації управлінських рішень до їх практичного втілення, від моніторингу до коригування політики. Модель передбачає перехід до управління, заснованого на даних, що забезпечує випереджувальний характер державних дій, підвищує точність рішень та мінімізує інституційну інерцію.

Запропоновані теоретичні положення підкріплено розробленою функціонально-структурною моделлю інституційних механізмів (див. рис. 3.3), яка відображає логіку взаємозв'язків між нормативно-правовими, організаційними, функціональними, аналітичними та цифровими компонентами. Модель демонструє, що економічна безпека не може розглядатися як набір

окремих інструментів чи політик; вона є системою, що працює у режимі динамічної циркуляції інформації, координації дій, інтеграції даних і зворотного управлінського зв'язку. У такій системі адаптивність, аналітична спроможність та міжрівнева інтегрованість визначають ефективність політики навіть у період підвищеної турбулентності.

Підсумовуючи, третій розділ формує цілісне наукове підґрунтя для переходу до практичних рекомендацій, що будуть подані у подальших розділах дисертації. Він доводить, що реальне зміцнення економічної безпеки України можливе лише за умов глибокої інституційної модернізації, коли державне управління набуде властивостей системності, цифрової інтегрованості, аналітичної передбачуваності та функціональної адаптивності. Це дозволить створити модель управління, здатну не лише протидіяти загрозам, а й формувати стратегічні ресурси зростання, забезпечувати економічну стійкість та підтримувати національний розвиток у довгостроковій перспективі.

Основні результати розділу опубліковані в наукових працях автора: [129; 258; 260; 264]

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад і розроблення практичних рекомендацій з формування та вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнних і посткризових трансформацій, що дозволило отримати такі науково обґрунтовані результати.

1. Поглиблено теоретичне розуміння сутності економічної безпеки держави та державної політики у сфері її забезпечення, у результаті чого доведено, що в сучасних умовах економічна безпека трансформується з похідної макроекономічної стабільності в самостійну інтегровану сферу публічного управління, спрямовану на системне виявлення, попередження й нейтралізацію внутрішніх і зовнішніх загроз соціально-економічного розвитку. Обґрунтовано доцільність розгляду економічної безпеки як багатовимірного інституційно зумовленого стану та водночас безперервного процесу, що відображає стійкість економічної системи до кризових впливів, здатність держави забезпечувати збалансований розвиток, ефективність управлінських рішень та якість інституційного середовища. Такий підхід дозволив розширити класичні економічні трактування безпеки шляхом інтеграції їх у площину державного управління, стратегічного планування та інституційної спроможності, що відповідає сучасній логіці функціонування економічних систем в умовах невизначеності, воєнних викликів і структурних трансформацій національної економіки.

2. Систематизовано наукові підходи до ідентифікації ризиків і загроз економічній безпеці та доведено обмеженість традиційних індикативно-статистичних моделей їх оцінювання, які здебільшого зосереджуються на

макроекономічних показниках і не враховують у повному обсязі якість інституційного середовища, рівень міжвідомчої взаємодії та результативність державної політики. На цій основі обґрунтовано доцільність переходу до інституційно орієнтованої моделі управління економічною безпекою, що передбачає поєднання кількісних індикаторів із якісною оцінкою управлінських процесів, урахування інституційної спроможності органів публічної влади та інтеграцію ризик-орієнтованого підходу у стратегічне планування державного розвитку. Запропонований підхід забезпечує можливість комплексного аналізу економічної безпеки як результату взаємодії економічних, соціальних та інституційних чинників, що підвищує аналітичну обґрунтованість досліджень у сфері публічного управління та створює методологічну основу для формування результативної державної політики забезпечення економічної безпеки.

3. Визначено сутність і структурну побудову інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як цілісної багаторівневої системи взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційно-організаційних, фінансово-економічних, інформаційно-аналітичних і координаційно-управлінських компонентів, функціональна взаємодія яких забезпечує узгодженість управлінських впливів, концентрацію ресурсів на ключових напрямках безпеки та підвищення стійкості національної економіки до кризових і воєнних викликів. Доведено, що рівень інституційної інтегрованості та результативність координації суб'єктів публічного управління визначають ефективність державної політики економічної безпеки, тоді як фрагментарність механізмів і їх переважно реактивний характер істотно обмежують здатність держави протидіяти системним загрозам розвитку. Отримані результати формують наукову основу для переходу від адміністративно-регуляторної моделі реагування до проактивної адаптивної системи управління економічною безпекою, орієнтованої на довгострокову стійкість національної економіки.

4. Здійснено комплексний аналіз сучасного стану економічної безпеки України та встановлено, що її рівень характеризується значною внутрішньою диференціацією, яка проявляється в нерівномірній стійкості окремих секторів економіки, асиметрії фінансово-ресурсного забезпечення, відмінностях інституційної спроможності органів публічної влади на різних рівнях управління та різній здатності регіональних економічних систем протидіяти кризовим впливам і забезпечувати відновлення господарської діяльності. Доведено, що зазначені диспропорції суттєво посилюються під впливом воєнних чинників, зокрема руйнування виробничої та критичної інфраструктури, втрати людського капіталу, порушення логістичних зв'язків і скорочення інвестиційної активності, що ускладнює формування цілісної та узгодженої державної політики економічної безпеки й підвищує вразливість національної економіки до довготривалих дестабілізаційних процесів.

5. Проаналізовано ефективність чинних інституційних механізмів реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки та доведено, що вони значною мірою зберігають ознаки фрагментарності, реактивності та адміністративно-регуляторної спрямованості, що обмежує їхню здатність інтегрувати інструменти стратегічного прогнозування, управління ризиками та міжвідомчої координації в довгострокову систему державного розвитку. Встановлено, що реалізація заходів у сфері економічної безпеки часто відбувається у формі окремих програм або антикризових рішень без належного включення до стратегічного планування, що знижує системний ефект державної політики та зумовлює ситуативний характер управлінських впливів. Обґрунтовано, що недостатній рівень інституційної спроможності окремих органів публічної влади, обмеженість кадрового й аналітичного потенціалу та слабка практика використання доказових даних у процесі прийняття управлінських рішень виступають ключовими стримуючими чинниками підвищення ефективності механізмів забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах. Проаналізовано

нормативно-правову архітектуру та ефективність чинних інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки на основі структурно-функціонального аналізу законодавчих і підзаконних актів, що дало змогу виявити нормативні неузгодженості, інституційні прогалини, дублювання регуляторних функцій та обмеження стратегічної результативності державного управління. Доведено, що фрагментарність нормативно-інституційного середовища та недостатня інтеграція стратегічного прогнозування з механізмами управління ризиками знижують системний ефект державної політики економічної безпеки.

6. Виявлено системні інституційні та організаційні обмеження функціонування державної політики забезпечення економічної безпеки України, які проявляються у недостатній узгодженості нормативно-правового регулювання, слабкій координації між інформаційними системами органів публічної влади, обмеженій інтероперабельності державних реєстрів і цифрових платформ, а також у дефіциті якісних статистичних, фінансово-економічних і аналітичних даних, необхідних для повноцінного моніторингу та прогнозування економічних загроз. Доведено, що зазначені обмеження знижують результативність управлінських рішень, ускладнюють формування цілісної інформаційно-аналітичної бази забезпечення економічної безпеки та стримують перехід до проактивної моделі державної політики, орієнтованої на попередження ризиків і довгострокове зміцнення стійкості національної економіки в умовах воєнних і посткризових трансформацій. Удосконалено науково-методичні підходи до оцінювання інституційної спроможності органів публічної влади та ефективності функціонування інституційних механізмів державної політики економічної безпеки шляхом застосування комплексної системи критеріїв результативності, адаптивності та інституційної взаємодії, що дозволяє визначати здатність суб'єктів управління формувати, реалізовувати й коригувати політику економічної безпеки в умовах багаторівневого управління, кризових впливів і гібридних загроз.

7. Обґрунтовано напрями зміцнення інституційної та управлінської спроможності органів публічної влади у сфері забезпечення економічної безпеки України, що передбачають перехід від фрагментарного адміністративно-регуляторного реагування на загрози до системної, проактивної та результативно орієнтованої моделі державної політики. Доведено, що підвищення ефективності інституційних механізмів безпосередньо пов'язане з посиленням міжвідомчої координації, інтеграцією стратегічного планування з ризик-орієнтованим управлінням, розвитком цифрових інформаційно-аналітичних систем підтримки прийняття рішень та формуванням кадрового потенціалу, здатного забезпечувати аналітичне супроводження політики економічної безпеки. Встановлено, що реалізація зазначених напрямів створює передумови для підвищення узгодженості державного управління, зниження вразливості економічної системи до кризових впливів і формування довгострокової стійкості національної економіки в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

8. Розроблено концептуальну модель інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як цілісної інтегрованої системи взаємопов'язаних нормативно-правових, організаційно-управлінських, фінансово-економічних та інформаційно-аналітичних інструментів, функціональна взаємодія яких забезпечує узгодженість стратегічних цілей державного розвитку із завданнями зміцнення економічної стійкості. На відміну від існуючих підходів, запропонована модель орієнтована не лише на реагування на економічні загрози, а на їх попередження шляхом інтеграції системного аналізу, прогнозування, моніторингу результативності управлінських рішень і координації суб'єктів публічного управління в межах єдиної інституційної архітектури. Запропонований підхід формує методологічну основу переходу до адаптивної моделі державної політики економічної безпеки, здатної забезпечувати стабільність функціонування економічної системи та її відновлення в умовах тривалої невизначеності.

9. Сформовано практичні рекомендації щодо вдосконалення державної політики забезпечення економічної безпеки України, спрямовані на підвищення результативності управлінських рішень, зміцнення інституційної взаємодії суб'єктів публічної влади, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління та посилення фінансово-економічних інструментів підтримки стійкого розвитку національної економіки. Доведено, що впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме переходу до доказово обґрунтованої, адаптивної та інтегрованої моделі державної політики економічної безпеки, підвищенню ефективності використання державних ресурсів, зниженню системних економічних ризиків і формуванню довгострокової спроможності національної економіки протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам у воєнних і посткризових умовах розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2024 Open Data Maturity Report: Impact. URL: https://data.europa.eu/sites/default/files/2025-06/2024_odm_impact.pdf. (дата звернення: 03.02.2025).
2. Accounting Chamber of Ukraine. Annual Report on Public Finance Oversight 2024. Kyiv, 2024. URL: <https://rp.gov.ua/Activities/Reports/>. (дата звернення: 03.02.2026).
3. Acemoglu D., Robinson J.A. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty. New York : Crown Business, 2012. 529 p. URL: <https://www.penguinrandomhouse.com/books/208142/why-nations-fail-by-daron-acemoglu-and-james-a-robinson/>. (дата звернення: 30.01.2026).
4. Annual reports / Accounting Chamber of Ukraine. URL: <https://rp.gov.ua/Activity/Reports/?lang=eng>. (дата звернення: 03.02.2025).
5. Ansell C., Gash A. Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2008. Vol. 18. No 4. P. 543–571. URL: <https://academic.oup.com/jpart/article/18/4/543/1000750>. (дата звернення: 03.02.2026).
6. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for operational resilience. Basel : BIS, 2021. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d516.pdf>. (дата звернення: 03.02.2025).
7. Better Regulation Guidelines : Commission staff working document. Brussels : European Commission, 2021. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/swd2021_305_en.pdf. (дата звернення: 03.02.2025).
8. Better regulation: guidelines and toolbox. Brussels : European Commission, 2021–2023. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en. (дата звернення: 03.02.2025).

9. Blyth M. Austerity: The History of a Dangerous Idea. Oxford : Oxford University Press, 2013. 288 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/austerity-9780199828309>. (дата звернення: 30.01.2026).

10. Boin A., Lodge M. Designing Resilient Institutions. *Public Administration*. 2016. Vol. 94. No. 1. P. 1–18. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/padm.12217>. (дата звернення: 30.01.2026).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine. National Recovery Plan for Ukraine. Kyiv, 2022–2024. URL: <https://recovery.gov.ua>. (дата звернення: 03.02.2025).

12. Council of Europe. Public Administration Reform and Economic Security. Strasbourg, 2023. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance>. (дата звернення: 03.02.2025).

13. Council of the European Union. Conclusions on Economic Security. Brussels, 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/23/economic-security-council-conclusions/>. (дата звернення: 03.02.2025).

14. Decision (EU) 2022/2481 of the European Parliament and of the Council establishing the Digital Decade Policy Programme 2030. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/2481/oj/eng>. (дата звернення: 03.02.2025).

15. Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1024/oj/eng>. (дата звернення: 03.02.2025).

16. Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj/eng>. (дата звернення: 03.02.2025).

17. Energy Community Secretariat. Ukraine Energy Market Integration. Vienna, 2023. URL: <https://www.energy-community.org/implementation/Ukraine.html>. (дата звернення: 03.02.2025).

18. ENISA Threat Landscape 2024 : publication page. Athens, 2024. URL: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2024>. (дата звернення: 03.02.2025).
19. EU–Ukraine Association Agreement: Implementation Reports. Brussels, 2023–2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/ukraine_en. (дата звернення: 03.02.2025).
20. European Bank for Reconstruction and Development. Governance and Economic Resilience. London, 2023. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/economic-research-and-data.html>. (дата звернення: 03.02.2025).
21. European Commission. Action Plan on Critical Raw Materials. Brussels, 2023. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/critical-raw-materials_en. (дата звернення: 21.04.2024).
22. European Commission. Better Regulation Guidelines (SWD(2021) 305 final). Brussels, 2021. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/swd2021_305_en.pdf. (дата звернення: 21.04.2024).
23. European Commission. Better Regulation Toolbox. Brussels, 2021. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-toolbox_en. (дата звернення: 21.04.2024).
24. European Commission. Better Regulation: guidelines and toolbox. Brussels, 2021–2025. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en. (дата звернення: 21.04.2024).
25. European Commission. Communication on Economic Security Strategy. Brussels, 2023. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-economic-security_en. (дата звернення: 21.04.2024).
26. European Commission. Digital Operational Resilience in the Financial Sector (DORA) – Overview. Brussels, 2022. URL: https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/digital-operational-resilience-financial-sector_en. (дата звернення: 21.04.2024).

27. European Commission. Enlargement Package 2024: Ukraine. Brussels, 2024. URL: https://commission.europa.eu/enlargement-policy/enlargement-package_en. (дата звернення: 12.12.2025).
28. European Commission. EU Justice Scoreboard 2024. Brussels, 2024. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en. (дата звернення: 12.12.2025).
29. European Commission. Recovery and Resilience Facility: Guidance. Brussels, 2023. URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en. (дата звернення: 12.12.2025).
30. European Commission. REPowerEU Plan. Brussels, 2022. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/repowereu_en. (дата звернення: 12.12.2025).
31. European Commission. Rule of Law Report 2024. Brussels, 2024. URL: https://commission.europa.eu/publications/rule-law-report-2024_en. (дата звернення: 12.12.2025).
32. European Court of Auditors. EU Support for Energy Security. Luxembourg, 2023. URL: <https://www.eca.europa.eu/en/publications?did=66636>. (дата звернення: 12.12.2025).
33. European Court of Auditors. Performance Framework for the Recovery and Resilience Facility. Luxembourg, 2022. URL: <https://www.eca.europa.eu/en/publications?did=63503>. (дата звернення: 12.12.2025).
34. European Investment Bank. Evaluation of Institutional Support to Ukraine. Luxembourg, 2024. URL: <https://www.eib.org/en/publications> (дата звернення: 12.12.2025).
35. European Investment Bank. Supporting Ukraine's Economic Resilience. Luxembourg, 2024. URL: <https://www.eib.org/en/press/all/2024-xxx-ukraine-resilience>. (дата звернення: 12.12.2025).

36. European Union Agency for Cybersecurity (ENISA). Threat Landscape 2024. Athens, 2024. URL: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2024>. (дата звернення: 12.12.2025).

37. Food and Agriculture Organization of the United Nations. The State of Food Security and Nutrition in the World 2024. Rome : FAO, 2024. URL: <https://www.fao.org/publications/sofi/en>. (дата звернення: 12.12.2025).

38. Fukuyama F. What Is Governance? *Governance*. 2013. Vol. 26. No 3. P. 347–368. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/gove.12035>; DOI: <https://doi.org/10.1111/gove.12035> (дата звернення: 30.01.2026).

39. Global Cybersecurity Index (GCI) : overview / ITU. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/pages/global-cybersecurity-index.aspx>. (дата звернення: 12.12.2025).

40. Global Cybersecurity Index 2024 : report (PDF, English) / ITU. URL: https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/GCIv5/2401416_1b_Global-Cybersecurity-Index-E.pdf. (дата звернення: 12.12.2025).

41. Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Illicit Economies and Economic Security. Geneva, 2023. URL: <https://globalinitiative.net/analysis/>. (дата звернення: 12.12.2025).

42. Going Digital: Integrated Policy Framework : Report / OECD. 2020. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/02/going-digital-integrated-policy-framework_cacd650a/dc930adc-en.pdf. (дата звернення: 12.12.2025).

43. GovTech Maturity Index (GTMI) : Report / The World Bank. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099040723102586165/pdf/P1694820e047c901008b7e04cb6ee11fa9f.pdf>. (дата звернення: 12.12.2025).

44. Guidelines for stakeholder engagement in the design and implementation of policies and programs : report. Washington, DC : World Bank, 2024. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099102924121939771/pdf/P17897514590140031aece135282ca162c7.pdf>. (дата звернення: 12.12.2025).

45. Harbusiuk V., Blikhar V., Rudnichenko Ye., Havlovska N. Socio-economic security of the region in war conditions: damage assessment, modelling of recovery paths and their regulatory support. *Social & Legal Studios*. 2024. Vol. 7. No 2. P. 149–161.

46. Hill M., Hupe P. Implementing Public Policy: An Introduction to the Study of Operational Governance. 3rd ed. London : SAGE, 2014. 272 p. URL: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/implementing-public-policy/book235567>. (дата звернення: 07.09.2023).

47. Howlett M. Policy Analytical Capacity and Evidence-Based Policy-Making: Lessons from Canada. *Canadian Public Administration*. 2009. Vol. 52. No 2. P. 153–175. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1754-7121.2009.00070.x>; DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1754-7121.2009.00070.x>. (дата звернення: 07.09.2023).

48. In 2024, the Accounting Chamber audited nearly UAH 3.7 trillion... : news / Accounting Chamber of Ukraine, 30.05.2025. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2582&lang=eng>. (дата звернення: 11.01.2026).

49. Innovative competences in public administration: The path to sustainable development, financial efficiency and strengthening of national security / Public Administration and Law Review. 2024. DOI: <https://doi.org/10.55214/25768484.v8i6.2258>. (дата звернення: 12.12.2025).

50. Institute for Economics & Peace. Global Peace Index 2024. Sydney, 2024. URL: <https://www.visionofhumanity.org/resources/global-peace-index/>. (дата звернення: 12.12.2025).

51. Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission on Better Law-Making : 2016/512. Official Journal of the European Union, 2016. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj/eng. (дата звернення: 07.09.2023).

52. International Energy Agency. Energy Security and Energy Transition. Paris : IEA, 2023. URL: <https://www.iea.org/topics/energy-security>. (дата звернення: 18.05.2024).

53. International Monetary Fund. Capacity Development Strategy Review. Washington, DC, 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2022/07/18/Capacity-Development-Strategy-Review-518715>. (дата звернення: 18.05.2024).

54. International Monetary Fund. Fiscal Monitor: On the Path to Policy Normalization. Washington, DC : IMF, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM>. (дата звернення: 02.02.2025).

55. International Monetary Fund. Fiscal Transparency Code. Washington, DC, 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/fiscal-transparency>. (дата звернення: 18.05.2024).

56. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report 2023. Washington, DC : IMF, 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR>. (дата звернення: 18.05.2024).

57. International Monetary Fund. Ukraine: Country Report No. 24/xx. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UKR>. (дата звернення: 02.02.2025).

58. International Organization for Standardization. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. Geneva : ISO, 2018. URL: <https://www.iso.org/standards/popular/iso-31000-family>. (дата звернення: 18.05.2024).

59. International Telecommunication Union. Global Cybersecurity Index 2024 (PDF). Geneva : ITU, 2024. URL: https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/GCIv5/2401416_1b_Global-Cybersecurity-Index-E.pdf. (дата звернення: 02.02.2025).

60. ISO 22301:2019. Security and resilience – Business continuity : information brochure. Geneva : ISO, 2019. URL: <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/PUB100442.pdf>. (дата звернення: 18.05.2024).

61. ISO 22301:2019 Business continuity management systems – Requirements. Geneva : ISO, 2019. URL: <https://www.iso.org/standard/75106.html>. (дата звернення: 18.05.2024).

62. ISO 22301:2019. Business continuity management systems – Requirements : standard page. Geneva : ISO, 2019. URL: <https://www.iso.org/standard/75106.html>. (дата звернення: 18.05.2024).

63. ISO/IEC 27001:2022. Information security management systems – Requirements : standard page. Geneva : ISO, 2022. URL: <https://www.iso.org/standard/27001>. (дата звернення: 18.05.2024).

64. ISO/IEC 27001:2022. Information security, cybersecurity and privacy protection — Information security management systems — Requirements. URL: <https://www.iso.org/standard/27001>. (дата звернення: 18.05.2024).

65. Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council. On “A European Economic Security Strategy” : JOIN(2023) 20 final. Brussels, 20.06.2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52023JC0020>. (дата звернення: 18.05.2024).

66. Kattel R., Mazzucato M. Mission-Oriented Innovation Policy and Dynamic Capabilities. *Industrial and Corporate Change*. 2018. Vol. 27. No 5. P. 787–801. URL: <https://academic.oup.com/icc/article/27/5/787/5036158>; DOI: <https://doi.org/10.1093/icc/dty034>. (дата звернення: 30.01.2026).

67. Matiukh S., Havlovska N., Rudnichenko Ye., Aliyeva A. The imperative of leadership while forming a strategy for ensuring economic security of an enterprise in times of crisis. *Business Ethics and Leadership*. 2025. Vol. 9. No 4. P. 121–134. DOI: [https://doi.org/10.61093/bel.9\(4\).121-134.2025](https://doi.org/10.61093/bel.9(4).121-134.2025). (дата звернення: 30.01.2026).

68. Mazzucato M. The Value of Everything: Making and Taking in the Global Economy. London : Allen Lane, 2018. 384 p. URL: <https://www.penguin.co.uk/books/303/303983/the-value-of-everything/9780241188811.html>. (дата звернення: 30.01.2026).

69. Ministry of Economy of Ukraine. Economic Security Indicators Monitoring. Kyiv, 2024. URL: <https://www.me.gov.ua>. (дата звернення: 02.02.2025).

70. Ministry of Economy of Ukraine. State Policy on Economic Recovery and Development. Kyiv, 2023. URL: <https://www.me.gov.ua>. (дата звернення: 03.02.2026).

71. Ministry of Economy of Ukraine. Ukraine Recovery Plan. Kyiv, 2022–2024. URL: <https://recovery.gov.ua>. (дата звернення: 02.02.2025).
72. Ministry of Finance of Ukraine. Public Finance Management Reform Strategy 2022–2026. Kyiv, 2022. URL: <https://mof.gov.ua/en/pfm-reform>. (дата звернення: 11.01.2026).
73. National Agency on Civil Service. Public Administration Reform Strategy 2022–2025. Kyiv, 2022. URL: <https://nads.gov.ua>. (дата звернення: 25.05.2023).
74. National Agency on Corruption Prevention. Anti-Corruption Strategy of Ukraine 2021–2025. Kyiv, 2021. URL: <https://nazk.gov.ua/en/anti-corruption-strategy/>. (дата звернення: 25.05.2023).
75. National Bank of Ukraine. Financial Stability Report 2025. Kyiv : NBU, 2025. URL: <https://bank.gov.ua/en/publications/financial-stability-report>. (дата звернення: 11.01.2026).
76. National Bank of Ukraine. Inflation Report 2025. Kyiv, 2025. URL: <https://bank.gov.ua/en/publications/inflation-report>. (дата звернення: 11.01.2026).
77. National Bank of Ukraine. Monetary Policy Report 2024. Kyiv : NBU, 2024. URL: <https://bank.gov.ua/en/publications/monetary-policy-report>. (дата звернення: 25.05.2023).
78. National Institute for Strategic Studies. Institutional Capacity of Public Authorities under Wartime Conditions. Kyiv, 2023. URL: <https://niss.gov.ua>. (дата звернення: 02.02.2025).
79. National Institute for Strategic Studies. Strategic Planning in the Public Sector during Recovery. Kyiv, 2024. URL: <https://niss.gov.ua>. (дата звернення: 02.02.2025).
80. National Security and Defense Council of Ukraine. Analytical Materials on Economic Security. Kyiv, 2023–2025. URL: <https://www.rnbo.gov.ua>. (дата звернення: 11.01.2026).
81. NIST. The NIST Cybersecurity Framework (CSF) 2.0 : NIST CSWP 29. Gaithersburg, MD, 2024. URL: <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/CSWP/NIST.CSWP.29.pdf>. (дата звернення: 02.02.2025).

82. North D.C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 152 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/institutions-institutional-change-and-economic-performance/2A47E0C3F3B9F4A88F79C49A5F9A93A3>; DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>. (дата звернення: 25.05.2023).

83. OECD. Anti-corruption and Integrity Outlook 2024. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/gov/ethics/integrity-outlook/>. (дата звернення: 02.02.2025).

84. OECD. Building Resilience in Public Institutions. Paris : OECD Publishing, 2021. URL: <https://www.oecd.org/gov/building-resilience-in-public-institutions.htm>. (дата звернення: 25.05.2023).

85. OECD. Government at a Glance 2023. Paris : OECD Publishing, 2023. URL: <https://www.oecd.org/governance/government-at-a-glance/>. (дата звернення: 27.03.2024).

86. OECD. Monitoring and Evaluation for Public Policy. Paris : OECD Publishing, 2020. URL: <https://www.oecd.org/gov/monitoring-evaluation.htm>. (дата звернення: 25.05.2023).

87. OECD. Policy Coherence for Sustainable Development 2019: Empowering People and Ensuring Inclusiveness and Equality. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: https://www.oecd.org/en/publications/policy-coherence-for-sustainable-development-2019_a90f851f-en.html. (дата звернення: 25.05.2023).

88. OECD. Public Governance Reviews: Ukraine. Paris : OECD Publishing, 2023. URL: <https://www.oecd.org/ukraine/public-governance-review/>. (дата звернення: 27.03.2024).

89. OECD. Recommendation of the Council on Policy Coherence for Sustainable Development. Paris : OECD, 2019. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0381>. (дата звернення: 25.05.2023).

90. OECD. Regulatory Policy Outlook 2024. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/outlook/>. (дата звернення: 02.02.2025).
91. OECD. Strengthening Economic Resilience: Policies for Shocks and Recovery. Paris : OECD Publishing, 2021. URL: <https://www.oecd.org/economy/resilience/>. (дата звернення: 25.05.2023).
92. OECD. Supply Chain Resilience: Trade Interdependencies and Risks. Paris : OECD, 2021. URL: <https://www.oecd.org/trade/topics/supply-chains/>. (дата звернення: 25.05.2023).
93. OECD. Trust in Government. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/gov/trust/>. (дата звернення: 03.02.2025).
94. Open Data Barometer : official project site. URL: <https://opendatabarometer.org/>. (дата звернення: 11.01.2026).
95. Open Data Barometer, 4th Edition: Global Report. URL: <https://opendatabarometer.org/4thedition/report/>. (дата звернення: 11.01.2026).
96. Open Data Maturity Report 2024 : full report (PDF) / data.europa.eu. URL: https://data.europa.eu/sites/default/files/odm2024_full_report.pdf. (дата звернення: 03.02.2025).
97. Open Government Partnership: Open Data : policy hub / OGP. URL: <https://www.opengovpartnership.org/open-data/>. (дата звернення: 03.02.2025).
98. Organisation for Economic Co-operation and Development. Governance for Economic Resilience. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: <https://www.oecd.org/gov/governance-for-economic-resilience.htm>. (дата звернення: 25.05.2023).
99. Organisation for Economic Co-operation and Development. Strategic Foresight for Public Policy. Paris : OECD Publishing, 2021. URL: <https://www.oecd.org/gov/strategic-foresight/>. (дата звернення: 30.01.2026).
100. Ostrom E. Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 280 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/governing-the->

[commons/7AB7AE11F3D2E2A4B8E6E4A26F9BAA9A](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:7AB7AE11F3D2E2A4B8E6E4A26F9BAA9A). (дата звернення: 09.10.2024).

101. Policy Coherence for Sustainable Development 2019: Empowering People and Ensuring Inclusiveness and Equality. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/07/policy-coherence-for-sustainable-development-2019_832c5c3c/a90f851f-en.pdf. (дата звернення: 09.10.2024).

102. Pollitt C., Bouckaert G. Public Management Reform: A Comparative Analysis. 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 2017. 360 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/public-management-reform-9780198795176>. (дата звернення: 09.10.2024).

103. Principles for operational resilience – Executive Summary / BIS FSI. 2022. URL: https://www.bis.org/fsi/fsisummaries/op_resilience.pdf. (дата звернення: 09.10.2024).

104. Progress of PFM reform and EU cooperation priorities (Cluster 1 meeting) : news / Ministry of Finance of Ukraine. 2025. URL: https://mof.gov.ua/en/news/progres_reform_ta_prioriteti_spivpratsi_vidbulosia_zasidannya_klasteru_1_ukraina_ies-5417. (дата звернення: 11.01.2026).

105. Provan K. G., Kenis P. Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2008. Vol. 18. No 2. P. 229–252. URL: <https://academic.oup.com/jpart/article/18/2/229/927292>; DOI: <https://doi.org/10.1093/jopart/mum015>. (дата звернення: 09.10.2024).

106. Public Administration Reform: Annual Report 2022 / Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/2023/12.07.2023%20zvit/parreport2022eng230712183919-2.pdf>. (дата звернення: 09.10.2024).

107. Public Finance Management Strategy (PFMS) : official MoF page / Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://mof.gov.ua/en/strategija-reformuvannja-sistemi-upravlinnja-derzhavnimi-finansami-sudf>. (дата звернення: 11.01.2026).

108. Public Finance Management System Reform Strategy (PFM Strategy) / Ministry of Finance of Ukraine. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/PFM_Strategy_210x2973mm_text_eng.pdf. (дата звернення: 11.01.2026).

109. Recommendation of the Council on Policy Coherence for Sustainable Development : OECD/LEGAL/0381. Paris : OECD, 2019. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0381>. (дата звернення: 09.10.2024).

110. Recommendation of the Council on the Governance of Critical Risks : OECD/LEGAL/0405. Paris : OECD, 2014. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0405>. (дата звернення: 09.10.2024).

111. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>. (дата звернення: 09.10.2024).

112. Regulation (EU) 2018/1724 of the European Parliament and of the Council of 2 October 2018 establishing a single digital gateway to provide access to information, to procedures and to assistance and problem-solving services and amending Regulation (EU) No 1024/2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1724/oj/eng>. (дата звернення: 09.10.2024).

113. Regulation (EU) 2019/881 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on ENISA (the European Union Agency for Cybersecurity) and on information and communications technology cybersecurity certification and repealing Regulation (EU) No 526/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/881/oj/eng>. (дата звернення: 09.10.2024).

114. Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj>. (дата звернення: 09.10.2024).

115. Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on digital operational resilience for the financial sector and amending Regulations (EC) No 1060/2009, (EU) No 648/2012, (EU) No 600/2014, (EU) No 909/2014 and (EU) 2016/1011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2554/oj/eng>. (accessed: 09.10.2024).

116. Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience of critical entities and repealing Council Directive 2008/114/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj>. (дата звернення: 09.10.2024).

117. Regulation (EU) 2024/903 of the European Parliament and of the Council laying down measures to strengthen solidarity and capacities in the Union to detect, prepare for and respond to cyber threats and incidents (Cyber Solidarity Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu>. (дата звернення: 21.01.2025).

118. Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/868/oj/eng>. (дата звернення: 09.10.2024).

119. Regulation (EU) 2018/1807 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on a framework for the free flow of non-personal data in the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1807/oj>. (дата звернення: 09.10.2024).

120. Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828 (Data Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj/eng>. (дата звернення: 09.10.2024).

[lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ%3AL_202302854](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ%3AL_202302854).

(дата

звернення: 09.10.2024).

121. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>. (дата звернення: 21.01.2025).

122. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj/eng>. (дата звернення: 11.01.2026).

123. Regulation (EU) 2026/261 of the European Parliament and of the Council of 26 January 2026 on phasing out Russian natural gas imports and preparing the phase-out of Russian oil imports, improving monitoring of potential energy dependencies and amending Regulation (EU) 2017/1938. Select: 1. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/>. (дата звернення: 03.02.2026).

124. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj/eng>. (дата звернення: 09.10.2024).

125. Rodrik D. The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy. Oxford : Oxford University Press, 2011. 368 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-globalization-paradox-9780199754516>; DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199754516.001.0001>. (дата звернення: 30.01.2026).

126. Rudnichenko Ye., Korbut D., Pilat V. Інституційне середовище функціонування промислових підприємств: адаптація до викликів сьогодення. *Development Service Industry Management*. 2024. № 4. С. 262–268. URL: <https://dsim.khmnua.edu.ua/index.php/dsim/article/view/265/269>. (дата звернення: 30.01.2026).

127. Sabatier P.A. Theories of the Policy Process. 2nd ed. Boulder : Westview Press, 2007. 344 p. URL: <https://www.routledge.com/Theories-of-the-Policy-Process/Sabatier/p/book/9780813343462>. (дата звернення: 22.06.2025).

128. Samiilenko H., Popelo O., Khudolei V., Mashnenkov K., Derkachenko Yu. Transformational processes of clustering in digital economy. *Laplage em Revista (International)*. 2021. Vol. 7. Extra C. P. 691–702. DOI: <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-C1106p.691-702>.

129. Institutional Mechanisms and Ethical Leadership as Factors of Reducing Entropy in the System of Economic Security and Regulation of Social Conflicts / Stadniichuk R., Popovych R., Rahmanov F., Garafonova O., Krymchak L. *Business Ethics and Leadership*. 2025. Vol. 9(3). P. 211-226. URL: [https://doi.org/10.61093/bel.9\(3\).211-226.2025](https://doi.org/10.61093/bel.9(3).211-226.2025). (1,7 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: обґрунтовано ролі інституційних механізмів та етичного лідерства як факторів зниження ентропії в системі економічної безпеки; розроблено концептуальний підхід до аналізу взаємозв'язку між інституційною якістю управління та регулюванням соціальних конфліктів, а також у формуванні аналітичних висновків щодо впливу управлінських рішень на стабільність економічної системи в умовах зростаючої невизначеності). (дата звернення: 30.01.2026).

130. State Audit Service of Ukraine. Performance Audit Guidelines. Kyiv, 2023. URL: <https://dasu.gov.ua>. (дата звернення: 22.06.2025).

131. State Statistics Service of Ukraine. National Accounts and Security Indicators. Kyiv, 2023–2025. URL: <https://ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 22.06.2025).

132. State Statistics Service of Ukraine. Socio-Economic Indicators Database. Kyiv, 2024–2025. URL: <https://ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 22.06.2025).

133. Stiglitz J.E. Risk and Global Economic Architecture. *American Economic Review*. 2010. Vol. 100. No 2. P. 388–392. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.100.2.388>; DOI: <https://doi.org/10.1257/aer.100.2.388>. (дата звернення: 30.01.2026).

134. Stockholm International Peace Research Institute. SIPRI Yearbook 2024: Economic Security Dimensions. Stockholm, 2024. URL: <https://www.sipri.org/yearbook/2024>. (дата звернення: 22.06.2025).

135. Strategy for Public Administration Reform in Ukraine for 2022–2025 / Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/pars-2022-2025-eng.pdf>. (дата звернення: 22.06.2025).

136. The Accounting Chamber Published its Report for 2024 : news / Accounting Chamber of Ukraine. 2025. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2525&lang=eng>. (дата звернення: 29.08.2025).

137. The FATF Recommendations : International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation (Updated October 2025). Paris : FATF, 2025. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> (accessed: 29.08.2025).

138. The FATF Recommendations : official publication page / FATF. 2025. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatfrecommendations.html>. (дата звернення: 29.08.2025).

139. The NIST Cybersecurity Framework (CSF) 2.0 : NIST CSWP 29. 2024. URL: <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/CSWP/NIST.CSWP.29.pdf>. (дата звернення: 29.08.2025).

140. The OECD Digital Government Policy Framework : Policy Paper / OECD. 2020. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/10/the-oecd-digital-government-policy-framework_11dd6aa8/f64fed2a-en.pdf (дата звернення: 29.08.2025).

141. Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3) – landing page / World Bank Documents & Reports. 2024. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807>. (дата звернення: 29.08.2025).

142. Transparency International Ukraine. Integrity and Economic Security in Wartime. Kyiv, 2024. URL: <https://ti-ukraine.org/en/research/>. (дата звернення: 29.08.2025).

143. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2024. Berlin, 2024. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>. (дата звернення: 29.08.2025).

144. Transparency International. National Integrity System Assessment: Ukraine. Berlin, 2023. URL: <https://www.transparency.org/en/publications/national-integrity-system-assessment-ukraine>. (дата звернення: 29.08.2025).

145. Tulchynska S., Popelo O., Tkachenko T. Innovative development as determinant of corporate economic security. *Opportunities and Challenges in Sustainability*. 2022. Vol. 1. No. 1. P. 52–60. DOI: <https://doi.org/10.56578/ocs010106>.

146. Ukraine Facility (2024–2027) : summary. 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/ukraine-facility-2024-2027.html>. (дата звернення: 29.08.2025).

147. Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). Washington, DC; Kyiv; Brussels; New York, 2024. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-02/UA%20RDNA3%20report%20EN.pdf>. (дата звернення: 29.08.2025).

148. UN E-Government Survey 2024 : Report / United Nations (UN DESA). URL: <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2024-09/%28Web%20version%29%20E-Government%20Survey%202024%201392024.pdf>. (дата звернення: 29.08.2025).

149. UN E-Government Survey 2024 : report page / UN DESA (DPIDG). URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024>. (дата звернення: 29.08.2025).

150. UN Office for Disaster Risk Reduction. Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction 2023. Geneva : UNDRR, 2023. URL: <https://www.undrr.org/publication/global-assessment-report-disaster-risk-reduction-2023>. (дата звернення: 29.08.2025).

151. UN Office for Disaster Risk Reduction. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. Geneva, 2015. URL: <https://www.undrr.org/implementing-sendai-framework>. (дата звернення: 29.08.2025).

152. UNDP. Governance for Peace and Recovery. New York, 2023. URL: <https://www.undp.org/governance>. (дата звернення: 29.08.2025).

153. UNDP. Institutional Resilience in Crisis and Recovery. New York, 2022. URL: <https://www.undp.org/publications/institutional-resilience-crisis-and-recovery>. (дата звернення: 29.08.2025).

154. United Nations Conference on Trade and Development. Trade and Development Report 2024. Geneva, 2024. URL: <https://unctad.org/publications/trade-and-development-report>. (дата звернення: 29.08.2025).

155. United Nations Development Programme. Human Development Report 2024. New York, 2024. URL: <https://hdr.undp.org>. (дата звернення: 29.08.2025).

156. United Nations Development Programme. Human Security and Economic Resilience. New York : UNDP, 2022. URL: <https://hdr.undp.org>. (дата звернення: 30.01.2026).

157. United Nations Economic Commission for Europe. Post-war Recovery and Resilience in Eastern Europe. Geneva, 2024. URL: <https://unece.org/economic-recovery>. (дата звернення: 29.08.2025).

158. United Nations. UN E-Government Survey 2024 : publication page. New York : UN DESA, 2024. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024>. (дата звернення: 29.08.2025).

159. Williamson O.E. The New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead. *Journal of Economic Literature*. 2000. Vol. 38. No. 3. P. 595–613. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jel.38.3.595>; DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.38.3.595>. (дата звернення: 30.01.2026).

160. World Bank. Building State Capacity in Fragile Contexts. Washington, DC, 2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33820>. (дата звернення: 29.08.2025).

161. World Bank. Global Economic Prospects 2024. Washington, DC : World Bank, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>. (дата звернення: 29.08.2025).

162. World Bank. GovTech Maturity Index 2022 Update (GTMI) : report. Washington, DC, 2023. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099040723102586165/pdf/P1694820e047c901008b7e04cb6ee11fa9f.pdf>. (дата звернення: 29.08.2025).

163. World Bank. Institutional Capacity for Policy Implementation: Conceptual Framework and Methodological Guide. Washington, DC : World Bank, 2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstreams/805ea229-5cff-49e6-8bd4-b1da4523fc51/download>. (дата звернення: 29.08.2025).

164. World Bank. Macro Poverty Outlook: Ukraine. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/macro-poverty-outlook>. (дата звернення: 29.08.2025).

165. World Bank. Monitoring and Evaluation in Fragile and Conflict-Affected Situations. Washington, DC, 2021. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35292>. (дата звернення: 29.08.2025).

166. World Bank. World Development Report 2017: Governance and the Law. Washington, DC : World Bank, 2017. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>. (дата звернення: 30.01.2026).

167. World Bank. Worldwide Bureaucracy Indicators. Washington, DC, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/research/brief/worldwide-bureaucracy-indicators>. (дата звернення: 29.08.2025).

168. World Bank. Worldwide Governance Indicators (WGI). Washington, DC, 2024. URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>. (29.08.2025).

169. World Economic Forum. Global Competitiveness Index Methodology. Geneva, 2023. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2023>. (дата звернення: 29.08.2025).

170. World Economic Forum. Global Competitiveness Report Special Edition: Economic Transformation. Geneva, 2023. URL: <https://www.weforum.org/reports>. (дата звернення: 05.05.2024).

171. World Economic Forum. Global Cybersecurity Outlook 2024 : report page. Geneva, 2024. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-cybersecurity-outlook-2024>. (дата звернення: 29.08.2025).

172. World Economic Forum. Global Risks Report 2024. Geneva, 2024. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2024>. (дата звернення: 29.08.2025).

173. World Economic Forum. Global Risks Report 2025. Geneva, 2025. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2025>. (дата звернення: 11.01.2026).

174. World Economic Forum. Public-Private Cooperation for Economic Resilience. Geneva, 2022. URL: <https://www.weforum.org/reports>. (дата звернення: 29.08.2025).

175. World Food Programme. Global Food Crisis Report 2024. Rome : WFP, 2024. URL: <https://www.wfp.org/publications/global-report-food-crises>. (дата звернення: 29.08.2025).

176. World Justice Project Rule of Law Index 2024 : report. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/downloads/WJPIndex2024.pdf>. (дата звернення: 29.08.2025).

177. World Bank. World Development Report 2024 : Data for Better Lives. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2024>. (дата звернення: 29.08.2025).

178. World Bank. Worldwide Governance Indicators 2024 : Report. URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>. (дата звернення: 29.08.2025).

179. Амоша О.І., Антонюк В.П., Стариченко Л.Л. Економічна безпека України: концептуальні засади та механізми забезпечення. Донецьк : Інститут економіки промисловості НАН України, 2011. 340 с.

180. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2013. 779 с.

181. Антонюк Л.Л., Поручник А.М. Глобальна економічна безпека та національні інтереси України : монографія. Київ : КНЕУ, 2021. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/monograph_global_security.pdf. (дата звернення: 14.04.2024).

182. Барановський О.І. Фінансова безпека держави в умовах цифровізації економіки. *Фінанси України*. 2022. № 6. С. 7–25. URL: https://finukr.org.ua/?page_id=723. (дата звернення: 14.04.2024).

183. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17>. (дата звернення: 14.04.2024).

184. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія. Київ : Знання України, 2011. 299 с.

185. Варналій З.С. Національна економічна безпека: теоретичні засади та механізми забезпечення. Київ : Знання, 2017. URL: <https://znannya.com.ua/product/nacionalna-ekonomichna-bezpeka/>. (дата звернення: 30.01.2026).

186. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми забезпечення : монографія. Львів : Арал, 2008. 386 с.

187. Васильців Т.Г. Стратегічні пріоритети економічної безпеки України в умовах глобалізації. *Економічний простір*. 2017. № 119. С. 15–26.

188. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення : монографія. Київ : Либідь, 2010. 328 с.

189. Гарафонова О.І., Янковой Р.В., Дворник І.В. Ресурсне забезпечення в системі економічної безпеки підприємства: виклики сучасного глобального безпекового середовища та економічних конфліктів. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2025. № 1(338). С. 35–42. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-4>.

190. Гарафонова О.І. Міжнародний досвід застосування інноваційних фінансових стратегій управління для пожвавлення бізнесу в післявоєнний період в Україні / О.І. Гарафонова, Р.В. Янковой, Г.В. Жосан, І.А. Ломачинська, М.О. Ананьєв, І.В. Дворник. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. № 6(53). С. 43–57. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4140>.

191. Гарафонова О.І., Попович Р.І. Дослідження підходу щодо забезпечення національної безпеки. *Economic Synergy*. 2024. Vol. 4. Р. 90–100. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-4-6>. (1,2 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.: розроблено теоретико-методичний підхід до дослідження національної безпеки та визначено роль інституційних механізмів державної політики в її забезпеченні в сучасних умовах). (дата звернення: 30.01.2026).

192. Гбур З.В. Державне управління економічною безпекою України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 2. С. 1–7.

193. Геєць В.М. Економіка України: ключові проблеми і перспективи розвитку. Київ : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2016. 392 с.

194. Геєць В.М. Економічна безпека України : монографія. Київ : НАН України, 2016. 400 с. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx>. (дата звернення: 30.01.2026).

195. Геєць В.М. Економічна безпека України: методологія оцінювання та механізми забезпечення : монографія. Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2020. URL: <https://ief.org.ua/docs/mg/321.pdf>. (дата звернення: 03.02.2026).

196. Данилишин Б.М. Макрофінансова стабільність і економічна безпека України. *Вісник НБУ*. 2022. № 4. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/danylyshyn_macro_2022.pdf. (дата звернення: 31.07.2024).

197. Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 867 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/867-2016-%D0%BF>. (дата звернення: 31.07.2024).

198. Дія: Державні послуги онлайн (Єдиний портал державних послуг). URL: <https://diia.gov.ua/>. (дата звернення: 11.01.2026).

199. Жаліло Я.А. Економічна безпека держави: теорія, методологія, практика. Київ : НІСД, 2018. 312 с. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ekonomichna-bezpeka-derzhavy>. (дата звернення: 30.01.2026).

200. Жаліло Я.А. Економічна безпека України: сутність, структура та напрями забезпечення : аналітична доповідь. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2009. 112 с.

201. Жаліло Я.А. Стратегічна стійкість економіки України в умовах воєнних загроз : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-09/zhalilo.pdf>. (дата звернення: 31.07.2024).

202. Запорожець Т.В. Безпековий потенціал регіону як фактор формування національної стійкості в умовах геополітичної нестабільності. *Успіхи і досягнення у науці. Сер. Управління та адміністрування*. 2025. № 9(19). С. 446–457. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-446-457](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-446-457).

203. Запорожець Т.В. Забезпечення сталого розвитку регіональних ринків праці України в умовах післявоєнної відбудови та європейського вектора інтеграції. *Наукові інновації та передові технології. Сер. Управління та адміністрування*. 2025. № 10(50). С. 85–95. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10\(50\)-85-95](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10(50)-85-95).

204. Запорожець Т.В. Теоретичні основи управління безпековим потенціалом регіону в контексті трансформації державної політики національної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 17. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/7432>. (дата звернення: 11.10.2025).

205. Запорожець Т., Таран Є. Роль управління безпековим потенціалом регіону у трансформації державної політики національної безпеки. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Сер. Екологія. Публічне управління*

та адміністрування. 2025. № 2(8). URL: <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/eco-pa/article/view/295>. (дата звернення: 11.01.2026).

206. Каламбет С.В. Публічна політика економічної безпеки в умовах кризових трансформацій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2057>. (дата звернення: 30.01.2026).

207. Кіреєва С.В. Макроекономічна стабільність як складова економічної безпеки держави. *Фінанси України*. 2017. № 6. С. 7–18.

208. Корнацький О.М. Механізми державної політики забезпечення економічної безпеки регіонів. *Регіональна економіка*. 2021. № 3. С. 28–37. URL: https://re.gov.ua/re202103/re202103_028_Kornatskyi.pdf. (дата звернення: 31.07.2024).

209. Кравчук Н.Я. Інституційна спроможність держави як чинник економічної безпеки. *Економічний простір*. 2020. № 156. URL: <https://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/726>. (дата звернення: 31.07.2024).

210. Куйбіда В.С., Білінська М.М. Публічне управління та цифрова трансформація : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2020. URL: https://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/posibnyk_digit.pdf. (дата звернення: 31.07.2024).

211. Лібанова Е.М. Соціально-економічна безпека: виклики для України в умовах турбулентності : монографія. Київ : НАН України, 2021. URL: https://www.idss.org.ua/monografii/2021_libanova.pdf. (дата звернення: 31.07.2024).

212. Літвін Н.М. Загрози економічній безпеці України та механізми їх нейтралізації. *Економіка України*. 2016. № 10. С. 45–56.

213. Матюх С.А., Рудніченко Є.М., Гавловська Н.В. Детінізація функціонування пріоритетних галузей національної економіки у контексті забезпечення її фінансово-економічної безпеки. *Вісник Хмельницького*

національного університету. *Економічні науки*. 2023. № 3. С. 373–377. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=18672>. (дата звернення: 31.07.2024).

214. Машненко К.О., Деркаченко Ю. Вплив гібридних загроз на економічну безпеку держави: механізми адаптації публічного управління в контексті цифрової трансформації. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2026. № 1. С. 55-60. URL: <https://heraldes.khmnpu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/2625/2682>. (дата звернення: 01.02.2026).

215. Машненко К.О., Бантуш В.В. Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах цифрової трансформації економіки. *Економіка та суспільство*. 2025. № 78. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/78>. (дата звернення: 11.01.2026).

216. Машненко К.О., Худолей В.Ю., Тульчинський Р.В., Янковой Р.В. Інституційні механізми державного управління соціально-економічною безпекою регіонів України в умовах цифрової трансформації. *Economic Synergy*. 2025. № 4. С. 41–53. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2025-4-3>. (дата звернення: 11.01.2026).

217. Мельник Л.Г. Сталій розвиток та економічна безпека: взаємозв'язок і пріоритети для України. Суми : СумДУ, 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78001>. (дата звернення: 03.02.2025).

218. Міністерство цифрової трансформації України : офіційний сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/>. (дата звернення: 03.02.2025).

219. Мунтіян В.І. Економічна безпека України : монографія. Київ : Кондор, 1999. 462 с.

220. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність (грудень 2024 року). Київ : НБУ, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf. (дата звернення: 25.06.2025).

221. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність (червень 2024 року). Київ : НБУ, 2024. URL:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf. (дата звернення: 25.06.2025).

222. Національний інститут стратегічних досліджень. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах війни : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>. (дата звернення: 25.06.2025).

223. Національний інститут стратегічних досліджень. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни : експертно-аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2024. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/ekonomichna-bezpeka-ukrayiny-v-umovakh-dovhotryvaloyi-viyny>. (дата звернення: 25.06.2025).

224. Національний інститут стратегічних досліджень. Економічна безпека України в умовах високих воєнних ризиків : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/ekonomichna-bezpeka-ukrayiny-v-umovakh-vysokykh-voyennykh-ryzykiv>. (дата звернення: 14.01.2026).

225. Олійничук О.І. Економічна безпека в системі державної економічної політики. *Економічна теорія*. 2015. № 2. С. 72–83.

226. Оніщенко В.О. Публічні фінанси та економічна безпека держави. *Наукові записки НАДУ*. 2020. Т. 21. № 1. URL: <https://nz.nadu.edu.ua/article/view/213456>. (дата звернення: 25.06.2025).

227. Павлов К.В. Регіональна економічна безпека: методи оцінювання. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-7_0-pages-88_94.pdf. (дата звернення: 25.06.2025).

228. Пасічник Ю.В. Державна економічна політика та економічна безпека України : монографія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/Pasichnyk_monograph.pdf. (дата звернення: 25.06.2025).

229. Попович Р.І. Аналіз передумов формування механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки. *Економіка та підприємництво*. 2024. № 52/2024. С. 190-200. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1DivRARyz4jUBd9X3kxdZeanLRSds9Edq/view>.

(1,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

230. Попович Р. Конфліктостійкість механізмів реалізації політики економічної безпеки в умовах воєнного часу. *Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 30 трав. 2025 р., м. Херсон-Кропивницький / за ред. Н.В. Кириченко, Л.О. Сімонцевої, Ю.Л. Главацької та ін. Херсон, Кропивницький, 2025. С. 506-511. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2026/02/2025_30_05_Матеріали_конференції.pdf. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

231. Попович Р. Формування державної політики зміцнення європейської економічної безпеки. *Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку*: матеріали VII Всеукр. студент. наук.-практ. конф., м. Київ, 12 груд. 2023 р. Київ, 2023. 601 с. С. 168-170 URL: https://istu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/Zbirnyk_materialiv_VII_Vseukrainskoi_studentskoi_naukov_o_praktychnoi.pdf. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

232. Попович Р.І. Конфліктостійкість механізмів реалізації політики економічної безпеки в умовах воєнного часу. *Економіка та підприємництво*. 2025. № 55. С. 181-191. URL: <http://doi.org/10.33111/EE.2025.55.PopovychR>. (1,6 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

233. Попович Р. Державна політика зміцнення економічної безпеки ЄС. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу*: IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Житомир, 9-10 лист. 2023 р. Житомир, 2023 С. 334-336. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/zmist.pdf>. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

234. Попович Р. Особливості забезпечення економічної безпеки держави. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. Vol. 336(6). Р. 33-39. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-4>. (0,7 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

235. Попович Р.І., Жосан Г.В. Цифрова зрілість і управлінська спроможність регіонів як основа результативної публічної політики. *Таврійський науковий вісник. Сер. Публічне управління та адміністрування*. 2025. № 5. С. 80-90. URL: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2025.5.9>. (1,2 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.: обґрунтовано взаємозв'язок між рівнем цифрової зрілості регіонів та їх управлінською спроможністю, а також розроблено підхід до її оцінювання в контексті результативності публічної політики). (дата звернення: 30.01.2026).

236. Портал відкритих даних України. URL: <https://data.gov.ua/>. (дата звернення: 04.12.2025).

237. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19>. (дата звернення: 04.12.2025).

238. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3855-12>. (дата звернення: 04.12.2025).

239. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>. (дата звернення: 04.12.2025).

240. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>. (дата звернення: 04.12.2025).

241. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2155-19>. (дата звернення: 04.12.2025).

242. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>. (дата звернення: 04.12.2025).

243. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : Постанова Кабінету Міністрів України

від 21.10.2015 № 835 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/835-2015-%D0%BF>. (дата звернення: 04.12.2025).

244. Про затвердження Порядку проведення комплексу заходів з оцінювання ризиків у сфері економіки : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 № 1509 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1509-2024-%D0%BF>. (дата звернення: 04.12.2025).

245. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17>. (дата звернення: 04.12.2025).

246. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2657-12>. (дата звернення: 04.12.2025).

247. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1882-20>. (дата звернення: 04.12.2025).

248. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>. (дата звернення: 04.12.2025).

249. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2163-19>. (дата звернення: 04.12.2025).

250. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 № 1907-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1907-20>. (дата звернення: 04.12.2025).

251. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/922-19>. (дата звернення: 04.12.2025).

252. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року “Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року” : Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 / Верховна Рада України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/347/2021>. (дата звернення: 04.12.2025).

253. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України” : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/392/2020>. (дата звернення: 04.12.2025).

254. Про хмарні послуги : Закон України від 17.02.2022 № 2075-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2075-20>. (дата звернення: 04.12.2025).

255. Проценко І.О. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави. *Економіка і прогнозування*. 2019. № 1. С. 121–133.

256. Романенко Є.О. Публічна політика в умовах цифрової трансформації : монографія. Київ : НАДУ, 2021. URL: <https://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/romanenkopublicpolicy.pdf>. (дата звернення: 04.12.2025).

257. Савченко А.Г. Економічна безпека в системі державного стратегічного планування. *Стратегічні пріоритети*. 2022. № 1. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/savchenko.pdf>. (дата звернення: 04.12.2025).

258. Саркісян Н., Попович Р. Стратегія цифрової зрілості, готовності та ризиків цифрової трансформації підприємств. *Сучасна наука: стан та перспективи розвитку*: зб. наук. праць III Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівника сільського господарства в Україні, м. Кропивницький, 13-15 лист. 2024 р., Кропивницький, 2024. С. 116-118. URL: https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/11011/zbirn_konferenci_y_2024_12_2025%20тези.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (0,3 д.а., особисто автору – 0,2 д.а.: розроблено підходи до оцінювання цифрової зрілості та готовності підприємств до цифрової трансформації, а також визначено вплив цифрових технологій на управлінські процеси й стійкість їх розвитку). (дата звернення: 30.01.2026).

259. Семенченко А.І. Цифрове врядування в Україні: стан, проблеми,

перспективи розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2387>. (дата звернення: 22.02.2025).

260. Ситник Г.П. Національна безпека України: теорія і практика державного управління. Київ : НАДУ, 2020. URL: https://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/sytynyk_national_security.pdf. (дата звернення: 22.02.2025).

261. Стаднійчук Р.В., Гарафонова О.І. Соціальний конфлікт як індикатор цифрової трансформації суспільства в контексті публічного управління / Р.В. Стаднійчук, О.І. Гарафонова, Р.В. Янковой, І.І. Єфремов, С.В.Артемов. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2025. № 1(55). С. 56–67. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.5.55.2025.590>. (дата звернення: 11.01.2026).

262. Стаднійчук Р.В., Гарафонова О.І. Фінансово-економічні підходи до оцінки ефективності врегулювання соціальних конфліктів у муніципальному управлінні в контексті сталого розвитку / Р.В. Стаднійчук, О.І. Гарафонова, Р.В. Янковой, Г.В. Жосан, Ю.О. Джерелюк, Б.С. Стеценко. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2025. № 2(61). С. 443–458. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.61.2025.4718>. (дата звернення: 11.01.2026).

263. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Впровадження цифрових технологій у державних і приватних секторах ЄС. *Теоретико-методичні засади використання цифрових технологій в Україні шляхом впровадження досвіду ЄС : колективна монографія / за ред. А.В. Череп, І.М. Дашко, Ю.О. Огренич, О.Г. Череп. Запоріжжя : ФОП Мокшанов В.В., 2024. С. 177-190. (1,5 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: обґрунтовано напрями імплементації європейського досвіду цифровізації та розроблено рекомендації щодо його використання у державній і регіональній політиці України).* URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/24080/3/0060632.pdf>. (дата звернення: 30.01.2026).

264. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Цифровізація як фактор соціального конфлікту. *Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 30 трав.

2025 р., м. Херсон – Кропивницький / за ред. Г.В. Жосан, Г.О. Димової та ін. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2025. С. 64-66. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2025/08/IV_International_conf-2025_2.pdf. (0,3 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: проаналізовано вплив цифровізації на соціальну нерівність та конфліктність і обґрунтовано роль інституційних механізмів публічного управління у пом'якшенні соціальних ризиків). (дата звернення: 30.01.2026).

265. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Оцінка ефективності інтеграційних політик цифровізації та їхній вплив на соціальну нерівність і конфлікти в країнах Вишеградської групи. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва*: матеріали IV Всеукр наук.-практ. конф. Львів: ЛНУВМБ ім. С. З. Гжицького, 2025. С. 183–186. (0,3 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: проаналізовано вплив цифрових інтеграційних політик на соціально-економічну нерівність у країнах Вишеградської групи та визначено роль інституційних чинників у пом'якшенні соціальних диспропорцій у процесі цифрової трансформації) URL: <https://repository.lnup.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fe173b48-e7f1-4337-a110-a6fb6057110f/content>. (дата звернення: 30.01.2026).

266. Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80>. (дата звернення: 15.03.2025).

267. Сухоруков А.І., Харазішвілі Ю.М. Стійкість економіки України: інституційні та безпекові виміри. Київ : НІСД, 2019. 240 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii>. (дата звернення: 15.03.2025).

268. Тульчинський Р.В., Костюнік О.М., Красношاپка В.В., Погребняк А.О. Стратегічний підхід до управління фінансовою безпекою підприємств в умовах формування соціальної економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. № 3(330). С. 190–194. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-28>. (дата звернення: 15.03.2025).

269. Федулова Л.І. Інноваційна безпека України в умовах цифрової економіки. *Економіка України*. 2021. № 9. С. 24–39. URL: https://economukraine.org.ua/docs/EU_21_09_024_uk.pdf. (дата звернення: 15.03.2025).

270. Худолей В.Ю., Янковой Р.В., Машненко К.О., Тульчинський Р.В. Цифрові платформи врегулювання соціальних конфліктів як елемент державної політики регіонального розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2025. № 6(348). С. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-6>. (дата звернення: 15.03.2025).

271. Чечель А.О. Цифрові інструменти забезпечення прозорості публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2023. № 2. URL: <https://apub.vidavnytstvo.com.ua/index.php/apub/article/view/742>. (дата звернення: 15.03.2025).

272. Черенков В.В. Вплив сучасних технологій управління персоналом на ефективність публічного управління. *Economic Synergy*. 2024. № 4. С. 142–153. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-4-10>. (дата звернення: 15.03.2025).

273. Шевченко О.О. Інституційні механізми державного управління економічною безпекою. *Теорія та практика державного управління*. 2021. № 2. С. 45–53. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2021-2/doc/3/05.pdf>. (дата звернення: 15.03.2025).

274. Янковой Р.В. Моделі фінансування інновацій в українському бізнес-середовищі. *Development Service Industry Management*. 2024. № 1. С. 82–87. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5\(11\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5(11)). (дата звернення: 15.03.2025).

275. Янковой Р.В. Теоретична модель цифровізації інновацій вітчизняного бізнесу. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Т. 22. № 1(53). С. 169–182. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.1\(53\).288748](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.1(53).288748). (дата звернення: 15.03.2025).

276. Яремка І.Й. Економічна безпека держави: інституційний аспект : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 284 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Регіональні індикатори економічної безпеки України, 2015-2024 рр.

Область	Рік	ВРП на душу, грн	Безробіття, %	Середня зарплата, грн	Капітальні інвестиції, млн грн	Демографічна зміна, ‰	Інтегральний індекс EconSec
1	2	3	4	5	6	7	8
Вінницька	2015	37270	8.9	3396	7373.0	-4.93	0.28
Вінницька	2016	46615	9.7	4189	8301.9	-6.3	0.248
Вінницька	2017	58296	10.7	6121	11744.1	-8.27	0.226
Вінницька	2018	71098	9.9	7801	17626.5	-9.47	0.222
Вінницька	2019	83133	9.4	9299	15724.9	-9.7	0.227
Вінницька	2020	88380	10.7	10297	13601.5	-10.04	0.23
Вінницька	2021	113990	11.0	12488	16922.1	-9.74	0.232
Вінницька	2022	95483	23.4	13241	14122.1	-150.0	0.399
Вінницька	2023	102596	20.3	15542	19212.4	-20.0	0.366
Вінницька	2024	106637	18.3	19134	23692.8	-10.0	0.343
Волинська	2015	30387	9.8	3291	6166.8	0.71	0.309
Волинська	2016	34310	11.5	4047	6384.2	-0.98	0.25
Волинська	2017	49937	12.5	5849	7041.9	-2.02	0.235
Волинська	2018	58294	11.4	7324	8687.0	-2.68	0.217
Волинська	2019	73192	10.6	8663	12664.0	-3.37	0.231
Волинська	2020	75193	12.5	9256	9121.6	-3.87	0.212
Волинська	2021	90190	12.7	11445	11718.3	-3.31	0.215
Волинська	2022	75548	27.1	12135	9535.0	-150.0	0.242
Волинська	2023	81175	23.5	14245	12497.4	-20.0	0.222
Волинська	2024	84373	21.2	17537	19994.4	-10.0	0.198
Дніпропетровська	2015	65897	7.2	4366	25919.9	-5.7	0.442
Дніпропетровська	2016	75396	7.9	5075	33169.1	-7.11	0.393
Дніпропетровська	2017	97043	8.5	6939	42908.5	-3.63	0.429
Дніпропетровська	2018	114750	8.0	8862	60288.6	-3.72	0.419
Дніпропетровська	2019	122298	7.7	10751	66951.1	-8.45	0.39
Дніпропетровська	2020	126209	8.6	11681	58601.4	-10.12	0.39
Дніпропетровська	2021	185713	8.9	13669	78484.4	-7.43	0.421
Дніпропетровська	2022	155562	19.0	14494	40477.9	-150.0	0.462
Дніпропетровська	2023	167149	16.5	17013	63067.8	-20.0	0.387
Дніпропетровська	2024	173734	14.8	20945	69168.3	-10.0	0.339
Житомирська	2015	30698	11.3	3271	4044.4	-5.94	0.193
Житомирська	2016	38520	11.2	4000	5573.5	-6.16	0.197
Житомирська	2017	49700	10.8	5836	7722.0	-6.52	0.219
Житомирська	2018	62905	10.4	7372	8742.3	-8.24	0.194
Житомирська	2019	70225	9.6	8528	8466.9	-9.39	0.189
Житомирська	2020	76017	10.9	9571	9270.2	-10.13	0.193
Житомирська	2021	95667	11.2	11625	11484.8	-9.25	0.199
Житомирська	2022	80136	23.9	12325	6113.2	-150.0	0.356
Житомирська	2023	86105	20.7	14468	11566.3	-20.0	0.286

Продовження дод. А

1	2	3	4	5	6	7	8
Житомирська	2024	89497	18.7	17812	15917.5	-10.0	0.291
Закарпатська	2015	22989	9.2	3381	3778.4	0.93	0.314
Закарпатська	2016	25727	10.0	4298	4663.0	-0.31	0.286
Закарпатська	2017	34197	10.5	6355	5623.7	-0.39	0.293
Закарпатська	2018	41706	10.0	8070	7500.6	-0.8	0.271
Закарпатська	2019	48853	9.1	9202	9330.3	-1.75	0.275
Закарпатська	2020	49538	10.6	10193	5081.0	-2.62	0.268
Закарпатська	2021	60508	11.1	12235	9184.3	-1.72	0.264
Закарпатська	2022	50684	23.7	12973	6818.0	-150.0	0.195
Закарпатська	2023	54460	20.5	15228	8893.3	-20.0	0.194
Закарпатська	2024	56605	18.5	18748	14653.9	-10.0	0.279
Запорізька	2015	50609	9.7	4200	7794.3	-6.28	0.309
Запорізька	2016	59729	10.0	5080	11039.7	-7.49	0.284
Запорізька	2017	75196	10.7	6863	15879.7	-8.76	0.269
Запорізька	2018	85764	9.9	8726	15732.0	-9.7	0.257
Запорізька	2019	91452	9.5	10480	14876.7	-10.44	0.253
Запорізька	2020	99738	10.7	11556	15495.0	-11.56	0.256
Запорізька	2021	137956	11.1	13782	21039.3	-10.57	0.266
Запорізька	2022	115558	23.7	14613	9312.5	-150.0	0.39
Запорізька	2023	124166	20.5	17154	8563.7	-20.0	0.224
Запорізька	2024	129057	18.5	21118	8752.0	-10.0	0.308
Івано-Франківська	2015	33170	8.4	3402	9609.3	0.06	0.35
Івано-Франківська	2016	37220	8.8	4202	7947.6	-0.95	0.319
Івано-Франківська	2017	46282	8.5	6074	9707.8	-1.73	0.324
Івано-Франківська	2018	57030	7.8	7551	9393.7	-2.39	0.299
Івано-Франківська	2019	63237	7.2	8817	9305.5	-3.42	0.303
Івано-Франківська	2020	66245	8.4	9980	6338.0	-4.45	0.304
Івано-Франківська	2021	88004	8.7	11988	12282.0	-3.42	0.311
Івано-Франківська	2022	73717	18.5	12710	6851.5	-150.0	0.335
Івано-Франківська	2023	79208	16.1	14920	12002.2	-20.0	0.272
Івано-Франківська	2024	82328	14.5	18368	16773.9	-10.0	0.368
Київська	2015	60109	6.4	4153	24359.1	1.9	0.526
Київська	2016	74216	6.8	5229	33411.4	1.5	0.522
Київська	2017	89904	6.5	7188	34494.5	6.41	0.566
Київська	2018	112510	6.3	9097	40713.4	9.57	0.554
Київська	2019	123216	5.9	11003	50295.7	7.61	0.569
Київська	2020	135817	6.9	11887	32760.0	5.8	0.562
Київська	2021	162093	7.2	14290	44287.7	7.66	0.563
Київська	2022	135776	15.3	15151	31168.6	-150.0	0.447
Київська	2023	145890	13.3	17785	51184.4	-20.0	0.384
Київська	2024	151638	12.0	21895	62599.7	-10.0	0.488
Кіровоградська	2015	39356	11.4	3282	4057.1	-7.3	0.187
Кіровоградська	2016	47469	12.4	3974	6355.3	-7.58	0.166
Кіровоградська	2017	55128	12.2	5792	7320.9	-8.76	0.171
Кіровоградська	2018	67743	11.6	7191	7181.5	-10.51	0.146
Кіровоградська	2019	77788	11.0	8360	7794.3	-12.21	0.131
Кіровоградська	2020	81166	12.7	9603	6746.0	-13.52	0.122
Кіровоградська	2021	108765	13.2	11180	8678.5	-12.08	0.124
Кіровоградська	2022	91107	28.1	11854	7096.7	-150.0	0.271

Продовження дод. А

1	2	3	4	5	6	7	8
Кіровоградська	2023	97893	24.4	13914	9147.0	-20.0	0.146
Кіровоградська	2024	101750	22.0	17130	11221.2	-10.0	0.115
Львівська	2015	37338	8.2	3646	13386.5	-0.83	0.371
Львівська	2016	45319	7.7	4559	18605.2	-0.77	0.388
Львівська	2017	58183	7.5	6391	24105.9	-0.9	0.395
Львівська	2018	70169	6.9	8001	28995.5	-2.37	0.361
Львівська	2019	85177	6.5	9271	31061.5	-3.44	0.366
Львівська	2020	94317	7.6	10299	23641.5	-4.85	0.365
Львівська	2021	118663	7.7	12530	31483.8	-3.56	0.378
Львівська	2022	99398	16.4	13285	26161.4	-150.0	0.29
Львівська	2023	106802	14.2	15595	44790.0	-20.0	0.329
Львівська	2024	111009	12.8	19199	47503.6	-10.0	0.364
Миколаївська	2015	41501	8.9	3984	5989.9	-4.36	0.321
Миколаївська	2016	50091	9.7	4887	9730.2	-6.11	0.285
Миколаївська	2017	60486	10.3	6709	11178.0	-7.36	0.266
Миколаївська	2018	70325	9.6	8160	10099.2	-8.3	0.241
Миколаївська	2019	82121	9.3	9976	12549.3	-9.42	0.245
Миколаївська	2020	86750	10.7	11414	9504.9	-10.13	0.251
Миколаївська	2021	112490	11.3	13807	12135.8	-9.28	0.252
Миколаївська	2022	94227	24.1	14640	5008.6	-150.0	0.407
Миколаївська	2023	101246	20.9	17185	8991.1	-20.0	0.229
Миколаївська	2024	105235	18.8	21156	13391.1	-10.0	0.253
Одеська	2015	41682	6.5	3897	9983.5	-1.3	0.414
Одеська	2016	50159	6.8	4809	16728.7	-2.08	0.403
Одеська	2017	62643	7.3	6542	22299.7	-1.5	0.399
Одеська	2018	72731	6.4	8011	23787.8	-1.3	0.378
Одеська	2019	82879	5.9	9246	21080.1	-1.22	0.388
Одеська	2020	92823	7.1	10336	21437.6	-2.56	0.395
Одеська	2021	114692	7.3	12326	24149.5	-1.69	0.39
Одеська	2022	96071	15.6	13069	13546.7	-150.0	0.315
Одеська	2023	103228	13.5	15341	19150.4	-20.0	0.334
Одеська	2024	107294	12.2	18886	24387.3	-10.0	0.38
Полтавська	2015	66390	12.1	3783	8337.9	-6.61	0.254
Полтавська	2016	81145	12.6	4621	15265.2	-7.69	0.241
Полтавська	2017	105994	12.0	6551	15855.6	-8.79	0.26
Полтавська	2018	123722	11.2	8375	18636.7	-9.29	0.255
Полтавська	2019	134383	10.6	9846	23005.3	-9.52	0.256
Полтавська	2020	136608	12.0	10819	25156.9	-10.33	0.257
Полтавська	2021	195251	12.4	12988	28044.6	-9.71	0.264
Полтавська	2022	163551	26.4	13771	17537.6	-150.0	0.345
Полтавська	2023	175734	22.9	16165	24130.8	-20.0	0.262
Полтавська	2024	182657	20.7	19900	26580.1	-10.0	0.311
Рівненська	2015	30350	9.9	3573	4334.2	1.3	0.325
Рівненська	2016	33958	10.6	4364	4324.1	0.67	0.296
Рівненська	2017	42004	11.6	6013	6126.8	-0.51	0.266
Рівненська	2018	49038	9.7	7469	7228.0	-2.32	0.251
Рівненська	2019	58318	8.3	8967	6729.2	-3.37	0.276
Рівненська	2020	62485	9.3	10254	5650.6	-3.81	0.295
Рівненська	2021	77468	9.6	12762	21469.4	-3.17	0.315

Продовження дод. А

1	2	3	4	5	6	7	8
Рівненська	2022	64891	20.5	13531	12042.5	-150.0	0.334
Рівненська	2023	69724	17.7	15883	13506.0	-20.0	0.23
Рівненська	2024	72471	16.0	19554	15178.1	-10.0	0.333
Сумська	2015	37170	10.1	3449	3663.0	-8.78	0.203
Сумська	2016	41741	9.3	4131	5762.6	-8.39	0.219
Сумська	2017	51367	9.1	5946	6947.1	-8.57	0.234
Сумська	2018	62943	8.7	7324	7749.9	-10.46	0.207
Сумська	2019	70550	7.7	8579	7734.2	-12.05	0.21
Сумська	2020	75815	9.4	9785	7200.1	-12.93	0.201
Сумська	2021	100398	10.1	11844	10554.5	-11.81	0.205
Сумська	2022	84098	21.5	12558	5498.0	-150.0	0.306
Сумська	2023	90363	18.7	14741	8956.6	-20.0	0.381
Сумська	2024	93922	16.8	18148	12149.0	-10.0	0.278
Тернопільська	2015	24963	11.8	2994	3827.5	-3.51	0.187
Тернопільська	2016	29247	11.5	3695	4888.2	-5.08	0.179
Тернопільська	2017	38563	11.9	5554	7150.6	-6.21	0.181
Тернопільська	2018	46828	10.4	6969	8375.0	-6.36	0.186
Тернопільська	2019	54821	10.0	8275	9210.3	-6.48	0.191
Тернопільська	2020	60565	11.5	9384	7296.8	-7.38	0.191
Тернопільська	2021	79294	11.9	11595	10660.2	-6.74	0.198
Тернопільська	2022	66420	25.4	12294	8501.8	-150.0	0.256
Тернопільська	2023	71368	22.0	14431	11823.2	-20.0	0.278
Тернопільська	2024	74179	19.8	17767	15870.3	-10.0	0.185
Харківська	2015	45816	7.1	3697	11246.7	-3.43	0.374
Харківська	2016	57150	6.4	4448	16545.9	-5.5	0.365
Харківська	2017	69409	6.1	6244	19361.7	-4.54	0.38
Харківська	2018	86889	5.3	7657	23551.3	-4.75	0.37
Харківська	2019	92835	5.0	9081	22874.6	-6.62	0.363
Харківська	2020	97428	6.2	9968	20248.6	-7.84	0.355
Харківська	2021	121634	6.7	12051	24647.7	-6.4	0.357
Харківська	2022	101886	14.3	12777	9586.0	-150.0	0.36
Харківська	2023	109476	12.4	14998	18057.0	-20.0	0.416
Харківська	2024	113789	11.2	18464	26723.6	-10.0	0.487
Херсонська	2015	30246	10.2	3123	3107.4	-4.76	0.22
Херсонська	2016	36585	11.2	4046	4591.3	-5.74	0.199
Херсонська	2017	45486	11.1	5842	7362.2	-7.27	0.202
Херсонська	2018	52914	10.3	7058	8853.2	-8.56	0.176
Херсонська	2019	59972	9.6	8187	12368.3	-9.11	0.18
Херсонська	2020	66973	11.3	9354	7199.1	-10.16	0.171
Херсонська	2021	87065	11.8	11398	14616.8	-9.28	0.18
Херсонська	2022	72930	25.1	12085	700.4	-150.0	0.286
Херсонська	2023	78363	21.8	14186	743.6	-20.0	0.254
Херсонська	2024	81450	19.7	17465	1229.7	-10.0	0.205
Хмельницька	2015	31660	10.2	3371	6809.3	-4.85	0.242
Хмельницька	2016	37881	9.4	4043	9123.3	-6.15	0.242
Хмельницька	2017	49858	8.9	5938	10499.9	-7.76	0.25
Хмельницька	2018	59576	8.4	7346	11274.9	-7.96	0.236
Хмельницька	2019	65893	8.0	8672	10534.1	-7.79	0.244
Хмельницька	2020	77153	9.9	9872	10617.0	-8.34	0.243

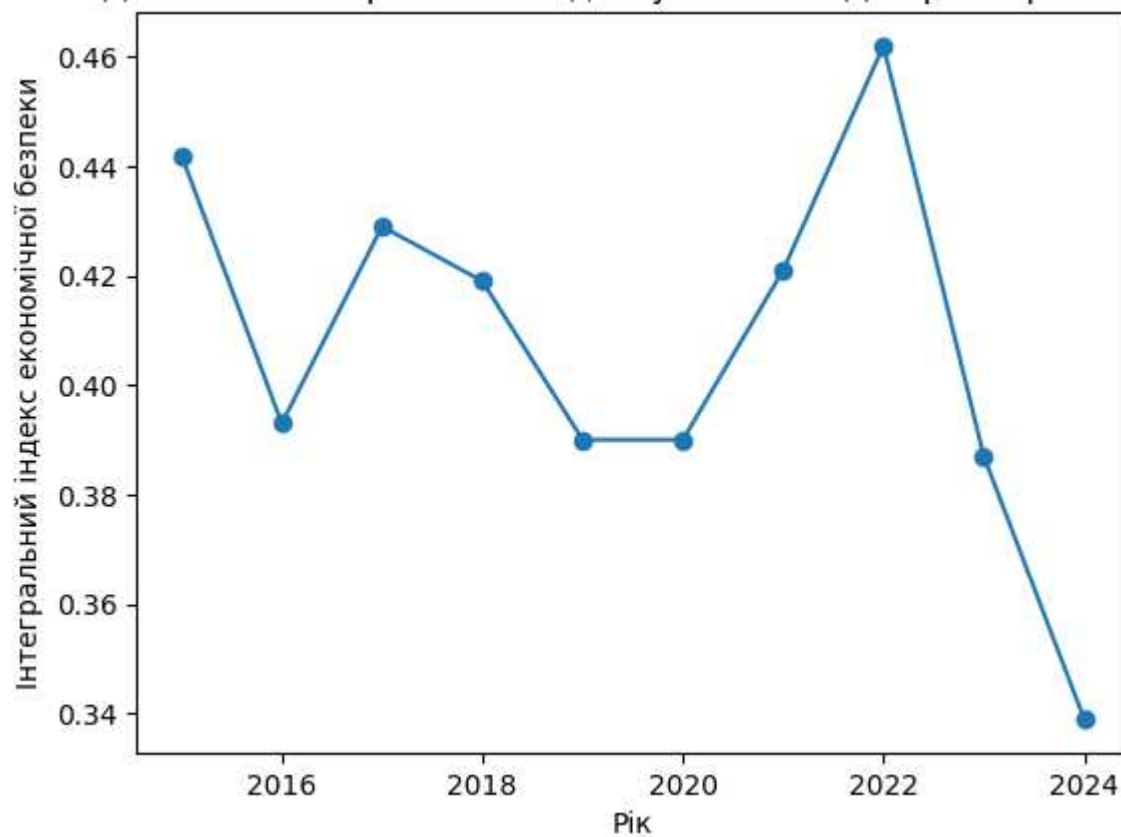
Продовження дод. А

1	2	3	4	5	6	7	8
Хмельницька	2021	96739	10.3	12326	13515.4	-8.03	0.247
Хмельницька	2022	81033	22.0	13069	9753.2	-150.0	0.236
Хмельницька	2023	87069	19.0	15341	15153.1	-20.0	0.324
Хмельницька	2024	90499	17.2	18886	16074.0	-10.0	0.275
Черкаська	2015	40759	9.8	3360	4485.8	-6.77	0.235
Черкаська	2016	48025	10.4	4148	6498.7	-8.26	0.207
Черкаська	2017	59612	10.2	6042	8144.2	-9.13	0.219
Черкаська	2018	76881	9.6	7478	11110.4	-10.13	0.21
Черкаська	2019	86279	8.3	8838	11385.5	-11.7	0.22
Черкаська	2020	91817	9.5	9797	9079.3	-11.67	0.224
Черкаська	2021	111909	10.1	11965	12299.8	-11.17	0.221
Черкаська	2022	93740	21.5	12686	9227.6	-150.0	0.399
Черкаська	2023	100723	18.7	14891	14283.8	-20.0	0.24
Черкаська	2024	104691	16.8	18333	16508.6	-10.0	0.242
Чернівецька	2015	20338	9.3	3050	2789.2	0.8	0.286
Чернівецька	2016	23365	8.7	3828	2668.8	-1.0	0.28
Чернівецька	2017	31495	8.4	5621	2992.1	-1.76	0.286
Чернівецька	2018	37443	7.9	6991	3720.6	-2.1	0.263
Чернівецька	2019	46135	6.9	8066	4096.8	-2.77	0.28
Чернівецька	2020	50110	8.9	9166	3319.5	-4.32	0.26
Чернівецька	2021	60894	9.3	11183	4289.6	-3.06	0.263
Чернівецька	2022	51007	19.8	11857	3358.7	-150.0	0.246
Чернівецька	2023	54807	17.2	13918	4741.7	-20.0	0.212
Чернівецька	2024	56966	15.5	17135	4977.6	-10.0	0.305
Чернігівська	2015	35196	10.7	3295	3550.2	-10.36	0.16
Чернігівська	2016	41726	11.3	4002	5318.5	-10.55	0.146
Чернігівська	2017	55139	11.2	5636	7351.1	-12.04	0.149
Чернігівська	2018	69712	10.6	6995	8971.3	-13.44	0.138
Чернігівська	2019	78098	10.2	8206	8740.5	-14.21	0.128
Чернігівська	2020	85435	11.9	9328	7957.1	-14.52	0.127
Чернігівська	2021	116964	12.4	11363	10293.7	-14.06	0.133
Чернігівська	2022	97974	26.4	12049	8305.9	-150.0	0.298
Чернігівська	2023	105272	22.9	14143	12631.8	-20.0	0.246
Чернігівська	2024	109419	20.7	17412	16844.8	-10.0	0.258
м. Київ	2015	155904	7.0	6732	88138.6	6.6	0.987
м. Київ	2016	191736	6.7	8648	106295.5	6.52	0.994
м. Київ	2017	238687	6.9	11135	136044.8	4.77	0.967
м. Київ	2018	283175	6.2	13542	200308.3	4.3	0.936
м. Київ	2019	320898	5.8	15776	213247.8	5.57	0.963
м. Київ	2020	342247	6.8	17086	163036.3	1.92	0.949
м. Київ	2021	428824	7.1	20558	204683.0	3.93	0.957
м. Київ	2022	359203	15.1	21798	143100.4	-150.0	0.831
м. Київ	2023	385960	13.1	25587	226008.7	-20.0	0.791
м. Київ	2024	401165	11.8	31500	256845.9	-10.0	0.84

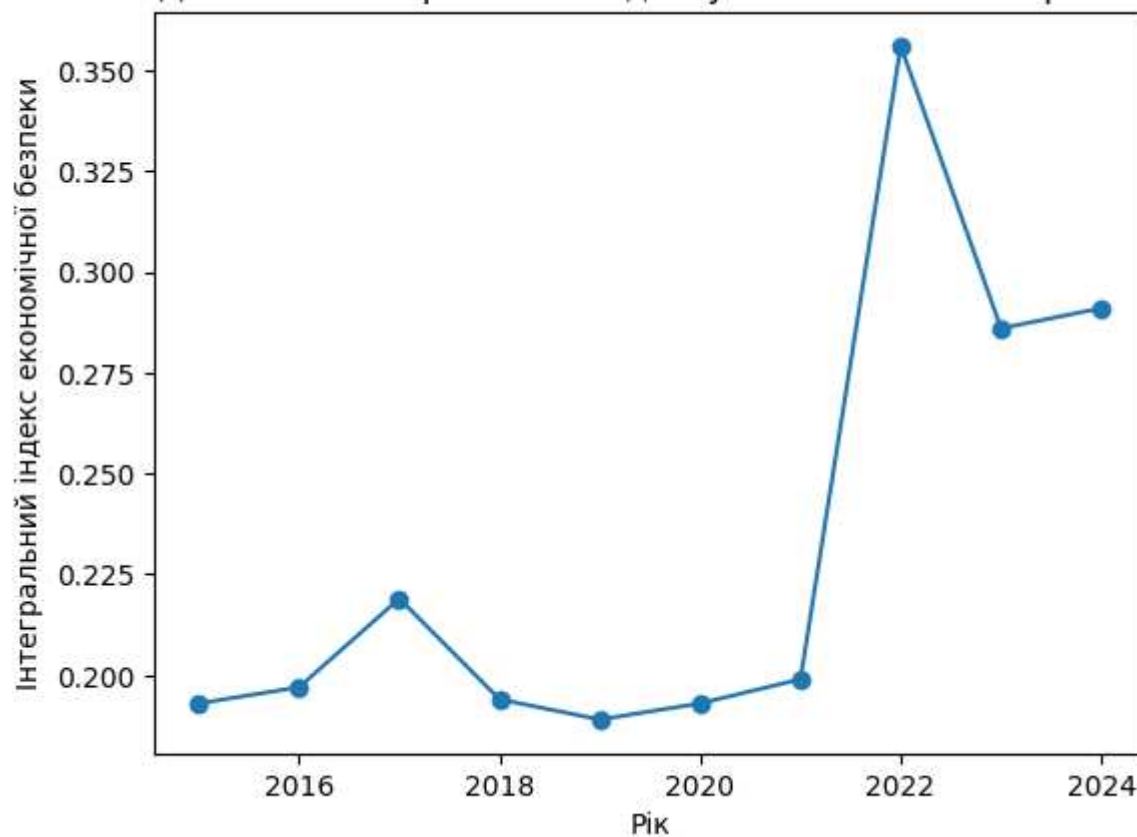
**Динаміка інтегрального індексу економічної безпеки по кожному регіону
України у 2015–2024 рр.**

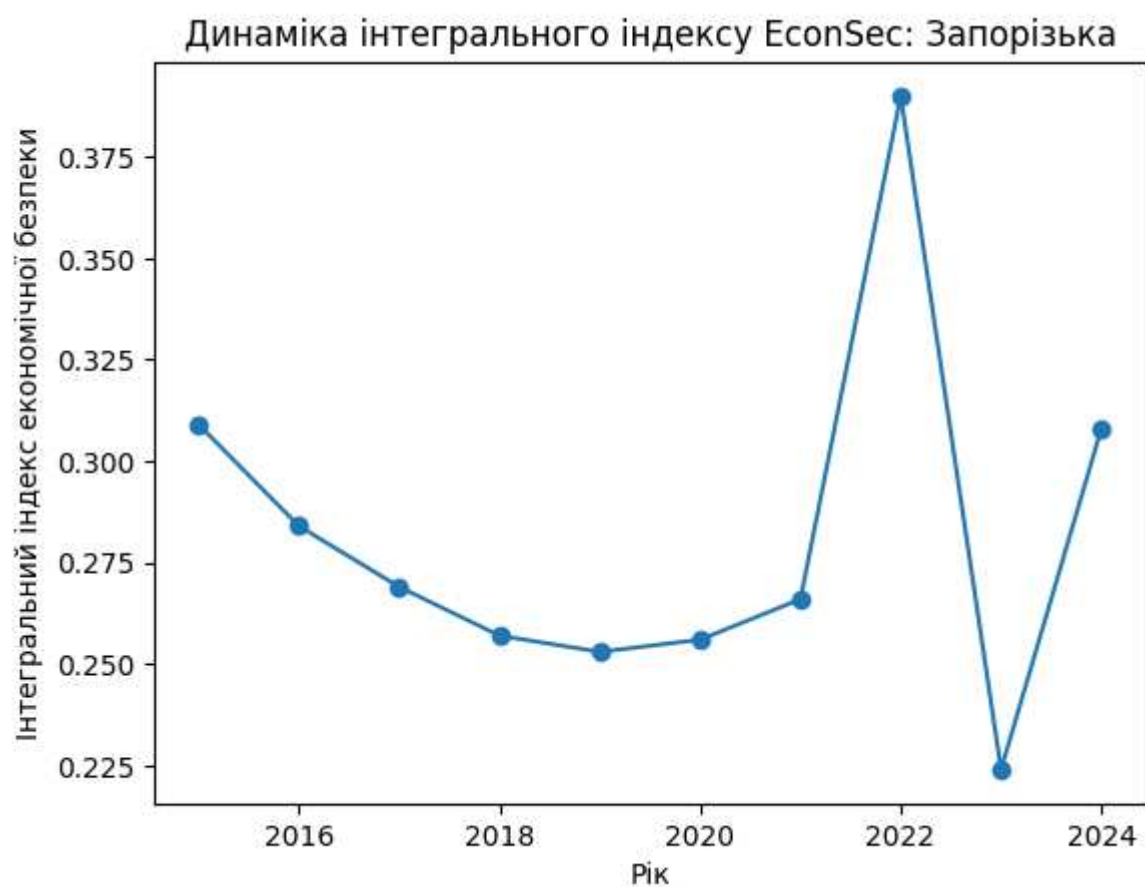
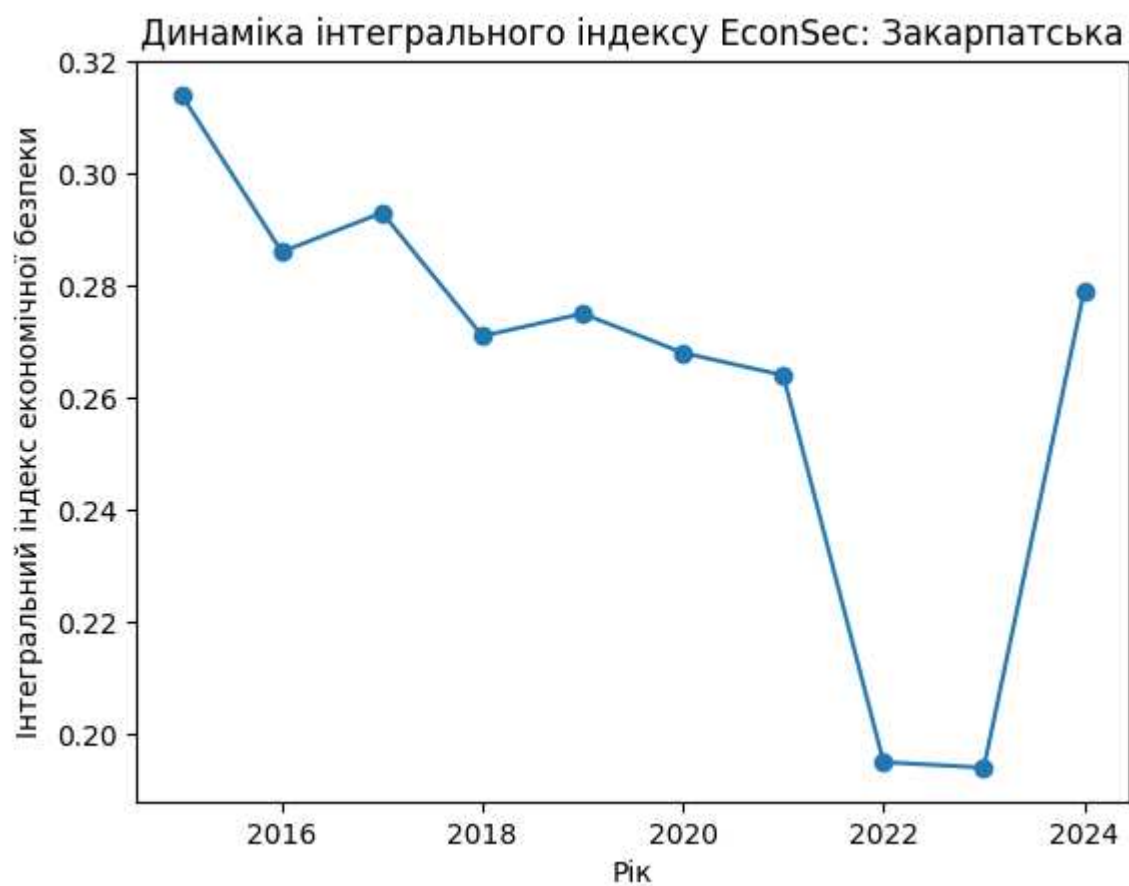

Динаміка інтегрального індексу EconSec: Дніпропетровська

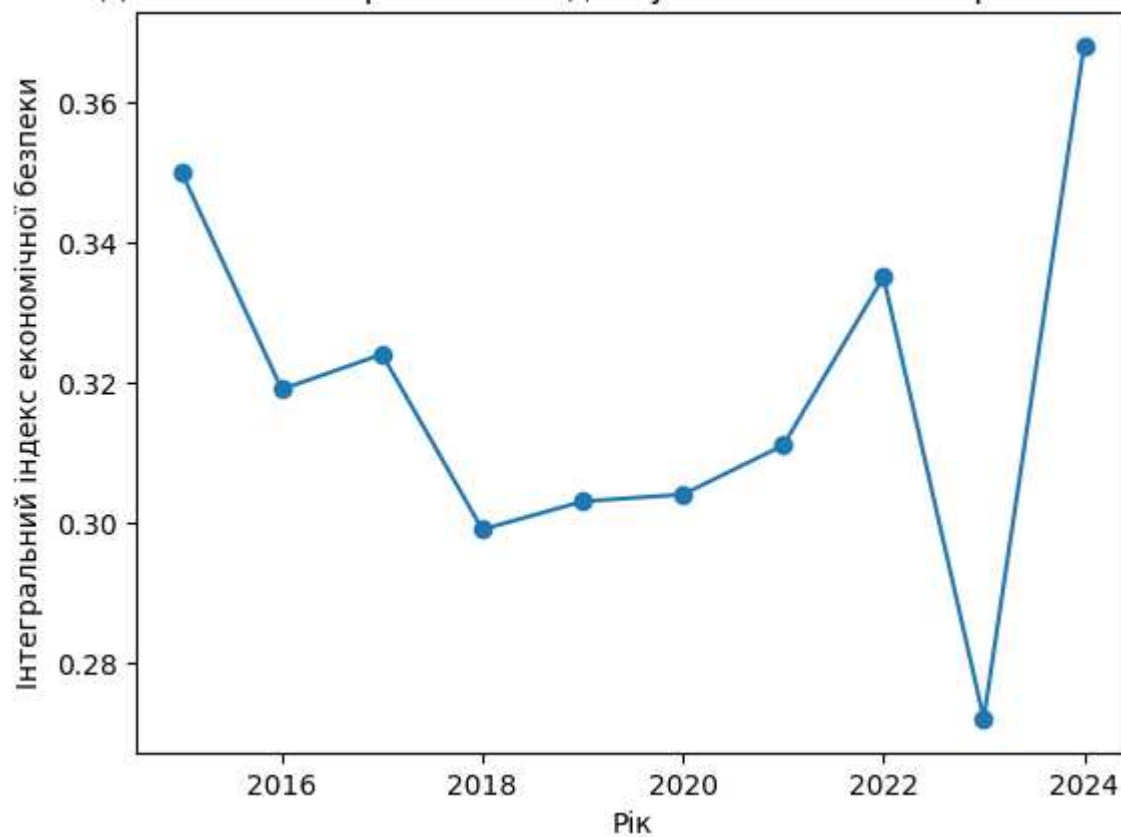

Динаміка інтегрального індексу EconSec: Житомирська

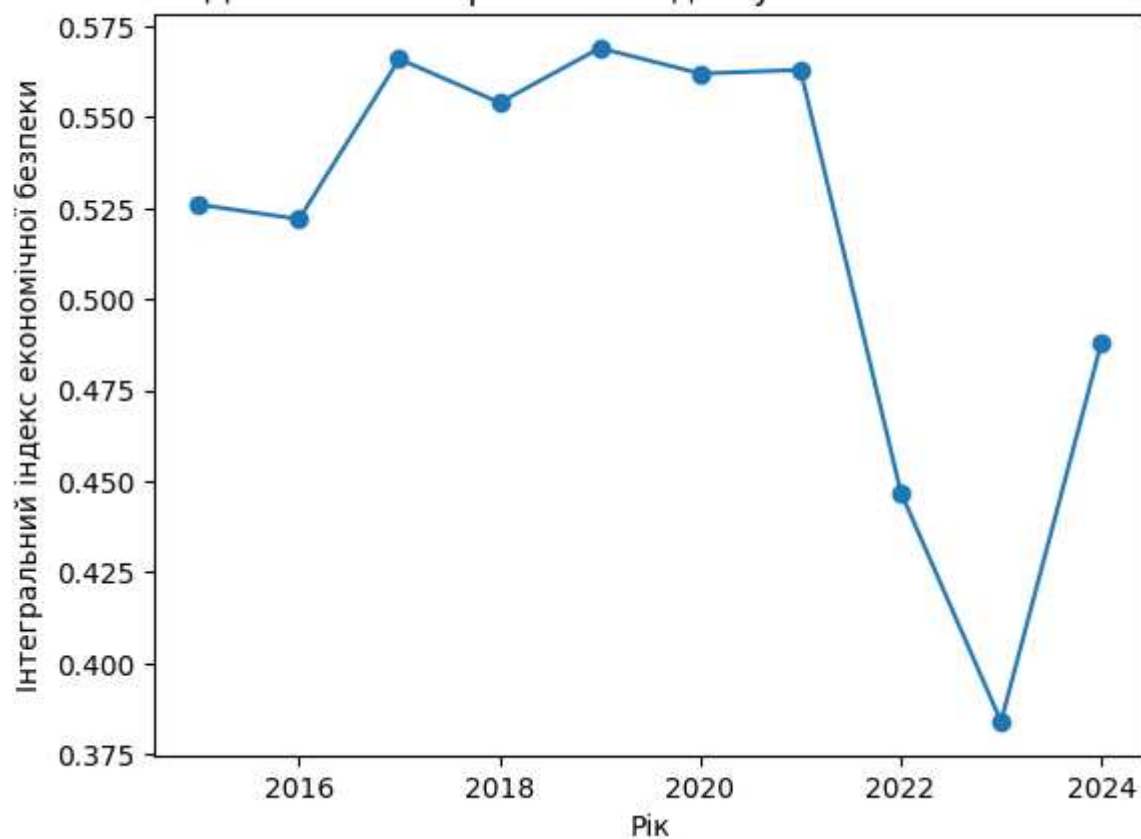

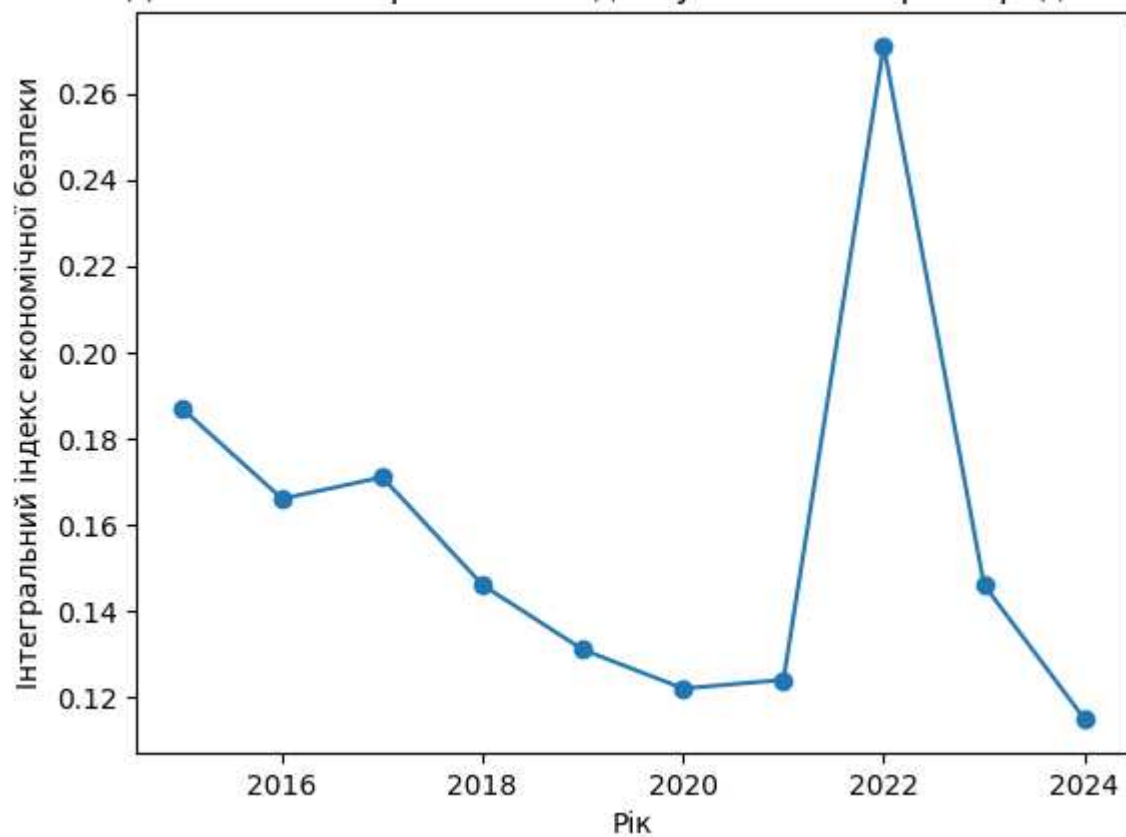
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Івано-Франківська

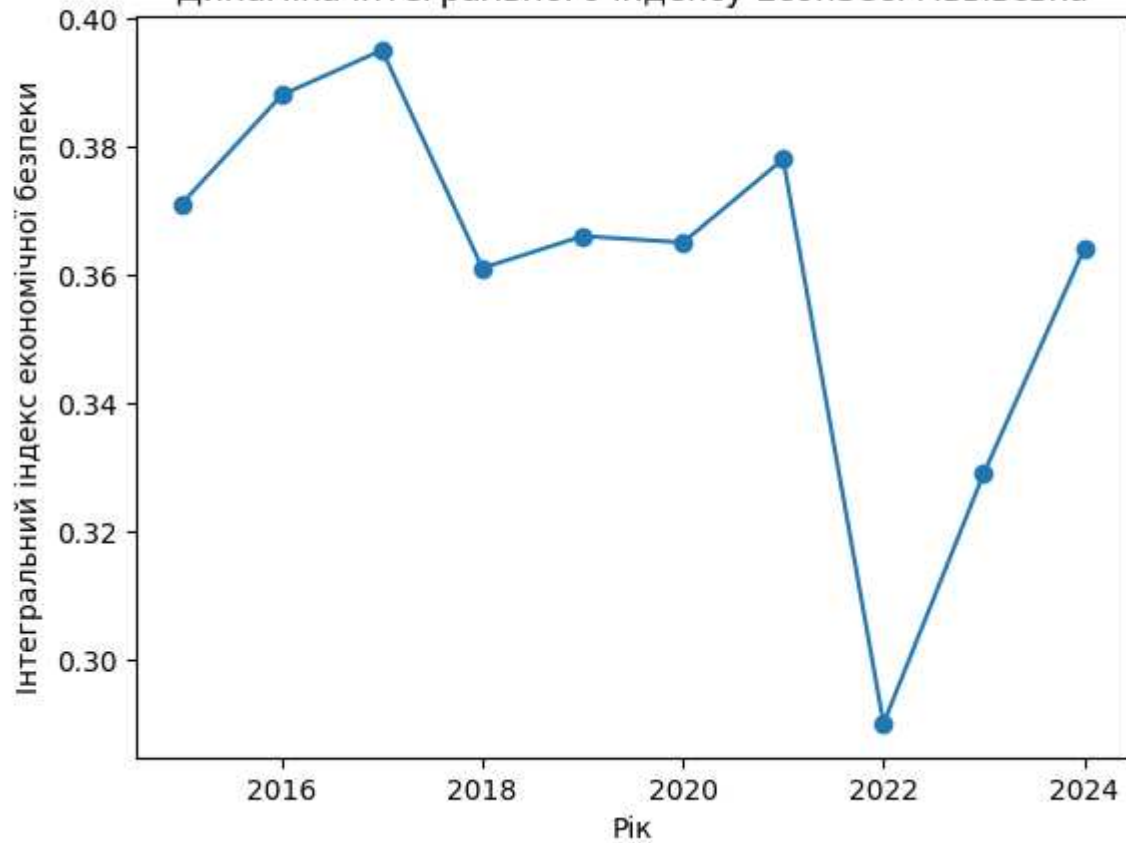
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Київська

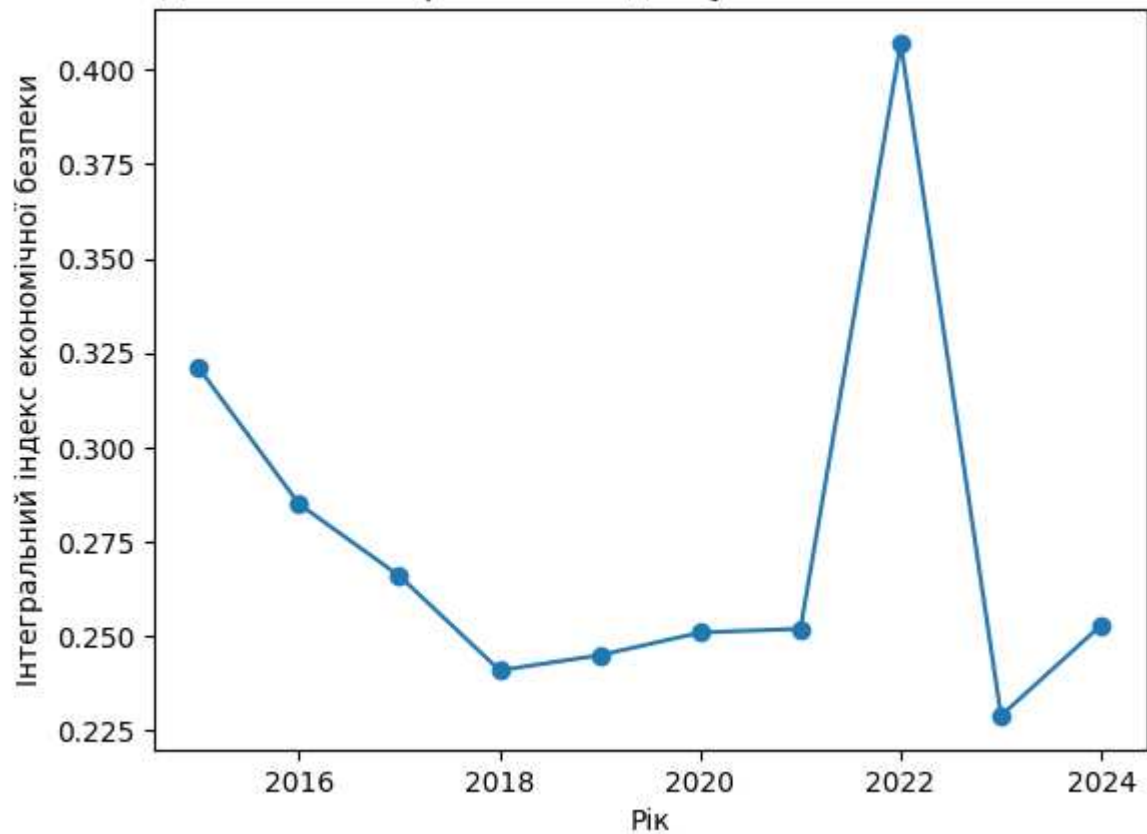
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Кіровоградська

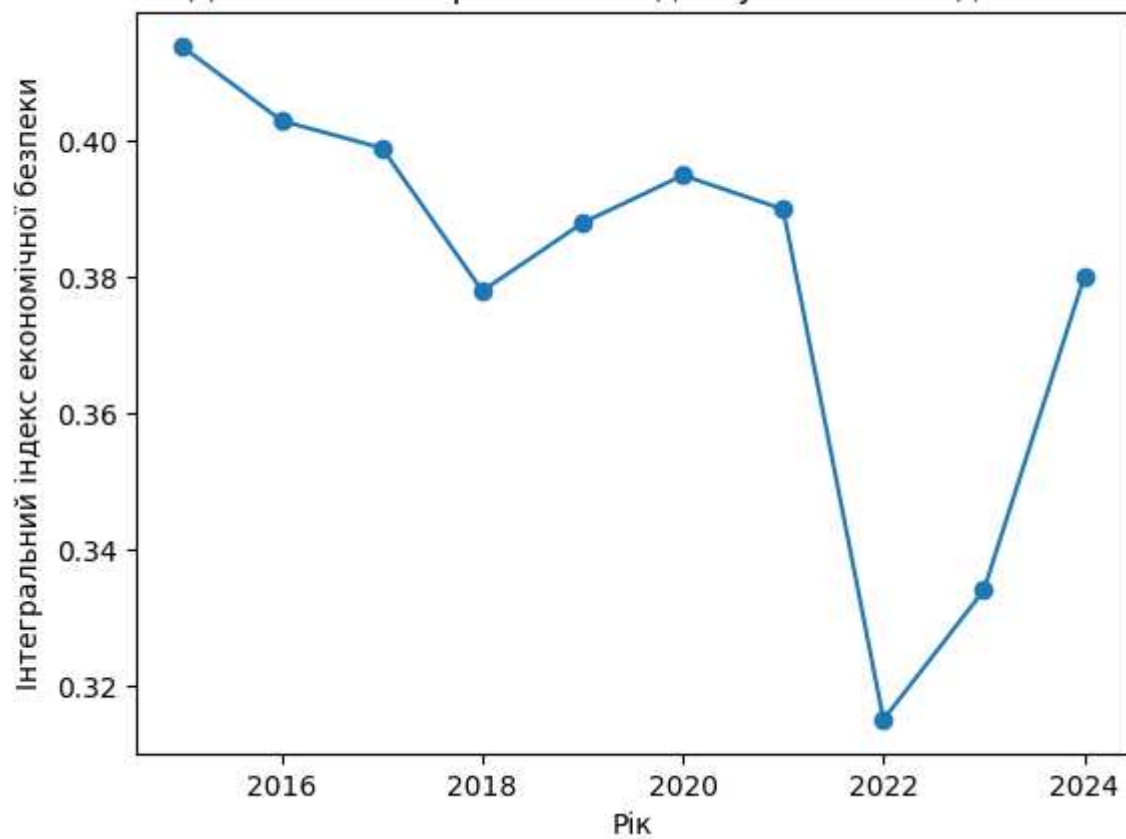
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Львівська

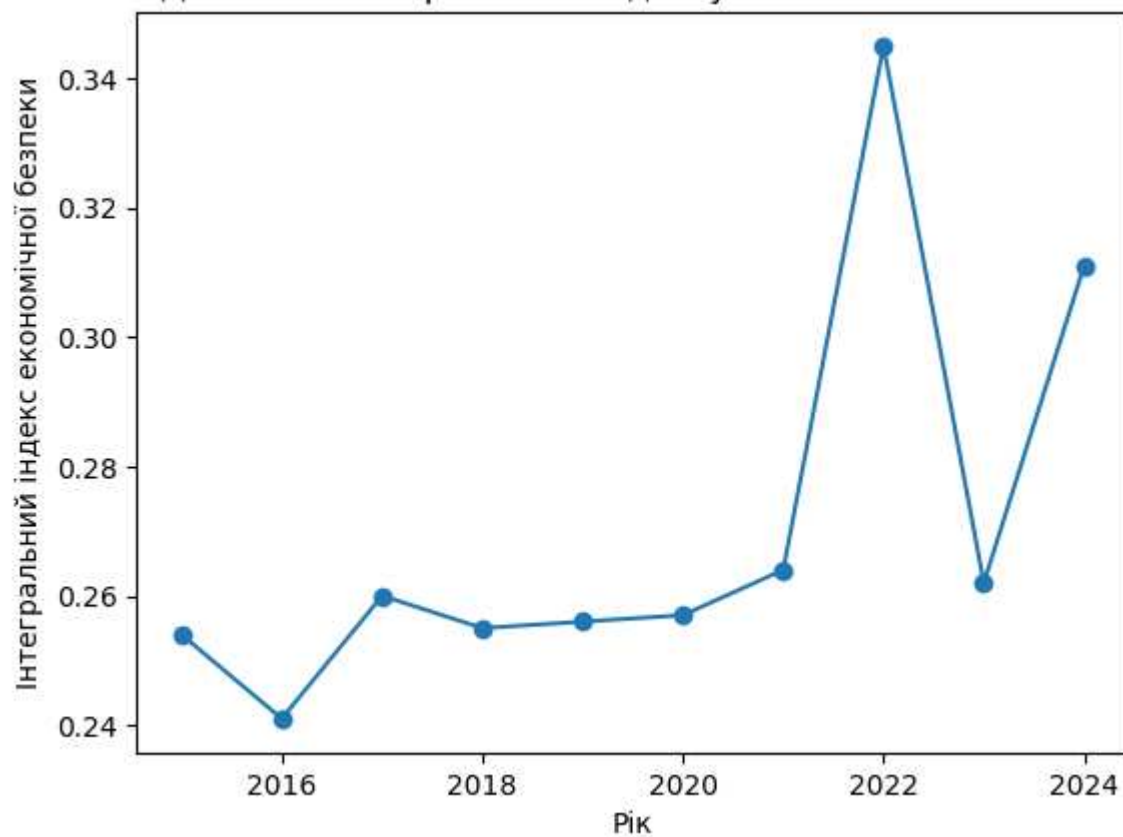
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Миколаївська

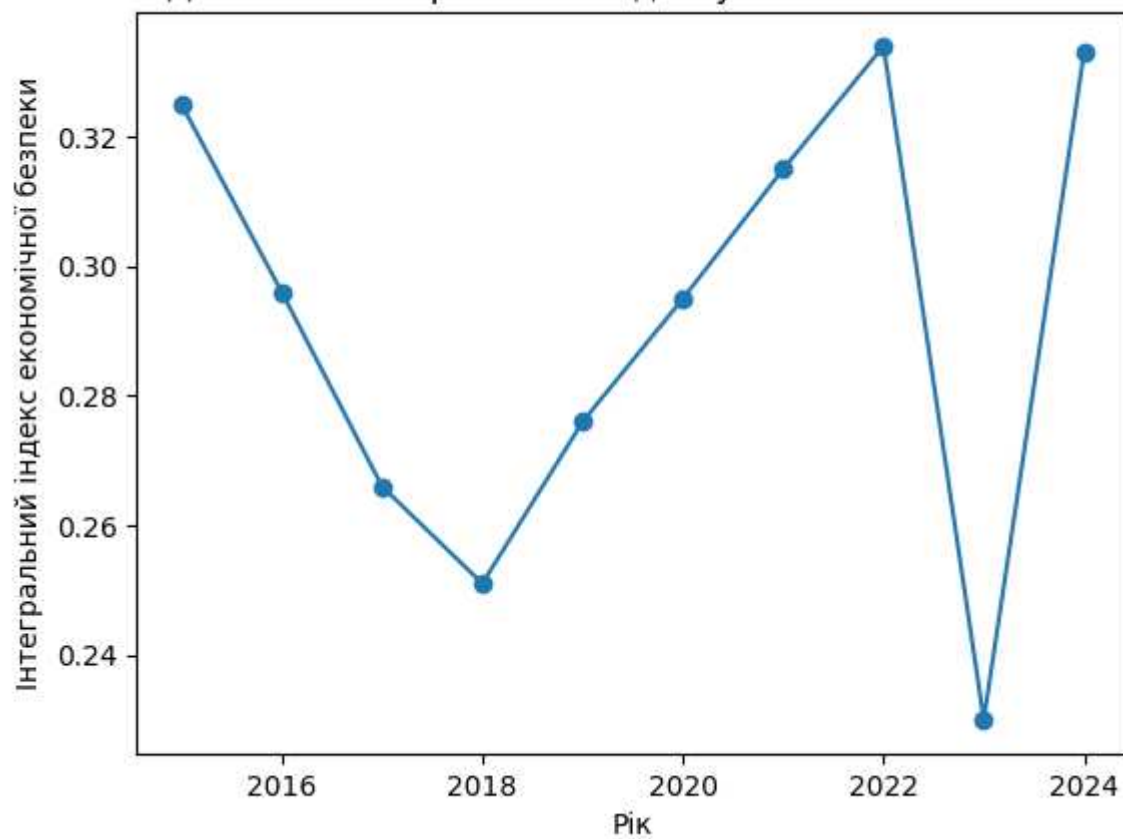
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Одеська

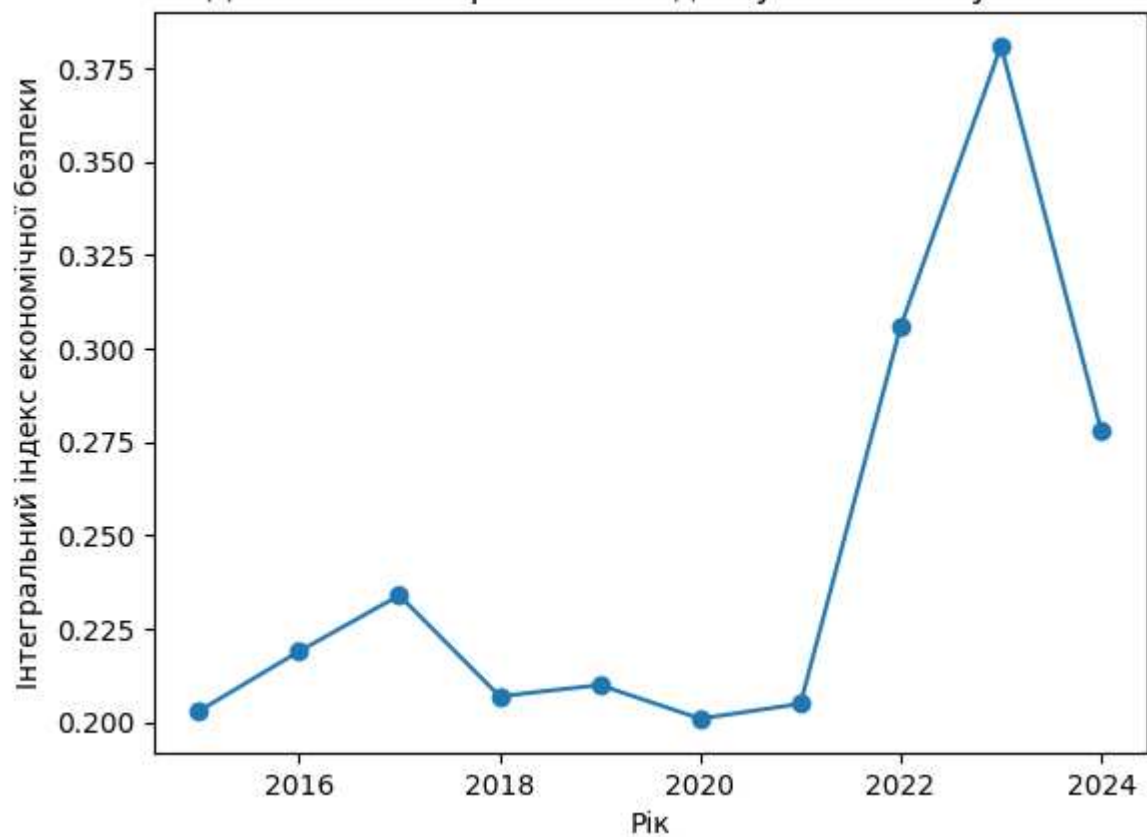
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Полтавська

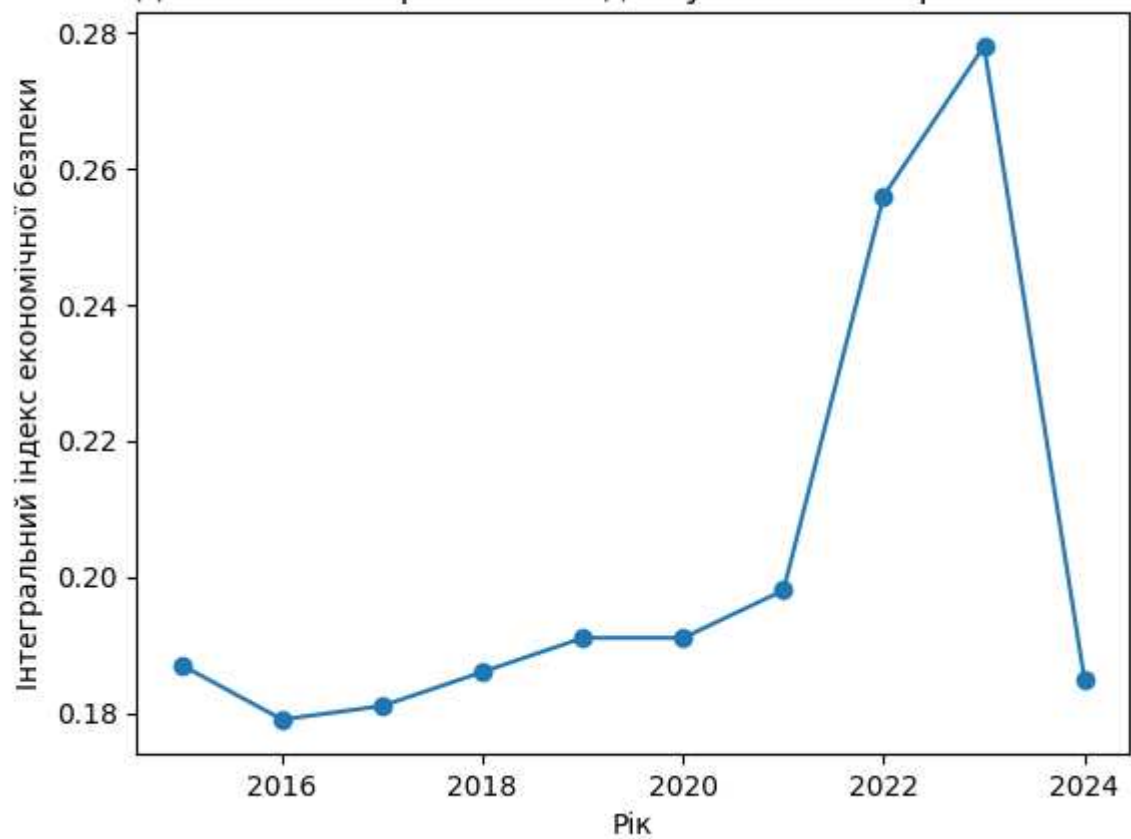
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Рівненська

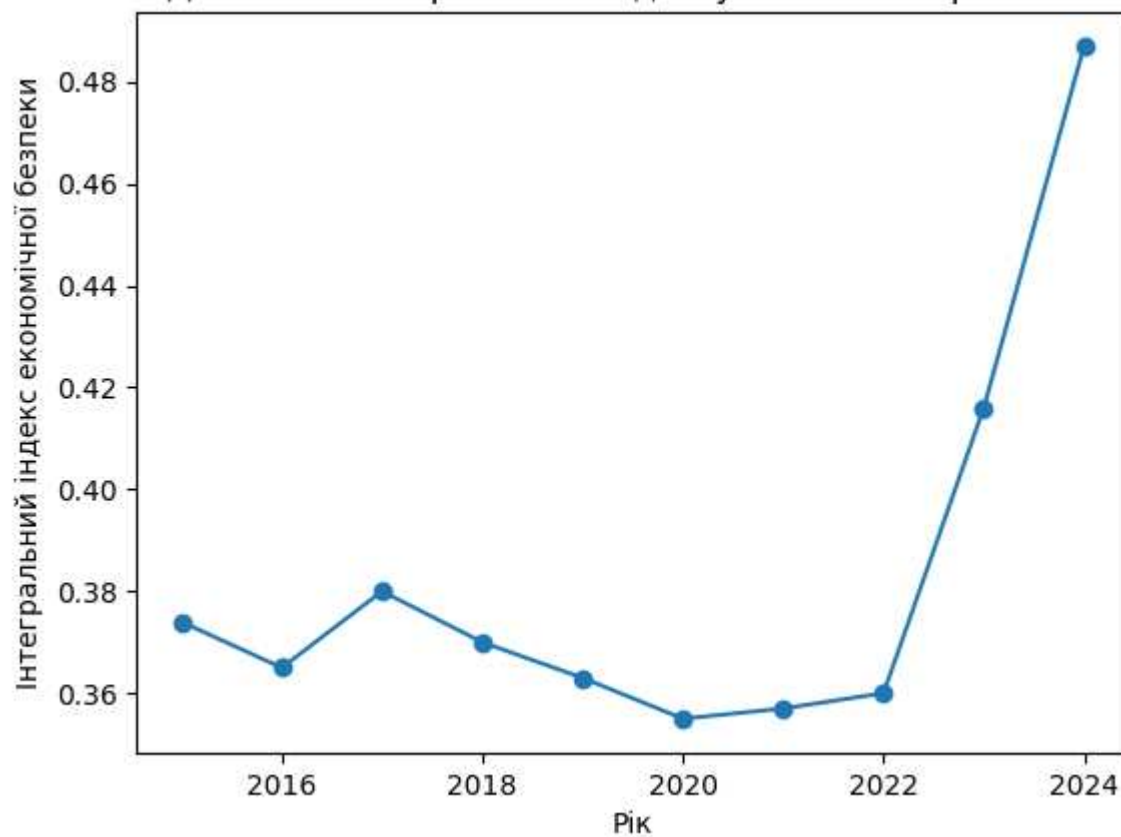
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Сумська

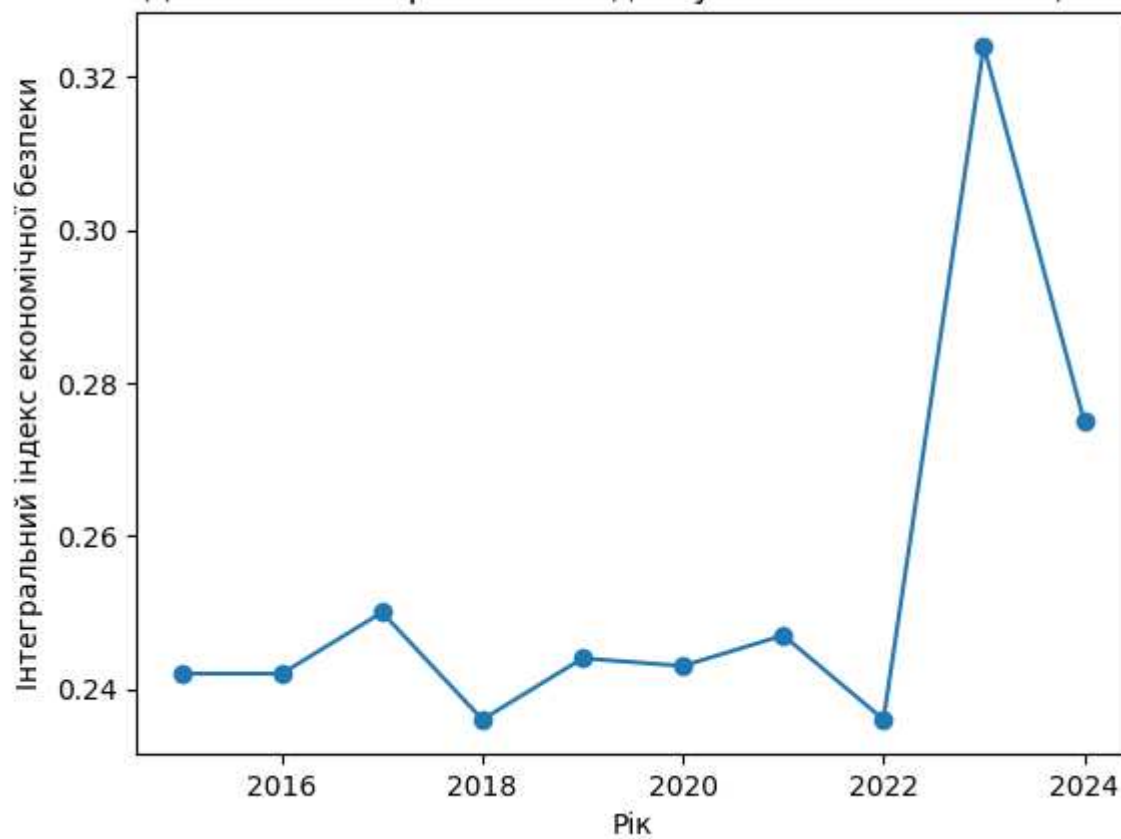
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Тернопільська

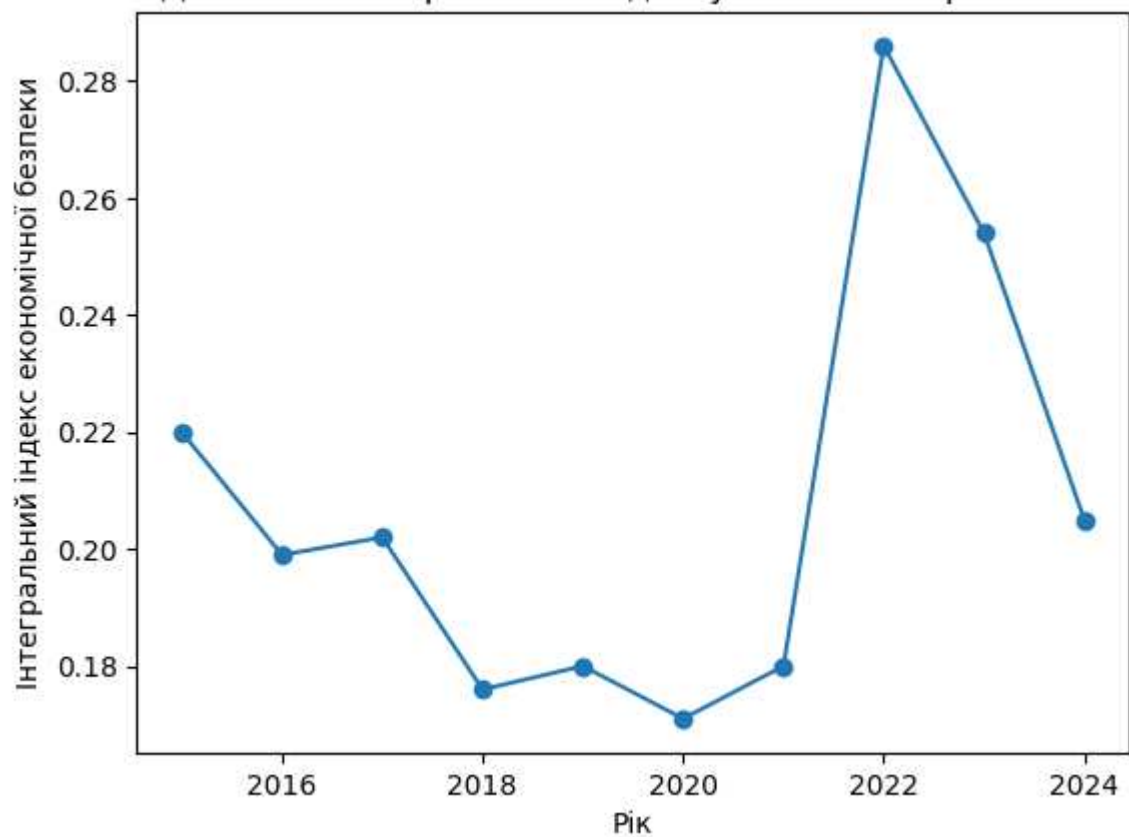
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Харківська

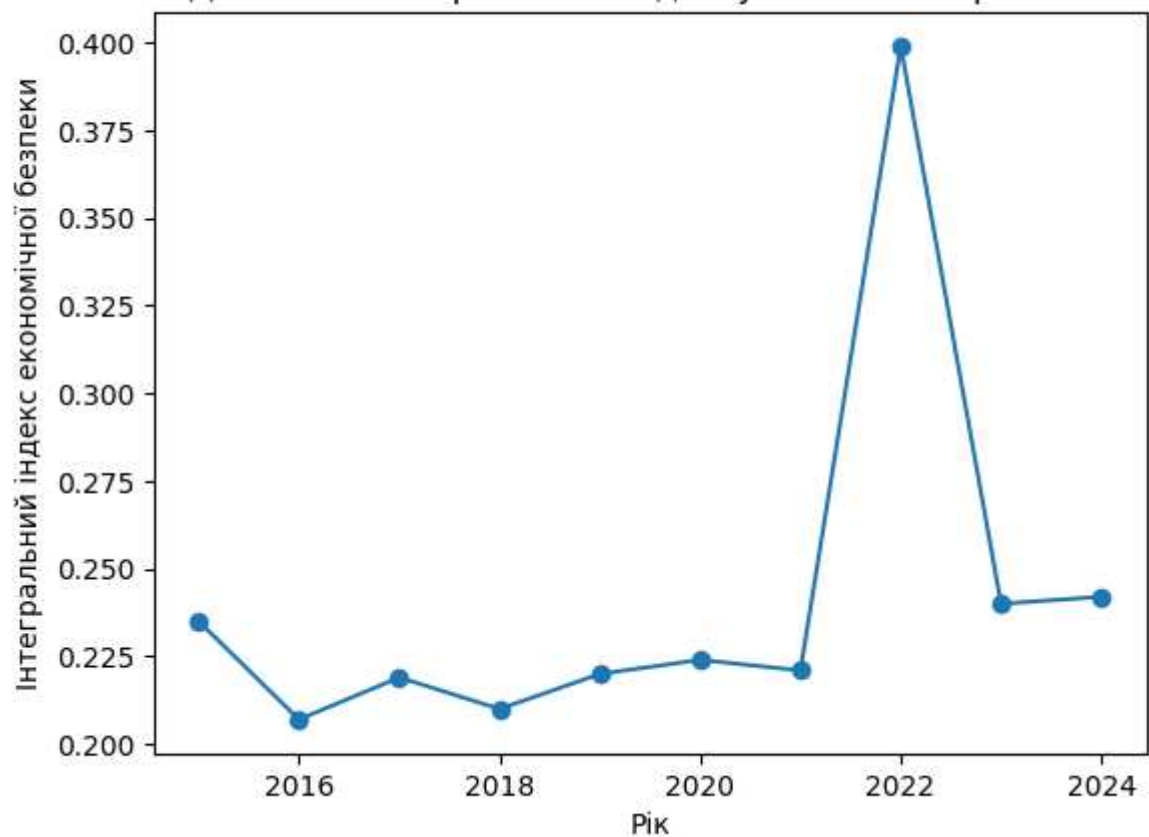
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Хмельницька

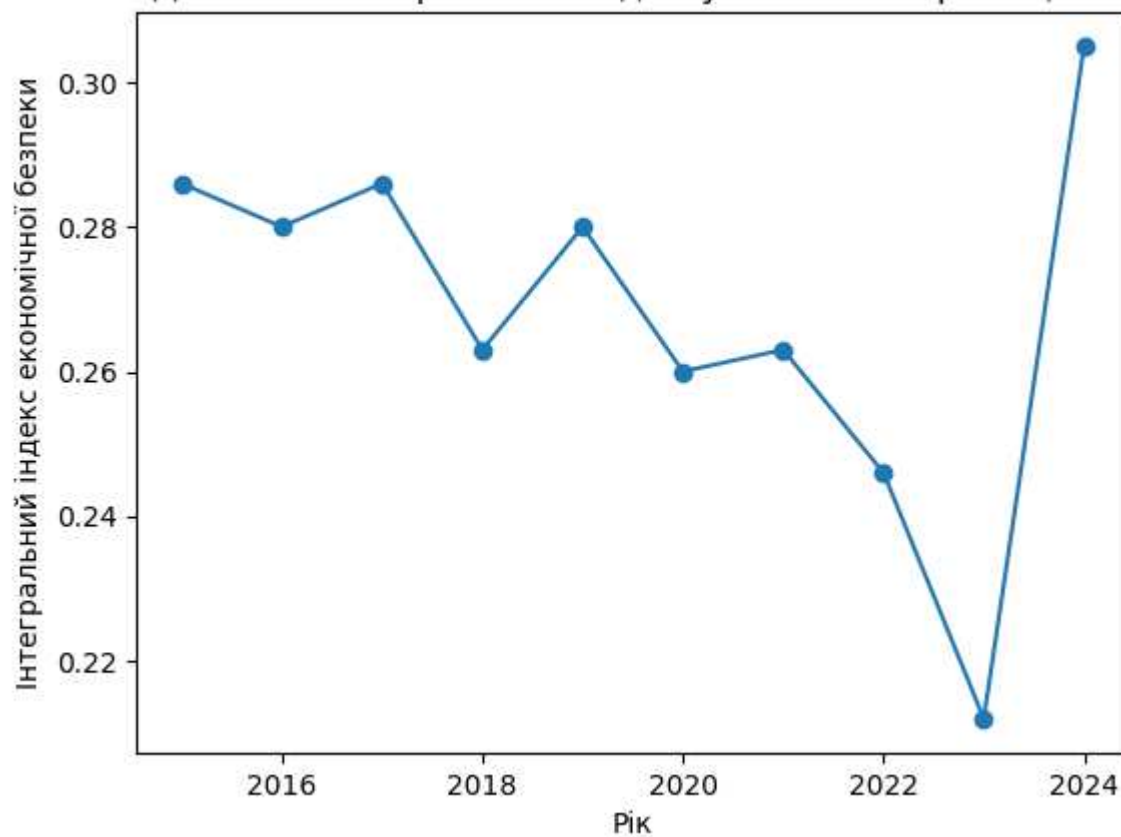
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Херсонська

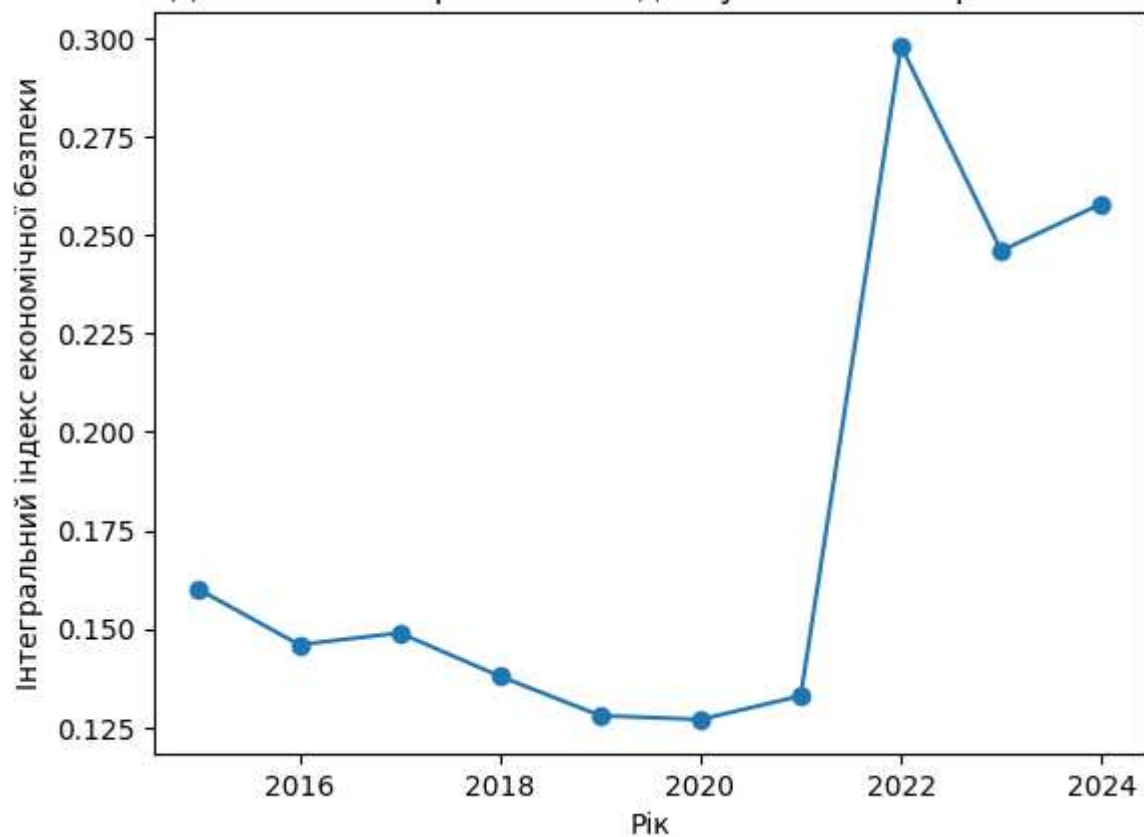
Динаміка інтегрального індексу EconSec: Черкаська

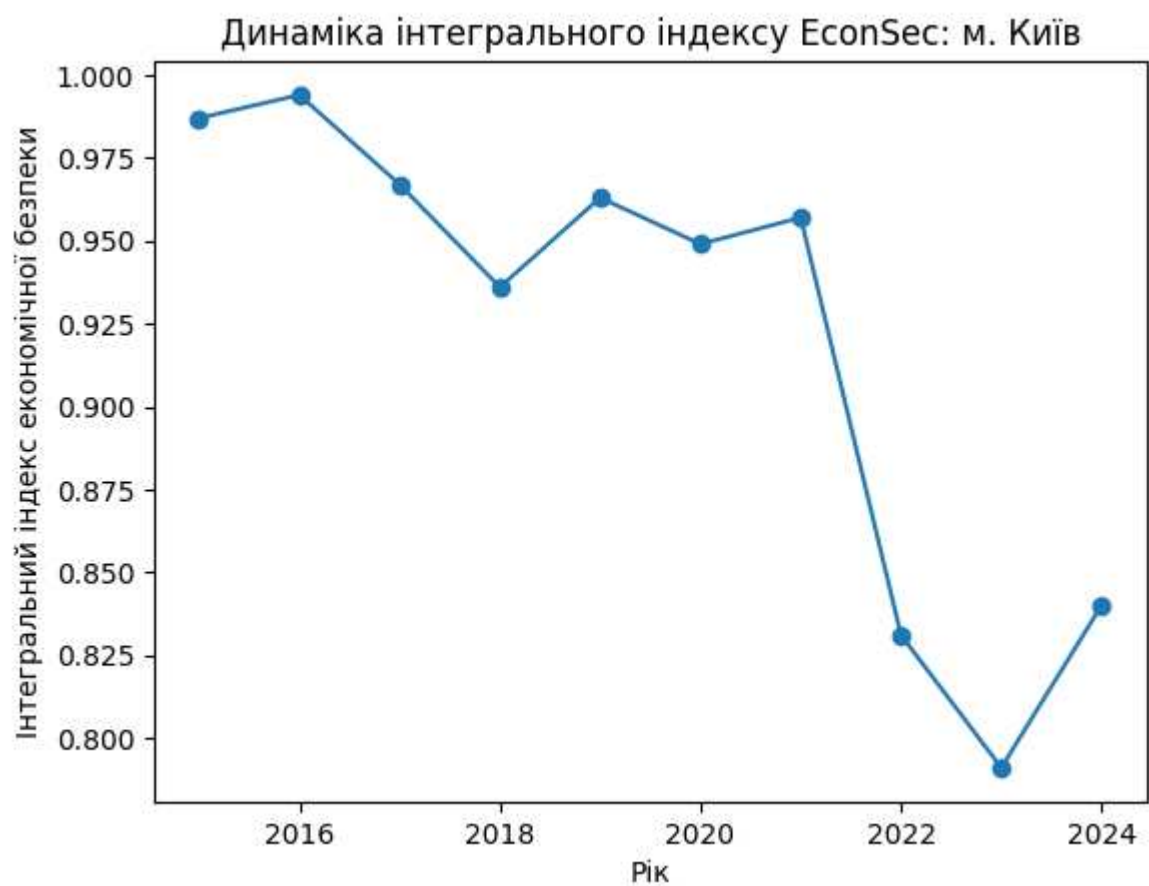

Динаміка інтегрального індексу EconSec: Чернівецька

Динаміка інтегрального індексу EconSec: Чернігівська

Джерело: розраховано автором за даними табл. 2.15

Оцінка коефіцієнтів багатфакторної моделі впливу соціально-економічних чинників на інтегральний індекс EconSec за 2025- 2024 рр.

Область	Рік	ВРП на душу, грн	Безробіття, %	Середня зарплата, грн	Капітальні інвестиції, млн грн	Демографічна зміна, ‰	Інтегральний індекс EconSec	EconSec_прогноз	Похибка (факт-прогноз)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Івано-Франківська	2015	33170	8.4	3402	9609.3	0.06	0.35	0.27912543628981196	0.07087456371018802
Івано-Франківська	2016	37220	8.8	4202	7947.6	-0.95	0.319	0.2710238807440416	0.047976119255958405
Івано-Франківська	2017	46282	8.5	6074	9707.8	-1.73	0.324	0.28037013485858103	0.04362986514141898
Івано-Франківська	2018	57030	7.8	7551	9393.7	-2.39	0.299	0.28450322869019884	0.014496771309801149
Івано-Франківська	2019	63237	7.2	8817	9305.5	-3.42	0.303	0.28944680490817637	0.013553195091823622
Івано-Франківська	2020	66245	8.4	9980	6338.0	-4.45	0.304	0.2711487270639044	0.03285127293609558
Івано-Франківська	2021	88004	8.7	11988	12282.0	-3.42	0.311	0.288488269425429	0.02251173057457101
Івано-Франківська	2022	73717	18.5	12710	6851.5	-150.0	0.335	0.32128575250747954	0.013714247492520482
Івано-Франківська	2023	79208	16.1	14920	12002.2	-20.0	0.272	0.2504359939269356	0.021564006073064412
Івано-Франківська	2024	82328	14.5	18368	16773.9	-10.0	0.368	0.2729496985073024	0.09505030149269761
Волинська	2015	30387	9.8	3291	6166.8	0.71	0.309	0.256136717487783	0.052863282512217
Волинська	2016	34310	11.5	4047	6384.2	-0.98	0.25	0.24601421097685802	0.003985789023141978
Волинська	2017	49937	12.5	5849	7041.9	-2.02	0.235	0.24130683291897514	-0.006306832918975158
Волинська	2018	58294	11.4	7324	8687.0	-2.68	0.217	0.2557688988849108	-0.03876889888491078
Волинська	2019	73192	10.6	8663	12664.0	-3.37	0.231	0.27572738108111067	-0.044727381081110656
Волинська	2020	75193	12.5	9256	9121.6	-3.87	0.212	0.2495780513591211	-0.037578051359121095
Волинська	2021	90190	12.7	11445	11718.3	-3.31	0.215	0.256735878722885	-0.041735878722885006

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Волинська	2022	75548	27.1	12135	9535.0	-150.0	0.242	0.26813557188800713	-0.026135571888007136
Волинська	2023	81175	23.5	14245	12497.4	-20.0	0.222	0.19792600728896664	0.02407399271103336
Волинська	2024	84373	21.2	17537	19994.4	-10.0	0.198	0.23534980512481674	-0.037349805124816726
Вінницька	2015	37270	8.9	3396	7373.0	-4.93	0.28	0.27099036691205625	0.00900963308794378
Вінницька	2016	46615	9.7	4189	8301.9	-6.3	0.248	0.2691058234753065	-0.021105823475306484
Вінницька	2017	58296	10.7	6121	11744.1	-8.27	0.226	0.27587535771054084	-0.04987535771054083
Вінницька	2018	71098	9.9	7801	17626.5	-9.47	0.222	0.30366935438871245	-0.08166935438871245
Вінницька	2019	83133	9.4	9299	15724.9	-9.7	0.227	0.3000656910454176	-0.07306569104541757
Вінницька	2020	88380	10.7	10297	13601.5	-10.04	0.23	0.2831809819831595	-0.05318098198315949
Вінницька	2021	113990	11.0	12488	16922.1	-9.74	0.232	0.29121533905134356	-0.059215339051343546
Вінницька	2022	95483	23.4	13241	14122.1	-150.0	0.399	0.3100340044496852	0.08896599555031481
Вінницька	2023	102596	20.3	15542	19212.4	-20.0	0.366	0.24390506061857126	0.12209493938142874
Вінницька	2024	106637	18.3	19134	23692.8	-10.0	0.343	0.2682381367306479	0.07476186326935214
Дніпропетровська	2015	65897	7.2	4366	25919.9	-5.7	0.442	0.3488333012106124	0.0931666987893876
Дніпропетровська	2016	75396	7.9	5075	33169.1	-7.11	0.393	0.37069131041285713	0.022308689587142883
Дніпропетровська	2017	97043	8.5	6939	42908.5	-3.63	0.429	0.3975919306314759	0.03140806936852408
Дніпропетровська	2018	114750	8.0	8862	60288.6	-3.72	0.419	0.46380385079191866	-0.044803850791918676
Дніпропетровська	2019	122298	7.7	10751	66951.1	-8.45	0.39	0.49449741624997323	-0.10449741624997322
Дніпропетровська	2020	126209	8.6	11681	58601.4	-10.12	0.39	0.45901894818115674	-0.06901894818115673
Дніпропетровська	2021	185713	8.9	13669	78484.4	-7.43	0.421	0.5213501984537858	-0.10035019845378584
Дніпропетровська	2022	155562	19.0	14494	40477.9	-150.0	0.462	0.431758569291824	0.03024143070817603
Дніпропетровська	2023	167149	16.5	17013	63067.8	-20.0	0.387	0.4247214962459888	-0.037721496245988806
Дніпропетровська	2024	173734	14.8	20945	69168.3	-10.0	0.339	0.4527014804384296	-0.11370148043842959
Житомирська	2015	30698	11.3	3271	4044.4	-5.94	0.193	0.2429816298900475	-0.04998162989004751
Житомирська	2016	38520	11.2	4000	5573.5	-6.16	0.197	0.24899926861155935	-0.051999268611559346
Житомирська	2017	49700	10.8	5836	7722.0	-6.52	0.219	0.25986566256706184	-0.04086566256706184
Житомирська	2018	62905	10.4	7372	8742.3	-8.24	0.194	0.26731613661405584	-0.07331613661405584
Житомирська	2019	70225	9.6	8528	8466.9	-9.39	0.189	0.2729258198161844	-0.08392581981618441
Житомирська	2020	76017	10.9	9571	9270.2	-10.13	0.193	0.267012547261059	-0.07401254726105899
Житомирська	2021	95667	11.2	11625	11484.8	-9.25	0.199	0.27115075991001	-0.07215075991000997

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Житомирська	2022	80136	23.9	12325	6113.2	-150.0	0.356	0.2784341547560924	0.07756584524390758
Житомирська	2023	86105	20.7	14468	11566.3	-20.0	0.286	0.21438991084793504	0.07161008915206493
Житомирська	2024	89497	18.7	17812	15917.5	-10.0	0.291	0.23817274409216257	0.052827255907837406
Закарпатська	2015	22989	9.2	3381	3778.4	0.93	0.314	0.25252458949252976	0.06147541050747024
Закарпатська	2016	25727	10.0	4298	4663.0	-0.31	0.286	0.25123032310866833	0.03476967689133165
Закарпатська	2017	34197	10.5	6355	5623.7	-0.39	0.293	0.25146497674076296	0.041535023259237025
Закарпатська	2018	41706	10.0	8070	7500.6	-0.8	0.271	0.2624656030021386	0.008534396997861404
Закарпатська	2019	48853	9.1	9202	9330.3	-1.75	0.275	0.2763189990023254	-0.001318999002325405
Закарпатська	2020	49538	10.6	10193	5081.0	-2.62	0.268	0.25120397536561123	0.016796024634388784
Закарпатська	2021	60508	11.1	12235	9184.3	-1.72	0.264	0.26178449518477653	0.002215504815223479
Закарпатська	2022	50684	23.7	12973	6818.0	-150.0	0.195	0.286347284379549	-0.09134728437954898
Закарпатська	2023	54460	20.5	15228	8893.3	-20.0	0.194	0.21031130466657227	-0.01631130466657227
Закарпатська	2024	56605	18.5	18748	14653.9	-10.0	0.279	0.2394934350812019	0.039506564918798115
Запорізька	2015	50609	9.7	4200	7794.3	-6.28	0.309	0.26677192641145125	0.04222807358854874
Запорізька	2016	59729	10.0	5080	11039.7	-7.49	0.284	0.27691179098603347	0.007088209013966507
Запорізька	2017	75196	10.7	6863	15879.7	-8.76	0.269	0.2898337166155686	-0.020833716615568598
Запорізька	2018	85764	9.9	8726	15732.0	-9.7	0.257	0.29579477922601694	-0.03879477922601693
Запорізька	2019	91452	9.5	10480	14876.7	-10.44	0.253	0.29661729627978506	-0.043617296279785056
Запорізька	2020	99738	10.7	11556	15495.0	-11.56	0.256	0.2907949765113798	-0.034794976511379805
Запорізька	2021	137956	11.1	13782	21039.3	-10.57	0.266	0.3041738835800875	-0.0381738835800875
Запорізька	2022	115558	23.7	14613	9312.5	-150.0	0.39	0.28880030668793233	0.10119969331206768
Запорізька	2023	124166	20.5	17154	8563.7	-20.0	0.224	0.20207040592664208	0.021929594073357928
Запорізька	2024	129057	18.5	21118	8752.0	-10.0	0.308	0.2108797647801791	0.09712023521982088
Київська	2015	60109	6.4	4153	24359.1	1.9	0.526	0.34319099987903723	0.1828090001209628
Київська	2016	74216	6.8	5229	33411.4	1.5	0.522	0.3726496188440263	0.1493503811559737
Київська	2017	89904	6.5	7188	34494.5	6.41	0.566	0.3740791067038115	0.19192089329618844
Київська	2018	112510	6.3	9097	40713.4	9.57	0.554	0.3941187656425336	0.15988123435746643
Київська	2019	123216	5.9	11003	50295.7	7.61	0.569	0.4335287894138487	0.13547121058615125
Київська	2020	135817	6.9	11887	32760.0	5.8	0.562	0.36287536393747755	0.1991246360625225

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Київська	2021	162093	7.2	14290	44287.7	7.66	0.563	0.39960860301684425	0.1633913969831557
Київська	2022	135776	15.3	15151	31168.6	-150.0	0.447	0.42738371403708436	0.019616285962915647
Київська	2023	145890	13.3	17785	51184.4	-20.0	0.384	0.40757767772114445	-0.02357767772114444
Київська	2024	151638	12.0	21895	62599.7	-10.0	0.488	0.4522553177913252	0.03574468220867477
Кіровоградська	2015	39356	11.4	3282	4057.1	-7.3	0.187	0.2424128030589142	-0.05541280305891419
Кіровоградська	2016	47469	12.4	3974	6355.3	-7.58	0.166	0.2432515976040674	-0.07725159760406738
Кіровоградська	2017	55128	12.2	5792	7320.9	-8.76	0.171	0.24943790436454816	-0.07843790436454814
Кіровоградська	2018	67743	11.6	7191	7181.5	-10.51	0.146	0.2541169316300718	-0.10811693163007183
Кіровоградська	2019	77788	11.0	8360	7794.3	-12.21	0.131	0.2616580481834044	-0.13065804818340437
Кіровоградська	2020	81166	12.7	9603	6746.0	-13.52	0.122	0.24697378124145272	-0.12497378124145272
Кіровоградська	2021	108765	13.2	11180	8678.5	-12.08	0.124	0.24692827438772408	-0.12292827438772408
Кіровоградська	2022	91107	28.1	11854	7096.7	-150.0	0.271	0.24997230002457416	0.021027699975425862
Кіровоградська	2023	97893	24.4	13914	9147.0	-20.0	0.146	0.17699216291626205	-0.030992162916262056
Кіровоградська	2024	101750	22.0	17130	11221.2	-10.0	0.115	0.19523406347324562	-0.08023406347324562
Львівська	2015	37338	8.2	3646	13386.5	-0.83	0.371	0.29475211376292854	0.07624788623707146
Львівська	2016	45319	7.7	4559	18605.2	-0.77	0.388	0.31699381993656073	0.07100618006343928
Львівська	2017	58183	7.5	6391	24105.9	-0.9	0.395	0.3382456659208269	0.05675433407917313
Львівська	2018	70169	6.9	8001	28995.5	-2.37	0.361	0.3612443030371831	-0.0002443030371830912
Львівська	2019	85177	6.5	9271	31061.5	-3.44	0.366	0.37159000224955074	-0.005590002249550752
Львівська	2020	94317	7.6	10299	23641.5	-4.85	0.365	0.3372798891742186	0.027720110825781408
Львівська	2021	118663	7.7	12530	31483.8	-3.56	0.378	0.3626126957141865	0.01538730428581353
Львівська	2022	99398	16.4	13285	26161.4	-150.0	0.29	0.40427463806560937	-0.11427463806560939
Львівська	2023	106802	14.2	15595	44790.0	-20.0	0.329	0.3809758261368956	-0.05197582613689561
Львівська	2024	111009	12.8	19199	47503.6	-10.0	0.364	0.39450106154257814	-0.030501061542578145
Миколаївська	2015	41501	8.9	3984	5989.9	-4.36	0.321	0.2653411278664513	0.0556588721335487
Миколаївська	2016	50091	9.7	4887	9730.2	-6.11	0.285	0.2741854910914512	0.010814508908548792
Миколаївська	2017	60486	10.3	6709	11178.0	-7.36	0.266	0.27606652230426326	-0.010066522304263248
Миколаївська	2018	70325	9.6	8160	10099.2	-8.3	0.241	0.27773351099618554	-0.03673351099618555
Миколаївська	2019	82121	9.3	9976	12549.3	-9.42	0.245	0.28951960001075333	-0.044519600010753335
Миколаївська	2020	86750	10.7	11414	9504.9	-10.13	0.251	0.2692063267805	-0.018206326780499993

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Миколаївська	2021	112490	11.3	13807	12135.8	-9.28	0.252	0.2722048759089432	-0.02020487590894321
Миколаївська	2022	94227	24.1	14640	5008.6	-150.0	0.407	0.27274096843038503	0.13425903156961494
Миколаївська	2023	101246	20.9	17185	8991.1	-20.0	0.229	0.20346046734610945	0.025539532653890556
Миколаївська	2024	105235	18.8	21156	13391.1	-10.0	0.253	0.22846955080833634	0.024530449191663667
Одеська	2015	41682	6.5	3897	9983.5	-1.3	0.414	0.29469914489877447	0.11930085510122551
Одеська	2016	50159	6.8	4809	16728.7	-2.08	0.403	0.3173452796613476	0.0856547203386524
Одеська	2017	62643	7.3	6542	22299.7	-1.5	0.399	0.33317179506832423	0.0658282049316758
Одеська	2018	72731	6.4	8011	23787.8	-1.3	0.378	0.34468929593636477	0.03331070406363523
Одеська	2019	82879	5.9	9246	21080.1	-1.22	0.388	0.33794624488079855	0.05005375511920146
Одеська	2020	92823	7.1	10336	21437.6	-2.56	0.395	0.33116757988103657	0.06383242011896345
Одеська	2021	114692	7.3	12326	24149.5	-1.69	0.39	0.33755051107512174	0.052449488924878274
Одеська	2022	96071	15.6	13069	13546.7	-150.0	0.315	0.3643177354940006	-0.04931773549400059
Одеська	2023	103228	13.5	15341	19150.4	-20.0	0.334	0.2927868410837669	0.04121315891623312
Одеська	2024	107294	12.2	18886	24387.3	-10.0	0.38	0.3147710877764774	0.06522891222352262
Полтавська	2015	66390	12.1	3783	8337.9	-6.61	0.254	0.24949612587295095	0.004503874127049057
Полтавська	2016	81145	12.6	4621	15265.2	-7.69	0.241	0.2708156595594437	-0.029815659559443708
Полтавська	2017	105994	12.0	6551	15855.6	-8.79	0.26	0.276503808239981	-0.016503808239980988
Полтавська	2018	123722	11.2	8375	18636.7	-9.29	0.255	0.29191206261580593	-0.03691206261580593
Полтавська	2019	134383	10.6	9846	23005.3	-9.52	0.256	0.31205163214694986	-0.05605163214694986
Полтавська	2020	136608	12.0	10819	25156.9	-10.33	0.257	0.31076771302623346	-0.053767713026233455
Полтавська	2021	195251	12.4	12988	28044.6	-9.71	0.264	0.31230999734569914	-0.04830999734569913
Полтавська	2022	163551	26.4	13771	17537.6	-150.0	0.345	0.2930177081557554	0.05198229184424458
Полтавська	2023	175734	22.9	16165	24130.8	-20.0	0.262	0.23473006544662084	0.02726993455337917
Полтавська	2024	182657	20.7	19900	26580.1	-10.0	0.311	0.2528531295077222	0.05814687049227779
Рівненська	2015	30350	9.9	3573	4334.2	1.3	0.325	0.24841893121549785	0.07658106878450216
Рівненська	2016	33958	10.6	4364	4324.1	0.67	0.296	0.24389829776632949	0.0521017022336705
Рівненська	2017	42004	11.6	6013	6126.8	-0.51	0.266	0.24428468162707384	0.021715318372926173
Рівненська	2018	49038	9.7	7469	7228.0	-2.32	0.251	0.26366180995210137	-0.012661809952101366
Рівненська	2019	58318	8.3	8967	6729.2	-3.37	0.276	0.27270730611231075	0.0032926938876892686
Рівненська	2020	62485	9.3	10254	5650.6	-3.81	0.295	0.26220140821922144	0.03279859178077854

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Рівненська	2021	77468	9.6	12762	21469.4	-3.17	0.315	0.3170014232597345	-0.002001423259734514
Рівненська	2022	64891	20.5	13531	12042.5	-150.0	0.334	0.32727881004454185	0.006721189955458173
Рівненська	2023	69724	17.7	15883	13506.0	-20.0	0.23	0.24604641899823965	-0.016046418998239637
Рівненська	2024	72471	16.0	19554	15178.1	-10.0	0.333	0.25816269092136646	0.07483730907863356
Сумська	2015	37170	10.1	3449	3663.0	-8.78	0.203	0.25199248107711336	-0.04899248107711335
Сумська	2016	41741	9.3	4131	5762.6	-8.39	0.219	0.2650165437653401	-0.04601654376534012
Сумська	2017	51367	9.1	5946	6947.1	-8.57	0.234	0.2709376474719641	-0.03693764747196407
Сумська	2018	62943	8.7	7324	7749.9	-10.46	0.207	0.27782919897097763	-0.07082919897097764
Сумська	2019	70550	7.7	8579	7734.2	-12.05	0.21	0.2862294846946606	-0.0762294846946606
Сумська	2020	75815	9.4	9785	7200.1	-12.93	0.201	0.2728178995080175	-0.07181789950801748
Сумська	2021	100398	10.1	11844	10554.5	-11.81	0.205	0.27743381158629105	-0.07243381158629106
Сумська	2022	84098	21.5	12558	5498.0	-150.0	0.306	0.2932706938822458	0.012729306117754191
Сумська	2023	90363	18.7	14741	8956.6	-20.0	0.381	0.21904046814551997	0.16195953185448003
Сумська	2024	93922	16.8	18148	12149.0	-10.0	0.278	0.2378908941433837	0.04010910585661631
Тернопільська	2015	24963	11.8	2994	3827.5	-3.51	0.187	0.2370547612057639	-0.05005476120576391
Тернопільська	2016	29247	11.5	3695	4888.2	-5.08	0.179	0.24433433863391138	-0.06533433863391139
Тернопільська	2017	38563	11.9	5554	7150.6	-6.21	0.181	0.2506885571876473	-0.06968855718764733
Тернопільська	2018	46828	10.4	6969	8375.0	-6.36	0.186	0.2660668961134315	-0.08006689611343148
Тернопільська	2019	54821	10.0	8275	9210.3	-6.48	0.191	0.27198828767235383	-0.08098828767235383
Тернопільська	2020	60565	11.5	9384	7296.8	-7.38	0.191	0.25489417003669806	-0.06389417003669806
Тернопільська	2021	79294	11.9	11595	10660.2	-6.74	0.198	0.26290440170368684	-0.06490440170368683
Тернопільська	2022	66420	25.4	12294	8501.8	-150.0	0.256	0.2778738320212961	-0.021873832021296113
Тернопільська	2023	71368	22.0	14431	11823.2	-20.0	0.278	0.207620866069525	0.07037913393047501
Тернопільська	2024	74179	19.8	17767	15870.3	-10.0	0.185	0.2318083886005874	-0.04680838860058739
Харківська	2015	45816	7.1	3697	11246.7	-3.43	0.374	0.29610743491590935	0.07789256508409065
Харківська	2016	57150	6.4	4448	16545.9	-5.5	0.365	0.3213605001879673	0.04363949981203269
Харківська	2017	69409	6.1	6244	19361.7	-4.54	0.38	0.33268877041481265	0.04731122958518735
Харківська	2018	86889	5.3	7657	23551.3	-4.75	0.37	0.35276577146753996	0.01723422853246004
Харківська	2019	92835	5.0	9081	22874.6	-6.62	0.363	0.35421374682961415	0.008786253170385838
Харківська	2020	97428	6.2	9968	20248.6	-7.84	0.355	0.33695804748340136	0.018041952516598625

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Харківська	2021	121634	6.7	12051	24647.7	-6.4	0.357	0.34662946295240193	0.01037053704759805
Харківська	2022	101886	14.3	12777	9586.0	-150.0	0.36	0.3584251385119196	0.0015748614880803924
Харківська	2023	109476	12.4	14998	18057.0	-20.0	0.416	0.2958200735119819	0.12017992648801806
Харківська	2024	113789	11.2	18464	26723.6	-10.0	0.487	0.3295112327865566	0.1574887672134434
Херсонська	2015	30246	10.2	3123	3107.4	-4.76	0.22	0.2465223163769073	-0.0265223163769073
Херсонська	2016	36585	11.2	4046	4591.3	-5.74	0.199	0.24532603097930955	-0.04632603097930954
Херсонська	2017	45486	11.1	5842	7362.2	-7.27	0.202	0.2575019899812759	-0.05550198998127587
Херсонська	2018	52914	10.3	7058	8853.2	-8.56	0.176	0.2696961288437666	-0.0936961288437666
Херсонська	2019	59972	9.6	8187	12368.3	-9.11	0.18	0.28792429152337456	-0.10792429152337457
Херсонська	2020	66973	11.3	9354	7199.1	-10.16	0.171	0.25751579493774335	-0.08651579493774333
Херсонська	2021	87065	11.8	11398	14616.8	-9.28	0.18	0.2791250657276998	-0.0991250657276998
Херсонська	2022	72930	25.1	12085	700.4	-150.0	0.286	0.2506896740896575	0.0353103259103425
Херсонська	2023	78363	21.8	14186	743.6	-20.0	0.254	0.16767334150719598	0.08632665849280402
Херсонська	2024	81450	19.7	17465	1229.7	-10.0	0.205	0.17807744033987397	0.026922559660126022
Хмельницька	2015	31660	10.2	3371	6809.3	-4.85	0.242	0.2600891741630367	-0.01808917416303668
Хмельницька	2016	37881	9.4	4043	9123.3	-6.15	0.242	0.27509494491215064	-0.03309494491215065
Хмельницька	2017	49858	8.9	5938	10499.9	-7.76	0.25	0.2848498175965029	-0.03484981759650291
Хмельницька	2018	59576	8.4	7346	11274.9	-7.96	0.236	0.29120264501841686	-0.055202645018416874
Хмельницька	2019	65893	8.0	8672	10534.1	-7.79	0.244	0.29134517226215834	-0.04734517226215834
Хмельницька	2020	77153	9.9	9872	10617.0	-8.34	0.243	0.27774728902014745	-0.034747289020147454
Хмельницька	2021	96739	10.3	12326	13515.4	-8.03	0.247	0.28438607994035164	-0.037386079940351646
Хмельницька	2022	81033	22.0	13069	9753.2	-150.0	0.236	0.30585075333928124	-0.06985075333928126
Хмельницька	2023	87069	19.0	15341	15153.1	-20.0	0.324	0.24023526502504255	0.08376473497495746
Хмельницька	2024	90499	17.2	18886	16074.0	-10.0	0.275	0.25017649313721396	0.02482350686278606
Черкаська	2015	40759	9.8	3360	4485.8	-6.77	0.235	0.25502228458295945	-0.02002228458295946
Черкаська	2016	48025	10.4	4148	6498.7	-8.26	0.207	0.25888457694268663	-0.05188457694268664
Черкаська	2017	59612	10.2	6042	8144.2	-9.13	0.219	0.26687695354135854	-0.04787695354135854
Черкаська	2018	76881	9.6	7478	11110.4	-10.13	0.21	0.2817353449868514	-0.07173534498685138
Черкаська	2019	86279	8.3	8838	11385.5	-11.7	0.22	0.2932092415693511	-0.07320924156935107
Черкаська	2020	91817	9.5	9797	9079.3	-11.67	0.224	0.27601716278366006	-0.05201716278366006

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Черкаська	2021	111909	10.1	11965	12299.8	-11.17	0.221	0.28198364750764104	-0.06098364750764104
Черкаська	2022	93740	21.5	12686	9227.6	-150.0	0.399	0.30581502881868705	0.09318497118131297
Черкаська	2023	100723	18.7	14891	14283.8	-20.0	0.24	0.2373413957507292	0.0026586042492707795
Черкаська	2024	104691	16.8	18333	16508.6	-10.0	0.242	0.25263578809521414	-0.01063578809521415
Чернівецька	2015	20338	9.3	3050	2789.2	0.8	0.286	0.2484046485228088	0.037595351477191175
Чернівецька	2016	23365	8.7	3828	2668.8	-1.0	0.28	0.2539389755406066	0.0260610244593934
Чернівецька	2017	31495	8.4	5621	2992.1	-1.76	0.286	0.2580877847384429	0.027912215261557072
Чернівецька	2018	37443	7.9	6991	3720.6	-2.1	0.263	0.26480928793395947	-0.001809287933959458
Чернівецька	2019	46135	6.9	8066	4096.8	-2.77	0.28	0.27363497793011615	0.006365022069883874
Чернівецька	2020	50110	8.9	9166	3319.5	-4.32	0.26	0.25780240675810695	0.002197593241893059
Чернівецька	2021	60894	9.3	11183	4289.6	-3.06	0.263	0.2573865931151016	0.00561340688489842
Чернівецька	2022	51007	19.8	11857	3358.7	-150.0	0.246	0.30126951086938525	-0.05526951086938525
Чернівецька	2023	54807	17.2	13918	4741.7	-20.0	0.212	0.21823269593032024	-0.006232695930320248
Чернівецька	2024	56966	15.5	17135	4977.6	-10.0	0.305	0.2248944591093528	0.0801055408906472
Чернігівська	2015	35196	10.7	3295	3550.2	-10.36	0.16	0.24867702482072562	-0.08867702482072562
Чернігівська	2016	41726	11.3	4002	5318.5	-10.55	0.146	0.2506054874855469	-0.1046054874855469
Чернігівська	2017	55139	11.2	5636	7351.1	-12.04	0.149	0.2594194843181719	-0.11041948431817192
Чернігівська	2018	69712	10.6	6995	8971.3	-13.44	0.138	0.26997021235247076	-0.13197021235247075
Чернігівська	2019	78098	10.2	8206	8740.5	-14.21	0.128	0.27243541543720173	-0.14443541543720173
Чернігівська	2020	85435	11.9	9328	7957.1	-14.52	0.127	0.2573439355067232	-0.13034393550672319
Чернігівська	2021	116964	12.4	11363	10293.7	-14.06	0.133	0.25940759427588395	-0.12640759427588394
Чернігівська	2022	97974	26.4	12049	8305.9	-150.0	0.298	0.26602037319447136	0.03197962680552863
Чернігівська	2023	105272	22.9	14143	12631.8	-20.0	0.246	0.19985168935023573	0.04614831064976427
Чернігівська	2024	109419	20.7	17412	16844.8	-10.0	0.258	0.22444422349494753	0.03355577650505248
м. Київ	2015	155904	7.0	6732	88138.6	6.6	0.987	0.5578832941047438	0.4291167058952562
м. Київ	2016	191736	6.7	8648	106295.5	6.52	0.994	0.6233212089050595	0.3706787910949405
м. Київ	2017	238687	6.9	11135	136044.8	4.77	0.967	0.7278477575088214	0.2391522424911786
м. Київ	2018	283175	6.2	13542	200308.3	4.3	0.936	0.9639815954151385	-0.02798159541513845
м. Київ	2019	320898	5.8	15776	213247.8	5.57	0.963	1.0099692683489003	-0.04696926834890036
м. Київ	2020	342247	6.8	17086	163036.3	1.92	0.949	0.8208787474438946	0.1281212525561054

Продовження дод. В

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
м. Київ	2021	428824	7.1	20558	204683.0	3.93	0.957	0.9608920050421428	-0.003892005042142821
м. Київ	2022	359203	15.1	21798	143100.4	-150.0	0.831	0.8148763552499849	0.016123644750015043
м. Київ	2023	385960	13.1	25587	226008.7	-20.0	0.791	1.0232459969454095	-0.23224599694540948
м. Київ	2024	401165	11.8	31500	256845.9	-10.0	0.84	1.1387842104295047	-0.29878421042950476

Home Insert Draw Page Layout Formulas Data

Paste Cut Copy Format

Calibri (Body) 11 A⁺ A⁻

B I U [Grid] [Background Color] [Text Color]

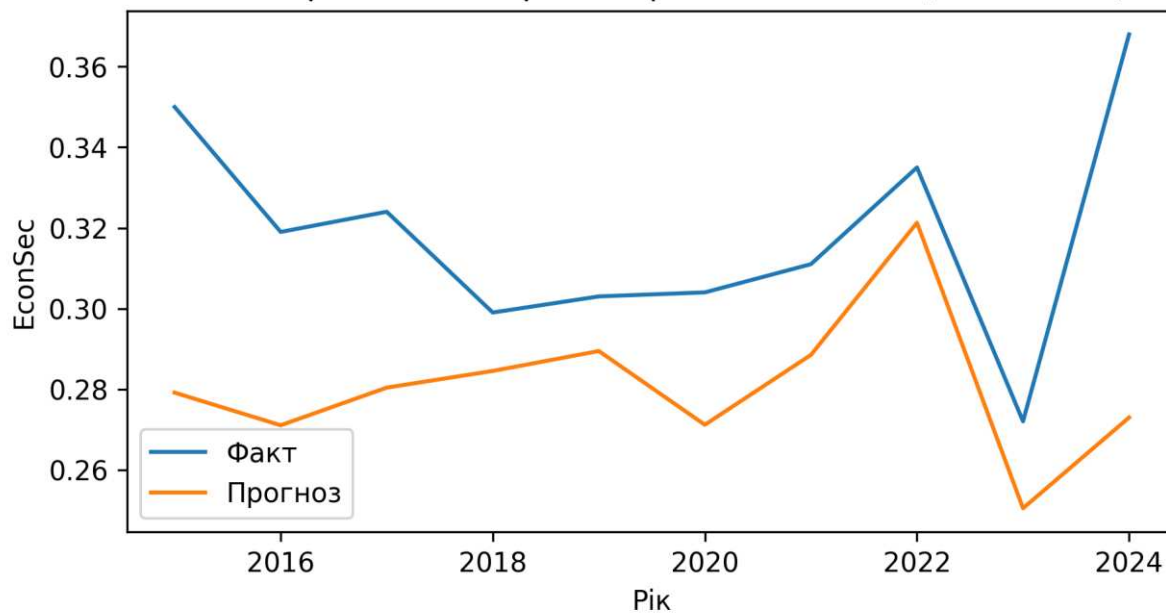
Office Update To keep up to date with security updates, fixes and new features, we recommend you update Office.

F3 [Undo] [Redo] fx

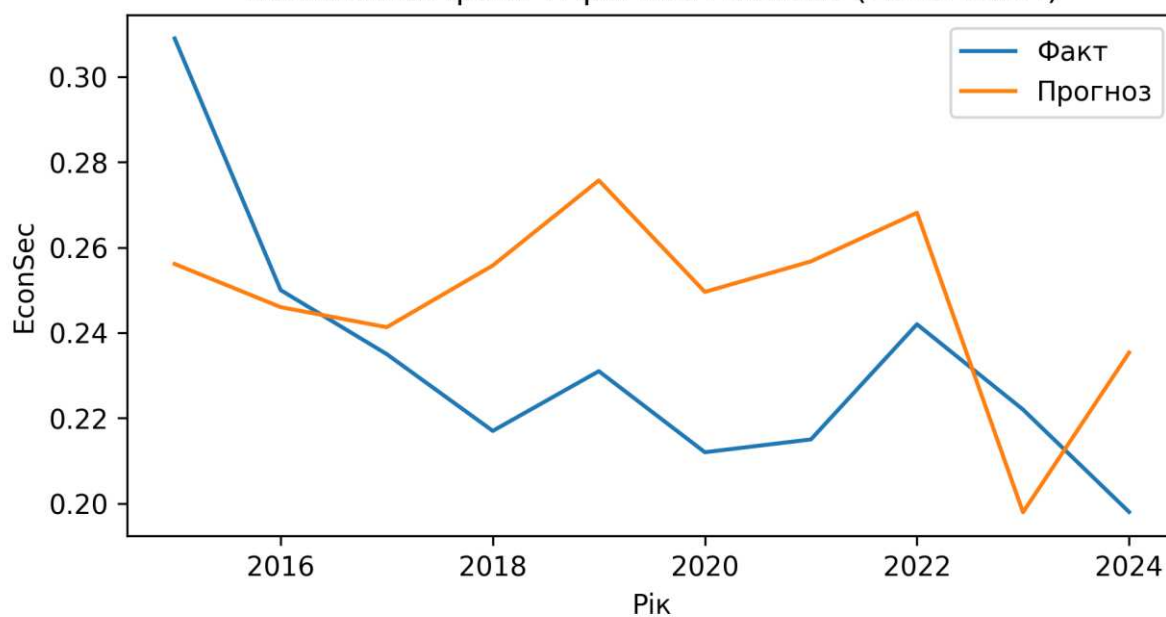
	A	B	C	D	E
	Показник	Коефіцієнт (b)	Стандартизований коефіцієнт (β)		
1					
2	Капітальні інвестиції, млн грн	3,64781E-06	0,839093828		
3	Середня зарплата, грн	6,27985E-07	0,0201028		
4	ВРП на душу, грн	-1,18327E-07	-0,045285744		
5	Демографічна зміна, %	-0,000829075	-0,225715504		
6	Безробіття, %	-0,007251316	-0,238635417		
7					
8					
9					
10					

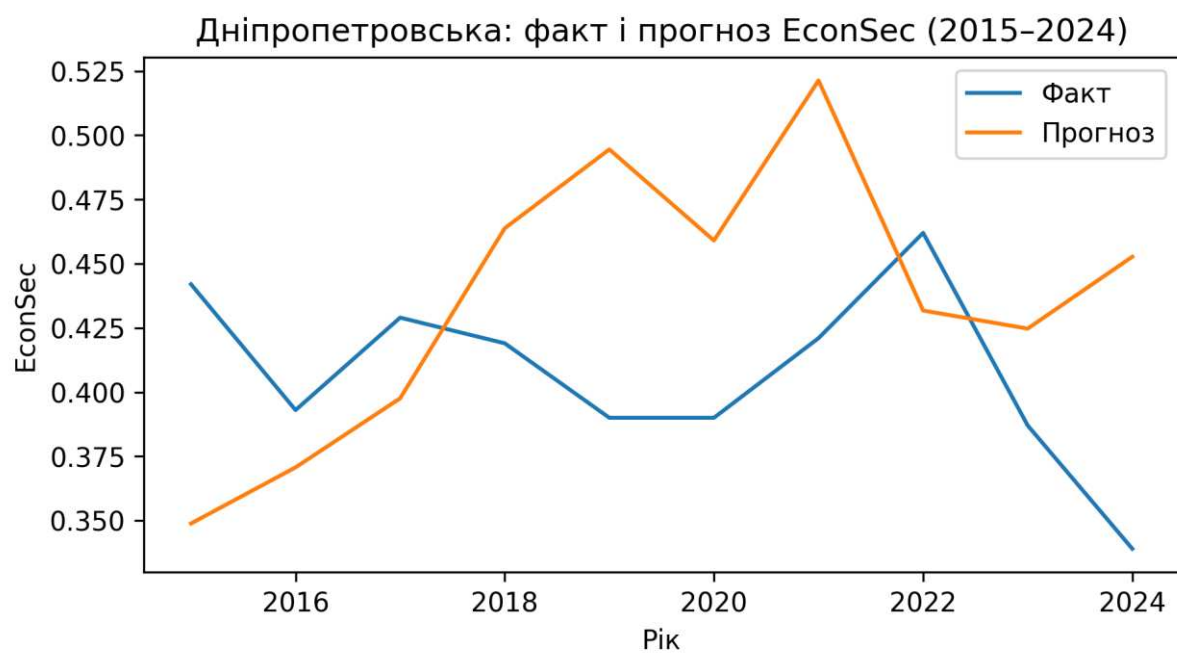
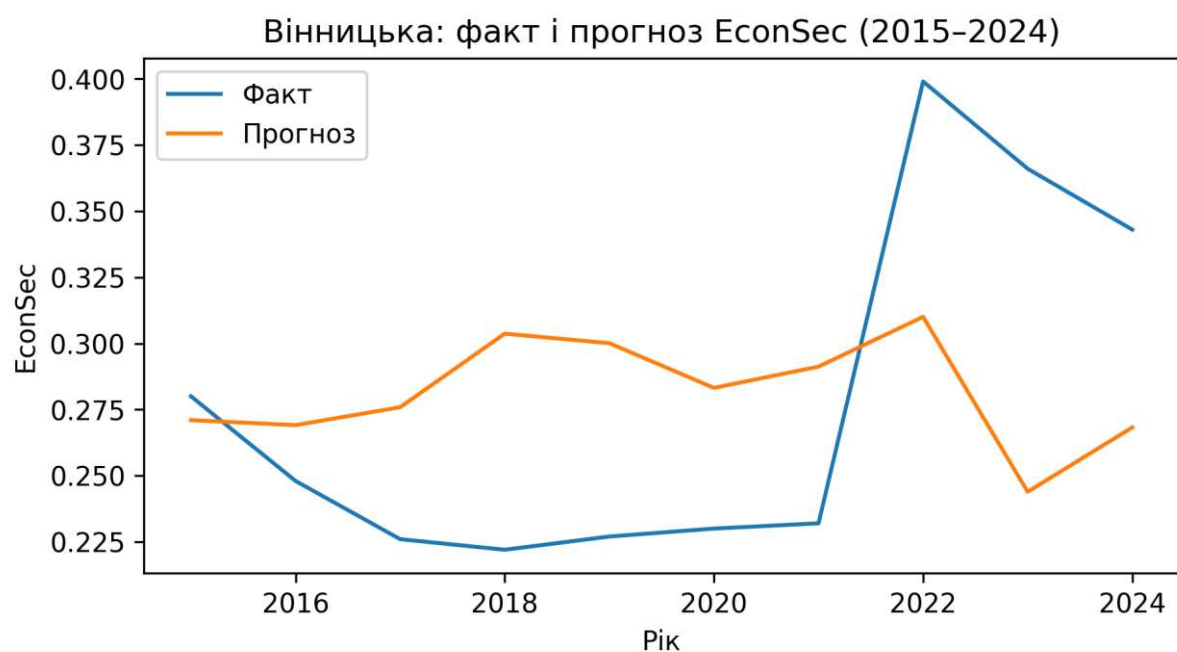
Home Insert Draw Page Layout Fo				
 Paste 		Calibri (Body)	11	A
		B	<i>I</i>	<u>U</u>
  				
 Office Update To keep up to date with security up				
A1				Метрика
	A	B	C	D
1	Метрика	Значення		
2	R ² (на вибірці)	0,729871717		
3	RMSE (на вибірці)	0,08246584		
4	К-сть спостережень	230		
5	К-сть регіонів	23		
6				
7				
8				

Івано-Франківська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

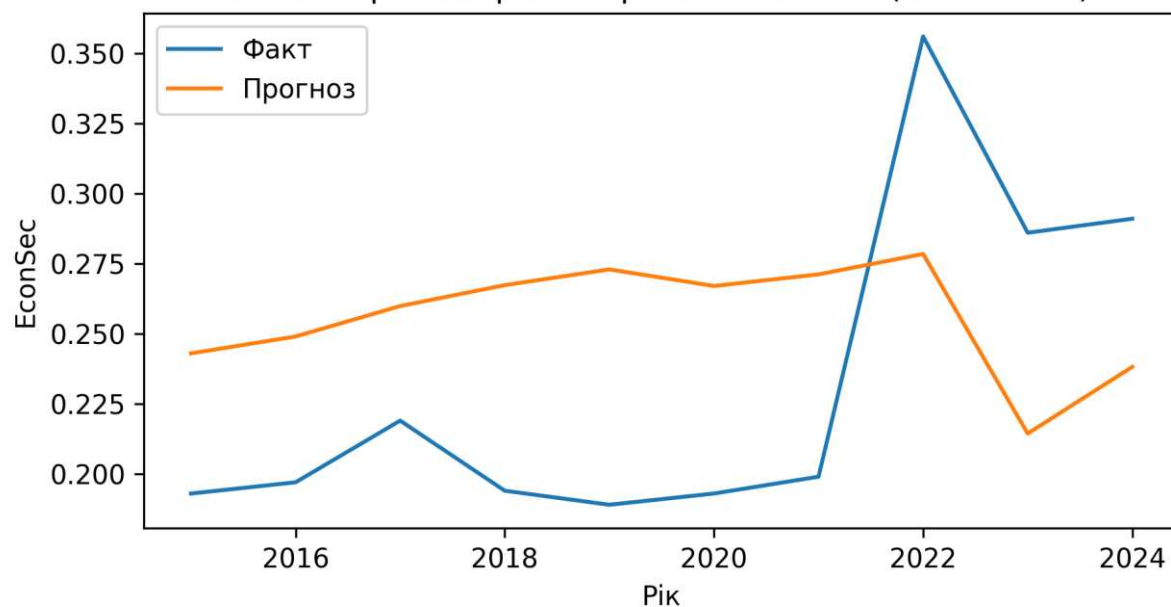

Волинська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

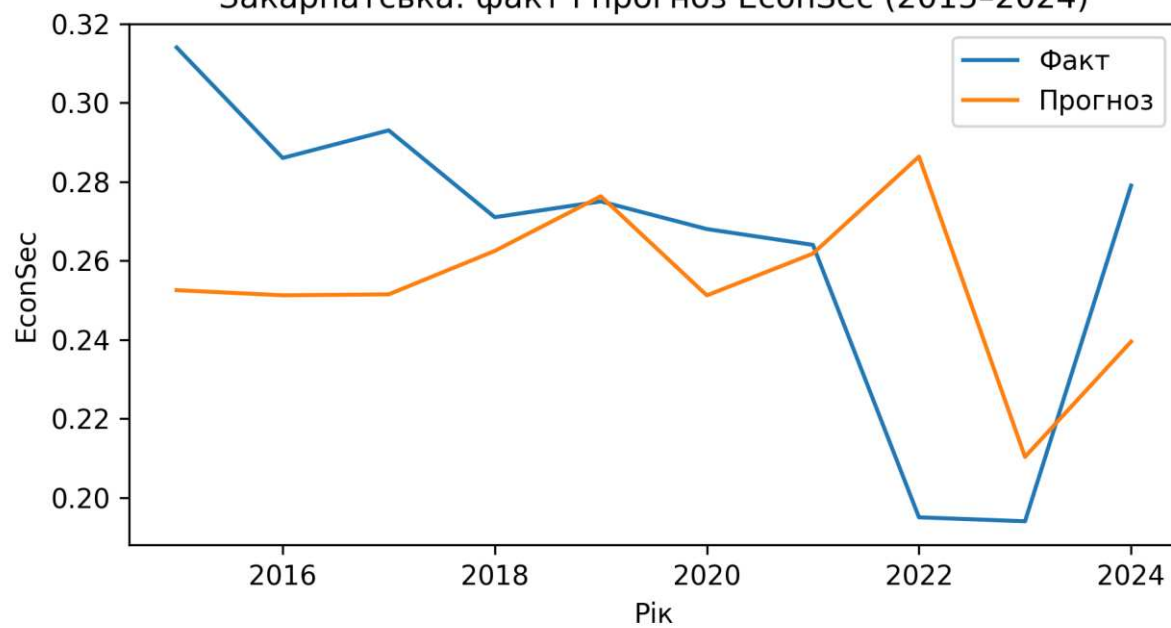

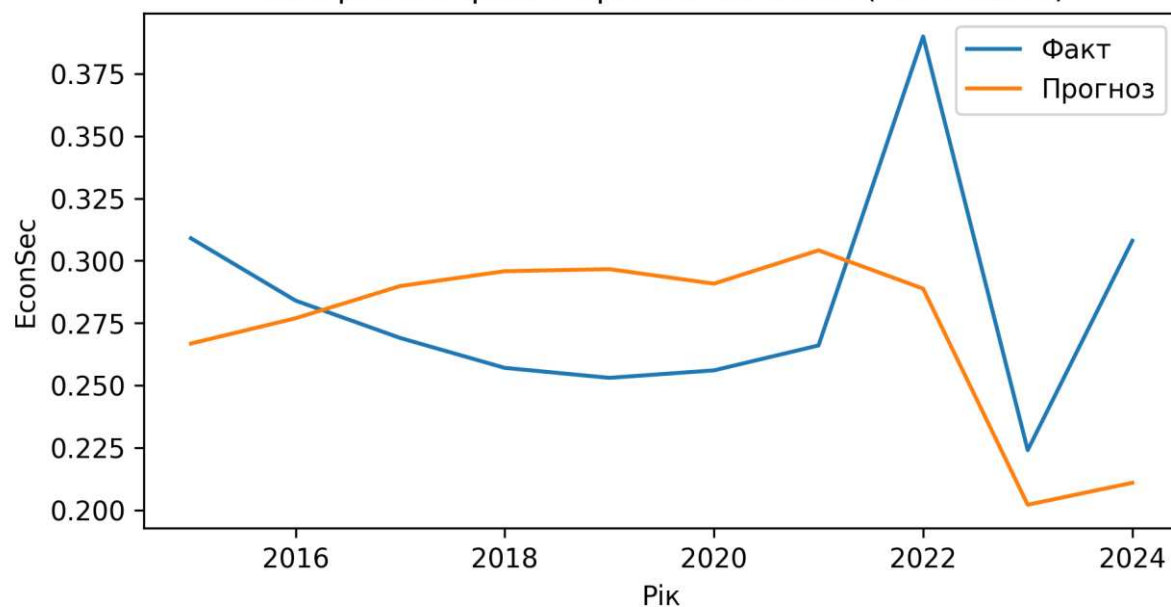
Житомирська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

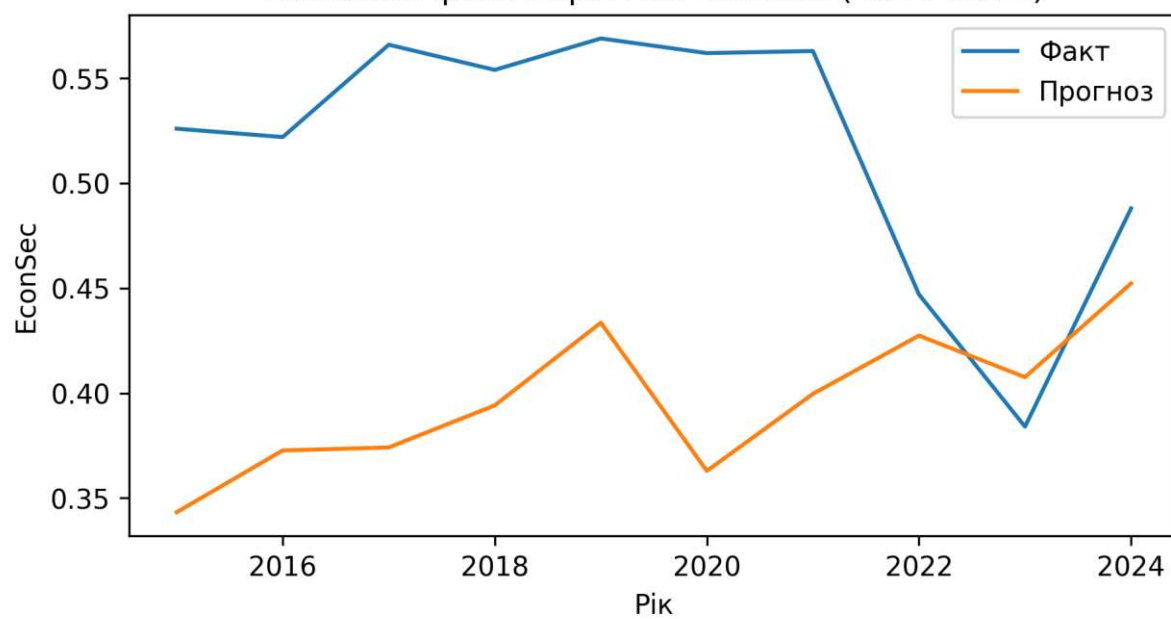
Закарпатська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

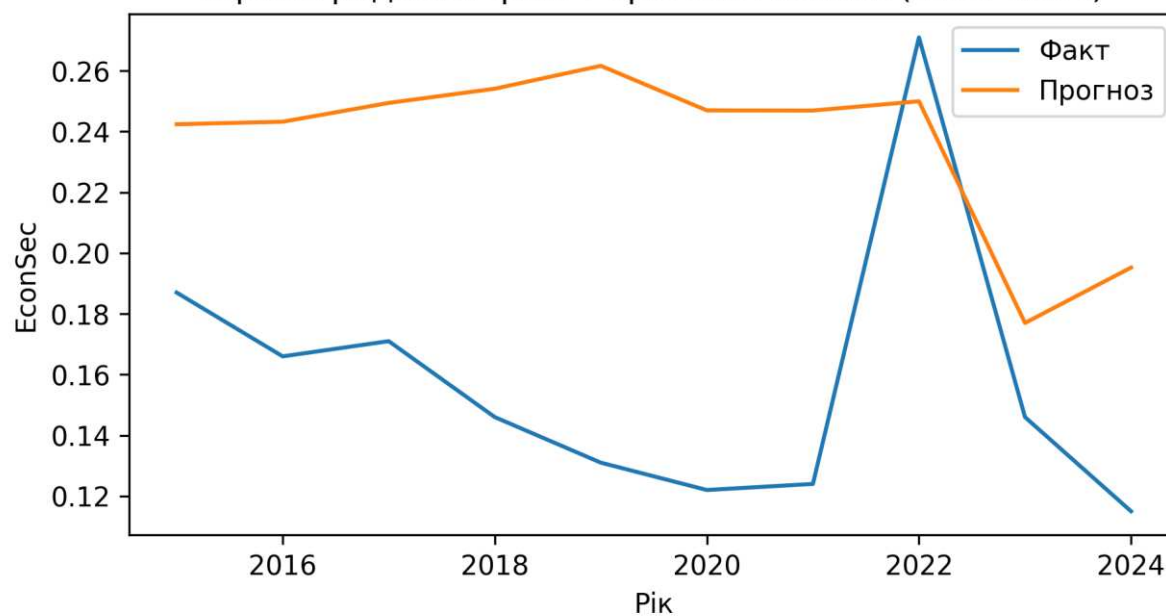
Запорізька: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

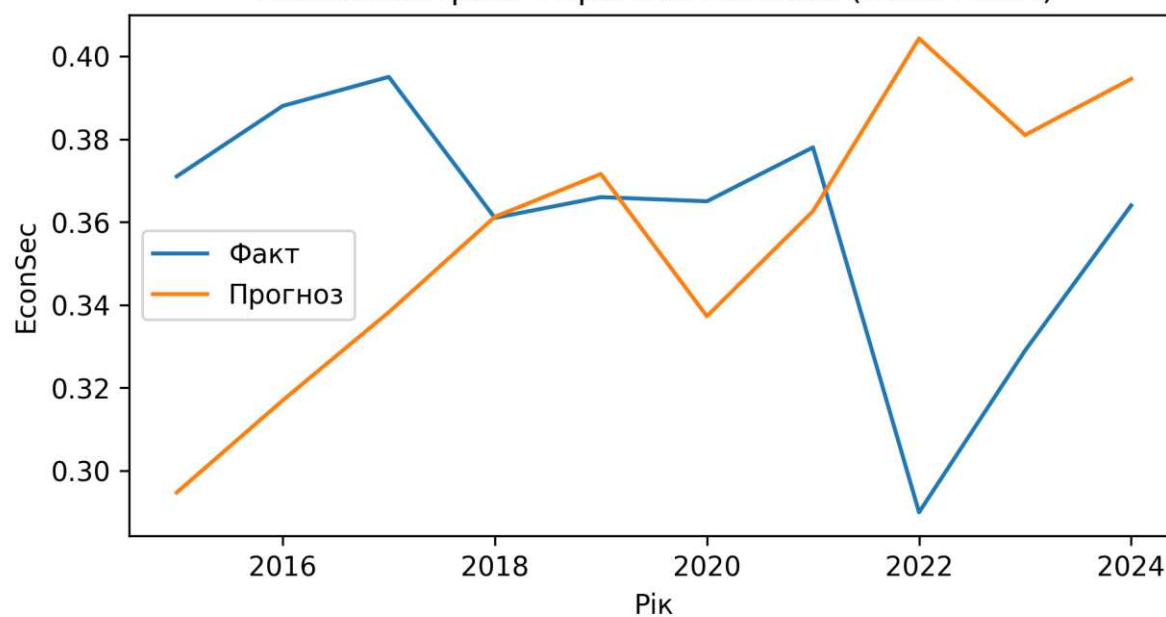
Київська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

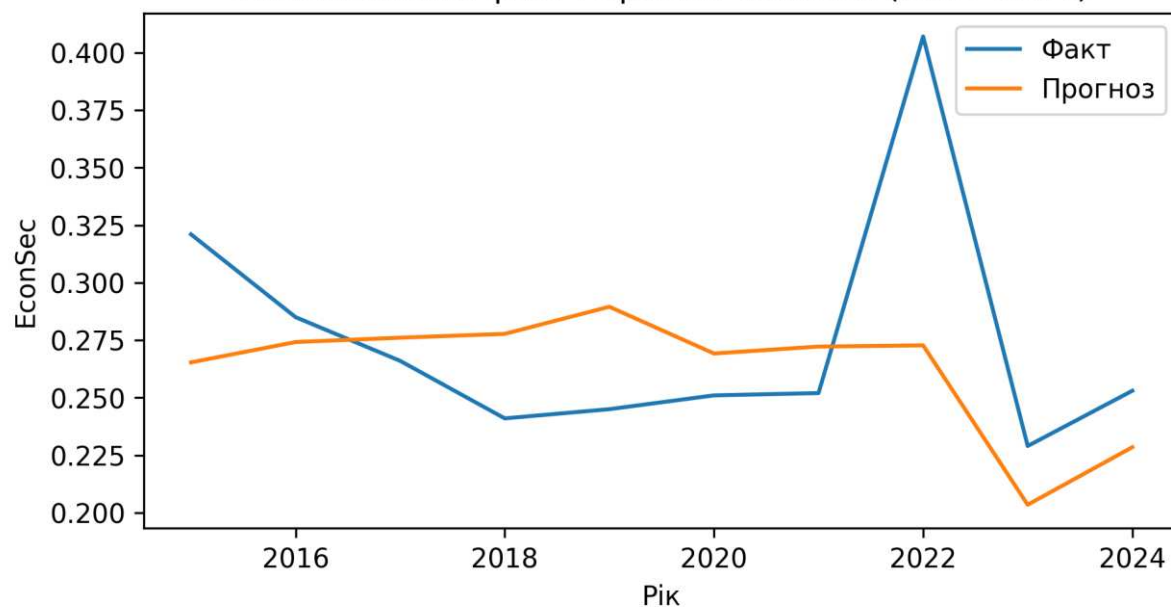
Кіровоградська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

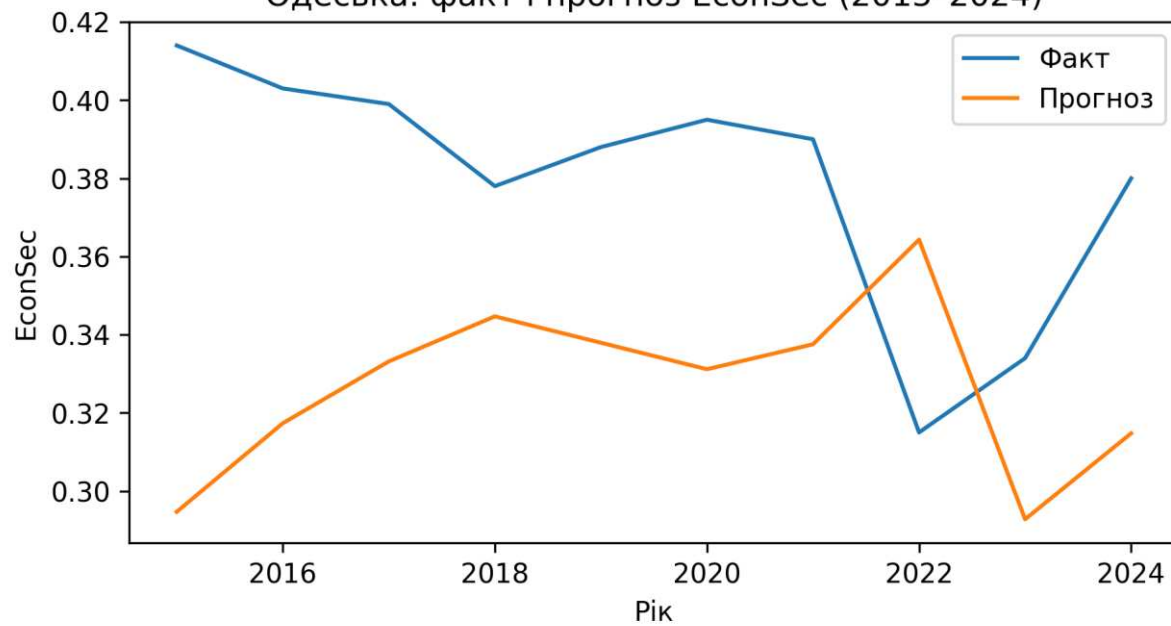
Львівська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

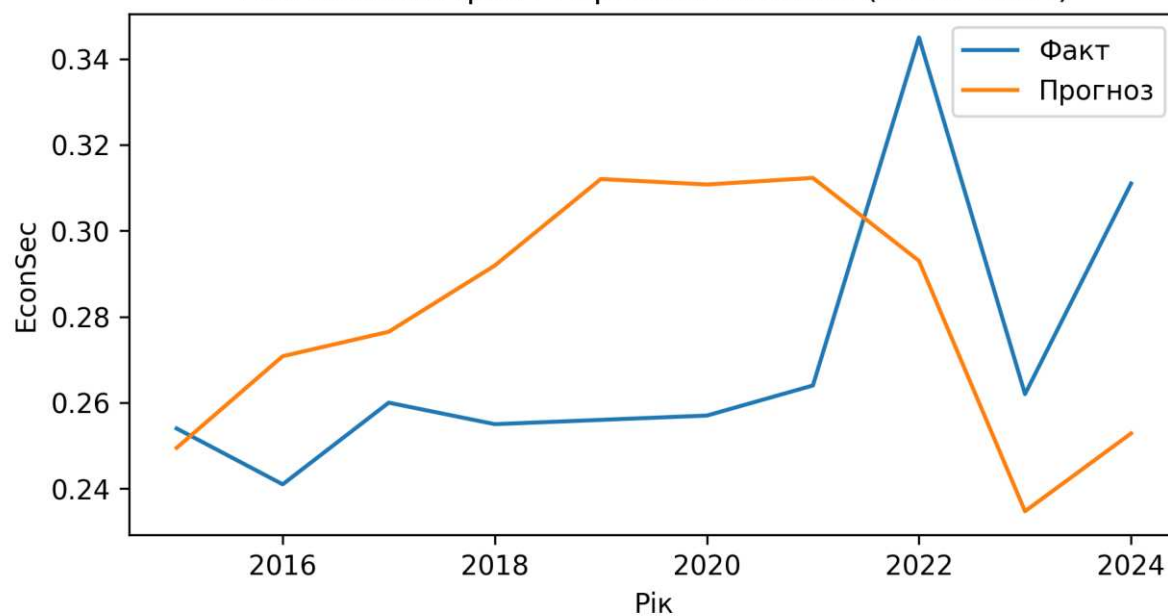
Миколаївська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

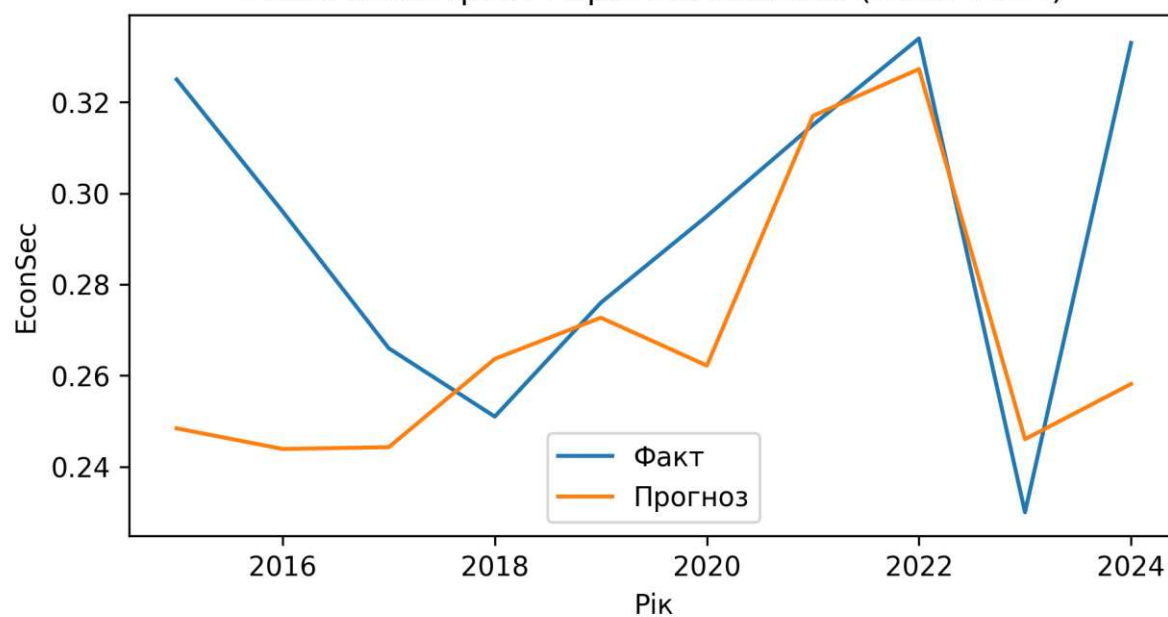
Одеська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

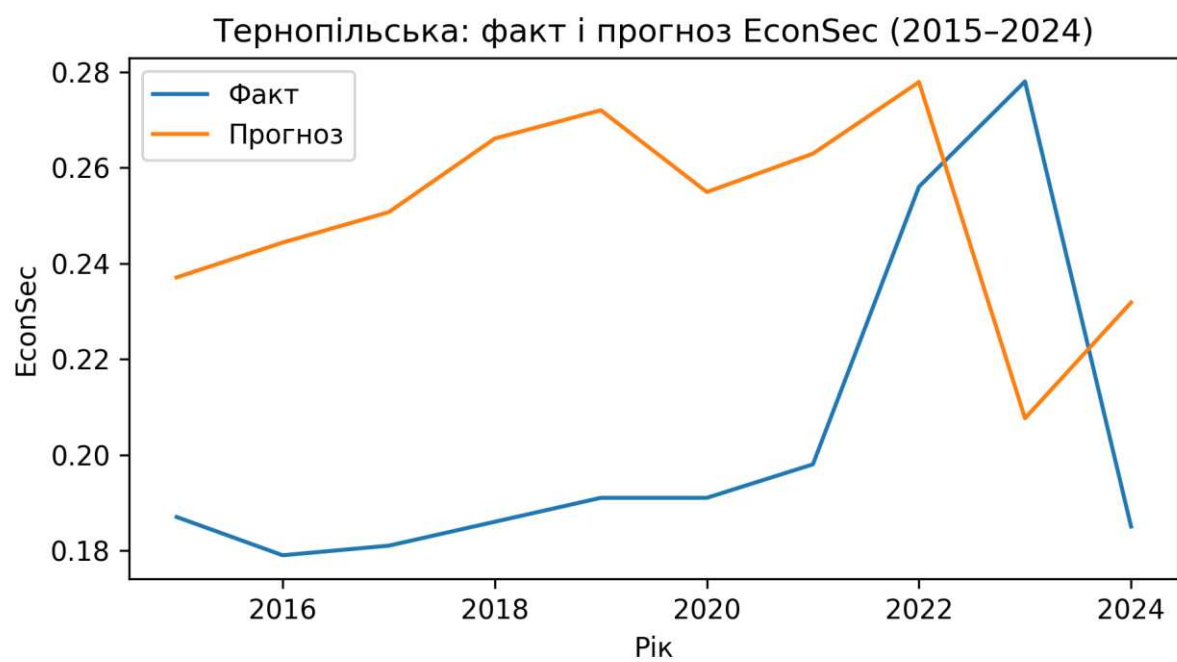
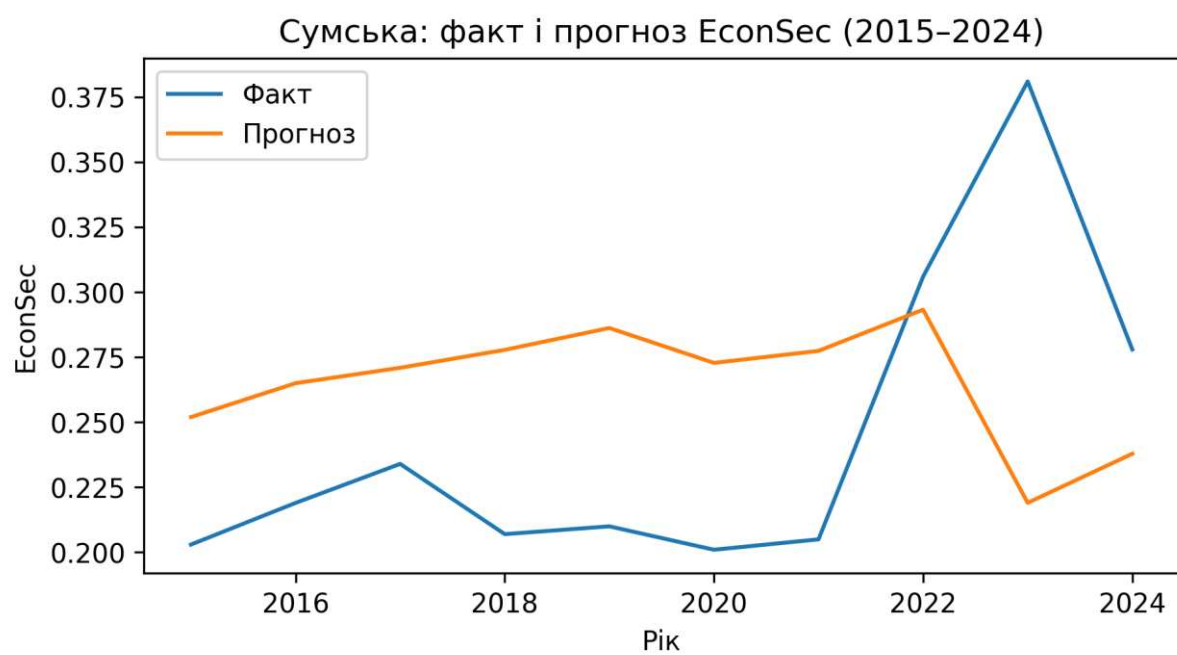

Полтавська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

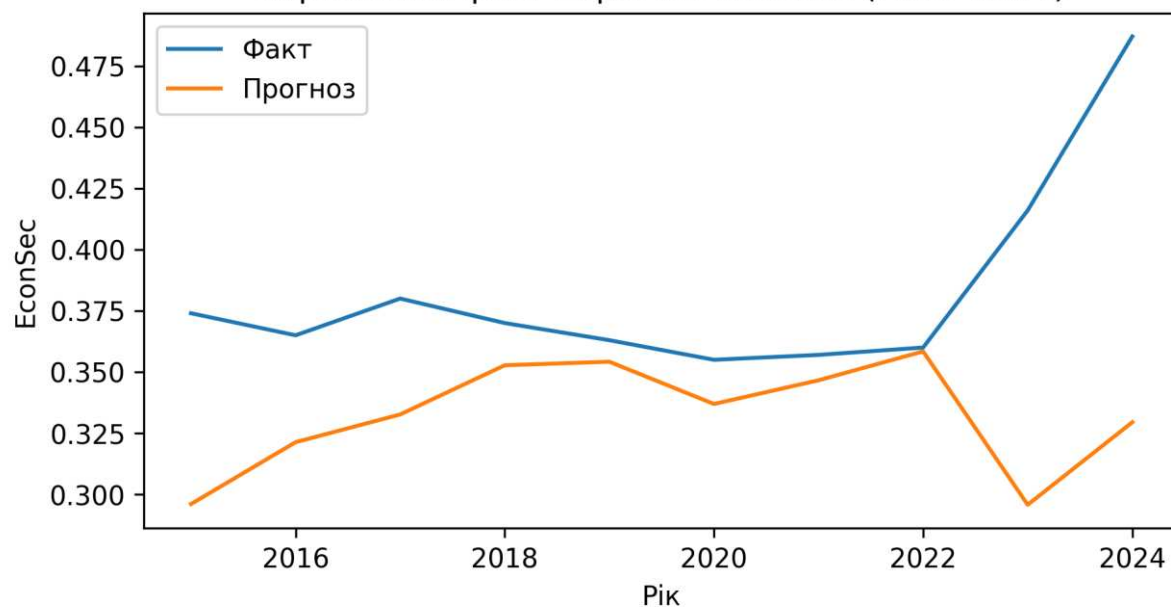

Рівненська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

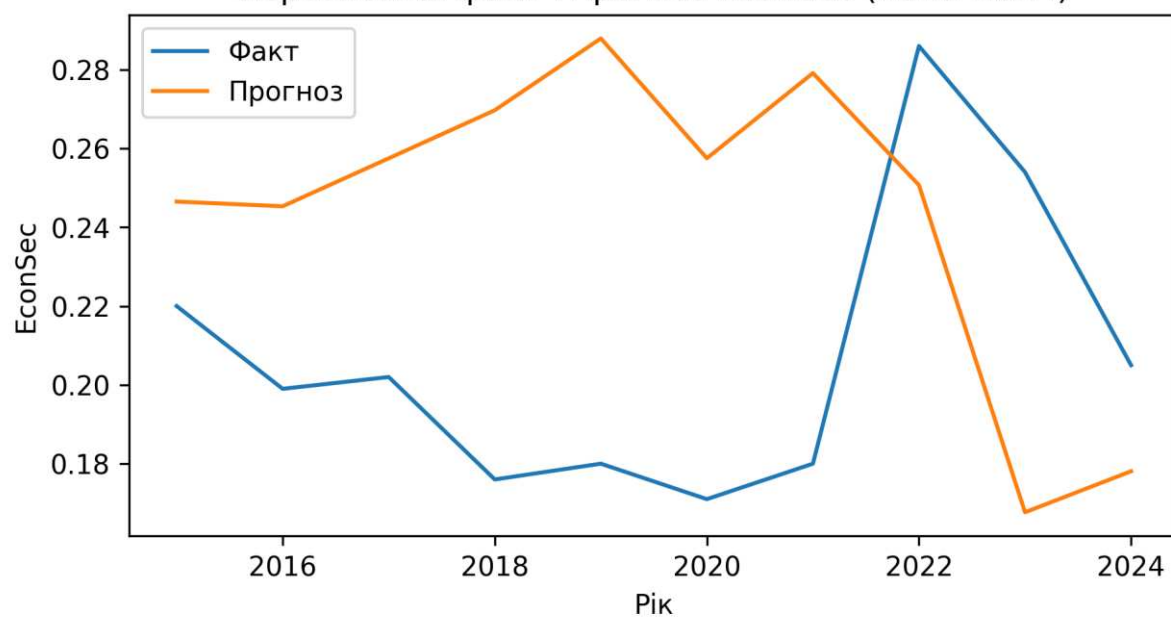

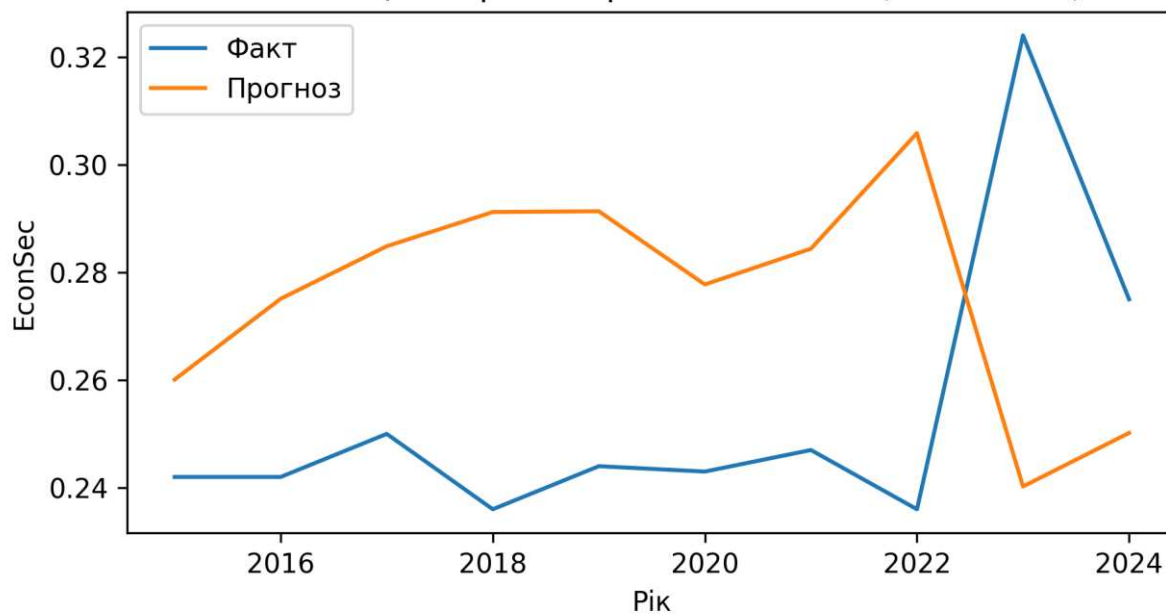
Харківська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

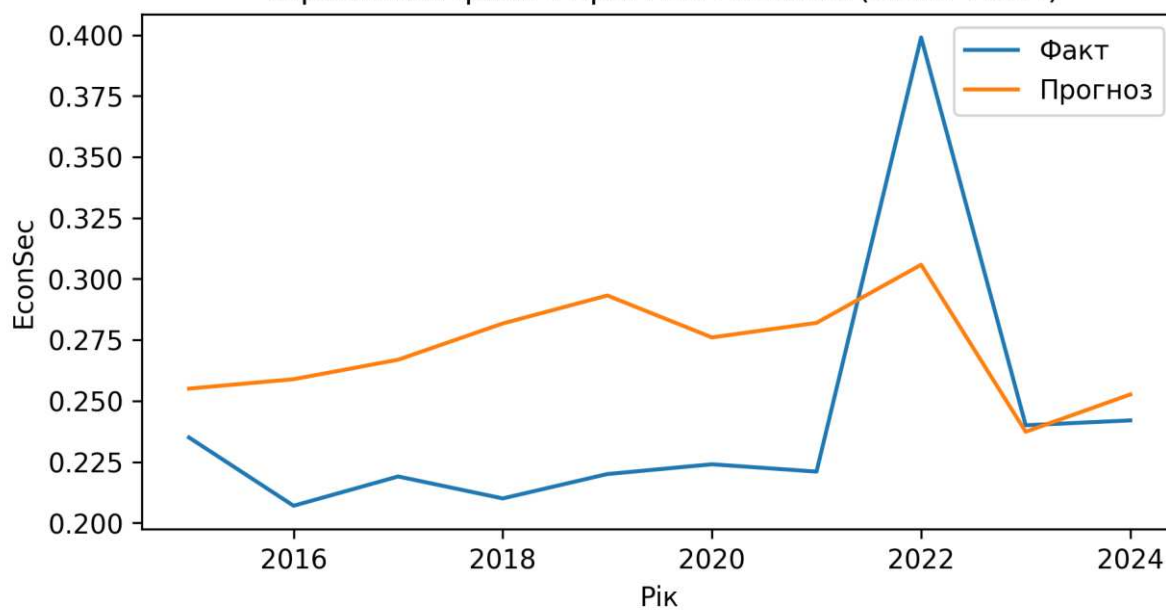
Херсонська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

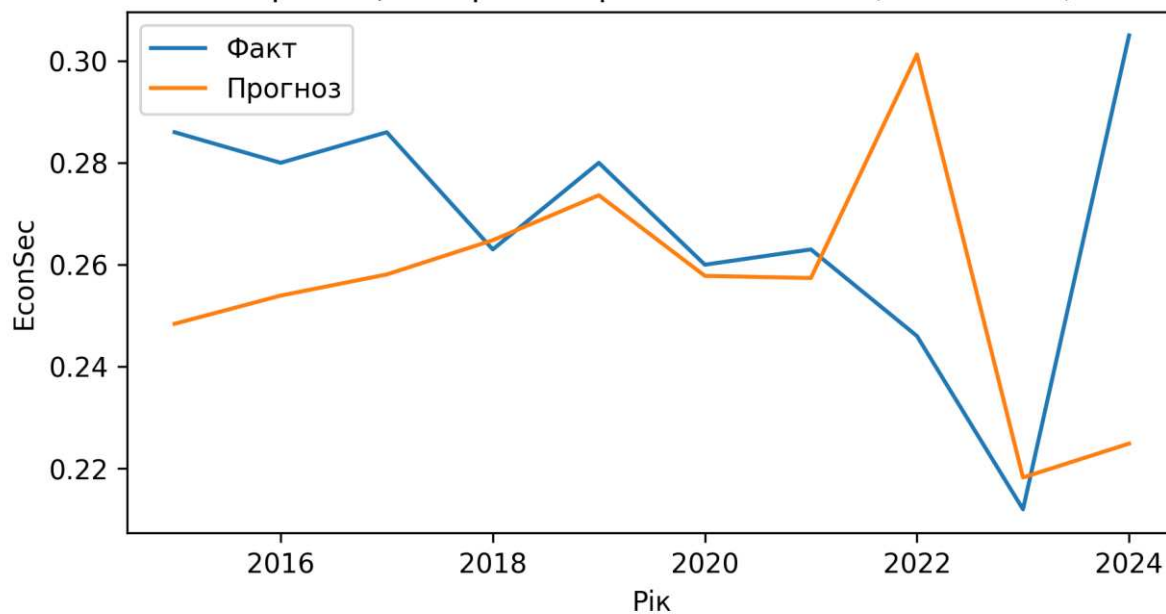
Хмельницька: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

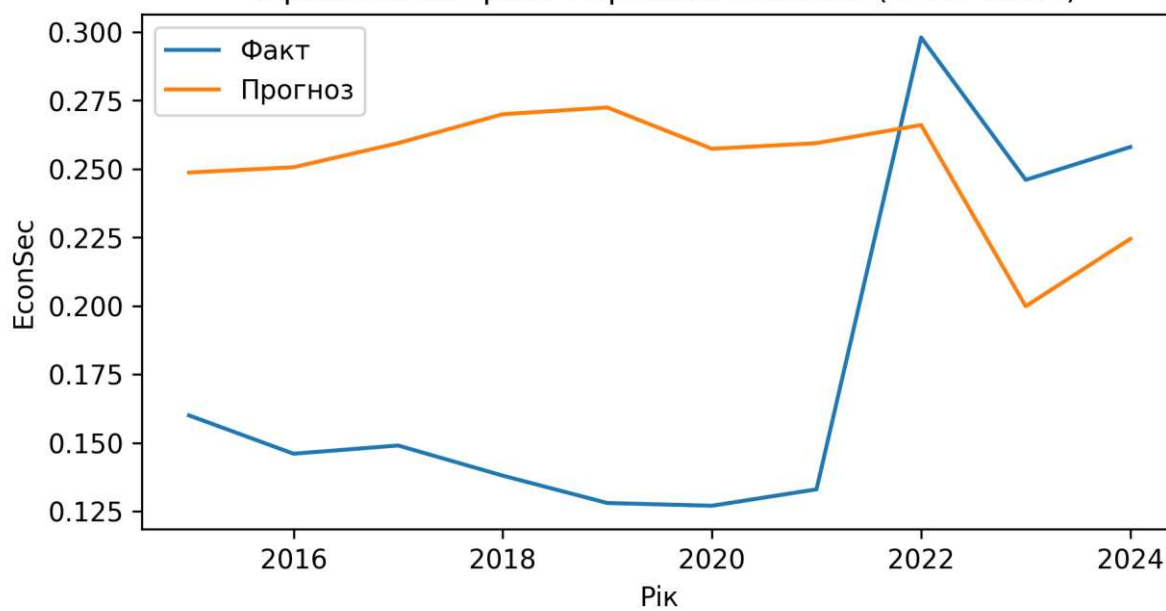
Черкаська: факт і прогноз EconSec (2015-2024)

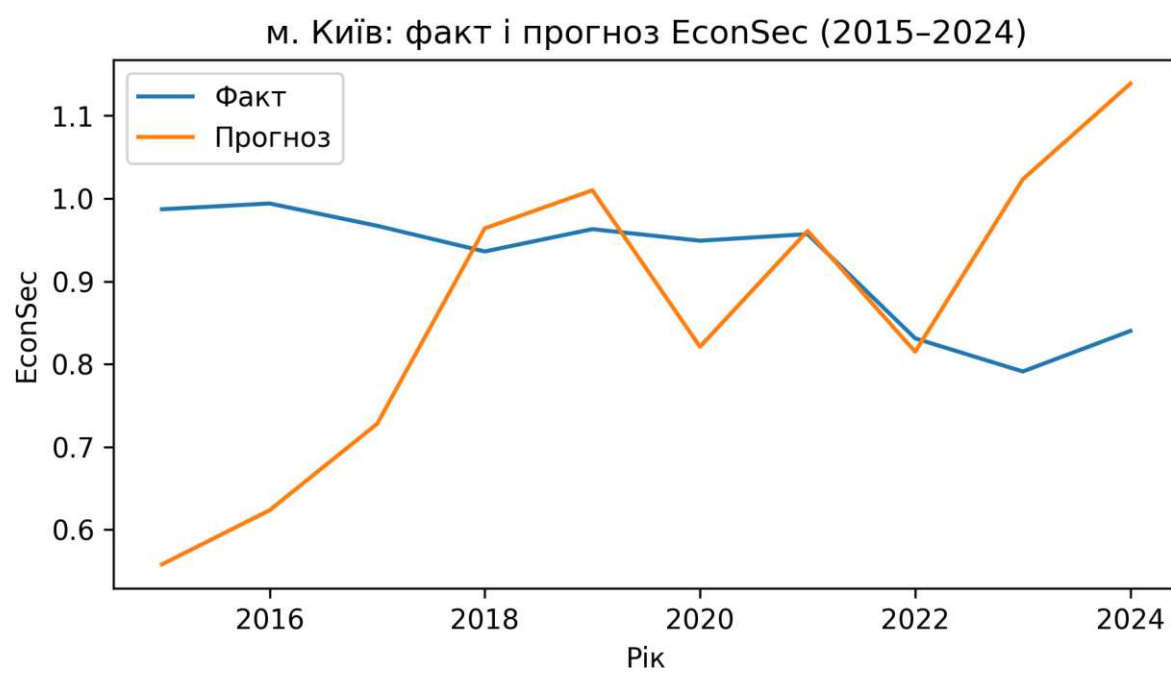

Чернівецька: факт і прогноз EconSec (2015–2024)

Чернігівська: факт і прогноз EconSec (2015–2024)

Параметри регресійної моделі інтегрального індексу економічної безпеки

Область	Рік	ВРП на душу, грн	Без- робіт- тя, %	Середня зарпла- та, грн	Капі- тальні інвести- ції, млн грн	Демог- рафіч- на зміна, ‰	Інтеграл ьний індекс EconSec	EconSec _прог- ноз	Похибка (факт- прогноз)	a0_est	EconSec_h at
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Івано-Франківська	2015	33170	8,4	3402	9609,3	0,06	0,35	0,279125	0,070875	0,306822	0,279125
Івано-Франківська	2016	37220	8,8	4202	7947,6	-0,95	0,319	0,271024	0,047976	0,306822	0,271024
Івано-Франківська	2017	46282	8,5	6074	9707,8	-1,73	0,324	0,28037	0,04363	0,306822	0,28037
Івано-Франківська	2018	57030	7,8	7551	9393,7	-2,39	0,299	0,284503	0,014497	0,306822	0,284503
Івано-Франківська	2019	63237	7,2	8817	9305,5	-3,42	0,303	0,289447	0,013553	0,306822	0,289447
Івано-Франківська	2020	66245	8,4	9980	6338	-4,45	0,304	0,271149	0,032851	0,306822	0,271149
Івано-Франківська	2021	88004	8,7	11988	12282	-3,42	0,311	0,288488	0,022512	0,306822	0,288488
Івано-Франківська	2022	73717	18,5	12710	6851,5	-150	0,335	0,321286	0,013714	0,306822	0,321286
Івано-Франківська	2023	79208	16,1	14920	12002,2	-20	0,272	0,250436	0,021564	0,306822	0,250436
Івано-Франківська	2024	82328	14,5	18368	16773,9	-10	0,368	0,27295	0,09505	0,306822	0,27295
Волинська	2015	30387	9,8	3291	6166,8	0,71	0,309	0,256137	0,052863	0,306822	0,256137
Волинська	2016	34310	11,5	4047	6384,2	-0,98	0,25	0,246014	0,003986	0,306822	0,246014
Волинська	2017	49937	12,5	5849	7041,9	-2,02	0,235	0,241307	-0,00631	0,306822	0,241307
Волинська	2018	58294	11,4	7324	8687	-2,68	0,217	0,255769	-0,03877	0,306822	0,255769
Волинська	2019	73192	10,6	8663	12664	-3,37	0,231	0,275727	-0,04473	0,306822	0,275727
Волинська	2020	75193	12,5	9256	9121,6	-3,87	0,212	0,249578	-0,03758	0,306822	0,249578
Волинська	2021	90190	12,7	11445	11718,3	-3,31	0,215	0,256736	-0,04174	0,306822	0,256736
Волинська	2022	75548	27,1	12135	9535	-150	0,242	0,268136	-0,02614	0,306822	0,268136
Волинська	2023	81175	23,5	14245	12497,4	-20	0,222	0,197926	0,024074	0,306822	0,197926
Волинська	2024	84373	21,2	17537	19994,4	-10	0,198	0,23535	-0,03735	0,306822	0,23535
Вінницька	2015	37270	8,9	3396	7373	-4,93	0,28	0,27099	0,00901	0,306822	0,27099
Вінницька	2016	46615	9,7	4189	8301,9	-6,3	0,248	0,269106	-0,02111	0,306822	0,269106
Вінницька	2017	58296	10,7	6121	11744,1	-8,27	0,226	0,275875	-0,04988	0,306822	0,275875
Вінницька	2018	71098	9,9	7801	17626,5	-9,47	0,222	0,303669	-0,08167	0,306822	0,303669
Вінницька	2019	83133	9,4	9299	15724,9	-9,7	0,227	0,300066	-0,07307	0,306822	0,300066
Вінницька	2020	88380	10,7	10297	13601,5	-10,04	0,23	0,283181	-0,05318	0,306822	0,283181
Вінницька	2021	113990	11	12488	16922,1	-9,74	0,232	0,291215	-0,05922	0,306822	0,291215
Вінницька	2022	95483	23,4	13241	14122,1	-150	0,399	0,310034	0,088966	0,306822	0,310034
Вінницька	2023	102596	20,3	15542	19212,4	-20	0,366	0,243905	0,122095	0,306822	0,243905
Вінницька	2024	106637	18,3	19134	23692,8	-10	0,343	0,268238	0,074762	0,306822	0,268238
Дніпропетровська	2015	65897	7,2	4366	25919,9	-5,7	0,442	0,348833	0,093167	0,306822	0,348833
Дніпропетровська	2016	75396	7,9	5075	33169,1	-7,11	0,393	0,370691	0,022309	0,306822	0,370691
Дніпропетровська	2017	97043	8,5	6939	42908,5	-3,63	0,429	0,397592	0,031408	0,306822	0,397592
Дніпропетровська	2018	114750	8	8862	60288,6	-3,72	0,419	0,463804	-0,0448	0,306822	0,463804
Дніпропетровська	2019	122298	7,7	10751	66951,1	-8,45	0,39	0,494497	-0,1045	0,306822	0,494497
Дніпропетровська	2020	126209	8,6	11681	58601,4	-10,12	0,39	0,459019	-0,06902	0,306822	0,459019

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Дніпропетровська	2021	185713	8,9	13669	78484,4	-7,43	0,421	0,52135	-0,10035	0,306822	0,52135
Дніпропетровська	2022	155562	19	14494	40477,9	-150	0,462	0,431759	0,030241	0,306822	0,431759
Дніпропетровська	2023	167149	16,5	17013	63067,8	-20	0,387	0,424721	-0,03772	0,306822	0,424721
Дніпропетровська	2024	173734	14,8	20945	69168,3	-10	0,339	0,452701	-0,1137	0,306822	0,452701
Житомирська	2015	30698	11,3	3271	4044,4	-5,94	0,193	0,242982	-0,04998	0,306822	0,242982
Житомирська	2016	38520	11,2	4000	5573,5	-6,16	0,197	0,248999	-0,052	0,306822	0,248999
Житомирська	2017	49700	10,8	5836	7722	-6,52	0,219	0,259866	-0,04087	0,306822	0,259866
Житомирська	2018	62905	10,4	7372	8742,3	-8,24	0,194	0,267316	-0,07332	0,306822	0,267316
Житомирська	2019	70225	9,6	8528	8466,9	-9,39	0,189	0,272926	-0,08393	0,306822	0,272926
Житомирська	2020	76017	10,9	9571	9270,2	-10,13	0,193	0,267013	-0,07401	0,306822	0,267013
Житомирська	2021	95667	11,2	11625	11484,8	-9,25	0,199	0,271151	-0,07215	0,306822	0,271151
Житомирська	2022	80136	23,9	12325	6113,2	-150	0,356	0,278434	0,077566	0,306822	0,278434
Житомирська	2023	86105	20,7	14468	11566,3	-20	0,286	0,21439	0,07161	0,306822	0,21439
Житомирська	2024	89497	18,7	17812	15917,5	-10	0,291	0,238173	0,052827	0,306822	0,238173
Закарпатська	2015	22989	9,2	3381	3778,4	0,93	0,314	0,252525	0,061475	0,306822	0,252525
Закарпатська	2016	25727	10	4298	4663	-0,31	0,286	0,25123	0,03477	0,306822	0,25123
Закарпатська	2017	34197	10,5	6355	5623,7	-0,39	0,293	0,251465	0,041535	0,306822	0,251465
Закарпатська	2018	41706	10	8070	7500,6	-0,8	0,271	0,262466	0,008534	0,306822	0,262466
Закарпатська	2019	48853	9,1	9202	9330,3	-1,75	0,275	0,276319	-0,00132	0,306822	0,276319
Закарпатська	2020	49538	10,6	10193	5081	-2,62	0,268	0,251204	0,016796	0,306822	0,251204
Закарпатська	2021	60508	11,1	12235	9184,3	-1,72	0,264	0,261784	0,002216	0,306822	0,261784
Закарпатська	2022	50684	23,7	12973	6818	-150	0,195	0,286347	-0,09135	0,306822	0,286347
Закарпатська	2023	54460	20,5	15228	8893,3	-20	0,194	0,210311	-0,01631	0,306822	0,210311
Закарпатська	2024	56605	18,5	18748	14653,9	-10	0,279	0,239493	0,039507	0,306822	0,239493
Запорізька	2015	50609	9,7	4200	7794,3	-6,28	0,309	0,266772	0,042228	0,306822	0,266772
Запорізька	2016	59729	10	5080	11039,7	-7,49	0,284	0,276912	0,007088	0,306822	0,276912
Запорізька	2017	75196	10,7	6863	15879,7	-8,76	0,269	0,289834	-0,02083	0,306822	0,289834
Запорізька	2018	85764	9,9	8726	15732	-9,7	0,257	0,295795	-0,03879	0,306822	0,295795
Запорізька	2019	91452	9,5	10480	14876,7	-10,44	0,253	0,296617	-0,04362	0,306822	0,296617
Запорізька	2020	99738	10,7	11556	15495	-11,56	0,256	0,290795	-0,03479	0,306822	0,290795
Запорізька	2021	137956	11,1	13782	21039,3	-10,57	0,266	0,304174	-0,03817	0,306822	0,304174
Запорізька	2022	115558	23,7	14613	9312,5	-150	0,39	0,2888	0,1012	0,306822	0,2888
Запорізька	2023	124166	20,5	17154	8563,7	-20	0,224	0,20207	0,02193	0,306822	0,20207
Запорізька	2024	129057	18,5	21118	8752	-10	0,308	0,21088	0,09712	0,306822	0,21088
Київська	2015	60109	6,4	4153	24359,1	1,9	0,526	0,343191	0,182809	0,306822	0,343191
Київська	2016	74216	6,8	5229	33411,4	1,5	0,522	0,37265	0,14935	0,306822	0,37265
Київська	2017	89904	6,5	7188	34494,5	6,41	0,566	0,374079	0,191921	0,306822	0,374079
Київська	2018	112510	6,3	9097	40713,4	9,57	0,554	0,394119	0,159881	0,306822	0,394119
Київська	2019	123216	5,9	11003	50295,7	7,61	0,569	0,433529	0,135471	0,306822	0,433529
Київська	2020	135817	6,9	11887	32760	5,8	0,562	0,362875	0,199125	0,306822	0,362875
Київська	2021	162093	7,2	14290	44287,7	7,66	0,563	0,399609	0,163391	0,306822	0,399609
Київська	2022	135776	15,3	15151	31168,6	-150	0,447	0,427384	0,019616	0,306822	0,427384
Київська	2023	145890	13,3	17785	51184,4	-20	0,384	0,407578	-0,02358	0,306822	0,407578

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Київська	2024	151638	12	21895	62599,7	-10	0,488	0,452255	0,035745	0,306822	0,452255
Кіровоградська	2015	39356	11,4	3282	4057,1	-7,3	0,187	0,242413	-0,05541	0,306822	0,242413
Кіровоградська	2016	47469	12,4	3974	6355,3	-7,58	0,166	0,243252	-0,07725	0,306822	0,243252
Кіровоградська	2017	55128	12,2	5792	7320,9	-8,76	0,171	0,249438	-0,07844	0,306822	0,249438
Кіровоградська	2018	67743	11,6	7191	7181,5	-10,51	0,146	0,254117	-0,10812	0,306822	0,254117
Кіровоградська	2019	77788	11	8360	7794,3	-12,21	0,131	0,261658	-0,13066	0,306822	0,261658
Кіровоградська	2020	81166	12,7	9603	6746	-13,52	0,122	0,246974	-0,12497	0,306822	0,246974
Кіровоградська	2021	108765	13,2	11180	8678,5	-12,08	0,124	0,246928	-0,12293	0,306822	0,246928
Кіровоградська	2022	91107	28,1	11854	7096,7	-150	0,271	0,249972	0,021028	0,306822	0,249972
Кіровоградська	2023	97893	24,4	13914	9147	-20	0,146	0,176992	-0,03099	0,306822	0,176992
Кіровоградська	2024	101750	22	17130	11221,2	-10	0,115	0,195234	-0,08023	0,306822	0,195234
Львівська	2015	37338	8,2	3646	13386,5	-0,83	0,371	0,294752	0,076248	0,306822	0,294752
Львівська	2016	45319	7,7	4559	18605,2	-0,77	0,388	0,316994	0,071006	0,306822	0,316994
Львівська	2017	58183	7,5	6391	24105,9	-0,9	0,395	0,338246	0,056754	0,306822	0,338246
Львівська	2018	70169	6,9	8001	28995,5	-2,37	0,361	0,361244	-0,00024	0,306822	0,361244
Львівська	2019	85177	6,5	9271	31061,5	-3,44	0,366	0,37159	-0,00559	0,306822	0,37159
Львівська	2020	94317	7,6	10299	23641,5	-4,85	0,365	0,33728	0,02772	0,306822	0,33728
Львівська	2021	118663	7,7	12530	31483,8	-3,56	0,378	0,362613	0,015387	0,306822	0,362613
Львівська	2022	99398	16,4	13285	26161,4	-150	0,29	0,404275	-0,11427	0,306822	0,404275
Львівська	2023	106802	14,2	15595	44790	-20	0,329	0,380976	-0,05198	0,306822	0,380976
Львівська	2024	111009	12,8	19199	47503,6	-10	0,364	0,394501	-0,0305	0,306822	0,394501
Миколаївська	2015	41501	8,9	3984	5989,9	-4,36	0,321	0,265341	0,055659	0,306822	0,265341
Миколаївська	2016	50091	9,7	4887	9730,2	-6,11	0,285	0,274185	0,010815	0,306822	0,274185
Миколаївська	2017	60486	10,3	6709	11178	-7,36	0,266	0,276067	-0,01007	0,306822	0,276067
Миколаївська	2018	70325	9,6	8160	10099,2	-8,3	0,241	0,277734	-0,03673	0,306822	0,277734
Миколаївська	2019	82121	9,3	9976	12549,3	-9,42	0,245	0,28952	-0,04452	0,306822	0,28952
Миколаївська	2020	86750	10,7	11414	9504,9	-10,13	0,251	0,269206	-0,01821	0,306822	0,269206
Миколаївська	2021	112490	11,3	13807	12135,8	-9,28	0,252	0,272205	-0,0202	0,306822	0,272205
Миколаївська	2022	94227	24,1	14640	5008,6	-150	0,407	0,272741	0,134259	0,306822	0,272741
Миколаївська	2023	101246	20,9	17185	8991,1	-20	0,229	0,20346	0,02554	0,306822	0,20346
Миколаївська	2024	105235	18,8	21156	13391,1	-10	0,253	0,22847	0,02453	0,306822	0,22847
Одеська	2015	41682	6,5	3897	9983,5	-1,3	0,414	0,294699	0,119301	0,306822	0,294699
Одеська	2016	50159	6,8	4809	16728,7	-2,08	0,403	0,317345	0,085655	0,306822	0,317345
Одеська	2017	62643	7,3	6542	22299,7	-1,5	0,399	0,333172	0,065828	0,306822	0,333172
Одеська	2018	72731	6,4	8011	23787,8	-1,3	0,378	0,344689	0,033311	0,306822	0,344689
Одеська	2019	82879	5,9	9246	21080,1	-1,22	0,388	0,337946	0,050054	0,306822	0,337946
Одеська	2020	92823	7,1	10336	21437,6	-2,56	0,395	0,331168	0,063832	0,306822	0,331168
Одеська	2021	114692	7,3	12326	24149,5	-1,69	0,39	0,337551	0,052449	0,306822	0,337551
Одеська	2022	96071	15,6	13069	13546,7	-150	0,315	0,364318	-0,04932	0,306822	0,364318
Одеська	2023	103228	13,5	15341	19150,4	-20	0,334	0,292787	0,041213	0,306822	0,292787
Одеська	2024	107294	12,2	18886	24387,3	-10	0,38	0,314771	0,065229	0,306822	0,314771
Полтавська	2015	66390	12,1	3783	8337,9	-6,61	0,254	0,249496	0,004504	0,306822	0,249496
Полтавська	2016	81145	12,6	4621	15265,2	-7,69	0,241	0,270816	-0,02982	0,306822	0,270816

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Полтавська	2017	105994	12	6551	15855,6	-8,79	0,26	0,276504	-0,0165	0,306822	0,276504
Полтавська	2018	123722	11,2	8375	18636,7	-9,29	0,255	0,291912	-0,03691	0,306822	0,291912
Полтавська	2019	134383	10,6	9846	23005,3	-9,52	0,256	0,312052	-0,05605	0,306822	0,312052
Полтавська	2020	136608	12	10819	25156,9	-10,33	0,257	0,310768	-0,05377	0,306822	0,310768
Полтавська	2021	195251	12,4	12988	28044,6	-9,71	0,264	0,31231	-0,04831	0,306822	0,31231
Полтавська	2022	163551	26,4	13771	17537,6	-150	0,345	0,293018	0,051982	0,306822	0,293018
Полтавська	2023	175734	22,9	16165	24130,8	-20	0,262	0,23473	0,02727	0,306822	0,23473
Полтавська	2024	182657	20,7	19900	26580,1	-10	0,311	0,252853	0,058147	0,306822	0,252853
Рівненська	2015	30350	9,9	3573	4334,2	1,3	0,325	0,248419	0,076581	0,306822	0,248419
Рівненська	2016	33958	10,6	4364	4324,1	0,67	0,296	0,243898	0,052102	0,306822	0,243898
Рівненська	2017	42004	11,6	6013	6126,8	-0,51	0,266	0,244285	0,021715	0,306822	0,244285
Рівненська	2018	49038	9,7	7469	7228	-2,32	0,251	0,263662	-0,01266	0,306822	0,263662
Рівненська	2019	58318	8,3	8967	6729,2	-3,37	0,276	0,272707	0,003293	0,306822	0,272707
Рівненська	2020	62485	9,3	10254	5650,6	-3,81	0,295	0,262201	0,032799	0,306822	0,262201
Рівненська	2021	77468	9,6	12762	21469,4	-3,17	0,315	0,317001	-0,002	0,306822	0,317001
Рівненська	2022	64891	20,5	13531	12042,5	-150	0,334	0,327279	0,006721	0,306822	0,327279
Рівненська	2023	69724	17,7	15883	13506	-20	0,23	0,246046	-0,01605	0,306822	0,246046
Рівненська	2024	72471	16	19554	15178,1	-10	0,333	0,258163	0,074837	0,306822	0,258163
Сумська	2015	37170	10,1	3449	3663	-8,78	0,203	0,251992	-0,04899	0,306822	0,251992
Сумська	2016	41741	9,3	4131	5762,6	-8,39	0,219	0,265017	-0,04602	0,306822	0,265017
Сумська	2017	51367	9,1	5946	6947,1	-8,57	0,234	0,270938	-0,03694	0,306822	0,270938
Сумська	2018	62943	8,7	7324	7749,9	-10,46	0,207	0,277829	-0,07083	0,306822	0,277829
Сумська	2019	70550	7,7	8579	7734,2	-12,05	0,21	0,286229	-0,07623	0,306822	0,286229
Сумська	2020	75815	9,4	9785	7200,1	-12,93	0,201	0,272818	-0,07182	0,306822	0,272818
Сумська	2021	100398	10,1	11844	10554,5	-11,81	0,205	0,277434	-0,07243	0,306822	0,277434
Сумська	2022	84098	21,5	12558	5498	-150	0,306	0,293271	0,012729	0,306822	0,293271
Сумська	2023	90363	18,7	14741	8956,6	-20	0,381	0,21904	0,16196	0,306822	0,21904
Сумська	2024	93922	16,8	18148	12149	-10	0,278	0,237891	0,040109	0,306822	0,237891
Тернопільська	2015	24963	11,8	2994	3827,5	-3,51	0,187	0,237055	-0,05005	0,306822	0,237055
Тернопільська	2016	29247	11,5	3695	4888,2	-5,08	0,179	0,244334	-0,06533	0,306822	0,244334
Тернопільська	2017	38563	11,9	5554	7150,6	-6,21	0,181	0,250689	-0,06969	0,306822	0,250689
Тернопільська	2018	46828	10,4	6969	8375	-6,36	0,186	0,266067	-0,08007	0,306822	0,266067
Тернопільська	2019	54821	10	8275	9210,3	-6,48	0,191	0,271988	-0,08099	0,306822	0,271988
Тернопільська	2020	60565	11,5	9384	7296,8	-7,38	0,191	0,254894	-0,06389	0,306822	0,254894
Тернопільська	2021	79294	11,9	11595	10660,2	-6,74	0,198	0,262904	-0,0649	0,306822	0,262904
Тернопільська	2022	66420	25,4	12294	8501,8	-150	0,256	0,277874	-0,02187	0,306822	0,277874
Тернопільська	2023	71368	22	14431	11823,2	-20	0,278	0,207621	0,070379	0,306822	0,207621
Тернопільська	2024	74179	19,8	17767	15870,3	-10	0,185	0,231808	-0,04681	0,306822	0,231808
Харківська	2015	45816	7,1	3697	11246,7	-3,43	0,374	0,296107	0,077893	0,306822	0,296107
Харківська	2016	57150	6,4	4448	16545,9	-5,5	0,365	0,321361	0,043639	0,306822	0,321361
Харківська	2017	69409	6,1	6244	19361,7	-4,54	0,38	0,332689	0,047311	0,306822	0,332689
Харківська	2018	86889	5,3	7657	23551,3	-4,75	0,37	0,352766	0,017234	0,306822	0,352766
Харківська	2019	92835	5	9081	22874,6	-6,62	0,363	0,354214	0,008786	0,306822	0,354214

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Харківська	2020	97428	6,2	9968	20248,6	-7,84	0,355	0,336958	0,018042	0,306822	0,336958
Харківська	2021	121634	6,7	12051	24647,7	-6,4	0,357	0,346629	0,010371	0,306822	0,346629
Харківська	2022	101886	14,3	12777	9586	-150	0,36	0,358425	0,001575	0,306822	0,358425
Харківська	2023	109476	12,4	14998	18057	-20	0,416	0,29582	0,12018	0,306822	0,29582
Харківська	2024	113789	11,2	18464	26723,6	-10	0,487	0,329511	0,157489	0,306822	0,329511
Херсонська	2015	30246	10,2	3123	3107,4	-4,76	0,22	0,246522	-0,02652	0,306822	0,246522
Херсонська	2016	36585	11,2	4046	4591,3	-5,74	0,199	0,245326	-0,04633	0,306822	0,245326
Херсонська	2017	45486	11,1	5842	7362,2	-7,27	0,202	0,257502	-0,0555	0,306822	0,257502
Херсонська	2018	52914	10,3	7058	8853,2	-8,56	0,176	0,269696	-0,0937	0,306822	0,269696
Херсонська	2019	59972	9,6	8187	12368,3	-9,11	0,18	0,287924	-0,10792	0,306822	0,287924
Херсонська	2020	66973	11,3	9354	7199,1	-10,16	0,171	0,257516	-0,08652	0,306822	0,257516
Херсонська	2021	87065	11,8	11398	14616,8	-9,28	0,18	0,279125	-0,09913	0,306822	0,279125
Херсонська	2022	72930	25,1	12085	700,4	-150	0,286	0,25069	0,03531	0,306822	0,25069
Херсонська	2023	78363	21,8	14186	743,6	-20	0,254	0,167673	0,086327	0,306822	0,167673
Херсонська	2024	81450	19,7	17465	1229,7	-10	0,205	0,178077	0,026923	0,306822	0,178077
Хмельницька	2015	31660	10,2	3371	6809,3	-4,85	0,242	0,260089	-0,01809	0,306822	0,260089
Хмельницька	2016	37881	9,4	4043	9123,3	-6,15	0,242	0,275095	-0,03309	0,306822	0,275095
Хмельницька	2017	49858	8,9	5938	10499,9	-7,76	0,25	0,28485	-0,03485	0,306822	0,28485
Хмельницька	2018	59576	8,4	7346	11274,9	-7,96	0,236	0,291203	-0,0552	0,306822	0,291203
Хмельницька	2019	65893	8	8672	10534,1	-7,79	0,244	0,291345	-0,04735	0,306822	0,291345
Хмельницька	2020	77153	9,9	9872	10617	-8,34	0,243	0,277747	-0,03475	0,306822	0,277747
Хмельницька	2021	96739	10,3	12326	13515,4	-8,03	0,247	0,284386	-0,03739	0,306822	0,284386
Хмельницька	2022	81033	22	13069	9753,2	-150	0,236	0,305851	-0,06985	0,306822	0,305851
Хмельницька	2023	87069	19	15341	15153,1	-20	0,324	0,240235	0,083765	0,306822	0,240235
Хмельницька	2024	90499	17,2	18886	16074	-10	0,275	0,250176	0,024824	0,306822	0,250176
Черкаська	2015	40759	9,8	3360	4485,8	-6,77	0,235	0,255022	-0,02002	0,306822	0,255022
Черкаська	2016	48025	10,4	4148	6498,7	-8,26	0,207	0,258885	-0,05188	0,306822	0,258885
Черкаська	2017	59612	10,2	6042	8144,2	-9,13	0,219	0,266877	-0,04788	0,306822	0,266877
Черкаська	2018	76881	9,6	7478	11110,4	-10,13	0,21	0,281735	-0,07174	0,306822	0,281735
Черкаська	2019	86279	8,3	8838	11385,5	-11,7	0,22	0,293209	-0,07321	0,306822	0,293209
Черкаська	2020	91817	9,5	9797	9079,3	-11,67	0,224	0,276017	-0,05202	0,306822	0,276017
Черкаська	2021	111909	10,1	11965	12299,8	-11,17	0,221	0,281984	-0,06098	0,306822	0,281984
Черкаська	2022	93740	21,5	12686	9227,6	-150	0,399	0,305815	0,093185	0,306822	0,305815
Черкаська	2023	100723	18,7	14891	14283,8	-20	0,24	0,237341	0,002659	0,306822	0,237341
Черкаська	2024	104691	16,8	18333	16508,6	-10	0,242	0,252636	-0,01064	0,306822	0,252636
Чернівецька	2015	20338	9,3	3050	2789,2	0,8	0,286	0,248405	0,037595	0,306822	0,248405
Чернівецька	2016	23365	8,7	3828	2668,8	-1	0,28	0,253939	0,026061	0,306822	0,253939
Чернівецька	2017	31495	8,4	5621	2992,1	-1,76	0,286	0,258088	0,027912	0,306822	0,258088
Чернівецька	2018	37443	7,9	6991	3720,6	-2,1	0,263	0,264809	-0,00181	0,306822	0,264809
Чернівецька	2019	46135	6,9	8066	4096,8	-2,77	0,28	0,273635	0,006365	0,306822	0,273635
Чернівецька	2020	50110	8,9	9166	3319,5	-4,32	0,26	0,257802	0,002198	0,306822	0,257802
Чернівецька	2021	60894	9,3	11183	4289,6	-3,06	0,263	0,257387	0,005613	0,306822	0,257387
Чернівецька	2022	51007	19,8	11857	3358,7	-150	0,246	0,30127	-0,05527	0,306822	0,30127

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Чернівецька	2023	54807	17,2	13918	4741,7	-20	0,212	0,218233	-0,00623	0,306822	0,218233
Чернівецька	2024	56966	15,5	17135	4977,6	-10	0,305	0,224894	0,080106	0,306822	0,224894
Чернігівська	2015	35196	10,7	3295	3550,2	-10,36	0,16	0,248677	-0,08868	0,306822	0,248677
Чернігівська	2016	41726	11,3	4002	5318,5	-10,55	0,146	0,250605	-0,10461	0,306822	0,250605
Чернігівська	2017	55139	11,2	5636	7351,1	-12,04	0,149	0,259419	-0,11042	0,306822	0,259419
Чернігівська	2018	69712	10,6	6995	8971,3	-13,44	0,138	0,26997	-0,13197	0,306822	0,26997
Чернігівська	2019	78098	10,2	8206	8740,5	-14,21	0,128	0,272435	-0,14444	0,306822	0,272435
Чернігівська	2020	85435	11,9	9328	7957,1	-14,52	0,127	0,257344	-0,13034	0,306822	0,257344
Чернігівська	2021	116964	12,4	11363	10293,7	-14,06	0,133	0,259408	-0,12641	0,306822	0,259408
Чернігівська	2022	97974	26,4	12049	8305,9	-150	0,298	0,26602	0,03198	0,306822	0,26602
Чернігівська	2023	105272	22,9	14143	12631,8	-20	0,246	0,199852	0,046148	0,306822	0,199852
Чернігівська	2024	109419	20,7	17412	16844,8	-10	0,258	0,224444	0,033556	0,306822	0,224444
м. Київ	2015	155904	7	6732	88138,6	6,6	0,987	0,557883	0,429117	0,306822	0,557883
м. Київ	2016	191736	6,7	8648	106295,5	6,52	0,994	0,623321	0,370679	0,306822	0,623321
м. Київ	2017	238687	6,9	11135	136044,8	4,77	0,967	0,727848	0,239152	0,306822	0,727848
м. Київ	2018	283175	6,2	13542	200308,3	4,3	0,936	0,963982	-0,02798	0,306822	0,963982
м. Київ	2019	320898	5,8	15776	213247,8	5,57	0,963	1,009969	-0,04697	0,306822	1,009969
м. Київ	2020	342247	6,8	17086	163036,3	1,92	0,949	0,820879	0,128121	0,306822	0,820879
м. Київ	2021	428824	7,1	20558	204683	3,93	0,957	0,960892	-0,00389	0,306822	0,960892
м. Київ	2022	359203	15,1	21798	143100,4	-150	0,831	0,814876	0,016124	0,306822	0,814876
м. Київ	2023	385960	13,1	25587	226008,7	-20	0,791	1,023246	-0,23225	0,306822	1,023246
м. Київ	2024	401165	11,8	31500	256845,9	-10	0,84	1,138784	-0,29878	0,306822	1,138784

Джерело: складено автором за результатами розрахунків Розділу 2

**Прогноз EconSec до 2030 року для кожної області за 3 сценаріями (інерційний /
стабілізаційний / трансформаційний)**

Область	Сценарій	Рік	Капітальні інвестиції, млн грн	Середня зарплата, грн	ВРП на душу, грн	Демографічна зміна, ‰	Безробіття, %	EconSec_ прогноз_ до 2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Івано-Франківська	Інерційний	2025	17456,06	21930,42	91342,05	-15,8749	15,46909	0,274452
Івано-Франківська	Інерційний	2026	18165,95	26183,75	101343	-21,7498	16,43818	0,276373
Івано-Франківська	Інерційний	2027	18904,72	31262,01	112439	-27,6247	17,40727	0,278787
Івано-Франківська	Інерційний	2028	19673,53	37325,18	124749,9	-33,4996	18,37636	0,281786
Івано-Франківська	Інерційний	2029	20473,6	44564,29	138408,7	-39,3745	19,34545	0,285478
Івано-Франківська	Інерційний	2030	21306,22	53207,39	153563	-45,2495	20,31455	0,289994
Волинська	Інерційний	2025	22214,54	20896,79	94455,57	-15,8898	22,80848	0,237585
Волинська	Інерційний	2026	24681,19	24900,25	105743	-21,7796	24,41697	0,240981
Волинська	Інерційний	2027	27421,74	29670,72	118379,3	-27,6695	26,02545	0,245698
Волинська	Інерційний	2028	30466,6	35355,12	132525,6	-33,5593	27,63394	0,25192
Волинська	Інерційний	2029	33849,55	42128,55	148362,4	-39,4491	29,24242	0,25986
Волинська	Інерційний	2030	37608,13	50199,66	166091,7	-45,3389	30,85091	0,26976
Вінницька	Інерційний	2025	26269,5	22964,39	119599	-15,1596	19,67515	0,272815
Вінницька	Інерційний	2026	29126,42	27561,58	134136,5	-20,3192	21,0503	0,278709
Вінницька	Інерційний	2027	32294,05	33079,07	150441,1	-25,4787	22,42545	0,286106
Вінницька	Інерційний	2028	35806,18	39701,09	168727,5	-30,6383	23,80061	0,295218
Вінницька	Інерційний	2029	39700,26	47648,76	189236,7	-35,7979	25,17576	0,306293
Вінницька	Інерційний	2030	44017,84	57187,46	212238,8	-40,9575	26,55091	0,319618
Дніпропетровська	Інерційний	2025	75155,81	24765,49	193915,6	-15,2944	15,91939	0,470826
Дніпропетровська	Інерційний	2026	81661,62	29282,86	216441,5	-20,5888	17,03879	0,491002
Дніпропетровська	Інерційний	2027	88730,61	34624,23	241584,1	-25,8833	18,15818	0,51344
Дніпропетровська	Інерційний	2028	96411,52	40939,89	269647,4	-31,1777	19,27758	0,538376
Дніпропетровська	Інерційний	2029	104757,3	48407,57	300970,6	-36,4721	20,39697	0,566076
Дніпропетровська	Інерційний	2030	113825,6	57237,4	335932,5	-41,7665	21,51636	0,596836
Житомирська	Інерційний	2025	17664,46	21295,42	100411,2	-15,1793	19,92606	0,240845
Житомирська	Інерційний	2026	19603,15	25460,07	112656,5	-20,3587	21,15212	0,244487
Житомирська	Інерційний	2027	21754,61	30439,19	126395	-25,538	22,37818	0,24924
Житомирська	Інерційний	2028	24142,2	36392,05	141809	-30,7173	23,60424	0,255267
Житомирська	Інерційний	2029	26791,82	43509,09	159102,8	-35,8967	24,8303	0,262759
Житомирська	Інерційний	2030	29732,25	52017,97	178505,5	-41,076	26,05636	0,271936
Закарпатська	Інерційний	2025	16311,38	22376,16	62541,86	-15,9872	19,88182	0,242059
Закарпатська	Інерційний	2026	18156,33	26706,46	69101,38	-21,9743	21,26364	0,245676
Закарпатська	Інерційний	2027	20209,96	31874,76	76348,89	-27,9615	22,64545	0,250499
Закарпатська	Інерційний	2028	22495,87	38043,25	84356,53	-33,9486	24,02727	0,256708

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Закарпатська	Інерційний	2029	25040,34	45405,48	93204,03	-39,9358	25,40909	0,26451
Закарпатська	Інерційний	2030	27872,6	54192,46	102979,5	-45,9229	26,79091	0,274147
Запорізька	Інерційний	2025	8620,897	25069,46	143244,1	-15,0362	19,84848	0,205601
Запорізька	Інерційний	2026	8491,758	29760,29	158990,8	-20,0725	21,19697	0,20061
Запорізька	Інерційний	2027	8364,553	35328,83	176468,5	-25,1087	22,54545	0,195972
Запорізька	Інерційний	2028	8239,253	41939,33	195867,5	-30,145	23,89394	0,191768
Запорізька	Інерційний	2029	8115,831	49786,73	217399	-35,1812	25,24242	0,188095
Запорізька	Інерційний	2030	7994,258	59102,49	241297,4	-40,2175	26,59091	0,185071
Київська	Інерційний	2025	66833,09	26053,3	167396,3	-16,3466	12,8703	0,467396
Київська	Інерційний	2026	71352,78	31001,33	184792,2	-22,6932	13,74061	0,483882
Київська	Інерційний	2027	76178,11	36889,1	203995,9	-29,0398	14,61091	0,50186
Київська	Інерційний	2028	81329,77	43895,08	225195,3	-35,3864	15,48121	0,521495
Київська	Інерційний	2029	86829,81	52231,62	248597,7	-41,733	16,35152	0,542975
Київська	Інерційний	2030	92701,8	62151,45	274432,1	-48,0796	17,22182	0,566518
Кіровоградська	Інерційний	2025	12065,72	20382,77	113196,6	-14,9907	23,60848	0,191477
Кіровоградська	Інерційний	2026	12973,81	24253,21	125930,9	-19,9813	25,21697	0,188187
Кіровоградська	Інерційний	2027	13950,24	28858,59	140097,8	-24,972	26,82545	0,185439
Кіровоградська	Інерційний	2028	15000,15	34338,48	155858,5	-29,9627	28,43394	0,183319
Кіровоградська	Інерційний	2029	16129,09	40858,93	173392,1	-34,9533	30,04242	0,181931
Кіровоградська	Інерційний	2030	17342,99	48617,53	192898,3	-39,944	31,65091	0,181398
Львівська	Інерційний	2025	52957,22	22842,27	125437,9	-15,8644	13,61758	0,413909
Львівська	Інерційний	2026	59036,93	27176,91	141742,2	-21,7287	14,43515	0,435813
Львівська	Інерційний	2027	65814,62	32334,1	160165,8	-27,5931	15,25273	0,460529
Львівська	Інерційний	2028	73370,42	38469,94	180984,1	-33,4575	16,0703	0,488414
Львівська	Інерційний	2029	81793,66	45770,14	204508,3	-39,3218	16,88788	0,519875
Львівська	Інерційний	2030	91183,92	54455,66	231090,2	-45,1862	17,70545	0,555371
Миколаївська	Інерційний	2025	13632,42	25288,9	116642,1	-15,2415	20,27273	0,224262
Миколаївська	Інерційний	2026	13878,08	30229,18	129285,6	-20,4829	21,74545	0,220431
Миколаївська	Інерційний	2027	14128,18	36134,56	143299,7	-25,7244	23,21818	0,21706
Миколаївська	Інерційний	2028	14382,78	43193,57	158832,8	-30,9658	24,69091	0,21425
Миколаївська	Інерційний	2029	14641,96	51631,59	176049,6	-36,2073	26,16364	0,212123
Миколаївська	Інерційний	2030	14905,82	61718	195132,7	-41,4487	27,63636	0,210828
Одеська	Інерційний	2025	25375,56	22269,07	119067,7	-15,75	13,0703	0,317564
Одеська	Інерційний	2026	26403,87	26258,15	132133,3	-21,5	13,94061	0,32073
Одеська	Інерційний	2027	27473,86	30961,8	146632,6	-27,25	14,81091	0,324328
Одеська	Інерційний	2028	28587,2	36508,02	162723	-33	15,68121	0,328425
Одеська	Інерційний	2029	29745,66	43047,74	180579	-38,75	16,55152	0,333101
Одеська	Інерційний	2030	30951,06	50758,93	200394,5	-44,5	17,42182	0,338452
Полтавська	Інерційний	2025	29190,82	23699,73	203799,1	-14,9988	22,07273	0,256451
Полтавська	Інерційний	2026	32057,96	28225	227388,4	-19,9976	23,44545	0,261151
Полтавська	Інерційний	2027	35206,72	33614,32	253708,1	-24,9964	24,81818	0,267097
Полтавська	Інерційний	2028	38664,75	40032,69	283074,2	-29,9952	26,19091	0,274458
Полтавська	Інерційний	2029	42462,43	47676,58	315839,4	-34,9939	27,56364	0,283424

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Полтавська	Інерційний	2030	46633,12	56780,02	352397,1	-39,9927	28,93636	0,29422
Рівненська	Інерційний	2025	17738,68	23472,55	80085,56	-16,0414	16,90788	0,267488
Рівненська	Інерційний	2026	20731,24	28176,36	88500,18	-22,0828	17,81576	0,278788
Рівненська	Інерційний	2027	24228,65	33822,8	97798,93	-28,1242	18,72364	0,292417
Рівненська	Інерційний	2028	28316,07	40600,76	108074,7	-34,1656	19,63152	0,308793
Рівненська	Інерційний	2029	33093,06	48737	119430,2	-40,207	20,53939	0,32841
Рівненська	Інерційний	2030	38675,94	58503,72	131978,7	-46,2484	21,44727	0,351849
Сумська	Інерційний	2025	13189,84	21656,22	104549,1	-14,8747	17,97576	0,238149
Сумська	Інерційний	2026	14319,86	25842,61	116378,7	-19,7495	19,15152	0,239016
Сумська	Інерційний	2027	15546,69	30838,28	129546,8	-24,6242	20,32727	0,240586
Сумська	Інерційний	2028	16878,63	36799,67	144204,8	-29,4989	21,50303	0,24297
Сумська	Інерційний	2029	18324,67	43913,46	160521,4	-34,3736	22,67879	0,246297
Сумська	Інерційний	2030	19894,61	52402,44	178684,2	-39,2484	23,85455	0,250721
Тернопільська	Інерційний	2025	17952,28	21463,84	83963,92	-15,3566	21,12727	0,235383
Тернопільська	Інерційний	2026	20307,38	25929,89	95039,56	-20,7132	22,45455	0,240285
Тернопільська	Інерційний	2027	22971,44	31325,21	107576,2	-26,0698	23,78182	0,246724
Тернопільська	Інерційний	2028	25985	37843,15	121766,5	-31,4264	25,10909	0,254948
Тернопільська	Інерційний	2029	29393,89	45717,3	137828,7	-36,783	26,43636	0,265244
Тернопільська	Інерційний	2030	33249,99	55229,84	156009,6	-42,1396	27,76364	0,277949
Харківська	Інерційний	2025	27529,21	21881,07	125158,8	-15,4188	11,95939	0,332236
Харківська	Інерційний	2026	28359,11	25930,53	137664,7	-20,8376	12,71879	0,335313
Харківська	Інерційний	2027	29214,03	30729,41	151420,3	-26,2564	13,47818	0,338803
Харківська	Інерційний	2028	30094,72	36416,4	166550,2	-31,6752	14,23758	0,342783
Харківська	Інерційний	2029	31001,97	43155,87	183192	-37,0939	14,99697	0,347342
Харківська	Інерційний	2030	31936,56	51142,59	201496,6	-42,5127	15,75636	0,352586
Херсонська	Інерційний	2025	1013,617	20881,52	90955,28	-15,2354	21,1297	0,172283
Херсонська	Інерційний	2026	835,5049	24966,39	101569,8	-20,4708	22,55939	0,166916
Херсонська	Інерційний	2027	688,6902	29850,35	113423,1	-25,7062	23,98909	0,162019
Херсонська	Інерційний	2028	567,6738	35689,71	126659,7	-30,9416	25,41879	0,157651
Херсонська	Інерційний	2029	467,9223	42671,38	141441	-36,177	26,84848	0,153896
Херсонська	Інерційний	2030	385,6991	51018,81	157947,2	-41,4124	28,27818	0,150858
Хмельницька	Інерційний	2025	17230,57	22716,45	101740,2	-15,1834	18,43212	0,250834
Хмельницька	Інерційний	2026	18470,37	27323,8	114377,6	-20,3668	19,66424	0,252117
Хмельницька	Інерційний	2027	19799,37	32865,61	128584,8	-25,5502	20,89636	0,254127
Хмельницька	Інерційний	2028	21223,99	39531,4	144556,8	-30,7336	22,12848	0,256983
Хмельницька	Інерційний	2029	22751,12	47549,15	162512,6	-35,917	23,36061	0,260827
Хмельницька	Інерційний	2030	24388,14	57193,05	182698,8	-41,1004	24,59273	0,265829
Черкаська	Інерційний	2025	18405,04	21913,98	116141,5	-14,9618	17,89273	0,256637
Черкаська	Інерційний	2026	20519,33	26194,44	128844,5	-19,9235	18,98545	0,261725
Черкаська	Інерційний	2027	22876,5	31311	142936,8	-24,8853	20,07818	0,268059
Черкаська	Інерційний	2028	25504,45	37426,97	158570,5	-29,847	21,17091	0,275826
Черкаська	Інерційний	2029	28434,29	44737,58	175914,1	-34,8088	22,26364	0,285242
Черкаська	Інерційний	2030	31700,7	53476,17	195154,7	-39,7705	23,35636	0,296558

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чернівецька	Інерційний	2025	5289,581	20531,6	63991,97	-15,9141	16,58182	0,224393
Чернівецька	Інерційний	2026	5621,115	24601,49	71884,49	-21,8282	17,66364	0,224283
Чернівецька	Інерційний	2027	5973,429	29478,14	80750,44	-27,7424	18,74545	0,22464
Чернівецька	Інерційний	2028	6347,825	35321,47	90709,89	-33,6565	19,82727	0,225555
Чернівецька	Інерційний	2029	6745,687	42323,09	101897,7	-39,5706	20,90909	0,227138
Чернівецька	Інерційний	2030	7168,486	50712,62	114465,4	-45,4847	21,99091	0,229521
Чернігівська	Інерційний	2025	19130,82	20783,18	124422,9	-14,575	22,24121	0,225742
Чернігівська	Інерційний	2026	21727,09	24807,07	141484,1	-19,1501	23,78242	0,228338
Чернігівська	Інерційний	2027	24675,69	29610,03	160884,8	-23,7251	25,32364	0,232432
Чернігівська	Інерційний	2028	28024,45	35342,91	182945,8	-28,3001	26,86485	0,238254
Чернігівська	Інерційний	2029	31827,67	42185,75	208031,9	-32,8752	28,40606	0,246074
Чернігівська	Інерційний	2030	36147,04	50353,44	236557,9	-37,4502	29,94727	0,256201
м. Київ	Інерційний	2025	281214,2	36914,57	444045,7	-16,7494	12,60424	1,225766
м. Київ	Інерційний	2026	307894,6	43259,85	491509,9	-23,4988	13,40848	1,321222
м. Київ	Інерційний	2027	337106,2	50695,83	544047,6	-30,2482	14,21273	1,425998
м. Київ	Інерційний	2028	369089,2	59409,99	602201,1	-36,9976	15,01697	1,541021
м. Київ	Інерційний	2029	404106,7	69622,04	666570,6	-43,747	15,82121	1,667318
м. Київ	Інерційний	2030	442446,5	81589,44	737820,6	-50,4964	16,62545	1,806023
Івано-Франківська	Стабілізаційний	2025	17525,78	22322,63	91817,8	-14,6999	15,38099	0,274561
Івано-Франківська	Стабілізаційний	2026	18311,36	27128,7	102401,5	-19,3999	16,26198	0,276701
Івано-Франківська	Стабілізаційний	2027	19132,15	32969,5	114205,1	-24,0998	17,14298	0,279474
Івано-Франківська	Стабілізаційний	2028	19989,74	40067,84	127369,3	-28,7997	18,02397	0,283011
Івано-Франківська	Стабілізаційний	2029	20885,76	48694,45	142051	-33,4996	18,90496	0,287468
Івано-Франківська	Стабілізаційний	2030	21821,95	59178,37	158425	-38,1996	19,78595	0,293037
Волинська	Стабілізаційний	2025	22449,68	21266,3	94990,19	-14,7119	22,66226	0,238695
Волинська	Стабілізаційний	2026	25206,47	25788,65	106943,4	-19,4237	24,12452	0,24348
Волинська	Стабілізаційний	2027	28301,78	31272,69	120400,8	-24,1356	25,58678	0,249926
Волинська	Стабілізаційний	2028	31777,19	37922,94	135551,6	-28,8474	27,04904	0,25829
Волинська	Стабілізаційний	2029	35679,38	45987,38	152608,9	-33,5593	28,51129	0,268874
Волинська	Стабілізаційний	2030	40060,75	55766,74	171812,7	-38,2711	29,97355	0,282028
Вінницька	Стабілізаційний	2025	26542,1	23387,29	120286,9	-14,1277	19,55014	0,274045
Вінницька	Стабілізаційний	2026	29734,06	28586,04	135684,1	-18,2553	20,80028	0,281488

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Вінницька	Стабілізаційний	2027	33309,89	34940,41	153052,1	-22,383	22,05041	0,290824
Вінницька	Стабілізаційний	2028	37315,74	42707,3	172643,3	-26,5106	23,30055	0,302353
Вінницька	Стабілізаційний	2029	41803,35	52200,68	194742,3	-30,6383	24,55069	0,316427
Вінницька	Стабілізаційний	2030	46830,63	63804,35	219670	-34,766	25,80083	0,33346
Дніпропетровська	Стабілізаційний	2025	75782,36	25183,94	194984	-14,2355	15,81763	0,473108
Дніпропетровська	Стабілізаційний	2026	83028,86	30280,77	218833,3	-18,4711	16,83526	0,496053
Дніпропетровська	Стабілізаційний	2027	90968,3	36409,11	245599,6	-22,7066	17,85289	0,521829
Дніпропетровська	Стабілізаційний	2028	99666,93	43777,74	275639,7	-26,9422	18,87052	0,550765
Дніпропетровська	Стабілізаційний	2029	109197,3	52637,66	309354,3	-31,1777	19,88815	0,583237
Дніпропетровська	Стабілізаційний	2030	119639,1	63290,69	347192,5	-35,4132	20,90579	0,619671
Житомирська	Стабілізаційний	2025	17849,37	21679,21	100990,6	-14,1435	19,8146	0,241641
Житомирська	Стабілізаційний	2026	20015,71	26386,04	113960,3	-18,2869	20,9292	0,246318
Житомирська	Стабілізаційний	2027	22444,97	32114,79	128595,6	-22,4304	22,0438	0,252398
Житомирська	Стабілізаційний	2028	25169,06	39087,32	145110,4	-26,5739	23,1584	0,260112
Житомирська	Стабілізаційний	2029	28223,77	47573,67	163746,2	-30,7173	24,273	0,269732
Житомирська	Стабілізаційний	2030	31649,22	57902,52	184775,2	-34,8608	25,3876	0,281579
Закарпатська	Стабілізаційний	2025	16487,1	22775,54	62854,53	-14,7897	19,7562	0,242832
Закарпатська	Стабілізаційний	2026	18549,64	27668,29	69794,04	-19,5794	21,0124	0,247469
Закарпатська	Стабілізаційний	2027	20870,2	33612,14	77499,72	-24,3692	22,2686	0,253617
Закарпатська	Стабілізаційний	2028	23481,06	40832,86	86056,15	-29,1589	23,52479	0,261525
Закарпатська	Стабілізаційний	2029	26418,54	49604,78	95557,26	-33,9486	24,78099	0,271487
Закарпатська	Стабілізаційний	2030	29723,5	60261,13	106107,3	-38,7383	26,03719	0,283848
Запорізька	Стабілізаційний	2025	8607,895	25503,17	143993	-14,029	19,7259	0,205792
Запорізька	Стабілізаційний	2026	8466,163	30798,92	160657,7	-18,058	20,95179	0,201079

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Запорізька	Стабілізаційний	2027	8326,764	37194,35	179250,9	-22,087	22,17769	0,196838
Запорізька	Стабілізаційний	2028	8189,661	44917,78	199996	-26,116	23,40358	0,193184
Запорізька	Стабілізаційний	2029	8054,815	54245	223142	-30,145	24,62948	0,190262
Запорізька	Стабілізаційний	2030	7922,189	65509,02	248966,7	-34,174	25,85537	0,188247
Київська	Стабілізаційний	2025	67271,87	26510,29	168225,9	-15,0773	12,79118	0,468706
Київська	Стабілізаційний	2026	72292,75	32098,44	186628,3	-20,1546	13,58237	0,486826
Київська	Стабілізаційний	2027	77688,37	38864,53	207043,8	-25,2319	14,37355	0,506813
Київська	Стабілізаційний	2028	83486,69	47056,86	229692,5	-30,3091	15,16474	0,528902
Київська	Стабілізаційний	2029	89717,77	56976,06	254818,9	-35,3864	15,95592	0,55336
Київська	Стабілізаційний	2030	96413,92	68986,14	282693,8	-40,4637	16,74711	0,580502
Кіровоградська	Стабілізаційний	2025	12153,6	20740,25	113801,6	-13,9925	23,46226	0,192183
Кіровоградська	Стабілізаційний	2026	13163,47	25111,37	127280,6	-17,9851	24,92452	0,189724
Кіровоградська	Стабілізаційний	2027	14257,25	30403,73	142356,2	-21,9776	26,38678	0,18796
Кіровоградська	Стабілізаційний	2028	15441,92	36811,49	159217,3	-25,9701	27,84904	0,187017
Кіровоградська	Стабілізаційний	2029	16725,03	44569,73	178075,5	-29,9627	29,31129	0,187045
Кіровоградська	Стабілізаційний	2030	18114,75	53963,05	199167,3	-33,9552	30,77355	0,188225
Львівська	Стабілізаційний	2025	53535,89	23242,64	126206,7	-14,6915	13,54325	0,415747
Львівська	Стабілізаційний	2026	60334,19	28137,93	143485	-19,383	14,2865	0,440075
Львівська	Стабілізаційний	2027	67995,78	34064,26	163128,7	-24,0745	15,02975	0,467921
Львівська	Стабілізаційний	2028	76630,29	41238,78	185461,8	-28,766	15,773	0,499781
Львівська	Стабілізаційний	2029	86361,26	49924,37	210852,5	-33,4575	16,51625	0,536227
Львівська	Стабілізаційний	2030	97327,92	60439,3	239719,2	-38,1489	17,2595	0,577919
Миколаївська	Стабілізаційний	2025	13656,79	25744,21	117243,8	-14,1932	20,13884	0,224667
Миколаївська	Стабілізаційний	2026	13927,74	31327,49	130623	-18,3863	21,47769	0,221347

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Миколаївська	Стабілізаційний	2027	14204,08	38121,65	145529	-22,5795	22,81653	0,218626
Миколаївська	Стабілізаційний	2028	14485,9	46389,28	162135,9	-26,7727	24,15537	0,216649
Миколаївська	Стабілізаційний	2029	14773,3	56449,97	180637,9	-30,9658	25,49421	0,215594
Миколаївська	Стабілізаційний	2030	15066,41	68692,56	201251,3	-35,159	26,83306	0,21568
Одеська	Стабілізаційний	2025	25476,57	22639,05	119689,1	-14,6	12,99118	0,317711
Одеська	Стабілізаційний	2026	26614,48	27137,92	133516,2	-19,2	13,78237	0,321128
Одеська	Стабілізаційний	2027	27803,23	32530,81	148940,7	-23,8	14,57355	0,325102
Одеська	Стабілізаційний	2028	29045,07	38995,38	166147,1	-28,4	15,36474	0,329733
Одеська	Стабілізаційний	2029	30342,37	46744,59	185341,2	-33	16,15592	0,335137
Одеська	Стабілізаційний	2030	31697,63	56033,75	206752,7	-37,6	16,94711	0,341457
Полтавська	Стабілізаційний	2025	29465,6	24117,51	204918,2	-13,999	21,94793	0,25766
Полтавська	Стабілізаційний	2026	32664,34	29228,87	229892,6	-17,9981	23,19587	0,263849
Полтавська	Стабілізаційний	2027	36210,33	35423,5	257910,6	-21,9971	24,4438	0,271625
Полтавська	Стабілізаційний	2028	40141,26	42930,99	289343,4	-25,9961	25,69174	0,281226
Полтавська	Стабілізаційний	2029	44498,94	52029,58	324607	-29,9952	26,93967	0,29293
Полтавська	Стабілізаційний	2030	49329,68	63056,49	364168,3	-33,9942	28,1876	0,307061
Рівненська	Стабілізаційний	2025	18017,38	23905,22	80486,62	-14,8331	16,82534	0,268326
Рівненська	Стабілізаційний	2026	21387,79	29224,68	89388,81	-19,6662	17,65069	0,28093
Рівненська	Стабілізаційний	2027	25388,69	35727,85	99275,62	-24,4993	18,47603	0,296461
Рівненська	Стабілізаційний	2028	30138,01	43678,13	110256	-29,3325	19,30138	0,315501
Рівненська	Стабілізаційний	2029	35775,76	53397,53	122450,8	-34,1656	20,12672	0,338749
Рівненська	Стабілізаційний	2030	42468,13	65279,72	135994,4	-38,9987	20,95207	0,367043
Сумська	Стабілізаційний	2025	13298,71	22042,35	105111	-13,8998	17,86887	0,238689
Сумська	Стабілізаційний	2026	14557,23	26772,39	117632,9	-17,7996	18,93774	0,240251

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Сумська	Стабілізаційний	2027	15934,84	32517,43	131646,6	-21,6993	20,00661	0,242708
Сумська	Стабілізаційний	2028	17442,82	39495,3	147329,8	-25,5991	21,07548	0,246218
Сумська	Стабілізаційний	2029	19093,51	47970,54	164881,2	-29,4989	22,14435	0,250967
Сумська	Стабілізаційний	2030	20900,41	58264,46	184523,6	-33,3987	23,21322	0,257181
Тернопільська	Стабілізаційний	2025	18174,94	21873,42	84485,71	-14,2853	21,00661	0,236378
Тернопільська	Стабілізаційний	2026	20814,25	26928,94	96224,48	-18,5706	22,21322	0,242595
Тернопільська	Стабілізаційний	2027	23836,84	33152,93	109594,3	-22,8559	23,41983	0,25075
Тернопільська	Стабілізаційний	2028	27298,35	40815,45	124821,7	-27,1411	24,62645	0,261191
Тернопільська	Стабілізаційний	2029	31262,54	50248,97	142164,9	-31,4264	25,83306	0,274326
Тернопільська	Стабілізаційний	2030	35802,4	61862,83	161917,9	-35,7117	27,03967	0,290646
Харківська	Стабілізаційний	2025	27611,1	22255,78	125756,2	-14,335	11,89036	0,332302
Харківська	Стабілізаційний	2026	28528,07	26826,25	138982,1	-18,6701	12,58072	0,33554
Харківська	Стабілізаційний	2027	29475,5	32335,31	153598,9	-23,0051	13,27107	0,339314
Харківська	Стабілізаційний	2028	30454,39	38975,72	169753	-27,3401	13,96143	0,343732
Харківська	Стабілізаційний	2029	31465,79	46979,81	187606	-31,6752	14,65179	0,348923
Харківська	Стабілізаційний	2030	32510,78	56627,63	207336,6	-36,0102	15,34215	0,355047
Херсонська	Стабілізаційний	2025	994,2179	21257,96	91458,64	-14,1883	20,99972	0,172464
Херсонська	Стабілізаційний	2026	803,8296	25874,65	102697,2	-18,3766	22,29945	0,167386
Херсонська	Стабілізаційний	2027	649,8998	31493,98	115316,7	-22,5649	23,59917	0,162908
Херсонська	Стабілізаційний	2028	525,4469	38333,68	129486,9	-26,7533	24,8989	0,15912
Херсонська	Стабілізаційний	2029	424,8261	46658,79	145398,3	-30,9416	26,19862	0,156146
Херсонська	Стабілізаційний	2030	343,4738	56791,91	163265	-35,1299	27,49835	0,154147
Хмельницька	Стабілізаційний	2025	17350,71	23139,85	102337,5	-14,1467	18,32011	0,25142
Хмельницька	Стабілізаційний	2026	18728,83	28351,84	115724,7	-18,2934	19,44022	0,253452

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Хмельницька	Стабілізаційний	2027	20216,41	34737,76	130863,1	-22,4401	20,56033	0,256413
Хмельницька	Стабілізаційний	2028	21822,14	42562,04	147981,8	-26,5869	21,68044	0,260474
Хмельницька	Стабілізаційний	2029	23555,41	52148,64	167339,8	-30,7336	22,80055	0,265842
Хмельницька	Стабілізаційний	2030	25426,35	63894,52	189230,2	-34,8803	23,92066	0,272768
Черкаська	Стабілізаційний	2025	18606,27	22308,49	116745,9	-13,9694	17,79339	0,257445
Черкаська	Стабілізаційний	2026	20970,48	27146,05	130188,8	-17,9388	18,78678	0,263604
Черкаська	Стабілізаційний	2027	23635,1	33032,64	145179,7	-21,9082	19,78017	0,271335
Черкаська	Стабілізаційний	2028	26638,3	40195,72	161896,7	-25,8776	20,77355	0,280898
Черкаська	Стабілізаційний	2029	30023,11	48912,11	180538,7	-29,847	21,76694	0,2926
Черкаська	Стабілізаційний	2030	33838	59518,63	201327,2	-33,8164	22,76033	0,306805
Чернівецька	Стабілізаційний	2025	5321,834	20906,27	64365,17	-14,7313	16,48347	0,224434
Чернівецька	Стабілізаційний	2026	5689,875	25507,57	72725,41	-19,4626	17,46694	0,224468
Чернівецька	Стабілізаційний	2027	6083,368	31121,58	82171,53	-24,1939	18,45041	0,225102
Чернівецька	Стабілізаційний	2028	6504,074	37971,19	92844,59	-28,9252	19,43388	0,226467
Чернівецька	Стабілізаційний	2029	6953,874	46328,34	104903,9	-33,6565	20,41736	0,22872
Чернівецька	Стабілізаційний	2030	7434,781	56524,82	118529,7	-38,3878	21,40083	0,232056
Чернігівська	Стабілізаційний	2025	19375,84	21154,29	125224,9	-13,66	22,1011	0,227031
Чернігівська	Стабілізаційний	2026	22287,18	25700,89	143313,9	-17,32	23,5022	0,231241
Чернігівська	Стабілізаційний	2027	25635,96	31224,67	164016	-20,9801	24,90331	0,23735
Чернігівська	Стабілізаційний	2028	29487,93	37935,66	187708,5	-24,6401	26,30441	0,245687
Чернігівська	Стабілізаційний	2029	33918,67	46089,02	214823,5	-28,3001	27,70551	0,256636
Чернігівська	Стабілізаційний	2030	39015,16	55994,73	245855,3	-31,9601	29,10661	0,27065
м. Київ	Стабілізаційний	2025	283774,8	37504,77	446306,2	-15,3995	12,53113	1,23462
м. Київ	Стабілізаційний	2026	313527	44654,22	496526,9	-20,799	13,26226	1,340873

1	2	3	4	5	6	7	8	9
м. Київ	Стабілізаційний	2027	346398,6	53166,54	552398,7	-26,1985	13,99339	1,458691
м. Київ	Стабілізаційний	2028	382716,6	63301,56	614557,4	-31,5981	14,72452	1,589357
м. Київ	Стабілізаційний	2029	422842,3	75368,58	683710,6	-36,9976	15,45565	1,734298
м. Київ	Стабілізаційний	2030	467175	89735,92	760645,3	-42,3971	16,18678	1,895109
Івано-Франківська	Трансформаційний	2025	17630,89	22521,36	92296,04	-13,5249	15,27527	0,274805
Івано-Франківська	Трансформаційний	2026	18531,65	27613,88	103471	-17,0499	16,05055	0,277268
Івано-Франківська	Трансформаційний	2027	19478,44	33857,91	115998,9	-20,5748	16,82582	0,280461
Івано-Франківська	Трансформаційний	2028	20473,6	41513,84	130043,8	-24,0998	17,60109	0,284537
Івано-Франківська	Трансформаційний	2029	21519,61	50900,93	145789,1	-27,6247	18,37636	0,289686
Івано-Франківська	Трансформаційний	2030	22619,05	62410,62	163440,8	-31,1497	19,15164	0,296136
Волинська	Трансформаційний	2025	22807,07	21453,5	95527,84	-13,5339	22,48679	0,240348
Волинська	Трансформаційний	2026	26015,41	26244,67	108157,5	-17,0678	23,77358	0,247165
Волинська	Трансформаційний	2027	29675,07	32105,83	122456,8	-20,6017	25,06036	0,256103
Волинська	Трансформаційний	2028	33849,55	39275,96	138646,7	-24,1356	26,34715	0,267516
Волинська	Трансформаційний	2029	38611,26	48047,38	156977	-27,6695	27,63394	0,281824
Волинська	Трансформаційний	2030	44042,82	58777,7	177730,7	-31,2033	28,92073	0,299519
Вінницька	Трансформаційний	2025	26956,32	23601,65	120978,8	-13,0957	19,40012	0,275841
Вінницька	Трансформаційний	2026	30669,37	29112,46	137249,5	-16,1915	20,50024	0,28551
Вінницька	Трансформаційний	2027	34893,87	35910	155708,5	-19,2872	21,60036	0,297594
Вінницька	Трансформаційний	2028	39700,26	44294,72	176650	-22,383	22,70048	0,312504
Вінницька	Трансформаційний	2029	45168,7	54637,21	200408	-25,4787	23,80061	0,330724
Вінницька	Трансформаційний	2030	51390,38	67394,59	227361,3	-28,5745	24,90073	0,352831
Дніпропетровська	Трансформаційний	2025	76731,98	25395,8	196058,4	-13,1767	15,69552	0,476586
Дніпропетровська	Трансформаційний	2026	85122,77	30792,4	221251,4	-16,3533	16,59103	0,503742

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дніпропетровська	Трансформ аційний	2027	94431,1	37335,77	249681,7	-19,53	17,48655	0,534582
Дніпропетровська	Трансформ аційний	2028	104757,3	45269,6	281765,2	-22,7066	18,38206	0,569576
Дніпропетровська	Трансформ аційний	2029	116212,7	54889,37	317971,4	-25,8833	19,27758	0,60926
Дніпропетровська	Трансформ аційний	2030	128920,8	66553,33	358830	-29,0599	20,17309	0,654247
Житомирська	Трансформ аційний	2025	18130,37	21873,7	101573,3	-13,1076	19,68085	0,242831
Житомирська	Трансформ аційний	2026	20650,88	26861,58	115279,2	-16,2152	20,6617	0,248999
Житомирська	Трансформ аційний	2027	23521,79	32986,87	130834,5	-19,3228	21,64255	0,256942
Житомирська	Трансформ аційний	2028	26791,82	40508,91	148488,7	-22,4304	22,62339	0,266969
Житомирська	Трансформ аційний	2029	30516,46	49746,22	168525,1	-25,538	23,60424	0,27945
Житомирська	Трансформ аційний	2030	34758,89	61089,92	191265,2	-28,6456	24,58509	0,294822
Закарпатська	Трансформ аційний	2025	16754,25	22977,89	63168,76	-13,5923	19,60545	0,243997
Закарпатська	Трансформ аційний	2026	19155,64	28162,13	70493,64	-17,1846	20,71091	0,250108
Закарпатська	Трансформ аційний	2027	21901,23	34516,02	78667,89	-20,7769	21,81636	0,258109
Закарпатська	Трансформ аційний	2028	25040,34	42303,47	87790,01	-24,3692	22,92182	0,268333
Закарпатська	Трансформ аційний	2029	28629,38	51847,91	97969,9	-27,9615	24,02727	0,281176
Закарпатська	Трансформ аційний	2030	32732,83	63545,75	109330,2	-31,5537	25,13273	0,297109
Запорізька	Трансформ аційний	2025	8588,429	25722,83	144745,9	-13,0217	19,57879	0,206001
Запорізька	Трансформ аційний	2026	8427,915	31331,76	162342	-16,0435	20,65758	0,201538
Запорізька	Трансформ аційний	2027	8270,401	38163,73	182077,3	-19,0652	21,73636	0,197602
Запорізька	Трансформ аційний	2028	8115,831	46485,42	204211,6	-22,087	22,81515	0,194327
Запорізька	Трансформ аційний	2029	7964,15	56621,68	229036,7	-25,1087	23,89394	0,191884
Запорізька	Трансформ аційний	2030	7815,304	68968,18	256879,7	-28,1305	24,97273	0,190483
Київська	Трансформ аційний	2025	67935,44	26741,78	169059,5	-13,808	12,69624	0,47081
Київська	Трансформ аційний	2026	73725,98	32661,47	188482,6	-17,6159	13,39248	0,49146

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Київська	Трансформ аційний	2027	80010,08	39891,56	210137,1	-21,4239	14,08873	0,51447
Київська	Трансформ аційний	2028	86829,81	48722,15	234279,6	-25,2319	14,78497	0,540144
Київська	Трансформ аційний	2029	94230,82	59507,52	261195,7	-29,0398	15,48121	0,568838
Київська	Трансформ аційний	2030	102262,7	72680,38	291204,2	-32,8478	16,17745	0,600967
Кіровоградська	Трансформ аційний	2025	12286,61	20921,32	114409,8	-12,9944	23,28679	0,193155
Кіровоградська	Трансформ аційний	2026	13453,17	25551,77	128644,8	-15,9888	24,57358	0,191786
Кіровоградська	Трансформ аційний	2027	14730,49	31207,06	144650,9	-18,9832	25,86036	0,191254
Кіровоградська	Трансформ аційний	2028	16129,09	38114,01	162648,5	-21,9776	27,14715	0,191716
Кіровоградська	Трансформ аційний	2029	17660,48	46549,65	182885,4	-24,972	28,43394	0,193356
Кіровоградська	Трансформ аційний	2030	19337,27	56852,33	205640,1	-27,9664	29,72073	0,196402
Львівська	Трансформ аційний	2025	54415,77	23445,44	126980,1	-13,5186	13,45406	0,418667
Львівська	Трансформ аційний	2026	62333,72	28631,12	145249,1	-17,0372	14,10812	0,446819
Львівська	Трансформ аційний	2027	71403,81	34963,76	166146,4	-20,5559	14,76218	0,479583
Львівська	Трансформ аційний	2028	81793,66	42697,06	190050,4	-24,0745	15,41624	0,517686
Львівська	Трансформ аційний	2029	93695,32	52140,81	217393,4	-27,5931	16,0703	0,56197
Львівська	Трансформ аційний	2030	107328,8	63673,34	248670,3	-31,1117	16,72436	0,613418
Миколаївська	Трансформ аційний	2025	13693,42	25974,93	117848,7	-13,1449	19,97818	0,22517
Миколаївська	Трансформ аційний	2026	14002,57	31891,52	131974,2	-16,2897	21,15636	0,222406
Миколаївська	Трансформ аційний	2027	14318,7	39155,8	147792,9	-19,4346	22,33455	0,220313
Миколаївська	Трансформ аційний	2028	14641,96	48074,74	165507,7	-22,5795	23,51273	0,219061
Миколаївська	Трансформ аційний	2029	14972,53	59025,24	185345,7	-25,7244	24,69091	0,21886
Миколаївська	Трансформ аційний	2030	15310,55	72470,06	207561,6	-28,8692	25,86909	0,219972
Одеська	Трансформ аційний	2025	25628,82	22826,34	120313,9	-13,45	12,89624	0,318045
Одеська	Трансформ аційний	2026	26933,55	27588,8	134913,6	-16,9	13,59248	0,32188

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Одеська	Трансформ аційний	2027	28304,7	33344,88	151285,1	-20,35	14,28873	0,326371
Одеська	Трансформ аційний	2028	29745,66	40301,9	169643,1	-23,8	14,98497	0,331635
Одеська	Трансформ аційний	2029	31259,97	48710,43	190228,9	-27,25	15,68121	0,337815
Одеська	Трансформ аційний	2030	32851,37	58873,29	213312,7	-30,7	16,37745	0,345083
Полтавська	Трансформ аційний	2025	29882,62	24329,16	206043,5	-12,9993	21,79818	0,259438
Полтавська	Трансформ аційний	2026	33595,47	29744,11	232424,3	-15,9985	22,89636	0,267784
Полтавська	Трансформ аційний	2027	37769,63	36364,28	262182,8	-18,9978	23,99455	0,27817
Полтавська	Трансформ аційний	2028	42462,43	44457,9	295751,4	-21,9971	25,09273	0,290922
Полтавська	Трансформ аційний	2029	47738,29	54352,93	333617,9	-24,9964	26,19091	0,306424
Полтавська	Трансформ аційний	2030	53669,67	66450,3	376332,7	-27,9956	27,28909	0,325127
Рівненська	Трансформ аційний	2025	18443,67	24124,54	80889,7	-13,6248	16,7263	0,269688
Рівненська	Трансформ аційний	2026	22411,82	29763,38	90286,36	-17,2497	17,45261	0,28433
Рівненська	Трансформ аційний	2027	27233,73	36720,25	100774,6	-20,8745	18,17891	0,302786
Рівненська	Трансформ аційний	2028	33093,06	45303,21	112481,2	-24,4993	18,90521	0,325903
Рівненська	Трансформ аційний	2029	40213,03	55892,34	125547,8	-28,1242	19,63152	0,354718
Рівненська	Трансформ аційний	2030	48864,86	68956,57	140132,2	-31,749	20,35782	0,390495
Сумська	Трансформ аційний	2025	13463,7	22237,99	105675,9	-12,9248	17,74061	0,239469
Сумська	Трансформ аційний	2026	14920,67	27249,75	118900,6	-15,8497	18,68121	0,24197
Сумська	Трансформ аційний	2027	16535,31	33390,99	133780,4	-18,7745	19,62182	0,24556
Сумська	Трансформ аційний	2028	18324,67	40916,28	150522,4	-21,6993	20,56242	0,250436
Сумська	Трансформ аційний	2029	20307,67	50137,54	169359,5	-24,6242	21,50303	0,256836
Сумська	Трансформ аційний	2030	22505,27	61436,98	190554	-27,549	22,44364	0,265045
Тернопільська	Трансформ аційний	2025	18514,12	22081,13	85010,75	-13,214	20,86182	0,237845
Тернопільська	Трансформ аційний	2026	21598,38	27442,82	97424,18	-16,4279	21,92364	0,245959

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тернопільська	Трансформ аційний	2027	25196,43	34106,4	111650,2	-19,6419	22,98545	0,25655
Тернопільська	Трансформ аційний	2028	29393,89	42388,03	127953,6	-22,8559	24,04727	0,270099
Тернопільська	Трансформ аційний	2029	34290,6	52680,57	146637,6	-26,0698	25,10909	0,287179
Тернопільська	Трансформ аційний	2030	40003,05	65472,33	168049,9	-29,2838	26,17091	0,308481
Харківська	Трансформ аційний	2025	27734,38	22445,54	126356,5	-13,2513	11,80752	0,332502
Харківська	Трансформ аційний	2026	28783,4	27285,65	140312,1	-16,5025	12,41503	0,336007
Харківська	Трансформ аційний	2027	29872,09	33169,47	155808,9	-19,7538	13,02255	0,34013
Харківська	Трансформ аційний	2028	31001,97	40322,06	173017,4	-23,0051	13,63006	0,344997
Харківська	Трансформ аційний	2029	32174,57	49017,03	192126,4	-26,2564	14,23758	0,350764
Харківська	Трансформ аційний	2030	33391,53	59586,96	213345,9	-29,5076	14,84509	0,357621
Херсонська	Трансформ аційний	2025	965,8125	21448,71	91964,79	-13,1412	20,84376	0,172683
Херсонська	Трансформ аційний	2026	758,5539	26341,1	103837	-16,2825	21,98752	0,167905
Херсонська	Трансформ аційний	2027	595,772	32349,43	117241,8	-19,4237	23,13127	0,163809
Херсонська	Трансформ аційний	2028	467,9223	39728,23	132377,2	-22,5649	24,27503	0,160496
Херсонська	Трансформ аційний	2029	367,5085	48790,12	149466,4	-25,7062	25,41879	0,158109
Херсонська	Трансформ аційний	2030	288,643	59919	168761,8	-28,8474	26,56255	0,156837
Хмельницька	Трансформ аційний	2025	17532,49	23354,5	102938,4	-13,11	18,1857	0,252262
Хмельницька	Трансформ аційний	2026	19123,32	28880,27	117087,6	-16,2201	19,17139	0,255292
Хмельницька	Трансформ аційний	2027	20858,5	35713,46	133181,6	-19,3301	20,15709	0,259439
Хмельницька	Трансформ аційний	2028	22751,12	44163,4	151487,9	-22,4401	21,14279	0,264914
Хмельницька	Трансформ аційний	2029	24815,47	54612,64	172310,4	-25,5502	22,12848	0,271973
Хмельницька	Трансформ аційний	2030	27067,13	67534,2	195995	-28,6602	23,11418	0,28093
Черкаська	Трансформ аційний	2025	18912,25	22508,39	117353,3	-12,9771	17,67418	0,258657
Черкаська	Трансформ аційний	2026	21665,88	27634,74	131547,2	-15,9541	18,54836	0,266371

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Черкаська	Трансформ аційний	2027	24820,43	33928,64	147457,8	-18,9312	19,42255	0,276077
Черкаська	Трансформ аційний	2028	28434,29	41655,98	165292,7	-21,9082	20,29673	0,288131
Черкаська	Трансформ аційний	2029	32574,33	51143,25	185284,8	-24,8853	21,17091	0,302955
Черкаська	Трансформ аційний	2030	37317,15	62791,27	207694,9	-27,8623	22,04509	0,321048
Чернівецька	Трансформ аційний	2025	5370,584	21096,17	64740,56	-13,5485	16,36545	0,224562
Чернівецька	Трансформ аційний	2026	5794,595	25973,05	73576,16	-17,0969	17,23091	0,224792
Чернівецька	Трансформ аційний	2027	6252,082	31977,35	83617,63	-20,6454	18,09636	0,225709
Чернівецька	Трансформ аційний	2028	6745,687	39369,68	95029,52	-24,1939	18,96182	0,227468
Чернівецька	Трансформ аційний	2029	7278,263	48470,93	107998,9	-27,7424	19,82727	0,230258
Чернівецька	Трансформ аційний	2030	7852,886	59676,15	122738,3	-31,2908	20,69273	0,234313
Чернігівська	Трансформ аційний	2025	19749,25	21342,32	126032	-12,745	21,93297	0,228877
Чернігівська	Трансформ аційний	2026	23154,5	26159,81	145167,4	-15,49	23,16594	0,235395
Чернігівська	Трансформ аційний	2027	27146,89	32064,72	167208,1	-18,2351	24,39891	0,244393
Чернігівська	Трансформ аційний	2028	31827,67	39302,52	192595,2	-20,9801	25,63188	0,256344
Чернігівська	Трансформ аційний	2029	37315,53	48174,06	221836,8	-23,7251	26,86485	0,271809
Чернігівська	Трансформ аційний	2030	43749,63	59048,14	255518,2	-26,4701	28,09782	0,291458
м. Київ	Трансформ аційний	2025	287659,3	37803,4	448578,2	-14,0496	12,44339	1,248226
м. Київ	Трансформ аційний	2026	322169,4	45368,16	501595	-18,0993	13,08679	1,371281
м. Київ	Трансформ аційний	2027	360819,7	54446,69	560877,9	-22,1489	13,73018	1,509648
м. Київ	Трансформ аційний	2028	404106,7	65341,91	627167,3	-26,1985	14,37358	1,665241
м. Київ	Трансформ аційний	2029	452586,8	78417,35	701291,4	-30,2482	15,01697	1,84022
м. Київ	Трансформ аційний	2030	506883,1	94109,28	784176,1	-34,2978	15,66036	2,037021

Джерело: складено автором на основі регресійної моделі з Розділу 2 і бази 2015–2024 рр.

БУЧАНСЬКА МІСЬКА РАДА

вул. Енергетиків, 12, м. Буча, Бучанський район, Київська область, 08292
 тел. (04597) 29-605, факс (04597) 48-690
 e-mail: gromada@bucha-rada.gov.ua, web: bucha-rada.gov.ua
 Код ЄДРПОУ 04360586

«19» 12 2025 № 12.1-09/7682

ДОВІДКА

**про впровадження науково-практичних результатів дисертаційної роботи
 здобувача ступеня PhD
 за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
 ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені Академіка Юрія Бугая»
 Поповича Ростислава Ігоровича
 на тему: «Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки
 України»**

У практичній діяльності Бучанської міської територіальної громади практично використовуються результати дисертаційної роботи Поповича Ростислава Ігоровича. Вони стали основою для розробки регіональної стратегії економічної безпеки, що передбачає удосконалення інституційних механізмів реалізації та контролю політики в умовах сучасних викликів.

Дослідження здобувача спрямоване на вирішення актуальних питань забезпечення економічної безпеки, включаючи організацію ефективного управління ризиками, вдосконалення міжвідомчої взаємодії та зміцнення нормативно-правового забезпечення. Отримані результати дозволять громадам запровадити нові підходи до стратегічного планування і моніторингу виконання завдань у сфері економічної безпеки, інтегруючи сучасні цифрові рішення для прогнозування та оцінки загроз.

Рекомендації, запропоновані у дисертації Поповича Р.І., сприяють формуванню дієвої системи економічної безпеки, яка враховує специфіку регіональних потреб і ресурсів. Завдяки впровадженню цих напрацювань вдасться посилити ефективність управлінських процесів, зменшити вплив економічних ризиків та закласти підґрунтя для стійкого розвитку громади навіть в умовах нестабільності.

Результати роботи Поповича Ростислава Ігоровича мають значний практичний потенціал, їх використання дозволяє забезпечити не лише економічну безпеку, але й сталий розвиток територіальних громад в Україні.

Міський голова

Анатолій ФЕДУК

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

ДОВІДКА

**про впровадження науково-практичних результатів дисертаційної роботи
Поповича Ростислава Ігоровича
на тему:
«Інституційні механізми реалізації та контролю державної політики
зміцнення економічної безпеки України»**

Результати та пропозиції, викладені у дисертаційному дослідженні Поповича Р.І., були розглянуті та використані в аналітичній роботі, що стосується підготовки пропозицій з удосконалення державної політики у сфері економічної безпеки. Матеріали автора привернули увагу тим, що комплексно охоплюють як концептуальні засади, так і практичні аспекти функціонування механізмів реалізації та контролю економічної безпеки держави. У дослідженні ґрунтовно проаналізовано передумови формування інституційних механізмів, а також нормативно-правове середовище, у якому вони функціонують. Значний інтерес становлять результати оцінювання сучасного стану цих механізмів, їхніх вразливостей та обмежень, зумовлених як внутрішніми, так і зовнішніми викликами.

У роботі чітко окреслено логіку побудови системи економічної безпеки держави, зокрема визначено взаємозалежність між її фінансовою, соціальною, демографічною, інноваційною, енергетичною та іншими складовими. Автором запропоновано підходи до вдосконалення організації управління у цій сфері, що дає змогу підвищити ефективність державних рішень у питаннях реагування на ризики, забезпечення стійкості та формування сприятливих умов для економічного розвитку. Звертає на себе увагу й те, що в дослідженні представлено бачення підвищення інституційної спроможності органів державної влади шляхом удосконалення нормативно-правових рішень та механізмів координації.

Запропоновані автором концептуальні підходи до модернізації системи економічної безпеки відповідають потребам України в умовах дії воєнних і поствоєнних викликів, відкриваючи можливості для зміцнення стійкості економіки, кращого використання ресурсів та залучення міжнародної підтримки. Матеріали роботи містять практично значущі висновки, що можуть бути використані для подальшого вдосконалення державної економічної політики,

покращення її інституційного забезпечення та зміцнення стратегічної стабільності нашої держави.

Довідка видана для пред'явлення у спеціалізовану вчену раду по захисту дисертацій.

**З повагою,
народний депутат України**

**Сергій ГРИВКО
(посв. №110)**

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Гривко Сергій Дмитрович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000C00C310056D9E600
Дійсний до: 28.07.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
110д9/10-2025/273904 від 27.11.2025

2068085

ДМИТРІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА
КРОПИВНИЦЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ
 пл. Перемоги, 4, с. Дмитрівка, Кропивницький р-н., Кіровоградська обл., 27422,
 тел.(факс): (05233)70-3-06 e-mail: dss_zn@ukr.net, код в ЄДРПОУ 04365267

02.11.2025 № 03-16-429/1

ДОВІДКА

про впровадження науково-практичних результатів дисертаційної роботи
 здобувача ступня PhD

за спеціальністю Публічне управління та адміністрування
 Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені
 Академіка Юрія Бугая»

Поповича Ростислава Ігоровича

на тему: «ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА-
 БЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

У практичній діяльності Дмитрівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області активно використовуються результати дисертаційної роботи Поповича Ростислава Ігоровича. Вони стали фундаментом для розроблення регіональної стратегії економічної безпеки, яка спрямована на вдосконалення інституційних механізмів реалізації та контролю політики в умовах сучасних викликів і ризиків.

Дослідження здобувача зосереджене на вирішенні нагальних питань забезпечення економічної безпеки, таких як організація ефективного управління ризиками, підвищення рівня міжвідомчої співпраці та удосконалення нормативно-правового забезпечення. Отримані результати дозволяють територіальним громадам упроваджувати нові підходи до стратегічного планування і моніторингу виконання завдань у сфері економічної безпеки, зокрема через інтеграцію сучасних цифрових технологій для прогнозування та оцінки загроз.

Рекомендації, запропоновані у дисертації, сприяють створенню дієвої системи економічної безпеки, яка враховує специфіку регіональних потреб, ресурси та можливості громади. Впровадження цих напрацювань дозволяє підвищити ефективність управлінських процесів, мінімізувати вплив економічних ризиків і забезпечити стабільний розвиток громади навіть в умовах зовнішньої нестабільності.

Результати наукового дослідження Поповича Ростислава Ігоровича мають значний практичний потенціал. Їх застосування сприяє не лише гарантуванню економічної безпеки, але й формуванню сталого розвитку територіальних громад в Україні, створюючи основу для підвищення рівня добробуту місцевого населення.

Дмитрівський сільський голова

Наталія СТИРКУЛЬ

08.10. 2016.
02/0188-A

АКТ
про використання результатів дисертаційної роботи
здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Поповича Ростислава Ігоровича
на тему
«Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної
безпеки України»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

Актом засвідчується, що результати дисертаційної роботи здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Поповича Ростислава Ігоровича на тему «Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки України» використано під час виконання ініціативної кафедральної науково-дослідної роботи: «Соціально-економічні детермінанти формування та реалізації публічної політики України в умовах цифровізації» (номер державної реєстрації НДР 0122U001115).

У межах виконання зазначеної науково-дослідної теми результати дисертаційного дослідження використано для: обґрунтування інституційних і соціально-економічних чинників формування результативної публічної політики в умовах цифрової трансформації; розроблення підходів до підвищення ефективності державного управління економічною безпекою в умовах воєнних і післявоєнних викликів; формування методичного інструментарію оцінювання впливу цифровізації на стійкість соціально-економічних систем і рівень їх конфліктостійкості; удосконалення науково-методичних положень щодо інтеграції інституційних механізмів економічної безпеки у систему реалізації публічної політики України.

Використання результатів дисертаційної роботи сприяло розвитку теоретико-методичних засад дослідження соціально-економічних детермінант публічної політики, поглибленню наукового обґрунтування механізмів державного управління в умовах цифровізації та формуванню практичних рекомендацій щодо зміцнення економічної безпеки України.

Ректор
Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бутая»
д.е.н., професор

Вероніка ХУДОЛЕЙ

28.11. 2018 р.
02/0237-А

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ
результатів дисертаційної роботи
здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Поповича Ростислава Ігоровича
на тему «Інституційні механізми державної політики забезпечення
економічної безпеки України»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування,
в освітній процес Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Цим Актом засвідчується, що результати дисертаційного дослідження Поповича Ростислава Ігоровича інтегровано до змісту освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійними програмами галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Матеріали дисертаційного дослідження використано під час викладання навчальних дисциплін «Управління сталим розвитком», «Національна безпека», «Антикорупційна політика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійних програм управлінського спрямування.

У межах зазначених дисциплін впроваджено: теоретико-методичні положення щодо інституційних механізмів формування та реалізації державної політики економічної безпеки; авторські підходи до оцінювання ефективності публічної політики в умовах цифровізації, воєнних викликів та післявоєнного відновлення; методичні рекомендації з аналізу соціально-економічної стійкості територіальних систем і рівня їх конфліктостійкості; сучасні інструменти стратегічного управління та цифрової трансформації публічного сектору.

Результати дослідження застосовуються у лекційних курсах, практичних заняттях, під час підготовки кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, а також у навчально-методичному забезпеченні дисциплін, що сприяє підвищенню якості професійної підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування.

Впровадження результатів дисертаційної роботи забезпечує розвиток компетентностей здобувачів щодо формування та реалізації ефективної публічної політики, використання цифрових управлінських інструментів, зміцнення економічної безпеки держави та прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та трансформаційних змін.

Ректор
Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»
д.е.н., професор

Вероніка ХУДОЛЕЙ

«23» 12. 2023
02/0256-A

АКТ
про використання результатів дисертаційної роботи
здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Поповича Ростислава Ігоровича
на тему
«Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної
безпеки України»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

Актом засвідчується, що результати дисертаційної роботи здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Поповича Ростислава Ігоровича на тему «Інституційні механізми державної політики забезпечення економічної безпеки України» були використані під час виконання ініціативної кафедральної науково-дослідної роботи: «Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції» (номер державної реєстрації НДР 0118U001588).

У межах виконання зазначеної науково-дослідної теми результати дисертаційного дослідження використано для: обґрунтування інституційних засад трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах євроінтеграційних процесів; розроблення науково-методичних підходів до зміцнення інституційної спроможності органів публічного управління у сфері забезпечення економічної безпеки; формування методичного інструментарію оцінювання ефективності державної політики економічної безпеки в умовах структурних, воєнних та післякризових трансформацій; удосконалення теоретико-методичних положень щодо інтеграції безпекових, соціально-економічних та інституційних чинників розвитку суспільно-територіальних систем.

Використання результатів дисертаційної роботи сприяло поглибленню науково-методичного забезпечення досліджень трансформації суспільно-територіальних систем України, формуванню обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення результативності публічного управління, зміцнення економічної безпеки держави та забезпечення сталого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення.

Ректор
Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»
д.е.н., професор

Вероніка ХУДОЛЕЙ

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У періодичних наукових виданнях, проіндексованих в базах даних

Scopus та /або Web of Science:

1. Institutional Mechanisms and Ethical Leadership as Factors of Reducing Entropy in the System of Economic Security and Regulation of Social Conflicts / Stadniichuk R., Popovych R., Rahmanov F., Garafonova O., Krymchak L. *Business Ethics and Leadership*. 2025. Vol. 9(3). P. 211-226. URL: [https://doi.org/10.61093/bel.9\(3\).211-226.2025](https://doi.org/10.61093/bel.9(3).211-226.2025). (1,7 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: обґрунтовано ролі інституційних механізмів та етичного лідерства як факторів зниження ентропії в системі економічної безпеки; розроблено концептуальний підхід до аналізу взаємозв'язку між інституційною якістю управління та регулюванням соціальних конфліктів, а також у формуванні аналітичних висновків щодо впливу управлінських рішень на стабільність економічної системи в умовах зростаючої невизначеності). (дата звернення: 30.01.2026).

У колективній монографії:

2. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Впровадження цифрових технологій у державних і приватних секторах ЄС. *Теоретико-методичні засади використання цифрових технологій в Україні шляхом впровадження досвіду ЄС* : колективна монографія / за ред. А.В. Череп, І.М. Дашко, Ю.О. Огренич, О.Г. Череп. Запоріжжя : ФОП Мокшанов В.В., 2024. С. 177-190. (1,5 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: обґрунтовано напрями імплементації європейського досвіду цифровізації

та розроблено рекомендації щодо його використання у державній і регіональній політиці України). URL:

<https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/24080/3/0060632.pdf>. (дата

звернення: 30.01.2026).

У наукових фахових виданнях України:

3. Попович Р.І. Аналіз передумов формування механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки. *Економіка та підприємництво*. 2024.

№ 52/2024. С. 190-200. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1DivRARyz4jUBd9X3kxdZeanLRSds9Edq/view>.

(1,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

4. Гарафонов О.І., Попович Р.І. Дослідження підходу щодо забезпечення національної безпеки. *Economic Synergy*. 2024. Vol. 4. Р. 90–100. URL:

<https://doi.org/10.53920/ES-2024-4-6>. (1,2 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.:

розроблено теоретико-методичний підхід до дослідження національної безпеки та визначено роль інституційних механізмів державної політики в її забезпеченні в сучасних умовах). (дата звернення: 30.01.2026).

5. Попович Р. Особливості забезпечення економічної безпеки держави. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. Vol. 336(6).

Р. 33-39. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-4>. (0,7 д.а.). (дата

звернення: 30.01.2026).

6. Попович Р.І., Жосан Г.В. Цифрова зрілість і управлінська спроможність регіонів як основа результативної публічної політики. *Таврійський науковий вісник. Сер. Публічне управління та адміністрування*. 2025. № 5. С. 80-90. URL:

<https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2025.5.9>. (1,2 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.:

обґрунтовано взаємозв'язок між рівнем цифрової зрілості регіонів та їх

управлінською спроможністю, а також розроблено підхід до її оцінювання в контексті результативності публічної політики). (дата звернення: 30.01.2026).

7. Попович Р.І. Конфліктостійкість механізмів реалізації політики економічної безпеки в умовах воєнного часу. *Економіка та підприємництво*. 2025. № 55. С. 181-191. URL: <http://doi.org/10.33111/EE.2025.55.PopovychR>. (1,6 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026).

В інших виданнях:

8. Попович Р. Формування державної політики зміцнення європейської економічної безпеки. *Вища освіта – студенська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку*: матеріали VII Всеукр. студент. наук.-практ. конф., м. Київ, 12 груд. 2023 р. Київ, 2023. 601 с. С. 168-170 URL: https://istu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/Zbirnyk_materialiv_VII_Vseukrainskoi_studentskoi_naukov_o_praktychnoi.pdf. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026). (форма участі – дистанційна).

9. Попович Р. Державна політика зміцнення економічної безпеки ЄС. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу*: IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Житомир, 9-10 лист. 2023 р. Житомир, 2023 С. 334-336. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/zmist.pdf>. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026). (форма участі – дистанційна).

10. Саркісян Н., Попович Р. Стратегія цифрової зрілості, готовності та ризиків цифрової трансформації підприємств. *Сучасна наука: стан та перспективи розвитку*: зб. наук. праць III Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівника сільського господарства в Україні, м. Кропивницький, 13-15 лист. 2024 р., Кропивницький, 2024. С. 116-118. URL: https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/11011/zbirn_konferenciy_2024_12_2025%20тези.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (0,3 д.а., особисто автору

– 0,2 д.а.: розроблено підходи до оцінювання цифрової зрілості та готовності підприємств до цифрової трансформації, а також визначено вплив цифрових технологій на управлінські процеси й стійкість їх розвитку). (дата звернення: 30.01.2026). (форма участі – дистанційна).

11. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Оцінка ефективності інтеграційних політик цифровізації та їхній вплив на соціальну нерівність і конфлікти в країнах Вишеградської групи. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва*: матеріали IV Всеукр наук.-практ. конф. Львів: ЛНУВМБ ім. С. З. Гжицького, 2025. С. 183–186. (0,3 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: проаналізовано вплив цифрових інтеграційних політик на соціально-економічну нерівність у країнах Вишеградської групи та визначено роль інституційних чинників у пом'якшенні соціальних диспропорцій у процесі цифрової трансформації). URL:

<https://repository.lnup.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fe173b48-e7f1-4337-a110-a6fb6057110f/content>. (дата звернення: 30.01.2026). (форма участі – дистанційна).

12. Стаднійчук Р., Корнага О., Попович Р. Цифровізація як фактор соціального конфлікту. *Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 30 трав. 2025 р., м. Херсон – Кропивницький / за ред. Г.В. Жосан, Г.О. Димової та ін. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2025. С. 64-66. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2025/08/IV_International_conf-2025_2.pdf. (0,3 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: проаналізовано вплив цифровізації на соціальну нерівність та конфліктність і обґрунтовано роль інституційних механізмів публічного управління у пом'якшенні соціальних ризиків). (дата звернення: 30.01.2026). (форма участі – дистанційна).

13. Попович Р. Конфліктостійкість механізмів реалізації політики економічної безпеки в умовах воєнного часу. *Модернізація національної системи публічного управління та права в контексті європейської інтеграції України*:

матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 30 трав. 2025 р., м. Херсон-Кропивницький / за ред. Н.В. Кириченко, Л.О. Сімонцевої, Ю.Л. Главацької та ін. Херсон, Кропивницький, 2025. С. 506-511. URL: https://www.ksau.kherson.ua/files/konferencii/2026/02/2025_30_05_Матеріали_конференції.pdf. (0,2 д.а.). (дата звернення: 30.01.2026). (форма участі – дистанційна).